

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL V, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE, 1960

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL V, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE, 1960

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVÎNTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. NICOLAE COLAN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție: Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL:

Pag.

REDACȚIA: Solii de bucurie obștească 631—642

BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

Prot. stavr. SABIN TRUȚIA: Lupta pentru împlinirea visului unificării
sufletești a românilor din Transilvania în veacul XX 643—653

Pr. Prof. C. SÎRBU: Avântul popoarelor spre pace 654—663

STUDII

Teologie exegetică

Pr. Prof. Dr. GRIGORIE MARCU: Posibilitatea desăvârșirii morale la
Sfântul Apostol Pavel 664—676

Teologie istorică

Dr. LIVIU PATACHI: Biserica din Săcel și slujitorii ei în ultimele două
veacuri 677—698

Teologie sistematică

Pr. Prof. Dr. NICOLAE MLADIN: Despre Cibernetică 699—718

Pr. Prof. Dr. CORNELIU SÎRBU: Existențialismul, filozofie antiumană, po-
trivnică adevărului, progresului și păcii 719—750

Teologie practică

Diacon GHEORGHE PAPUC: Despre vorbire 751—756

RECENZII

Pr. Dr. ALEXANDRU MOISIU: Metropolit Nicolas, Discours sur la Paix 757—762

Pr. Prof. Dr. M. ȘESAN: Revista „Byzantinoslavica“ 762—764

(Continuare în p. III a copertei)

VIAȚA BISERICESCA

GR. M.: Deschiderea noului an școlar 1960—1961 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu	765—771
M. DANCIU: Festivitatea deschiderii noului an școlar la Școala de cîntăreți bisericești și Seminarul Teologic din Cluj	771—774
P.: Vizitație canonică	774
D. CĂLUGĂR: Conferință preoțească (la Reghin)	774—776
GH. P.: Tîrnosirea „bisericii noi” din Sohodol	776—778
P.: În cinstea Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice	778—781
V. C.: † Prot. stavr. Dr. Nicolae Stinghe	781
Pr. Prof. M. ȘESAN: Pentru pacea omenirii — Conferința creștină pentru pace de la Praga, septembrie 1960	782—784

INSEMNĂRI

N. MLADIN și M. ȘESAN: Adevărată iubire de om. — Rădăcini ardelenesti ale humuleștenilor lui Ion Creangă — Din vechea literatură. — În memoriam († Prof. H. Iwand). — Critica Vaticanului. — Pentru înțelegere între oameni și popoare. — Popoarele sovietice sînt pentru pace	785—788
--	---------

Orice corespondență privitoare la revistă (inclusiv cărțile și revistele de schimb) se trimite pe adresa: *Arluepiscopia Ortodoxă Romînă, Sibiu, strada 1 Mai nr. 24*, cu mențiunea: pentru redacția (sau: administrația) revistei „Mitropolia Ardealului”.

Colaboratorii sînt rugați să trimită manuscrise (autografe sau, de preferință, dactilografiate în 4 exemplare), scrise citeț, pe o singură pagină a filei, respectînd noua ortografie a Academiei Republicii Populare Romîne.

Citatele și trimiterile, numele proprii și indicațiile cifrice să fie scrise deslușit, atît cele în romînește, cît și cele în limbi străine.

Pentru uniformizarea indicării citatelor și trimiterilor (a celor biblice, mai ales), colaboratorii sînt rugați să se orienteze după materialele pe care le publică revista.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

FON DE EXPEDIRE

SOLII DE BUCURIE OBȘTEASCĂ

În expunerea făcută de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej în 30 august a. c., de la tribuna Marii Adunări Naționale a R. P. Romîne cu privire la situația internațională și politica externă a Republicii Populare Romîne — după ce a arătat că întregul nostru popor a pășit cu hotărîre și cu elan patriotic la îndeplinirea programului de luptă și de muncă elaborat de Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, între altele, spunea:

„Planul de șase ani, schița programului de perspectivă (scil.: pe 15 ani) oglindesc cu putere preocupările pașnice, constructive ale poporului român și marea lui încredere în viitor, în perspectivele păcii mondiale. Referindu-ne la industrie, temelia forței economice a țării, ea indică — vorbind în mod figurat — că în decurs de 6 ani vom făuri o Romînie de două ori mai puternică decît cea de astăzi, iar peste 15 ani — de 26 de ori mai puternică decît cea de dinainte de război. Iată planul de „cuceriri” și „expansiuni” pe care ni l-am pus în față și pe care-l vom îndeplini cu armele păcii”!

Sînt realități pe care le văd și străinii care cutreieră în voie plaiurile încîntătoare ale prietenoasei noastre țări. Unii — din ce în ce mai mulți și mai competenți — mărturisesc covîrșiți de admirație, sau măcar de respect pentru adevăr, ceea ce constată prin contact nemijlocit cu realitățile de la noi. Recent, cunoscutul economist american Victor Perlo, a publicat la New-York concluziile la care a ajuns după ce ne-a vizitat țara. Subliniind roadele concrete ale prieteniei romîno-sovietice, vizibile în avîntul vertiginos al industriei grele mai ales — căci aceasta i-a reținut atenția în chip deosebit — economistul amintit scria: „În 1970, exact în zece ani, România va avea o producție de oțel de 7,5 milioane tone, sau 330 kg pe cap de locuitor. Aceasta este aproape egal cu producția pe cap de locuitor din țările occidentale avansate și cam 70 la sută din producția medie pe cap de locuitor din

S.U.A. din ultimii ani. În zece ani, dacă nu mai curînd, România se va situa printre puterile industriale de frunte ale lumii, comparativ cu mărimea ei. Aceasta este România care înainte de cel de al doilea război mondial era prezentată ca importantă din punct de vedere economic numai ca sursă de export a petrolului și cerealelor și avea o industrie din cele mai primitive. Acest trecut este deja cu mult depășit. Industria României a trecut prin perioada de dezvoltare inițială. Acum ea este importantă în ansamblul ei, ca diversitate de ramuri, pe piețele internaționale...". Economistul american aduce un binemeritat omagiu oamenilor care asigură această dezvoltare economică, spunînd că l-a impresionat interesul pe care aceștia îl vădese față de munca lor și rîvna cu care se străduiesc să-și ridice calificarea.

Realizările poporului nostru țin pas cu perspectivele luminoase ce ni le deschide Planul de șase ani. Despre acestea, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej ne-a vorbit tuturor în expunerea făcută la Plenara C.C. al P.M.R. din 30 oct.—1 noiembrie a. c. Față de anul precedent, 1959, producția industrială a țării noastre va înregistra pînă la 31 decembrie a. c. o creștere de circa 15,5 la sută, față de 14 la sută cît fusese prevăzut. Pe ramuri industriale, creșterea se prezintă astfel: o creștere de 20 la sută în industria construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor, o creștere de 30 la sută în industria siderurgică, o creștere de 14 la sută în industria energiei electrice și termice.

Prin realizările obținute în ramurile care produc bunuri de consum a fost simțitor îmbunătățită aprovizionarea populației țării: în industria textilă producția a crescut cu 16 la sută față de cea a anului 1959, în cea alimentară cu peste 11 la sută, în industria confecțiilor cu 40 la sută.

Agricultura socialistă a propășit cu pași remarcabili. Baza ei tehnico-materială s-a lărgit: parcul de mașini și utilaje al unităților agricole crește cu 11.600 tractoare, 5.000 combine, 14.000 semănători și alte mașini.

Volumul de investiții în economia națională crește în 1960, față de anul trecut, cu aproape 33 la sută. Intră în producție în acest an 17 întreprinderi noi și 17 secții noi, iar 82 de fabrici și uzine vor fi dezvoltate și reutilate.

Veniturile statului sînt mai mari decît prevederile planului și le depășesc cu 8 la sută pe cele din anul 1959. Numărul salariaților ocupați în economia națională a crescut în 1960 cu aproape 160.000 față de acela din 1959.

În anul acesta, salarizarea cadrelor tehnice și economice a fost îmbunătățită.

S-au efectuat reduceri de prețuri la unele produse, ceea ce a dus la sporirea puterii de cumpărare a populației cu aproximativ 2 miliarde lei anual.

O atenție deosebită s-a arătat pentru construcția de locuințe: din ce în ce mai multe, mai bune și mai ieftine. Au fost date în folosință peste 30.000 de apartamente, ceea ce înseamnă că față de anul 1959 se înregistrează o depășire de 35 la sută în acest sector al economiei naționale.

Ocrotirea sănătății populației a fost ridicată de regimul democrat popular al Republicii noastre la rang de problemă de stat. Numai în anul acesta s-a înregistrat o creștere a rețelei sanitare, față de 1959, cu 2.500 de paturi în spitale și sanatorii și 9 polyclinici, la orașe și la sate; 1.574 de tineri medici, din promoția anului universitar 1959—1960, s-au adăugat în toamna aceasta aparatului medical activ pe teren în mediul urban și mai ales în cel rural.

Învățământul de cultură generală a fost înzestrat cu 2.600 noi săli de clasă.

Pentru acțiunea de culturalizare a maselor populare s-au construit în anul acesta un număr însemnat de așezăminte culturale la orașe și la sate; 13 cinematografe noi s-au adăugat celor aflate în funcțiune la orașe, iar la sate rețeaua cinematografică s-a mărit cu 700 aparate noi.

Potrivit prevederilor de plan, intrăm în anul 1961 cu hotărîrea de-a înmulți capacitățile actuale de producție și de-a le folosi și mai bine, mai rentabil decît pînă acum pe cele existente. De aceea, în anul viitor producția mijloacelor de producție va crește cu 13,8 la sută, iar producția bunurilor de consum cu 13 la sută.

Producția de energie electrică va atinge respectabilul indice de 8,8 miliarde kWh.

În industria siderurgică producția de fontă va ajunge la 1.080.000 de tone, iar cea de oțel la 2.100.000 de tone. La acest loc, reamintim că în 1961 se vor deschide lucrările de construire a Combinatului siderurgic de la Galați, un adevărat gigant al acestei importante ramuri de producție industrială.

În industria ușoară producția va crește cu peste 17 la sută la țesături, cu 30 la sută la tricotaje și cu aproape 17 la sută la confecții.

În industria alimentară, proiectul de plan prevede o creștere de 26 la sută la carne, 16 la sută la preparate de carne și aproape 40 la sută la laptele de consum.

Producția bunurilor casnice acționate de curent electric va înregistra de asemenea creșteri apreciabile în anul 1961: 220.000 de aparate de radio, 20.000 de televizoare, 30.000 de răcitoare electrice și 80.000 de alte mașini electrice de uz casnic vor lua calea magazinelor de desfacere ale rețelei comerciale de stat. Vor fi produse apoi, în 1961, 300.000 de biciclete și 60.000 de mașini de cusut.

Producția agricolă, în condiții climaterice normale, urmează să înregistreze o creștere de 19 la sută față de anul acesta. În 1961, agricultura va primi peste 12.000 de tractoare, 15.000 de semănători, 6.000 de combine pentru păioase și aproape 450.000 de tone îngrășăminte artificiale. Se prevede că se va realiza o producție de aproximativ 4.600.000 de tone de grâu și secară, precum și 6.700.000 de tone de porumb boabe.

Acumulările sporite ale economiei naționale vor permite ca în 1961 volumul investițiilor din fondurile statului să se ridice la 27,9 miliarde de lei, ceea ce reprezintă o creștere de 24 la sută față de fondurile investite în anul acesta.

În 1961 vor intra în funcțiune 26 de întreprinderi noi și 34 de secții noi de producție industrială, iar 96 de întreprinderi și secții de producție vor fi dezvoltate și înzestrate cu utilaj nou (reutilitate). Investițiile vor crește cu 20 la sută în agricultură, iar pentru dezvoltarea și modernizarea transporturilor se va cheltui cu 27 la sută mai mult decât în 1960.

Pentru activități sociale, culturale și științifice vor fi alocate fonduri cu 18,6 la sută mai mari decât cele din anul acesta.

Nivelul de trai al celor ce muncesc va înregistra în 1961 o creștere sistematică, deoarece venitul național va spori cu circa 15 la sută față de cel din anul în curs. Veniturile bănești provenite din salarii vor fi cu aproape 11 la sută mai mari decât în 1960. Cu peste 1 miliard de lei este prevăzut să crească în 1961 veniturile bănești ale țărânimii.

În 1961, volumul investițiilor pentru necesitățile dezvoltării învățământului va însuma 429 milioane de lei, ceea ce reprezintă o creștere de 42 la sută față de anul 1960. Numărul studenților din anul I, la cursurile de zi, crește cu peste 7.000 față de anul trecut. În București, va începe construirea noilor clădiri ale Institutului Politehnic. Se vor construi, apoi, cămine studențești

cu aproape 11.000 locuri și cantine pentru circa 12.000 de studenți. Alte 3.200 de săli nouă de clasă vor fi construite pentru învățămîntul de cultură generală.

Baza tehnico-materială trebuincioasă activității culturale se va lărgi cu încă 22 de cinematografe, totalizînd o capacitate de 14.000 locuri, precum și cu încă 640 de cinematografe sătești. Vor fi instalate 2 posturi noi de radio și se va construi o stație de televiziune.

Rețeaua sanitară va fi înzestrată în 1961 cu 20 de policlinici raionale și orășenești.

În domeniul construcției de locuințe, alte 37.000 de apartamente vor fi date în folosință, ceea ce reprezintă o creștere de peste 20 la sută față de anul 1960.

*

Întregul nostru popor muncitor stă astăzi în fața unei realități impunătoare: realizările actuale în opera de construcție a socialismului sînt fără precedent. Țara întreagă este transformată de la Eliberare încoace într-un vast șantier. Planurile de stat — întemeiate pe capacitatea și posibilitățile riguros verificate și științific dozate ale economiei noastre naționale — sînt tot atîtea trepte pe care harnicul nostru popor urcă spre viitorul de tihnă și îmbelșugare la care are dreptul în rînd cu întreaga omenire. Urcă construind și însuflețit de convingerea că este mai bine condus ca niciodată, pentru că ocîrmuirea de stat — înțeleaptă și încercată — e acum în mîinile lui, iar cei ce o exercită sînt ieșiți din rîndurile lui. Elanul cu care întreaga obște muncitoare se devotează astăzi operei de construcție socialistă — construcție pe cît de temeinică, pe atît de dinamică și de lucidă în toate sectoarele ei de producție — este prin el însuși o impresionantă și permanentă mărturie a încrederii nelimitate pe care o avem noi toți cei curați cu inima în ocîrmuirea de stat a clasei muncitoare. De aceea efortul obștesc întru realizarea sarcinilor de plan este atît de vizibil și de exemplar, de aceea prevederile de plan sînt depășite pas cu pas ca urmare a întrecerilor socialiste în muncă, al căror val din ce în ce mai viguros a cuprins în zilele noastre toate sectoarele de producție. La noi se construiește astăzi cu conștiința că însuși viitorul plin de făgăduințe al tuturor și al fiecăruia în parte iese pîrticică cu pîrticică din activitatea fiecărei ramuri de producție, a fiecărui sector, a fiecărei secții, a fiecărei unități și a fiecărui muncitor cu brațele sau cu mintea. Suma

muncilor individuale, prestația insului angrenat în procesul de producție adăugată la rodul prestației semenilor săi, capătă astăzi, la noi, dimensiuni de fenomen general, încît se poate spune că însuflețirea patriotică ce pune în mișcare formidabilul „stup de albine” al Patriei noastre este acum o pe cît de măreață, pe atît de îmbucurătoare realitate colectivă. Așa ceva nu s-a mai întîmplat în trecut. Nici un alt regim politic nu a coalizat în jurul său o atît de amplă, de unanimă respirație sufletească, de încredere deplină și de simpatie.

Aceasta însemnează că propășirea de care ne bucurăm și al cărei volum îl mărim de la an la an, lună de lună, zi de zi, este în ultimă analiză rodul p a c i i întru care petrecem zidind o țară nouă, mai frumoasă și mai îmbelșugată decît oricînd altă dată.

Ceea ce caracterizează lagărul țărilor socialiste este ireducibila lor voință de p a c e. Din zorii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — de atunci de cînd Lenin a dat istoricul decret asupra păcii — voința aceasta persistă și temeiurile ei, materiale și morale, cresc cu tendința îmbucurătoare de-a învâlui încetul cu încetul întreaga lume. Această realitate de bun augur o tălmăcea, cu francheța care-l caracterizează, premierul sovietic DI Nichita Hrușciiov, pentru salvagardarea intereselor superioare ale păcii, în septembrie a. c., cînd spunea: „În 1960, anul în care trăim cu toții, numai orbii nu văd că în mințile majorității popoarelor se statornicește tot mai ferm și mai vizibil părerea că este necesară menținerea păcii. Popoarele tuturor țărilor — muncitorii și țăranii, intelectualii și o parte a burgheziei, cu excepția unui pumn neînsemnat de militariști și monopolști — vor nu război, ci pace și numai pace, și de aceea, dacă popoarele vor lupta activ pentru a lega mîinile militariștilor, ale cercurilor monopoliste, pacea va fi asigurată. Nici nu poate fi altfel, deoarece viața nu poate fi încadrată în simple formule geometrice, deoarece viața se bizuie pe puterea reală a statelor iubitoare de pace, pe simpatia și sprijinul călduros al majorității covîrșitoare a omenirii”.

Sîntem bucuroși din calea-afară că datorită aceleiași înțelepte și prevăzătoare ocîrmuirii a Patriei noastre, Republica Populară Romînă se înșiruie de aproape două decenii între țărilor iubitoare de pace ale lumii, în fruntea cărora se află marea Uniune Sovietică, țara socialismului biruitor, cu formidabilul ei

potențial economic și militar, cu netăgăduita și irezistibila capacitate de atracție universală pe care o exercită sistemul ei politic și social, cu inegalabilul ei prestigiu moral de țară a progresului luminat, statornic, hărăzit tuturor celor ce muncesc.

Nenumărate și cu ecou larg sînt manifestările în favoarea apărării și consolidării păcii ale poporului nostru harnic. Cele mai recente dintre ele, se înscriu în repertoriul activității politice de stat din toamna anului acestuia.

Aceste luări de poziție față de problema cea mai arzîndă a vremii noastre au fost inaugurate prin amplul și substanțialul Raport cu privire la situația internațională și politica externă a Republicii Populare Romîne, susținut de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al Partidului Muncitoresc Român, membru în prezidiul Marii Adunări Naționale a R. P. Romîne, în ședința din 30 august a. c. a sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne.

Se știe că problema dezarmării a fost înscrisă pe ordinea de zi a sesiunii Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite din toamna aceasta. Pentru a se sublinia marea însemnătate pe care Patria noastră o acordă vieții internaționale și îndeosebi problemei dezarmării, a fost convocată o sesiune specială, extraordinară, a Marii Adunări Naționale a R. P. Romîne care să exprime poziția poporului nostru față de principalele probleme de politică externă la ordinea zilei.

Exprimînd această poziție în amplul și luminosul său raport, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că politica externă a statului nostru este o „politică de fermă apărare a păcii”. „La temelie politica externă a statului nostru s-a aflat și se află prietenia și alianța indestructibilă cu Uniunea Sovietică și cu celelalte țări ale lagărului socialist. Coeziunea și unitatea lagărului socialist reprezintă chezașia apărării păcii, garanția victoriei politicii de pace și securitate internațională”.

În strînsă și frățească legătură cu celelalte țări ale lagărului socialist, Republica Populară Romînă „militează activ pentru micșorarea încordării internaționale, pentru promovarea principiilor de coexistență pașnică, pentru zădărnicierea oricăror uneltiri ale cercurilor imperialiste agresive, pentru înfăptuirea dezarmării generale și totale și statornicirea unei păci trainice în lume”:

„Această politică corespunde intereselor vitale ale poporului român, intereselor forțelor păcii și progresului de pretutindeni.

Ea nu este dictată de considerente de conjunctură, ci este o orientare politică permanentă...” — precizează Raportul.

Această politică de fermă apărare a păcii avea să fie exprimată de la tribuna Adunării Generale a ONU-lui de delegația Republicii Populare Române, al cărei șef a fost ales de Marea Adunare Națională Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Intre timp, în adunări însuflețite la care a participat întregul nostru popor muncitor, Raportul Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej — prezentat Marii Adunări Naționale a R.P.R. în ședința ei din 30 august a. c. și aprobat în unanimitate de aceasta — a fost discutat și întărit de voința obștească.

Plecînd la New-York, delegația țării noastre la cea de-a 15-a sesiune a Adunării Generale a ONU-lui era însuflețită de convingerea exprimată de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej în această declarație: „Popoarele lumii își pun mari nădejdi în această sesiune. Ele așteaptă ca Adunarea Generală să găsească drumul pentru a scoate problema dezarmării din impas și pentru a înfăptui dezarmarea generală și completă, transformînd în realitate năzuința nobilă a omenirii — o lume fără războaie. Ele așteaptă ca Adunarea Generală să se pronunțe pentru abolirea definitivă a sistemului colonialist și să deschidă popoarelor care mai suferă jugul robiei coloniale porțile libertății și demnității umane. Ele așteaptă ca Adunarea Generală să condamne și să ceară încetarea acțiunilor care periclitizează pacea și încalcă principiul sfînt al suveranității naționale. Ele așteaptă ca Organizația Națiunilor Unite să devină cu adevărat instrumentul efectiv al apărării păcii și securității internaționale”.

Reprezentanții a aproape o sută de țări — între care se aflau aproximativ treizeci de șefi de state și de guverne — au ascultat mărinimoasele propuneri prezentate de șeful delegației sovietice, premierul Nichita Hrușciov, pentru însănătoșirea definitivă a situației internaționale, pentru abolirea războiului, pentru efectuarea unei dezarmări reale și eficace, pentru curmarea grabnică și definitivă a rușinosului sistem colonialist, pentru libertate și independență națională, pentru pace și propășire demnă de înaintatul nostru veac, de avîntul fără precedent al științei și al muncii productive de astăzi. Firește că reprezentanților cercurilor războinice și coloniale multe din cele spuse de Dl Nichita Hrușciov — ca și de ceilalți reprezentanți ai țărilor lagărului socialist — nu le-au plăcut și nu puteau să le placă. În schimb, poziția adoptată de aceste țări față de marile probleme internaționale

care-și așteaptă soluționarea a fost împărtășită fără rezerve, cu entuziasm și cu speranțe îndreptățite, de oamenii simpli și cinstiți care alcătuiesc în toate țările lumii opinia publică. Forța și influența acestei opinii publice — cum au dovedit-o evenimentele politice din ultimii ani — în desfășurarea normală a situației internaționale este în continuă creștere.

Di Gheorghe Gheorghiu-Dej — omul care întruchipează voința poporului nostru de a pași spre zările unei vieți din ce în ce mai bune și năzuința noastră obștească în spre menținerea și consolidarea păcii — a arătat de la tribuna Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite cât de mult urîm noi războiul și cât de mult iubim pacea. O iubim ca un popor care își construiește o țară nouă, o viață nouă, un viitor luminos. Tocmai de aceea, a arătat DSA, poporul român se pronunță cu fermitate pentru dezarmarea totală și generală, pentru conviețuire pașnică, pentru curmarea asupririi colonialiste, pentru bună-înțelegere cu toți vecinii noștri în special, cu toată lumea în general.

O profundă și explicabilă impresie a făcut asupra delegaților la sesiunea Adunării Generale a ONU-lui — și apoi asupra tuturor oamenilor de bine, de pretutindeni — propunerea șefului delegației române de-a se crea condițiile trebuincioase pentru ca tot tineretul lumii să fie astfel educat de-acum înainte, încît el să sprijine pacea, respectul reciproc și înțelegerea între popoare.

Acasă, în Patrie, urmăream cu emoție și cu justificată mîndrie activitatea binefăcătoare a delegației noastre, desfășurată la cea de-a 15-a sesiune a Adunării Generale a ONU-lui.

Recunoscător, așa cum știe să fie poporul nostru față de osîrduitorii noștri ocîrmuitori de stat, la înapoierea în țară i-a făcut delegației noastre o primire sărbătorească.

În după-amiaza zilei de 2 noiembrie a. c., o mare adunare a reprezentanților oamenilor muncii din întreaga țară, întrunită în sala Palatului R. P. Romîne, a ascultat Expunerea Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej cu privire la lucrările sesiunii Adunării Generale a ONU și la activitatea delegației Republicii Populare Romîne.

Poporul nostru se află integrat organic și definitiv în puternica avangardă a popoarelor care militează pentru a asigura întregii omeniri un viitor demn de progresul actual al civilizației și culturii. El construiește socialismul cu pași fermi și siguri. De aceea, politica lui externă este o politică de apărare și consolidare a păcii. La ONU, poporul nostru și-a afirmat viguros, complet,

fără reticențe, această politică consacrată integral păcii, de care se leagă nemijlocit construirea socialismului.

Analizînd științific lucrările recente sesiuni a Organizației Națiunilor Unite, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că ea a prilejuit — datorită propunerii Dlui Nichita Hrușciiov — cea mai reprezentativă întîlnire internațională la nivel înalt de pînă acum.

Datorită inițiativei țărilor socialiste, dezbaterile acestei sesiuni a ONU-lui s-au concentrat asupra celor mai vitale probleme ale vieții internaționale contemporane: dezarmarea generală și totală (care este mijlocul cel mai sigur pentru înlăturarea definitivă a răboiului din viața societății omenеști), abolirea sistemului colonialist (și curmarea asupririi altor popoare, cu care este împreunat acest sistem odios și anacronic), asigurarea deplină a universalității ONU-lui prin îmbunătățirea structurii organelor sale, corespunzătoare schimbărilor intervenite în lume în ultimul timp. Opinia publică mondială și-a concentrat toată atenția asupra propunerilor prezentate de țările socialiste, încuviințîndu-le, însușindu-și-le fără ezitare și fără rezerve.

Datorită poziției unitare pe care au dovedit-o în toate problemele la ordinea zilei — poziție izvorîtă din comunitatea intereselor și țelurilor ce le urmăresc — prestigiul țărilor socialiste a crescut, puterea de atracție a politicii lor s-a amplificat. La recenta sesiune a ONU-lui — cea mai reprezentativă din toată istoria acestui înalt for internațional — țările socialiste și-au afirmat viguros marea forță pe care o constituie unitatea lor de nezdruccinat.

Acestei forțe i s-a adăugat la sesiunea amintită glasul unitar al noilor state apărute recent pe ruinele fostelor imperii coloniale, statele afro-asiatice, al căror rol pe arena politicii internaționale se afirmă cu putere. Ele duc o politică de neutralitate și de coexistență pașnică. Datorită acestui fapt, pacea este în cîștig, căci de unde pînă la eliberare statele respective constituiau o rezervă a imperialismului, acum ele se aliniază fățiș și definitiv în frontul forțelor care luptă pentru apărarea și consolidarea păcii. „Se poate de aceea aprecia — spune Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej — că există perspective certe pentru lărgirea și consolidarea unității de luptă a întregului front al păcii”.

Cea de-a XV-a sesiune a ONU-lui a zdruccinat pozițiile cercurilor imperialiste într-o serie de probleme esențiale, a adîncit criza politicii agresive, de pe poziții de forță, a imprimat un alt

curs evoluției relațiilor internaționale — către destindere, către coexistență pașnică, către dezvoltarea colaborării între statele cu orînduiri interne diferite — a dovedit că desfășurarea evenimentelor nu mai este determinată de imperialism.

Expunerea Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej a stîrnit în sufletele celor ce au ascultat-o fie la Palatul R.P.R., fie la radio, fie în lecturi separate, pe colective de muncă sau individual, simțăminte de încredere nestrămutată că în lupta dintre forțele păcii și ale războiului — care se înfruntă acum într-o ultimă încheștare — victoria va fi de partea forțelor păcii.

Aprobarea entuziastă și unanimă cu care a fost întîmpinată această expunere — ca și cele ce au precedat-o fie la tribuna Marii Adunări Naționale a R. P. Romîne, fie în plenul Adunării Generale a ONU-lui — a dovedit odată mai mult, grăitor și ferm, că politica externă a Romîniei socialiste izvorăște din cerințele și aspirațiile poporului nostru și se identifică întru totul cu acestea.

Linia orientării noastre actuale și de viitor este clară ca lumina zilei: „În strînsă unire cu celelalte țări ale lagărului socialist, alături de toate statele iubitoare de pace, țara noastră va continua să militeze pentru însănătoșirea vieții internaționale, pentru un climat de destindere și colaborare pașnică între popoare, pentru statornicirea unei păci trainice în lume — cauza scumpă a tuturor popoarelor”! Tunetele de aplauze care au acoperit această precizare finală din expunerea Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea din sala Palatului R. P. Romîne și la întrunirile care au avut loc pe tot întinsul țării, dovedesc că DSA a exprimat limpede și cu deplină competență voința noastră a tuturor.

*

...Adică și voința Bisericii noastre, ai cărei slujitori de toate treptele și ai cărei credincioși sînt bucuroși că s-au înșiruit dintru tot începutul, cu neșovăielnică convingere, sub flamura luptătorilor pentru pace, alături de destoinicii constructori ai unei țări nouă, cu viață nouă, cu viitor pus la adăpost de grijile și poazele trecutului.

Această voință de pace care însuflețește Biserica noastră întreagă a fost exprimată recent de înalți ierarhi — în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian — de membrii clerului și de credincioși, fie în declarații și mesaje speciale, fie în conferințe preoțești de orientare misionară și socială, fie în cuvîntări rostite din fața sfîntelor altare și în convorbiri duhovnicești.

Luînd cuvîntul la 31 august a. c., în cadrele dezbatelor cu privire la Raportul Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej de la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale, I. P. S. Sa Mitropolitul Dr. Iustin Moisescu, deputat al circumscripției Hîrlău, a declarat între alte următoarele:

„Ca slujitor al Bisericii Ortodoxe Romîne, să-mi fie îngăduit să amintesc aici, și de data aceasta, că Biserica Ortodoxă Romînă, simțind îngrijorarea tuturor celor ce iubesc pacea în lume, s-a pronunțat limpede și hotărît împotriva pregătirilor unor puteri din Occident pentru declanșarea unui nou război, care, în condițiile actuale, prin folosirea armelor nucleare, ar cauza omenirii pierderi incalculabile. Împreună cu toți fiii patriei noastre iubite, alături de toți oamenii de bine din întreaga lume, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne pășesc cu încredere în rîndul luptătorilor pentru pace.

De aceea — a spus I. P. S. Sa în încheiere — împreună cu toți fiii scumpei noastre patrii, însușindu-mi cu însuflețire raportul asupra poziției țării noastre pe plan internațional, declar că voi vota cu încredere și voi sprijini pe deplin întreaga operă a guvernului pentru propășirea patriei și întărirea păcii între popoare”.

Sînt mărturisiri purcese dintr-o convingere călită prin verificări de durată, săvîrșite în străfunduri de conștiință. Ele ne angajează pe toți, fiindcă exprimă propriile noastre convingeri. Drumul Bisericii noastre e drumul poporului muncitor, gîndurile noastre — slujitori ai altarului și credincioși — sînt gîndurile acestui popor harnic și capabil, năzuințele noastre sînt năzuințele lui pe cît de generoase, pe atît de realiste: în pace și bunăînțelegere cu toată lumea, să făurim o țară cum nu s-a mai pomenit niciodată pe meleagurile noastre.

REDACTIA

LUPTA PENTRU ÎMPLINIREA VISULUI UNIFICĂRII SUFLETEȘTI A ROMÎNILOR DIN TRANSILVANIA ÎN VEACUL XX

Toți bărbații luminați ai neamului nostru, care s-au îndeletnicit cu cercetări istorice, recunosc adevărul de netăgăduit că poporul românesc „s-a născut creștin”, luînd ființă din amestecul daco-roman, în primele veacuri ale creștinismului.

Se mai știe apoi că pînă în anul 1698 toți românii, atît cei de dincolo, cît și cei de dincoace de Carpați au fost de „lege ortodoxă”. Acest adevăr îl dovedește — între altele — și faptul că Sf. Ioan Gură de Aur, Patriarh al Constantinopolului, le purta de grijă și strămoșilor noștri din Dacia, alături de alte popoare creștine de peste Dunăre, care i-au fost încredințate în Soborul al IV-lea Ecumenic, ținut la Chalchedon, în anul 451.

După lungi veacuri de unitate de credință, românii din Transilvania (Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș) au fost împărțiți în două strane. Această dezbinare a fost rodul vitregiei vremilor.

Incerările de ademenire la catolicism a românilor ortodocși din Transilvania, manevrate cu multă iscusință de către iezuiții fanatici, angajați în slujba Casei imperiale de Habsburg, (catolică „sui generis”, cu împărat și „rege apostolic”) începute pe vremea mitropolitului Teofil la 1697, au reușit sub urmașul acestuia, mitropolitul Atanasie Anghel, la 1698, cînd 38 protopopi de pe meleagurile Transilvaniei, în frunte cu mitropolitul Atanasie, au semnat actul de unire cu biserica Romei, voind (după cum se spunea în declarația scrisă) să trăiască cu aceleași privilegii de care erau împărtășiți clericii și ceilalți membri ai bisericii catolice.

Iluzii și amăgiri!

Alături de alți bărbați de seamă ai poporului nostru, istoricul N. Den-suşianu mărturisește că actul unirii cu biserica Romei, săvîrșit la 1698 de către mitropolitul Atanasie și cei 38 protopopi, a fost un pas greșit al romînilor de dincoace de Carpați.

În cursul vremii s-au făcut multe încercări de reînchegare a celor două biserici românești din Transilvania. Și dacă acest lucru ar fi stat în puterea poporului, rămas credincios „legit” și datinilor strămoșești, unirea cu biserica Romei, făcută din uneltiri viclene și teroare, n-ar fi numărat în calendele vremii două veacuri și jumătate. Dar ce putea să facă un popor de îobagi oropsiți, în vremuri de crunte prigoniri?

Mișcarea pornită la 1756 împotriva unirii cu biserica Romei și care a cuprins ca o vîlvătaie toate colțurile Ardealului, a fost înăbușită. O mărturisesc aceasta tunurile generalului călău Buccow, spinzurătorile ridicate la marginea drumurilor, mănăstirile dărîmate pînă în temelii, nenumăratele schinjiuri aplicate preoților și enoriașilor rămași credincioși Bisericii strămoșești și eroii care și-au încheiat capitolul vieții pămîntești, pentru sînta dreptate, în cumplita închisoare cu ziduri de granit a fortăreței Kufstein, din munții stîncosi ai Tirolului.

Pe meleagurile bătrînului Ardeal (cîndva „Dacia Felix”) lacrimile erau amestecate cu singe, iar magnații stăpînitori, secondăți de „purpurații” din slujba Bisericii Romei, zimbeau mulțumiți. („O, sancta Ecclesia!”).

Acesta era spiritul vremii! Sînt rare cazurile pomenite în istorie cînd luptele pornite din dorul de libertate să se fi terminat cu biruința celor oropsiți. De cele mai multe ori atari năzuințe au fost înecate în singe, din porunca satrapilor atotstăpînitori.

La împlinirea unui veac de la actul „unirii” cu Biserica Romei, după cum mărturisește eruditul protopop Petru Maior (unul dintre cei mai vâlnici apărători ai legii strămoșești) între clerul celor două Biserici românești exista o colaborare frățească. În multe părți nu se mai întrebunțau cuvintele „unit” și „neunit”. Era și aceasta o dovadă limpede grăitoare a dorinței sincere de unificare a celor două biserici. O luptă dusă în tăcere.

În cuvîntarea rostită la 15 mai 1848 în Catedrala din Blaj, Sîmion Bărnuțiu a arătat că românii au aparținut dintru-nceput Bisericii Ortodoxe, iar unirea cu Roma a fost numai o amăgire și înșelăciune, pusă la cale de magnații catolici, în scopul propriilor lor interese și nicidecît pentru binele și de dragul poporului român.

Iar Treboniu Laurean a propus la 16 mai, același an, adunării de pe „Cîmpia Libertății”, să se ceară pentru Biserica românească deplină libertate.

Dar Casa imperială de Habsburg (slugă credincioasă a Vaticanului) și sateliții ei, pornind de la vechiul principiu „divide et impera”, aveau tot interesul să refuze împlinirea unor pretenții juste și să continue alimentarea dezbinării confesionale a romînilor din Transilvania.

Anii și deceniile treceau...

Pe la începutul veacului XX Biserica romano-catolică din Ungaria pre-

gătea o lege a autonomiei catolice. Prin această lege Biserica unită (greco-catolică) urma să fie cuprinsă în Biserica romano-catolică.

„Contopirea bisericii noastre (scrisă în revista „Cultura Creștină” de la Blaj, nr. 2-1913, canonicul unit Dr. Ioan Simpăleanu), în organismul autonom al Bisericii catolice de rit latin din Ungaria, nu poate avea alt sens decât nimicirea Bisericii greco-catolice române”.

Prin „Bulla” papală din anul 1912, s-a reușit chiar să se înființeze episcopia greco-catolică maghiară de la Hajdudorogh, care cuprindea (pe lângă parohiile gr. cat. rutene) și 83 parohii cu populație românească din părțile Sătmăului, rupte din Mitropolia „română unită”, fapt care a provocat mari frământări între credincioși. Dar protestele clerului unit s-au dovedit zadarnice. Nici papa și nici statul ungar nu au desființat episcopia de Hajdudorogh. Fără-ndoială, atitudinea samavolnică a Vaticanului și a statului ungar a fost determinată și de faptul că la conferințele episcopatului catolic din Ungaria au participat și episcopi români „uniți”.

Pentru această atitudine lipsită de tact era firesc să fie aspru criticați: „Dacă episcopii noștri nu luau parte la conferințele episcopale (catolice), unde mai întâi s-a discutat, într-o formă mai pozitivă, noua episcopie (scrisă redacția revistei „Cultura Creștină”, la 10 nov. 1913), Roma nu ar fi putut trece cu atita ușurință peste părerile românești ale corului episcopesc român unit”.

După prăbușirea și lichidarea definitivă a monarhiei Austro-Ungare, Transilvania s-a unit — cum era firesc — cu Patria-Mamă.

Mulți se întrebau — și se mai întreabă poate și astăzi: De ce nu s-a făcut unificarea sufletească a românilor din Transilvania imediat după războiul care s-a încheiat cu întregirea hotarelor? În acele zile de însuflețire și de mare bucurie, unirea bisericilor surori ar fi reușit fără doar și poate.

Această afirmație o găsesc îndoielnică. Păreră mea și a multora este că deși unificarea o dorea majoritatea clerului și a poporului, această unificare n-ar fi reușit. Motivul? Foarte simplu: Factorii politici, care dețineau puterea (serviabili față de Vatican), nu erau de acord cu această unificare.

Arhiepiscopii greco-catolici (recte: „catolic de rit răsăritean”) n-ar fi renunțat, în rușinea capului la prerogativele lor de „prinți” ai Bisericii române. Mitropolitul Vasile Suci de la Blaj spunea (în glumă) că renunță la cele patru puncte dogmatice, dar „la papa nu”! Or, tocmai aici era punctul nevralgic. (În fond, nu cele câteva puncte dogmatice erau zidul despărțitor între „uniți” și „neuniți”, ci „primatul papal”, la care episcopii „catolici „de rit răsăritean” nu voiau să renunțe, sub nici o condiție).

Episcopii Valeriu Traian Frențiu de la Lugoj și Demetriu Radu de la Oradea erau mai catolici decât „pontificele roman”, iar tinărul episcop Iuliu Hossu de la Gherla părea un mare semn de întrebare, enigmă.

Urmaşul mitropolitului Suci, Alexandru Nicolescu, făcuse declarația că „întii de toate e catolic și numai în locul al doilea e român”. Și, în sfârșit, Alexandru Rusu, ales episcop pentru nou-înființata eparhie cu sediul în Baia Mare, tuna și fulgera împotriva Ortodoxiei.

„Canonicii” și profesorii Academiei de teologie greco-catolice, prea aveau capul împaiat cu doctrină catolică, culeasă la Roma, Innsbruck, Viena, etc. Curat vorba eruditului protopop Petru Maior: „...învățînd la Roma teologia, socotesc că numai acelea sînt adevărate care le-au auzit la Roma și doar singele și l-ar vărsa pentru monarhia papei... De spun ceva de la Roma, să taci, să înlemnești, să caști gura. De arăți din sfinții părinți, din soboare și din istoria cea veche a bisericii, asupra poveștilor lor, îndată ești schismatic și mai rău decît ereticii. Trebuie înaintea acestora toți să plece capetele, să-i chemi Rabi, domnule, Măria ta și alte titluri ce se împotrivesc cinului călugăresc. Și în acestea lucrînd, li se pare că atunci tîin mai tare canoanele bisericești și aduc slujbă lui Dumnezeu. O, vremi! O, obiceiuri!”

Terorizată de sisteme „inchizitoriale”, preoțimea unită n-ar fi îndrăznit să acționeze. Iar poporul, cu preoți în „pasivitate”, ce putea să facă?

Se vorbea mult despre un „Congres” al preoților. Dar acest congres, din înalte dispozițiuni — a fost amînat mereu, „sine die”.

Preoțimea era ferm convinsă de necesitatea unei organizații într-o „asociație”, similară aceleia pe care o avea clerul ortodox. Celor care afirmău că preoțimea poate să-și exprime părerea și doleanțele în sinoadele protopopești, diecezane și provinciale, profesorul catehet Septimiu Popa de la Cluj, cunoscut publicist și unul dintre cei mai intransigenți protagoniști ai revenirii greco-catolicilor în sînul Bisericii strămoșești ortodoxe, a avut curajul să le răspundă: „Canonul care prevede întrunirea sinoadelor eparhiale în fiecare an, iar a celui provincial tot la trei ani, nu se respectă. Sinoadele eparhiale și provinciale n-au fost convocate niciodată. Așa că, se poate spune că sinoadele diecezane și provinciale nu le avem. Aceste instituții există numai în visurile sfințe ale acelor preoți buni și simpli, care cred cu tărie într-o apropiată refaceare a Bisericii noastre”.

Citind aceste „afirmații îndrăznețe” ale profesorului Septimiu Popa (la adresa superiorității bisericești) tocmai în paginile săptămînalului „Unirea” (nr. 17. VIII. 1935), organul oficial al mitropoliei unite din Blaj, mulți au rămas nedumeriți, ba chiar mirați la culme. Dar, incontestabil, această „îngăduință” a fost tot o politică abilă a „catolicizanților”. Morfină pentru naivi. „Clarissimi” și „reverendissimi” din camarila catolicizanților își vor fi spus în gînd: Ia-n mai poștiți dă-acum, mult onoraților exponenți ai doleanțelor și spuneți că preoțimea nu poate să-și exprime „liber” cuvîntul

Și tot Păr. prof. Septimiu Popa („Unirea”, 13. VII. 1935) spunea: „Apărarea intereselor preoțești numai prin ierarhii noștri ... azi nu e suficientă. Și dau un avertisment celor care nu înțeleg, sau nu vor să înțeleagă, durerile noastre (pentru motive pe care le bănuim) și astfel, ne măresc mai mult indignarea și amărăciunea sufletului nostru”.

Cuvinte izvorite din sufletul majorității preoției greco-catolice. Totuși ... a triumfat, și de data aceasta, nu dreptatea și adevărul, ci absolutismul catolic. Era de prevăzut.

Ierarhii bisericii greco-catolice neavind încredere în propriul lor cler, nu vedeau cu ochi buni organizarea preoției într-o asociație. De aceea, prin armele ce le aveau la îndemână, orice încercări și năzuințe în acest sens, le-au zădărnicit (pentru ca ... să se împlinească și întru aceasta cuvântul: „Pieirea ta, din tine...”).

Ca „momeală” pentru citiva naiți și pentru slugarnicii care se găseau ici-colo ... s-a înființat asociația așa numită a „preoților adoratori”, „binecuvântarea euharistică” și „cultul inimii lui Iisus”. (Par-că proslăvirea lui Iisus Hristos, Fiul neprihănit al veșnicului Dumnezeu și Dumnezeu adevărat, necesita acte de adorație în părțile componente ale naturii omenești!? O, magna simplicitas!).

Tot în scop catolicizant s-au introdus și alte inovații cultice, spre ex.: rozariul și cultul sfinților catolici.

Scriitorul acestor rinduri ar putea spune — fără teama exagerării sau afirmării unui neadevăr — că mulți dintre modeștii și anonimii slujitori la altarul bisericilor unite, în „tainița” inimii și sufletului lor erau încă de pe-atunci ortodocși.

Intre aceia care au păstrat mereu aprinsă făclia luptei pentru unificarea celor două biserici românești (după primul război mondial), partea leului a avut-o marele Mitropolit, de veșnică pomenire, Nicolae Bălan. În scopul înfăptuirii acestui ideal și-a închinat întreagă viața de arhipăstor.

În vara anului 1920 (ziua Sf. Rusalii), cu prilejul instalării în scaunul de mitropolit, tânărul arhieru spunea: „Dacă turma nu ni-e întreagă, aceasta nu-i din vina noastră. Năpăstuirile dușmanului ne-au spart rîndurile, că să ne slăbească împotrivirea. Dar cu toată această dezbinare formală, dragostea dintre fiii ei (Bisericii) nu s-a stricat. Hristos în mijlocul lor nu s-a împărțit, ci din răul dușmanilor, ca din piatră stearpă, au picurat stropi de rouă răcoritoare pentru sufletele noastre arzînd de suferință.

Brațele mamei (Bisericii ortodoxe) pururea pline de căldură, sînt și astăzi deschise pentru toți fiii ei cei înstrăinați și cu dinadinsul rugăm pe Dumnezeu milostivirii să coboare atîta văpaie a inspirației și iubirii peste noi, încît, precum piere fumul, să piară toată vrajba, precum se topește

ceara de fața focului, așa să se topească toate deschiliniile dintre frați, ca iarăși una să fim în casa sufletelor noastre, în biserica cea sfântă a părinților noștri" (Mitropolitul Nicolae: Biserica și Viața, p. 235). Iar cu prilejul Congresului biblic al preoțimii ortodoxe române din Ardeal, marele arhiereu, între altele, spunea: „Avem nădejdea neclintită că acest neam, pe care l-au împărțit vrăjmașii în două biserici, ca să-l poată stăpîni mai ușor, va reveni, dîndu-și seama că în credința lui, în viața lui religioasă și creștinească, în ființa lui de bun creștin și bun român, n-a lăsat nici o urmă în cei peste 200 de ani catolicismul cu caracterul său internațional.

Catolicismul la romîni este o plantă exotică, ale cărei rădăcini n-au ajuns să atingă pămîntul sufletului nostru.

Poporul ne este unul și același, ca și tăiat din o singură bucată. Fondul e același și la frații noștri care se zic „uniți” și numai firma trebuie înlăturată.

Și o spunem tare, cu ferestrele deschise, ca să se audă pînă în cele mai îndepărtate colțuri locuite de un suflet românesc: Nu vom da odihnă oaselor noastre pînă ce nu vom fi iarăși una, pînă ce nu se va înlătura răul hărăzit de vitregia vremurilor și fiii aceleiași maice bune nu se vor întoarce la sinul ei cald, dornic de a-i îmbrățișa pe toți.

Acesta este cuvîntul nostru de chemare, purces din cea mai curată dragoste de fii ai maicii noastre bune a tuturor pînă la 1700 și de frate iubitor către frate înstrăinat". (Mitropolitul Nicolae: Biserica și Viața, p. 10—11).

Și Vlădica Nicolae a rămas consecvent și statornic cuvîntului dat. Dar visul de veacuri, care l-a preocupat intens, nu l-a putut vedea înfăptuit decît la anii bătrîneței.

Deși unificarea o dorea majoritatea clerului și a poporului (înțeleg clerul „inferior”), factorii potrivnici, care dețineau puterea, au reușit în totdeauna să o zădărnicească.

La toate cele amintite (și care s-au adevărit mai tîrziu) mai putem adăuga un fapt important, care punea mari obstacole unei reușite a unificării:

Regele Ferdinand, din familia Hohenzolern, era un adept fanatic al catolicismului, la fel cu monarhii din familia imperială a Habsburgilor.

Romînul are o zicătoare: „Ce mi-i Tanda, ce mi-i Manda”...

Ministrului Cultelor, cu ocazia plecării acestuia la Roma, în problema Concordatului, i s-au spus „două cuvînte regale”...(!).

Prin faimosul Concordat, încheiat între Statul Român și Scaunul Apostolic al Romei papale, s-a creat cultului catolic o situație privilegiată, permițînd papalității un amestec direct în treburile interne ale Rîmîniei.

Se aduce totodată o gravă știrbire suveranității statului român, dându-i pontificelui roman dreptul de amestec direct în problema numirii episcopilor pentru diecezele catolice din România, precum și în materie de administrare a bunurilor aparținătoare cultului catolic și aflătoare pe teritoriul României.

Firește, privilegiile obținute de biserica unită au prilejuit nemulțumiri și supărări pe deplin îndreptățite ierarhiei Bisericii Ortodoxe, alimentându-se prin aceasta situația neprielnică unificării Bisericilor surori.

Supărarea a crescut și mai mult cind conducerea Bisericii greco-catolice (după primul război mondial) a revenit la dispozițiile Conciliilor Provinciale din 1872 și 1882, cu privire la inovațiile cultice.

În circulara dată de înaltul cor episcopesc (unit) se spunea: „Mincind din cazuri concrete, aduse la cunoștința Prea Veneratului Ordinariat Arhiepiscopesc, că nu e permis la nici o întimplare împărtășirea în cele sacre cu persoane acatolice, oprind-o aceasta dreptul natural și cel dumnezeesc”. (!?). „Reinoim în privința aceasta dispozițiunile Conciliului Provincial I din 1872, titlul 2: „Sinodul demindă întreg clerului și poporului credincios, să se abțină în cele sfinte de la orice comuniune cu acatolicii, amăsurat Sfintelor Canoane”.

„Aceeși dispoziție se cuprinde și în noul Cod, în Canonul 1258: Nu este deloc îngăduit credincioșilor să asiste, în orice chip, în mod activ, sau să aibă parte în slujbele religioase ale acatolicilor”.

„Am ținut să inculcăm din nou toate acestea Veneratului Cler, sub pedeapsa urmărilor canonice la caz de neobservare”.

Tot în scopul ideii catolicizante, superioritatea bisericii unite a fixat, prin ordinul circular nr. 1673 1942, ca temă de disertație pentru sinoadele protopopești subiectul: „Comunicarea în cele sacre cu cei de alte confesiuni prezintă un real pericol pentru credință”. (Evident, se făcea aluzie la comunicarea cu Biserica Ortodoxă).

Prin reînnoirea acestor dispoziții se relua trista poveste de pe vremea mitropolitului Vancea (1868—1892) care îl determinase, „illo tempore”, pe învățatul canonic și vicar al mitropoliei, Ion Micu Moldovanu, zis „Moldovănuș”, să spună: „O frică generală domnește acum de mai mult în inimile uniților, că la firul vieții bisericii acesteia rod viermii ucizători. Această frică crescă din zi în zi și se mărește din an în an, așa încât sinodul de la 1886 s-a cugetat dator a lua măsuri de urgență pentru salvarea bisericii. Așezăminte bisericii noastre se alteraseră prin dispuneri și ordinațiuni anticonice, afară de aceea absolutismul se lăfia într-însa din ce în ce mai mult. Sinodul voia să pună o stavilă acestora. Ce folos însă, că Conciliile din 1872 și 1882 s-au pus pe altă bază. După părerea mea, biserica greco-catolică în calea ordinei este formal contopită azi în biserica curat romano-cato-

lică. În credință nu mai este nici o deosebire, ci numai ritul mai sustă. Dar și acesta se va schimba pe nesimțite, așa cum s-au schimbat și altele și cum au abandonat „Pravila”, așa vor părăsi și ritul. De n-ar fi teamă de popor, poate s-ar fi și făcut. Cu vremea vor ajunge greco-catolicii și în congresul catolicilor. Și astăzi sînt reprezentanți ai acestei direcțiuni. Posturile însemnate și de încredere vor fi ocupate exclusiv cu elemente ultra-catolice, iar de drepturile naționale vor abdica total. Creșterea clerului unit în seminare pur catolice și străine și cu spirit de propagandă papistă este un mare pericol pentru neamul românesc” („Acte Sinodale”, p. 191).

Reînnoirea dispozițiilor Conciliilor provinciale din 1872 și 1882 au prilejuit mari frământări în sinul preoțimii unite.

Discuțiile între uniți și ortodocși (fac aluzie la „purtătorii de condei” cu aptitudini scriitoricești) au început să degenereze acum în reproșuri și înțepături reciproce. În ziarul „Unirea”, organul oficial al Mitropoliei unite, „clarissimi” profesori zeflemiseau anumite „atitudini” ale Bisericii Ortodoxe. La rîndul lor, justificîndu-și procedura cu vechiul dicton „armis arma opponenda”, Prea Cucernicii de la Sibiu ripostau în „Telegraful Român”, organul oficial al Mitropoliei ortodoxe, plătindu-le celor de la Blaj cu aceeași monedă.

Ar fi greu — și peste puțină chiar — să înșirăm aci toate articolele de discuții controversate apărute în organele oficiale ale bisericilor „surori” și alte publicații.

Totuși, spre demonstrare, reproduc articolul apărut în „Telegraful Român” nr. 14 din anul 1935, sub titlul: „Anarhia Uniată”, în care se spunea:

„Am reprodus într-un număr trecut strigătul de alarmă al Părintelui Septimiu Popa (unit) în fața anarhiei ritualiste din biserica unită, în fața curentului de rătăcire a minților, de împestrîtare bufonă a cultului răsăritean, de încercare de-a rupe poporul unit din comunitatea religioasă a neamului românesc. Zăpăceala e adîncă. A prins în vârtejul ei funest multe capete, cu sau fără tonsură în păr, dar în orice caz rase de tot la minte și la bun simț, prin strungile de la Roma și Innsbruck.

„Lumina Creștină”, revistă catolică din Iași, salută în nr. 3 a. c., o astfel de manifestare simptomatică la un anumit Pater, A. Pop din Bixad. Admirator al reformelor religioase ce le observă la secui și dornic de-o cît mai fraternă apropiere de ei, Paterul Augustin Pop propune, după „Lumina Creștină”, ca autoritățile în drept să desemneze comisiuni, care să dea acelor devoțiuni haina ritului răsăritean și totodată să introducă în cărțile bisericești pe marii sfinți, care au trăit după anul 1054.

„Lumina Creștină” citează din deșteptul Pater, ca dintr-un oracol, următoarea năzbitie: „Condamnăm tendința de a ne păstra și pe mai departe ca biserică și ca rit, în izolare hermetică de orice curent religios și avînt

de spiritualitate, ce vine de la Roma. Nu ne putem împăca cu ideea de-a fi-gura ca o ramură străină în marele arbore al bisericii catolice, care nu vrea să primească sucul dătător al trunchiului. Ori sîntem catolici, și atunci tre-buie să participăm din plin la viața bisericii, ori, dacă aceasta nu se face, trebuie să recunoaștem că sîntem foarte defectuoși în catolicismul nostru”.

Cum mai seamănă emfaza aceasta — continuă „Telegraful” — ce nu-și mai poate opri avîntul amețitor al beției de cuvinte, cu discursul lui Brin-zovenescu, despre revizuirea Constituției. Dacă vrei să fii integrali, ce mai tot profanați sfințele cărți de slujbă ale răsăritului pe care nu voi le-ați făcut, ci aceia pe care îi huliți? Ce mai tot băgați în vinul tare al spiritualității cultului răsăritean apa chioară izvorită din alte subsoluri? Ce mai umblați să coaseți petece cenușii și mohorîte pe haina strălucitoare a cultului răsăritean, cînd ea e întreagă și n-are lipsă de nici o cirpeală? Luați-vă cultul catolic în întregime și fiiți întregi și consecvenți. Hibrizi ați fost de cînd v-ați născut, hibrizi veți fi cît vă va mai răbda Dumnezeu pe fața pămîntului. E tara fa-tală a uniatismului. E trista lui definiție”!

Acest articol, plin de justificată amărăciune, a fost tălmăcit și răstăl-măcit zile și săptămîni de-a rîndul.

Cititorii conștienți l-au comentat așa cum trebuia și cum era firesc să se interpreteze. Le-a sărit „muștarul” doar celor care se simțeau cu „musca pe căciulă” și care își uitau de condiția „sine qua non” a unirii de la 1698: „Toată legea să stea pe loc”!

Le-am evocat nu înîmplător, ci pentru motivul că acest articol își are povestea lui. Deși pișcător, ca un „ardei iute” (cum spuneau cei care se scaldau în apele catolicismului), mulți dintre preoții uniți erau de comun acord cu autorul articolului.

Cu prilejul unei conferințe preoțești (sinod protopopesc) un frate cu-cernic, ajuns în pragul bătrîneței, scoase din buzunarul voluminos al redin-gotei (civil canonic și la modă atunci) un ziar.

— Haideți încoace, fraților, să vă citesc ceva foarte interesant! Și pă-rintele citi, cu multă căldură în grai, articolul apărut în „Telegraful Ro-mîn” sub titlul: „Anarhia Uniată”.

Ascultătorii făcură ochi mari.

— De unde ați făcut rost de ziarul ăsta? — întrebă unul dintre preoții mai tineri.

— Ieri l-am întîlnit pe fratele Septimiu Popa la Cluj. El mi l-a dat. După un răstimp, vrînd să pună capăt discuției aprige care se iscase între cîțiva confrăți, ridică mina în semn de împăciuire și reluă: — Feriți-vă, dragii mei, de inovațiile papistăsești. Ritualul ce-l avem este o comoară și o scumpă moștenire. Autorul acestui articol a scris adevărul. Haina stră-lucitoare a cultului răsăritean nu are nevoie de petece împrumutate de la

catolici. Dacă ne lepădăm de datinile strămoșești, pierim și ca neam. Asta să n-o uitați. Cu frații ortodocși eu am trăit în totdeauna în pace și bună înțelegere. Așa să trăiți și voi. Sintem frați de-un singe și de-o lege. Tare mă mir de călugărul Augustin de la Bixad, că i s-au cuibărit în cap astfel de „bazaconii”. Il știam om cuminte. Dar, ce mai știi? Poate ... visează și el ore-un post de „canonic” dacă nu chiar o „mitră vlădicească”. De, uneori oamenii se strică la cap. Articolul din „Telegraful” nu trebuie să ne „burzuluiască”. Dimpotrivă, trebuie să ne deschidă ochii și să ducem fără șovăire lupta pentru înfăptuirea visului de veacuri. Dumnezeu ne-a hărăzit bucuria întregirii hotarelor țării. Dar, pentru ca această bucurie să fie deplină, mai rămîne un lucru: Unificarea sufletească, nu în sensul cum o doresc unii, ci în „legea strămoșească”. Cu papistașii nu avem nimic de împărțit.

Și în vreme ce ierarhii greco-catolici, ajutați de canonicii, profesorii și alți cițiva „catolicizanți” se căzneau să introducă în viața bisericii inovații catolice, majoritatea preoților din pastorație și credincioșii rămîneau dîrzi pe poziție, luptînd pentru păstrarea legii strămoșești.

E foarte semnificativă și mult grăitoare povestirea cunoscutului scriitor Septimiu Popa, fost preot unit în Bologa-Poieni, care în timpul primului război mondial, cit a lipsit din parohia Valea Drăganului preotul ortodox Aurel Munteanu (ajuns mai tîrziu protopop), le dădea credincioșilor ortodocși, cu ocazia înmormîntărilor, „pașaport” pentru „purgator”. Iar cînd preotul Munteanu a fost eliberat din lagărul de internare de la Sopron — luîndu-i locul Septimiu Popa — preotul ortodox îi trimitea pe morții din parohia unită Bologa-Poieni de-a dreptul la rai (Aluzie la „purgatorul” buclucaș).

Astfel de cazuri au fost destule. Preoții uniți și ortodocși au continuat să slujească laolaltă, la înmormîntări, sfeștanii, botezuri, cununii, masle, etc., împotriva dispozițiunilor date de conducerea Bisericii greco-catolice. Poporul de la sate n-a făcut nicicînd deosebire între „uniți” și „neuniți”. Și nu s-au pomenit cazuri ca „uniții” să solicite serviciile preotului romano-catolic, chiar dacă ar fi trebuit să colinde șapte hotare în căutarea unui „popă romînesc”.

Și în această atmosferă de prietenie și conlucrare între clerul și poporul unit și ortodox de la sate (cu puține excepții) al doilea război mondial, dezlănțuit de nebunia fascistă — și cel mai îngrozitor din cîte s-au înregistrat în analele istoriei universale — bătea la ușă.

Luată de val-virtejul lumii, a intrat în hora macabră și țara noastră mult încercată.

Anii de prăpăd și grele frămîntări trecură. Cumplitul balaur, care înghițise o jumătate de lume, zăcea acum răpus de avîntul soldatului sovietic.

Pe orizont se iviră zorii vieții noi, cu suflu de înviorare.

O veche zicătoare, plină de adincă înțelepciune, spune: „Ce întârzie, nu trece”.

*Dorințele și pretențiile juste, infiltrate adânc în inima și conștiința no-
roadelor, mai curînd sau mai tirziu, se împlinesc.*

*În țara libertății, cei mici și neluați în seamă în trecutul de tristă amîn-
tire, puteau să-și spună acum liberi cuvîntul.*

*Sub ocrotirea legii, istoria avea să încresteze în curînd marele eveni-
ment al unificării.*

Prot. Stavr. SABIN TRUȚIA, Cluj

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

AVÎNTUL POPOARELOR SPRE PACE

CEA MAI MĂREAȚĂ EPOPEE

Orice act săvârșit de popoare în numele vieții și al progresului închide în sine sensul major al eroismului. De aceea, socotim că tot ceea ce săvârșesc popoarele în avîntul lor nestăvilit spre o pace deplină, constituie fapte vrednice de cea mai măreață epopee. Înfăptuirile pentru pace sînt cele mai umane fapte, iar săvîrșitorii lor sînt cei umani eroi.

Nu este ușor lucru să prinzi într-o sinteză atotcuprinzătoare și să redai după cuviință avîntul nestăvilit al popoarelor spre pace în curgerea anului 1960, măreața epopee a celor mai sublime eforturi ale omenirii pentru cauza ei vitală: pacea.

CURCUBEU DE NĂDEJDI PESTE CUMPANA DE ANI

Popoarele lumii și-au îndreptat cu mari nădejdi privirile spre anul 1960. Conturarea slăbirii încordării internaționale, vizita d-lui Hrușciiov în S.U.A. și recunoașterea în principiu a necesității dezarmării sub influența morală a istoricului program sovietic de dezarmare generală și totală lansat în cadrul celei de a XIV-a sesiuni a O.N.U.-lui, triumful ideii de întîlnire la nivel înalt și înțelegerile intervenite cu privire la întîlnirile viitoare ale șefilor de guverne ai marilor puteri din Est și Vest, toate succese ale anului 1959, au insuflat omenirii mari nădejdi pentru anul 1960. Căci prin conținutul și urmările lor aceste evenimente deschideau drumul unei etape noi în relațiile internaționale. Erau date toate premisele ca în cursul anului 1960 să continue progresul din 1959, să se facă o cotitură radicală în relațiile dintre popoare, să se clădească baze trainice păcii.

Niciodată în decursul zbuciumatei sale istorii, omenirea nu s-a simțit atît de aproape de un ideal atît de măreț ca acela al unei păci trainice, în care flăcările pustitoare ale războiului să nu se mai aprindă pe veci. Climatul de destindere internațională ce a început să-și facă loc sub cupola Adunării Generale a O.N.U.-lui și nădejdea că Conferința la nivel înalt de la Paris va fi acel forum al păcii menit să deschidă o cotitură hotărîtoare în viața mondială, făceau omenirea să nădăjduiască.

De fapt, începuturile anului 1960 au fost bune și promițătoare. Căci în primele lui zile s-a lansat dorința ca 1960 să devină anul victoriei depline a principiilor coexistenței pașnice, al lichidării totale a războiului rece

și al înlăturării pentru totdeauna a primejdiei unui nou război. Dl John Bernal, președintele Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii, spunea pe atunci: „Anul 1960 oferă popoarelor adevărate posibilități pentru a se lua măsuri practice, hotărâtoare, în favoarea păcii”; apoi continua: „...anul 1960, anul marilor speranțe și al posibilităților excepționale”. Pe lângă toate acestea, anul 1960 a debutat cu un eveniment epocal al luptei pentru pace: Sovietul Suprem al U.R.S.S. a votat legea pentru o nouă reducere a efectivelor forțelor sale armate, cu încă 1.200.000 de oameni.

LINIA GENERALĂ A ACȚIUNII DE APĂRARE A PĂCII ÎN 1960

Cum era și firesc, acțiunea de apărare a păcii s-a desfășurat în cursul anului 1960 în funcție de condițiile date. Aceste condiții au fost determinate mai ales de uneltirile din umbră îndreptate împotriva păcii. Când spunem acest lucru, ne gândim la faptul că cercurile diriguitoare americane au adoptat o politică de intensificare a încordării internaționale, de înăsprire a războiului rece, de accentuare a ritmului înarmărilor și de reînviere a militarismului vestgerman și japonez înzestrat cu arme de distrugere în masă.

În aceste condiții, asigurarea și întărirea păcii au constituit problema cea mai arzătoare și cea mai centrală a preocupărilor popoarelor. Căci acumularea de arme nucleare a dus omenirea la situația, în care cea mai mică scînteie ar putea duce la stingerea a milioane de ființe omenești, la distrugerea fatală a bunurilor culturii și civilizației umane.

Împotriva acestor scînteii ucigașe, Mișcarea Mondială pentru Pace și-a închinat cu abnegație toate ostenele sale. Ea a continuat să afirme cu fermitate poziția sa consecventă de apărare și consolidare a păcii, principiul coexistenței pașnice făcînd parte centrală din programul ei de acțiune. Căci și-a dat tot mai bine seama de necesitatea de a asigura viața și propășirea ei prin apărarea și consolidarea păcii.

Chemînd neconținut la solidaritate și unitate de acțiune împotriva incendiului dement și a groaznicelor calamități pe care le-ar putea provoca un al treilea război mondial în condițiile actuale, Mișcarea Mondială a Partizanilor Păcii a desfășurat un rol activ de prim ordin în rezolvarea problemei vitale a țărilor noastre: *pacea*.

Principiul cardinal care a inspirat și călăuzit popoarele în anul 1960, a fost: toate puterile spre salvarea și întărirea păcii prin abordarea problemelor internaționale de pe pozițiile realismului și prin aplicarea coexistenței pașnice. Ca obiective, s-a urmărit: 1. regruparea întregii opinii publice mondiale și atragerea în acțiune a tuturor celor ce luptă în favoarea păcii; 2. lichidarea definitivă a războiului rece și împiedicarea oricărei provocări sau agresiuni; 3. asigurarea rodniceii Conferinței la nivel înalt de la Paris;

4. încetarea definitivă a experiențelor cu arma nucleară; 5. pășirea efectivă la măsuri practice în vederea dezarmării, pe etape, generale și totale.

ACȚIUNILE CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

Indrumătorul și coordonatorul acțiunilor popoarelor pentru pace a fost, în tot cursul anului 1960, Consiliul Mondial al Păcii.

Încă la 15 ianuarie 1960, Prezidiul Consiliului Mondial al Păcii cere să se renunțe la continuarea experiențelor cu arma nucleară.

În zilele de 23—24 ianuarie 1960, se desfășoară la Roma lucrările sesiunilor Consiliului Mondial al Păcii, discutându-se cele mai importante probleme ale luptei pentru pace. Au fost adoptate:

1. „Declarația asupra dezarmării”, în care se subliniază: „În prezent a apărut posibilitatea reală de a respinge războiul, de a înlătura pericolul atomic”;

2. „Declarația în legătură cu acțiunile antisemite”, pe care le condamnă, întrucât „stîrnesc ura și ... reînvie atmosfera războiului, ... sînt o rușine pentru omenire și constituiesc un atentat la adresa păcii”.

3. „Mesajul de prietenie și solidaritate către cea de a doua Conferință a popoarelor din Africa, ținută la Tunis”, care arată că „luptînd pentru independența națională, contribuim la consolidarea păcii, luptînd pentru pace contribuim la înlăturarea libertății și a independenței popoarelor”;

4. „Mesajul către Papa”.

Pentru a atinge obiectivele urmărite, Prezidiul consideră necesară dezvoltarea colaborării cu toate forțele iubitoare de pace.

Intrunit la Budapesta în 10—11 februarie 1960, Secretariatul Consiliului Mondial al Păcii a inițiat o metodă nouă de lucru: o serie de consfătuiri pe grupe de regiuni ale lumii, care permite o mai strînsă legătură cu mișcările naționale pentru pace.

În 20 mai 1960, Secretariatul Consiliului Mondial al Păcii a emis din Viena un apel, în care condamnă acțiunile agresive americane și arată că se impune ca necesară sarcina de a explica tuturor primejdia pe care o prezintă aceste acțiuni. De asemenea, sprijinește acțiunea Uniunii Sovietice de a se convoca de urgență Consiliul de Securitate, pentru că situația se poate complica și agrava.

În aceeași zi, Dl prof. John Bernal, președintele executiv al Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii, a dat publicității o declarație în legătură cu

torpilarea Conferinței la nivel înalt de la Paris, ca urmare a acțiunilor provocatoare ale S.U.A. împotriva U.R.S.S. În ea se spune:

1. Forțele păcii trebuie să acționeze pentru a asigura condițiile ce permit reluarea unor tratative în comun;

2. Mișcarea partizanilor păcii insistă ca marile puteri să continue prin toate mijloacele posibile tratativele care se desfășoară cu privire la încetarea experiențelor nucleare, la dezarmare și la Germania;

3. În această perioadă primejdioasă, mișcarea partizanilor păcii cheamă cele patru mari puteri să nu recurgă la metodele războiului rece, care vor îndepărta și mai mult perspectivele păcii și slăbirii încordării internaționale.

În 28—29 mai 1960 se desfășoară la Stockholm sesiunea Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii, care — ținând seamă de eșecul Conferinței de la Paris — cheamă forțele iubitoare de pace să se ridice cu și mai multă hotărâre împotriva oricărei forme de război rece și trasează liniile acțiunii în scopul creării condițiilor necesare unei conferințe la nivel înalt.

Ii urmează, tot la Stockholm, în 9—11 iulie 1960, sesiunea lărgită a Biroului Consiliului Mondial al Păcii, la care au participat reprezentanți ai luptei pentru pace din 50 de țări. Analizează situația internațională, adoptă rezoluțiile ce condamnă agresiunea colonialistă împotriva tinărului stat independent Congo și uneltirile cercurilor monopoliste americane împotriva Cubei, își exprimă solidaritatea cu lupta maselor populare din Japonia, Algeria, Kenya și Uniunea Sudafricană. Totodată decide să întreprindă o vastă campanie mondială pentru dezarmare și întărirea păcii, dă recomandări practice tuturor mișcărilor naționale pentru apărarea păcii în legătură cu desfășurarea acțiunii în acest scop.

În 13 septembrie 1960 Prezidiul Consiliului Mondial al Păcii adresează de la Londra o chemare către toți partizanii păcii ca să ceară guvernelor lor să trimită la Adunarea Generală a O.N.U. delegați la cel mai înalt nivel pentru discutarea problemei dezarmării, spunând:

„Niciodată încă forțele păcii nu au avut un prilej atât de minunat de a tăia nodul gordian al problemei dezarmării. Acum există o șansă de a se obține un progres real. Ele trebuie să lupte pentru ca guvernele să nu lase să le scape acest prilej”.

ACȚIUNI ALE GUVERNELOR DIFERITELOR STATE

Concomitent s-au desfășurat acțiunile pentru pace ale guvernelor diferitelor state, locul prim ocupându-l guvernele statelor socialiste în frunte cu U.R.S.S. Ele au avut ca obiective principale: continuarea campaniei pentru dezarmare, a acțiunilor pentru încetarea experiențelor cu arma nucleară și a înlăturării oricăror piedici ce stau în calea păcii.

Istoricei propuneri a guvernului sovietic pentru dezarmare totală și generală (septembrie 1959) i-au urmat o serie de numeroase alte propuneri constructive ale aceluiași guvern. La 2 iunie 1960, mesajul Dlui Hrușciov către toți șefii guvernelor pentru a urgenta și ușura rezolvarea problemei dezarmării însoțește noile propuneri sovietice pentru dezarmare, care au făcut o profundă impresie asupra opiniei publice mondiale. Pe aceeași linie se situează stăruințele U.R.S.S. ca a XV-a sesiune a O.N.U. să scoată din impas problema dezarmării, precum și toate acțiunile ei în spiritul păcii și al coexistenței pașnice, inclusiv lansarea citorva nave cosmice, ca și noile sale propuneri din 3 mai 1960 în vederea realizării unui acord privind încetarea experiențelor nucleare.

Vrednice de menționat sînt:

a treia conferință internațională pentru dezarmare și a treia conferință neoficială a mesei rotunde Est-Vest consacrată dezarmării, ambele ținute în februarie 1960 la Londra;

conferința împotriva armelor nucleare de la Tokio din august 1960;

adunarea generală a Federației Mondiale a Asociațiilor pentru Națiunile Unite din 11 septembrie 1960 de la Varșovia, cu rezoluția: dezarmarea este în prezent problema cea mai urgentă și soluționarea ei contribuie la întărirea păcii.

După cum arată „Declarația” Consiliului Mondial al Păcii de după sesiunea din 28—29 mai 1960 de la Stockholm, de eșecul Conferinței de la Paris sînt vinovate cercurile militariste din S.U.A. și Germania Federală.

Conferința de la Paris nu putea fi o comedie înscenată ca să iă ochii lumii cu dorința prefăcută a unora de a ajunge la înțelegere, pe care în fond n-o voiau. Dl Hrușciov, care făcuse atîtea propuneri în favoarea păcii, nu putea înșela popoarele participînd la o asemenea comedie. Tratatul serioase privind soarta lumii nu pot avea loc decît între parteneri cu inima curată și deschisă. Prin atitudinea ei justă și fermă, exprimată în declarația preliminară a Dlui Hrușciov din 16 mai 1960, în fața situației de la Paris, U.R.S.S. a adus un real serviciu cauzei nobile a păcii.

SESIUNEA A XV-A A ADUNĂRII GENERALE A O.N.U.

Invitînd și pe alți șefi de guverne și participînd personal, Dl Hrușciov face din sesiunea a XV-a a Adunării generale a O.N.U. cea mai importantă sesiune de la înființarea ei, fiind dominată de noile inițiative de pace ale U.R.S.S. Mulțumită stăruințelor sovietice această sesiune a devenit un fel de parlament internațional, în cadrul căruia s-au susținut cele mai constructive idei pentru organizarea unei lumi fără războaie. În partea ei de debateri generale, ea constituie un document al unei epoci pe cît de frămîntate, pe atît de frumoase și pline de mari răspunderi.

Marele discurs al Dlui Hrușciov din 23 septembrie 1960 și Declarația U.R.S.S. constituie mărturii ale celui mai profund umanism, documente istorice de luptă pentru pacea și fericirea popoarelor. Premierul sovietic face următoarele propuneri: 1. să se reglementeze dezarmarea; 2. să se respecte suveranitatea statelor; 3. să fie lichidate regimurile coloniale; 4. să fie reorganizată conducerea O.N.U. spre a nu mai fi jocul unor forțe unilaterale, ci adevărată organizație colectivă a națiunilor. A lupta pentru pace însemnează a demasca cu curaj orice acțiuni care implică un război.

În discursul din 3 octombrie 1960 Dl Hrușciov a dat una din cele mai sugestive imagini a neconținutelor etorturi depuse de U.R.S.S. pentru triumful păcii. E imaginea semănătorului, care — fără a fi sigur că toate semințele sale vor putea rodi — își duce totuși cu încredere munca mai departe: „Sîntem siguri că dacă cîteva din semințele noastre ale păcii vor cădea pe teren pîntros, ele nu vor pieri toate, deoarece sînt semințe sănătoase, semințe ale dreptății umane și sînt semințe în numele dreptății și vieții oamenilor. Sîntem convinși că aceste semințe vor încolți, vor trece prin piatră, vor ajunge pînă la hrană și va crește copacul falnic, puternic al vieții. Credem în viață și luptăm pentru ea, pentru triumful păcii pe pămînt”. Este exprimată aici magistral convingerea că conștiința popoarelor constituie cel mai roditor ogor pentru a încolți și a da roade semințele adevărului și ale păcii!...”.

Rezoluția votată unanim la 17 octombrie 1960 cuprinde apelul către toate statele membre ale O.N.U. de a se abține de la orice acțiune care ar putea agrava tensiunea relațiilor internaționale. Ea cere să se ia măsuri cu privire la problemele urgente, care interesează pacea lumii și progresul popoarelor.

Cele petrecute în 28 de zile de dezbateră generală la O.N.U. au făcut să se lărgească enorm albia noului curs al politicii mondiale, ai cărui afluenți devin tot mai vii și mai numeroși.

SCHIMBURI DE VIZITE ȘI CULTURALE

Una din realizările acțiunii pentru pace din anul 1960 constă în faptul că ideea contactelor, promovată de U.R.S.S., a cîștigat tot mai mult teren. Schimburile de vizite, mijloc de întărire a păcii, s-au intensificat. Dovadă grăitoare în acest sens sînt diferitele vizite de prietenie în frunte cu vastul itinerar al vizitelor de bunăvoință făcute de Dl Hrușciov în Asia și Europa, care i-a atras bînemeritulul titlu de „sol neobosit al păcii și al prieteniei”.

Odată cu acest schimb rodnic de păreri s-a pus intens în lucrare și principiul: Cultura trebuie să influențeze pozitiv soarta lumii prin desfășurarea de relații culturale libere și multilaterale. Dintre realizările pe acest tărîm menționăm: deschiderea festivă la Moscova a Universității pentru

prietenia popoarelor din Asia, Africa și America latină; înființarea la Roma a „Comunității europene a scriitorilor” (iunie 1960), în cadrul căreia creatorii valorilor spirituale ale frumosului militează pentru pace prin schimburi culturale între Est și Vest; conferința U.N.E.S.C.O. din Sicilia (mai 1960), care decide, la propunerea delegației române, să fie înlăturate din manuale textele care agită la răzburări și războaie, spre a se crea o atmosferă favorabilă dezarmării și păcii.

OPINIA PUBLICĂ MONDIALĂ, FACTOR TOT MAI ACTIV

Alt capitol substanțial al realizărilor pentru pace din cursul anului 1960 îl constituie rolul tot mai activ și mai hotărîtor al opiniei publice mondiale, presiunea exercitată de către popoare asupra dușmanilor păcii. Despre acest lucru stau grăitoare mărturie amploarea și diversitatea acțiunilor de masă împotriva cursei înarmărilor, demonstrațiile maselor populare pentru dezarmare și împotriva oricăror acțiuni potrivnice păcii. Marșurile antinuclare, marșurile păcii în frunte cu cel din Japonia (participă 20 milioane de japonezi) și alte manifestații de acest gen dovedesc că voința popoarelor de a apăra pacea este și mai viguroasă cînd își dau seama și mai bine cîtă vigilență, cîtă luciditate și cîtă energie cere ea tuturor oamenilor cinstiți și de bună credință.

Nu încapă îndoială că la vigoarea opiniei publice mondiale contribuie și unitatea afro-asiatică, care constituie o mare forță pentru pace și pentru independență națională.

Merită să fie reținut faptul că Africa s-a trezit, ea este un cazan care fierbe, un uriaș care își îndreaptă umerii: republicile noi fac ca 2/3 din continent să fie liber. Africa își scrie istoria!

POPORUL ROMÂN MEREU ACTIV ÎN FRONTUL PĂCII

În cursul anului 1960, poporul nostru a fost prezent și activ clipă de clipă în frontul păcii. Mișcarea pentru pace a fost larg sprijinită de guvernul și de poporul român.

Dovadă grăitoare în acest sens sînt inițiativele R.P.R. la O.N.U. La acest capitol trebuie să menționăm îndeosebi activitatea neobosită a delegației noastre — în frunte cu Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej — în cadrul celei de a XV-a sesiuni, prin care a adus o contribuție de seamă la cauza păcii. Cele două propuneri ale guvernului român pentru înfăptuirea unei înțelegeri multilaterale balcanice și pentru promovarea ideilor pașnice în rîndurile tineretului au avut un larg răsunset în opinia publică mondială. Propunerea ultimă a fost adoptată de către Adunarea generală a O.N.U.,

cea ce însemnează nu numai un succes moral al țării noastre, ci și un pas pe drumul luminos al păcii, o inițiativă esențială pentru întărirea păcii.

Nu mai puțin grăitoare sînt: popularizarea de către Comitetul Național pentru Apărarea Păcii a hotărîrilor Consiliului Mondial al Păcii și a inițiativelor de pace ale statelor socialiste în frunte cu U.R.S.S., precum și Declarația adoptată de sesiunea a VIII-a a Marii Adunări Naționale prin care se exprimă adeziunea poporului român la Apelul Sovietului Suprem al U.R.S.S. în problema dezarmării și angajamentul de a persevera în acțiunea de slujire a păcii.

În cadrul ședinței plenare a Consiliului Național pentru Apărarea Păcii de la 1 martie 1960 s-a făcut o expunere asupra lucrărilor celei de a III-a conferințe internaționale a „mesei rotunde” consacrate problemei dezarmării, precum și o informare asupra lucrărilor consfăturirii de la Budapesta a secretarilor organizațiilor naționale pentru apărarea păcii din țările Europei. S-au fixat apoi sarcinile care se desprind pentru mișcarea pentru pace din țara noastră.

Cu prilejul împlinirii a 5 ani de la Conferința de la Bandung, Comitetul Național pentru Apărarea Păcii a organizat la București o adunare festivă, în care a reafirmat solidaritatea poporului român cu lupta popoarelor afro-asiatice.

În Raportul prezentat la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a preocupat în chip principal de problema păcii și a coexistenței pașnice.

Cu prilejul sesiunii lărgite a Biroului Consiliului Mondial al Păcii de la Stockholm din 9—11 iulie 1960, delegația noastră a exprimat năzuința fierbinte de pace a poporului român și dorința de a-și aduce și pe viitor contribuția la cauza păcii.

Problema dezarmării a stat în centrul dezbaterilor sesiunii extraordinare a Marii Adunări Naționale. În cadrul acesteia, Raportul Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej declară: „R.P.R. va sta și de azi înainte în primele rînduri ale luptei pentru promovarea coexistenței pașnice și a dezarmării generale și complete”. Marea Adunare Națională adoptă hotărîrea ca delegația Republicii Populare Romîne la cea de a XV-a sesiune a Adunării generale a O.N.U. să fie condusă de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Problemele păcii au fost amplu discutate de către oamenii muncii din țara noastră în diferite mitinguri. Acest fapt a scos puternic în evidență că poporul nostru are la inimă cauza sfîntă a păcii, precum și că aprobă și sprijină cu cea mai mare însuflețire politică de pace a țării noastre.

În același sens grăiesc urmărirea de către masele largi de cetățeni, în sfaturile păcii, a evenimentelor internaționale, atitudinea împotriva uneltirilor și manevrelor întreprinse de dușmanii păcii, brigăzile păcii, precum

și faptul că depunerile la „Fondul Păcii” înființat cu prilejul celei de a zecea aniversări a Mișcării Mondiale pentru Pace, cresc în toată țara.

CONTRIBUȚIA BISERICII ORTODOXE

În aleasa și uriașa lucrare de statornicire a unei păci trainice pe întreg pământul, Biserica Ortodoxă a dovedit și în curgerea anului 1960 cea mai hotărâtă și mai stăruitoare rîvnă din întreaga creștinătate. În felul acesta, ea și-a asigurat înființarea față de celelalte confesiuni creștine.

Arătînd că sînt una în gîndire, simțire și lucrare cu sora lor din U.R.S.S., toate celelalte Biserici Ortodoxe merg pe același drum cu Biserica Ortodoxă Rusă în rîvna de a îndrepta pașii credincioșilor lor în calea păcii. Chemarea din noiembrie 1959 a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse de a sprijini propunerile sovietice de dezarmare a avut un puternic răsunet în întreaga Ortodoxie. Astfel, Biserica Ortodoxă Romînă a rînduit să fie prelucrat acest apel în conferințele de orientare ale preoțimii din luna martie 1960.

La Conferința organizațiilor sindicale sovietice pentru dezarmare, ținută la Moscova în 15—16 februarie 1960, a participat și Prea Fericitul Patriarh Alexei, care a spus printre altele: „Pe baza experiențelor sale de multe veacuri, Biserica noastră poate spune: dacă noi toți vom aduce în viața obștească a lumii gînduri sănătoase, sentimente curate, aspirații spre bine și fapte bune, atunci vom face tot ce este necesar pentru întărirea păcii între oameni și popoare”. Prin acestea, a arătat că Biserica n-are să se ocupe cu latura tehnică sau politică a dezarmării, ci ea trebuie să pună totul în lucrare pentru a pregăti climatul spiritual și moral, pentru a forma conștiința pașnică și constructivă a oamenilor.

Tradiționalele scrisori pastorale de Paști ale Înălților Ierarhi ai Bisericii noastre au îndreptat către credincioși noi și stăruitoare îndemnuri pentru apărarea păcii. Una din ele numește propunerile sovietice de dezarmare „ramura de măslin înălțată în văzul lumii întregi”.

În pastorala de Paști Prea Fericitul Patriarh Justinian dă îndemnul: „Rugați-vă ca năzuințele tuturor oamenilor de bine și străduințele tuturor conducătorilor de popoare pentru înfăptuirea păcii, să fie încununat de izbîndă, pentru ca toți să fim părtași vieții celei noi, stăpînită de duhul păcii”.

Tot în pastorala de Paști, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei spune: „Să însoțim, cu dorință de izbîndă, ...propunerea guvernului sovietic de dezarmare generală și totală. Răul trebuie tăiat din rădăcină. Pentru a împiedica izbucnirea unui nou război ... nu există decît o singură cale: distrugerea cu desăvîrșire a tuturor armelor și mijloacelor

de război. De aceea, ne însușim cu multă bucurie această nouă strădanie a Uniunii Sovietice pentru statornicirea păcii veșnice în lume și cerem cu tărie înlăptuirea ei de către toate popoarele”.

Cu grai înțelept și dulce, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, în pastorală de Paști, arată că rostul Bisericii este să contribuie la dezarmarea spirituală: „Noi, credincioșii Bisericii, ne vom aduce și de aici înainte, cu aceeași rîvnă, prinosul nostru de părtășie la dezarmarea inimilor vrăjmășite, pentru ca pacea și dragostea să se așeze în cugetele tuturor oamenilor. În chipul acesta netezim calea celeilalte dezarmări, materiale, și pregătim veacul unei lumi fără arme și fără războaie”.

În primăle zile ale lui octombrie 1960 Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis la O.N.U. o telegramă, în care salută a XV-a sesiune a Adunării generale a O.N.U. și-i urează succes în nobila sa misiune de statornicire a păcii și buneii înțelegeri între toate popoarele din lume.

Despre rîvna Bisericii Ortodoxe pentru pace este grăitoare și prezența ei activă în cadrul Mișcării Creștine pentru Pace. Prin delegații trimiși, ea și-a dat contribuția la întrunirile de lucru ale acesteia.

În toate prilejurile potrivite, Biserica Ortodoxă îndreptează pașii credincioșilor ei în calea păcii, pregătind climatul necesar dezarmării materiale și biruinței depline a păcii în lume.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

INCHEIERE

Prin amploarea ei, Mișcarea partizanilor păcii este cea mai mare din istoria omenirii. Ea determină mersul ascendent al istoriei actuale, al cărei sens profund este cucerirea unei păci depline. Sensul cuvîntului „a învinge” s-a schimbat cu totul: el însemnează astăzi a birui într-o întrecere fără arme! Căci a face război în condițiile actuale, însemnează a te sinucide. De aceea, în toate limbile pămîntului fericirea nu mai poate avea acum decît o singură accepție: *Pacea*.

Avem toată încrederea că puterile păcii, superioare forțelor întunecate ale războiului, vor face ca pacea să învingă, vor deschide marea perspectivă a păcii universale, vor însenina cerul veacului nostru și al veacurilor viitoare.

Pr. Prof. Dr. CORNELIU SÎRBU

POSIBILITATEA DESĂVÎRȘIRII MORALE LA SFÎNTUL APOSTOL PAVEL

Sfântul Apostol Pavel a fost un suflet modest. Aceasta se vede mai ales din faptul că arareori — și nu bucuos — vorbește despre sine, precum și din ceea ce spune despre sine.

Intr-adevăr, modest este acel credincios care — ca el — se arată permanent preocupat de grija de-a nu da prilej semenilor săi să cugete despre el „mai mult decât ceea ce vede (la el), sau aude” (II Cor. 12, 6) din gura sa. Modest este cel ce — ca el — îndeamnă pe cei dispuși să se supraevalueze în dauna semenilor lor, „să nu năzuiască mai sus decât se cuvine să năzuiască” (Rom. 12, 3). Modest este cel ce — ca el — formulează sentențios principii de viață cumpănite, ca acesta: „Nu gîndi lucruri înalte despre tine” (Rom. 11, 20). Modest este cel ce — ca el — a reușit să transforme cumpătarea în deprindere durabilă cît o viață de om: „M-am deprins să fiu îndestulat cu ceea ce am la îndemîină” (Fil. 4, 11).

Modestia nu-i înnăbușe conștiința valorii proprii și nici nu-i strangulează elanul de-a și-o afirma în săvîrșirea a tot lucrul bun. Conștiința aceasta dă în clocot și se afirmă tumultuos ori de cîte ori Apostolul se izbește de calomnii, de acte de defăimare sau de minimalizare a poziției și misiunii sale religioase-morale, pornite din arcul înveninat al detractorilor săi înveterați. În astfel de cazuri, cuvîntul său de auto-apreciere este limpede și lipsit de reticențe: „Eu socotesc că întru nimic n-am rămas mai prejos decât apostolii cei mai mari. Căci măcar că sînt neiscusit în vorbă, dar nu sînt neiscusit la știință (cunoștință); ci pretutîndenea întru toate v-am dovedit-o vouă” aceasta (II Cor. 11, 5—6). În astfel de cazuri — fără să se substituie Modelului-Hristos, dar avînd certitudinea că este în regulă cu imitarea lui fidelă — Apostolul nu ezită să aștearnă pe pergament, (sau mai degrabă pe papyrus, căci acesta era materialul de scris al pătu-

rilor de jos ale societății greco-romane) un îndemn de îndrăzneala acestei delicate rugări: „Rogu-vă, dar, ca mie să-mi urmați” (precum și eu lui Hristos; I Cor. 4, 16).

În astfel de cazuri — ca și când ar vrea oarecum să prevină imputarea că încetează să mai fie modest — Apostolul precizează că principial, nu se laudă decît întru neputințele sale, subînțelegîndu-se că de vreme ce și le-a identificat și și le recunoaște ca atare, nu pregetă să pășească la îndreptarea lor. După aceea, face această mărturisire de-o perfectă cinste sufletească: „Ci chiar de-aș voi să mă laud, nu voi fi un nepriceput, căci voiui grăi adevărul” (II Cor. 12, 6a). Iar adevărul este mai presus decît modestia, rostirea lui nu face de ocară virtutea smereniei. „Împotriva adevărului n-avem nici o putere; avem pentru adevăr” (II Cor. 13, 8). Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, cînd petrecea pe pămînt, în trup omenesc, s-a identificat firesc și bucuros cu „Calea”, cu „Adevărul”, cu „Viața”, cu „Lumina”, cu „Păstorul cel Bun” (vezi Ioan 14, 6; 8, 12 și 9, 5; 10, 11 și 14), — dar niodată n-a zis: „Eu sînt smerenia...”, cu toate că însași întruparea Sa este cel mai elocvent — și mai evident — act de smerire care se poate imagina în perspectivă creștinească (precum se arată în marele text hristologic din Fil. 2, 5—11).

De silă (vezi mărturisirea din II Cor. 12, 11) și din considerente misionare superioare, cînd nu-l spun alții, cei îndatorați s-o facă, spune el adevărul (vezi loc. cit.) despre sine.

Datorită împrejurărilor de specia aceasta, Biserica lui Hristos posedă astăzi o seamă de date prețioase, de caracter autobiografic, privitoare la Sfîntul Apostol Pavel. Punîndu-le cap la cap, în catenă, cu respectarea legăturii firești dintre ele, rezultă această deosebit de instructivă autobiografie paulină:

„Eu sînt iudeu, născut în Tarsul Ciliciei, cetățean al unei cetăți care nu este neînsemnată; am fost crescut în acest oraș (scil.: Ierusalim) învățînd la picioarele lui Gamaliil să țin cu strășnicie legea părintească, plin fiind de rîvnă pentru Dumnezeu (F. Ap. 21, 39 și 22, 3), pe care-l slujesc — ca și strămoșii mei — întru cuget curat (II Tim. 1, 3); la opt zile am fost tăiat împrejur; sînt din neamul lui Israil, din seminția lui Veniamîn, evreu din evrei; în ce privește Legea (mozaică): fariseu; în ce privește rîvna: prigonitor al Bisericii; în ce privește dreptatea cea din Lege(a mozaică): fără de prihană în viața mea (Fil. 3, 5, 6; II Cor. 11, 22; F. Ap. 23, 6); spoream în iudaism mai presus decît mulți din neamul meu, care erau de vîrsta mea și

aveam fierbinte rîvnă pentru datinile mele strămoșești (Gal. 1, 14); am trăit ca fariseu, adică după principiile eresului celui mai strașnic al Legii noastre (F. Ap. 26, 5). Prin naștere, eu sînt cetățean roman" (F. Ap. 22, 28).¹

S-a spus — și pe bună dreptate — că chiar dacă n-ar fi devenit Apostolul lui Iisus Hristos, Saul din Tars ar fi fost un mare om al vremii sale, nu numai prin cultura pe care și-o agonisise cu atîta luminată trudă, ci și prin firea sa, prin înzestrarea naturală de care a avut parte. El nu făcea parte dintre acele suflete molii pe care, după cum spune Dante, cerul le refuză și infernul le disprețuiește. Dimpotrivă, a fost un om de-o energie pe cît de lucidă, pe atît de luminată și de tenace.

Această reconstituire autobiografică stă mărturie peste ani și peste vremi, pentru creștinii de totdeauna, cît de fermă și de clară era poziția lui religioasă și ce viață curată dusesese și înainte de convertirea de pe drumul Damascului. Să fii tînăr și fără de prihană în viețuirea ta, cum spune despre sine, aceasta dovedește existența unui caracter infrangibil, a unei voințe ireducibile, a unei simțiri neprihănite, la cel ce se simte și se spovedește public ca atare. Saul din Tars a fost astfel. Devenit Apostolul lui Iisus Hristos, el capătă puțința de-a vedea eroarea în care stăruia înainte de convertire, cînd — după concepția curentă la coreligionarii săi — își închipuia că pentru a te mîntui e suficient să respecti Legea lui Moise, fără nici un supliment de acomodare mesianică. Creștin, își va intensifica strădaniile de viețuire în conformitate cu voia lui Dumnezeu. Mai mult decît aîft: În Hristos cel întrupat pentru noi și pentru a noastră mîntuire, el descopere nu numai pe Mîntuitorul, ci și Modelul înefabil de viețuire creștinească, lui Dumnezeu bineplăcută. Cu alte cuvinte, simultan cu grija de propășirea religioasă-morală a celor proaspăt convertiți, el are grijă și de sine, ca să se apropie cît mai vădit de imitarea Modelului suprem. Grăitoare este, între alte, mărturisirea pe care o făcea creștinilor din Filipi, la care a ținut în chip deosebit: „Ci numai una fac: cele dinapoi uitîndu-le, spre cele dinainte mă întind. Alerg la semn, la răsplata dumnezeieștii chemări de sus a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus" (Fil. 3, 14).²

Sfîntul Apostol Pavel este un „alergător" cu fața spre viitor.

¹ Vezi și lucrarea mea: Saul din Tars. Sibiu 1939, p. 2.

² A izbutit întru totul. Dovadă, între alte, cunoscutele sale mărturisiri din Gal. 2, 20 („Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine") și Fil. 2, 21 („Mie a viețui este Hristos").

„Arena” pe care aleargă este viața aceasta, vremelnică. Aici se câștigă cununa cu care sufletul credincios pătrunde în viața cea veșnică. O câștigă dacă trăiește o viață nouă. Sfântul Apostol Pavel ne-a arătat ce-i ea și cum se poate experimenta.

*

Viața cea nouă în care petrece credinciosul, după învățătura Sfântului Apostol Pavel — după învățătura Bisericii noastre peste tot — este o continuă colaborare strânsă între Harul dumnezeiesc și libertatea individuală, personală. Tocmai din această pricină dezvoltarea ei nu poate conțeni niciodată, nu-și poate îngădui răgazul stărilor de nelucrare stricăcioasă. Pauzele în urcușul spre zările propășirii morale îi sînt atît de puțin agreabile Sfîntului Apostol Pavel încît nu le recomandă niciodată și nimănui. Dacă totuși ar face-o, el s-ar adresa numai păcătosului, conjurîndu-l să contenească a umbla în căile pierzătoare ale păcatului.

Virtuos inspirat al doctrinei despre Harul dumnezeiesc, Sf. Apostol Pavel este în egală măsură apostolul efortului personal întru dobîndirea integrală a mîntuirii proprii, efort fără limită, sau, mai precis, fără altă limită decît fireasca despărțire a sufletului de trup, în moarte.

În gîndirea și trăirea paulină, **viața cea nouă** — viață de strădanie împinse pînă la suprema limită a trăirii idealului religios-moral, viață trăită la temperatură urcată, în necurmată tensiune voluntară, în efort energic și fără preget de a-l urma pe Hristos întru toate — **reprezintă atitudinea normală a creștinului, felul de a fi** — cum se spune — **al omului nou, tocmai pentru că ea este accesibilă tuturor credincioșilor.**

Între creștinii pe care îi au în vedere scripturile pauline există fără îndoială deosebiri, nu de potențial spiritual — căci Duhul dumnezeiesc nu se oferă nimănui cu zgîrcenie — ci din punct de vedere al comportării individuale față de obligațiile morale și religioase cerute celor credincioși de Sfînta Evanghelie. O categorisire a lor, ca să fie exactă și în vederile Apostolului, trebuie să facă abstracție de cei ce, în Biserică fiind, au atitudine negativă față de „crucea lui Hristos”. (Vezi cazul din Filipi, la Fil. 3, 18). Aceștia nu mai contează în socotelile pauline decît ca unii care — în cazul cînd își vor modifica conduita, îmbunătățind-o — vor putea să fie repuși în rîndul creștinilor cumsecade (cum s-a întîmplat cu încestușul din Corînt; vezi II Cor. 2, 7 urm.).

Rămânînd la criteriile de apreciere ale Sfîntului Apostol Pavel, creștinii, oamenii înnoiți prin baia nașterii celei de-a doua — aceasta: duhovnicească — se lasă grupați în două categorii bine distincte: „pruncii”³ și creștinii maturi, creștinii copti, căliți în exercitația religioasă-morală a urmării lui Hristos, a imitării Modelului suprem.⁴

Categoriile acestea nu sînt alcătuite din punct de vedere al apropierii de Dumnezeu și nici nu sînt a se considera fixe, statice, încremenite. Aproximarea de Dumnezeu a unora și a celorlalți este aceeași. Cei dinții, calificați „prunci”, sînt și ei creștini maturi, dar în devenire, sînt candidați la maturitate creștinească. Spre a o dobîndi, trebuie să facă eforturi — și eforturile acestea cer totdeauna timp, chiar și în cazul cînd cel convertit la Hristos e o personalitate de valoare și de proporțiile excepționale ale lui Saul din Tars. Retragera sa în pustia Arabiei, de după convertire, n-a avut alt rost decît acela de-a se întări în Domnul, prin însingurare, meditație, rugăciune și studiu (cf. Gal. 1, 17). Toată viața lui s-a nevoit⁵ — cum însuși mărturisea înaintea procuratorului roman al Palestinei, Antonius Felix — ca să aibă **pururea cuget (conștiință) fără vină înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor** (cf. F. Ap. 24, 16).

Cum a procedat cu sine însuși, așa se va purta și cu converțiții săi: îndemnîndu-i cu îndelungă-răbdare și ajutorîndu-i fără preget să se salte din starea de „prunci” (νήπιοι) la aceea de „bărbat desăvîrșit” (ἀνὴρ τέλειος), împărtășindu-i fiecăruia ade-vărurile Evangheliei mîntuirii în măsura în care le poate purta, după pregătirea sa creștinească. Iată cîteva exemple:

„Și eu, fraților, n-am putut să vă grăiesc vouă ca unor oameni duhovnicești, ci ... ca unor prunci în Hristos” (νήπιοι ἐν Χριστῷ) —le scria Corintenilor prospăt converțiți. Și continuă: „(Drept

3 Face excepție Gal. 4, 3 unde expresia „prunc” nu însemnează creștin proaspăt convertit, neofit, ci omul fără Hristos, de dinainte de Hristos. Există, firește, și texte în care expresia trebuie luată la propriu (d. ex. în Gal. 4, 1), nu la figurat.

4 „Bărbatul desăvîrșit” din Ef. 4, 13. Are înțeles figurat, fără considerare la vîrstă, la numărul anilor vieții sale. — Vezi și lucrarea mea: Antropologia Paulină. Sibiu 1941, p. 269.

5 E unicul text neotestamentar în care apare verbul ἀσχεῖν, ἀσκέω, ἀσκῶ, a exercita (în greaca profană) o deprindere artistică sau tehnică, a face antrenament athletic. În creștinism expresia va însemna exercițiu spiritual, nevoință mucenicească sau monasticească. Substantivul ἡ ἀσκησις nu apare nici unde în Noul Testament.

aceea) cu lapte v-am hrănit, iar nu cu bucate, căci încă nu puteați (să le consumați).⁶ „Oricine se hrănește cu lapte — hotărâște principial Epistola către Evrei (5, 13—14) — este neprițut în cuvîntul îndreptării, pentru că este prunc. Iar hrana tare (ἡ σπεραὶ τροφῇ) este a celor desăvîrșiți” (τῶν τελείων), care au simțurile învățate prin obicinuință să deosebească binele de răul (καλὸς și κακός).⁷

Strădaniile ce le desfășoară Apostolul spre „desăvîrșirea sfinților” (adică a credincioșilor) acopăr cam jumătate din ostenele îndelungatei și rodnicei sale diaconii.⁸ Și nu numai ale sale, ci și ale întregii ierarhii bisericești. Fragmentul din Ef. 4, 11—16 confirmă întru totul cele zise:

„Și el (Hristos) a dat pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții evangheliști, iar pe alții păstori și învățători, spre desăvîrșirea sfinților,⁹ spre lucrul slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos,¹⁰ pînă ce vom ajunge toți la unitatea credinței (εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως) și a cunoștinței (ἐπίγνωσις) Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrșit (ἀνὴρ τέλειος), la măsura vîrstei deplinătății lui Hristos, ca să nu mai fim prunci, aruncați de valuri și de tot vîntul învățăturii...; ci ținînd adevărul în dragoste, să creștem în toate întru el, care este capul Hristos, din care tot trupul bine alcătuit și bine încheiat prin fiecare legătură de sprijin, după lucrarea săvîrșită pe măsura fiecărui mădular, crește spre zidirea sa însuși în dragoste”.

6 Înțelesul acestei metafore este lesne de aflat. „Laptele” (γάλα) reprezintă învățăturile elementare ale Evangheliei, iar „bucatele” (βρώμα) — pe cele speciale, de adîncime sau de amănunt. Nu e vorba aci de grade de inițiere, cu caracter static — ca în religiile de mistere ale Orientului antic — ci de creșterea normală întru Domnul.

7 Concludent e mai ales textul din I Cor. 13, 11: „Cînd eram prunc, grăiam ca un prunc, gîndeam ca un prunc, cugetam ca un prunc; dar cînd am ajuns bărbat, am lepădat cele ale pruncului”.

8 Am numit cîndva această „jumătate” a apostoliei pauline: diaconie de dascăl al pruncilor (cf. Rom. 2, 20). Cealaltă, care premerge acesteia, pare să fie indicată în Rom. 15, 8: „aducerea la ascultare (a credinței) a neamurilor, cu cuvîntul și cu fapta”. — Vezi: Antropologia Paulină, p. 270, n. 3.

9 Vezi și II Cor. 13, 9: κατάρτισις, tăria lăuntrică fie a Bisericii, fie a mădurelor ei, deci maturitatea creștinului, starea de „creștin copt”. De aici îndemnul rostit în II Cor. 13, 11: καταρτιζεσθε. Dar și ἄριος (II Tim. 3, 17), care înseamnă „fără cusur”, așa cum trebuie să fie omul cel nou.

10 Propășirea integrală a credinciosului interesează în cel mai înalt grad toate măduarele Bisericii, trebuie să le intereseze! Ea se săvîrșește în Biserică — dar și pentru Biserică.

Alte texte pauline vorbesc în același sens: „Fiți înrădăcinați și întemeiați în dragoste, ... ca să cunoașteți dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoștință, ca să fiți plini de toată plinătatea lui Dumnezeu” (Ef. 3, 18—19). „Ne bucurăm când sînteți tari...; aceasta ne și rugăm: desăvîrșirea voastră” (II Cor. 13, 9). „Nu încetăm să ne rugăm pentru voi și să cerem ca să vă umpleți de cunoașterea voii lui (Hristos), întru toată înțelepciunea și priceperea duhovnicească, pentru a umbla în chip vrednic de Domnul, spre toată plăcerea, făcînd roadă în tot lucrul bun și sporind în cunoașterea lui Dumnezeu, întărindu-ne cu toată puterea, după tăria măririi lui” (Col. 1, 9—11).¹¹

Hristos este Modelul după care creștinul este chemat să-și întocmească viața de toate zilele, să-și orienteze conduita din punct de vedere religios-moral. Urmarea Lui este insistent recomandată tocmai pentru că în El locuiește, trupește, toată deplinătatea dumnezeirii și înafara Lui — care este cap a toată „domnia” și „stăpînirea” (e vorba de cetele îngerești) — nu poate fi nimeni deplin (cf. Col. 2, 10).

Dar, oare, desăvîrșirea vieții celei nouă în Hristos, culminația ei, poate fi atinsă atîta vreme cît credinciosul petrece în trupul vieții acesteia vremelnice?

Problema — dezbătută în limita datelor pe care le oferă scripturile pauline — a fost soluționată felurit.

Din textele pe care le-am invocat mai sus ca să ilustrăm caracterul dinamic al vieții celei nouă — și îndeosebi din Col. 1, 9—10 — am aflat că omul cel nou are puțința, încă în trup viețuind, să se umple de cunoașterea voii lui Dumnezeu. Ceea ce însemnează că dacă umblă în chip vrednic de Domnul, dacă sporește în plinirea a tot lucrul bun, poate deveni τέλειος încă în viața aceasta pîndită la tot pasul de tentații și alunecări în păcat. Totuși, nu ne oprim aci, ci împingem cercetările noastre mai departe, să vedem dacă Sfîntul Apostol Pavel încurajează — sau nu — această deducție?

¹¹ Textul acesta e cea mai bună mărturie că Sf. Apostol Pavel nu desparte niciodată învățătura de faptă. Cunoașterea lui Dumnezeu nu e o preocupare strict teoretică. Dimpotrivă, ea — pe măsură ce se adîncește — trebuie să ducă pe credincios la o tot mai evidentă împlinire a voii lui Dumnezeu. Dacă Apostolul accentuează necesitatea ei mai ales în epistolele scrise în a doua parte a activității sale misionare, aceasta se explică prin dezvoltarea pe care au luat-o între timp bisericile locale cărora le sînt adresate acele epistole.

Textul din Fil. 3, 15 răspunde afirmativ. Apostolul se socotește pe sine și pe alți credincioși a fi ajuns la desăvârșirea religioasă-morală, a fi desăvârșiți (τέλειοι). La fel Col. 4, 12: Fruntașul creștin Epafras se roagă necurmat pentru creștinii din Colose ca să stea desăvârșiți și împlinind toată voia lui Dumnezeu (τέλειοι καὶ πεπληροφορημένοι).

Așa și este!

Însași starea de creștin este în sine o stare de desăvârșire.¹² Creștinul care și-a atins scopul religios-moral spre care a fost menit prin Botez — acela de-a vieții „în Hristos” — este un om desăvârșit! (τέλειος ἄνθρωπος). Într-un astfel de credincios se presupune că toate virtuțile au depășit stadiul inițial, dobîndind o anumită maturitate. Dar nu-i mai puțin adevărat că nu se poate fixa o limită pînă la care au să se întindă eforturile sale morale. Fiecare datorie împlinită trebuie să ridice automat noi țeluri — sau zări — de viață, și mai înalte, pe care trebuie să se silească să le atingă.¹³ „Omul desăvârșit” se află așadar într-o continuă strădanie de perfecționare religioasă-morală. El se opintește neconținut să se apropie cît mai mult de ideal, de model: Hristos. El este un „idealist” incorigibil, în înțelesul religios-moral al acestui calificativ.

Tocmai prin această vrere nepotolită de continuă și reală autodepășire se legitimează el ca τέλειος ἄνθρωπος. E cazul Sf. Apostol Pavel: arde de rîvnă să-l cunoască pe Hristos și puterea învierii Lui, să ia parte la patimile Lui (κοινωνία παθημάτων αὐτοῦ) — lucru care se va împlini întru totul la anul 67 — și să ajungă la învierea morților (cf. Fil. 3, 10—11).

Nimeni nu știe mai bine decît el că acest țel încă nu-i atins, că mai trebuie multă alergare pînă să-i calce pragul. Așa că, din acest punct de vedere, el are dreptul să spună că încă nu-i desăvârșit (τετελειωμένος; Fil. 3, 12) și să-și continue alergarea pînă va lua răsplata care se oferă în viața de pe celălalt tărîm. Are însă certitudinea că va dobîndi această răsplată, fiindcă știe cum aleargă. În preajma morții sale martirice îi scria devotatului său ucenic, Sfîntului Timotei: „Iată, eu îmi vărs sîngele ca jertfă și vremea despărțirii mele s-a apropiat. Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvîrșit, credința am păzit; de-acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul, judecătorul cel drept” (II Tim. 4, 6—8).

12 Ernst Cremer: Über die christliche Vollkommenheit. Gütersloh 1899, p. 35.

13 Cf. R. Ch. Trench: Synonyma des Neuen Testaments. Trad. germ. Tübingen 1907, p. 50.

Atîta vreme cît sălăşluim în trupul vieţii acesteia, nu ne este hărăzit a cunoaşte întru totul „mărirea” (slava, δόξα) pe care a gătit-o Domnul celor ce-l iubesc pe El şi-l urmează cu devotament exemplar. Mintea noastră nici n-ar putea-o cuprinde în toată strălucirea ei suprafirească. O vom cunoaşte simultan cu trăirea ei, pe celălalt tărîm. Prin urmare, în această viaţă vremelnică fiind, putem nutri — şi nu în deşert — certitudinea dobîndirii vieţii de veci, dacă ştim cum să alergăm spre ţinta religioasă-morală aşezată de Biserică, dacă alergăm după îndoita povaţă pe care Sf. Apostol Pavel ne-a dat-o întru cuvînt şi faptă. Amănuntele ei rămîn însă ascunse „cu Hristos în Dumnezeu” (Col. 3, 3), urmînd să ni se dezvăluie atunci cînd El va vrea.

Cînd anume?

Petrecerea omului nou în trupul vieţii acesteia este de scurtă durată, dacă o privim în perspectiva veşniciei. De scurtă durată este şi cunoaşterea limitată a „măririi” (δόξα) pe care Dumnezeu a gătit-o celor ce-l iubesc pe El şi-l urmează cu încredere deplină. Veni-va vremea în care „cortul” (învelișul) acesta pieritor (al trupului nostru) se va întoarce în pămîntul din care a fost luat. Şi atunci — adică după aceea — zarea cunoaşterii lui se va lărgi cît hotarele fără limită ale împărăţiei de dincolo de veac, în care sufletul va fi mutat. Atunci, credinciosul nu va mai cunoaşte numai „în parte” (ἐκ μέρους), ci așa cum Dumnezeu ne-a cunoscut pe noi din vecii vecilor (cf. I Cor. 13, 12b). Acum umblăm „prin credinţă” (διὰ πίστεως), iar atunci prin vedere (διὰ ὁρατοῦς; cf. II Cor. 5, 7).¹⁴

Pragul care desparte regimul tranzitoriu al credinţei de regimul vecinic al vederii faţă către faţă este moartea trupului.

Cu aceasta, am anticipat noua semnificaţie a morţii pentru cel ce a intrat în comuniune cu Hristos, pentru omul credincios.

Pentru omul cel nou, moartea nu mai este „pedeapsa păcatului” (Rom. 6, 23). El a murit odată faţă de păcat, în Botez. Şi „ce a murit, a murit păcatului odată pentru totdeauna” (Rom. 6, 10).

Despărţirea sufletului de trup, în moarte, e vremelnică, e un fel de răgaz pentru transformarea trupului stricăcios în trup nestricăcios, duhovnicesc, capabil să moştenească împărăţia ceru-

¹⁴ Comp. şi I Cor. 13, 12a: „Acum vedem ca prin oglindă, în ghicitură (în enigmă), iar atunci faţă către faţă”.

rilor, să participe la bucuriile duhovnicești ale vieții de veci.¹⁵ Prin urmare, viața veșnică începe dincolo de mormînt, iar în trup fiind, noi, credincioșii, năzuim doar către porțile vieții.

În procesul de desăvîrșire religioasă-morală conceput și experimentat de Sfîntul Apostol Pavel, esențialul este disciplinarea ființei credinciosului cu ajutorul puterilor harice, punerea ei de acord cu voia lui Dumnezeu. Ea se operează în trup fiind — și anume nu împotriva trupului, ci și pentru trup. „Cazna trupească” (ἡ σωματικὴ γυμνασία) este puțin folositoare; deprinderea evlaviei este hotărîtoare — și de aceea recomandată (cf. I Tim. 4, 7—8: γυμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσεβείαν).

Conceptia paulină despre întocmirea vieții celei nouă în Hristos, cu toată severitatea ei morală, năzuiește la culmile desăvîrșirii creștinești fără să descurajeze pe nimeni și nicicînd, dacă e înțeleasă așa cum vrea Apostolul. Fiecare creștin poate fi artistul desăvîrșirii sale. Prezența activă a Duhului Sfînt — care i se oferă în Biserică, prin Sfintele Taine — îi stă pururea întru ajutor ca să realizeze în sine capodopera omului nou. Fiecare creștin poate — și trebuie — să fie un „ascet” dacă prin asceză înțelegem ceea ce vrea Sfîntul Apostol Pavel: tot ceea ce în viața duhovnicească este deprindere, efort, luptă împotriva pornirilor tale rele și împotriva ispitirilor dinafară, tot ceea ce este strădanie pozitivă de perfecționare a activităților noastre sufletești, a conduitei noastre religioase-morale.

După dreapta opinie a unui teolog contemporan — care prin felul cum se exprimă, corectează nemărturisit exagerările în chestiune ale Bisericii căreia îi aparține — „asceza paulină este esențialmente spirituală. E discretă și eminentemente umană. Nici o practică singulară capabilă să atragă atenția și să atîrte vanitatea. Nici una din acele deprinderi cărora condiția socială și familiară, vîrsta sau sănătatea credinciosului nu le-ar putea face față nu este impusă și nici măcar recomandată. Asceza paulină este mai presus de toate efort voluntar; ca atare, ea este la îndemîna tuturor (credincioșilor) și pentru toți va fi fecundă. Atențiunea nu este împărțită în păzirea unei multiplicități de prescripții periferice. Munca ce se săvîrșește în acest sens e riguroasă: ea se operează în profunzime. Scopul ei este de ordin lăuntric: pe ruinele omului vechi să instaureze făptura cea nouă”.¹⁶

15 Cf. I Cor. 15, 26. 42—44. 46. 49—55.

16 Léon Bouvet (rom.-cat.): *L'Ascèse dans Saint Paul*. Lyon (1936), p. 165.

Ceva mai departe, același teolog precizează just:

„Dacă asceza paulină se impune tuturor (credincioșilor), aceasta se explică prin faptul că ea este practicabilă de oricare (credincios)... La Sf. Pavel..., ca și în Sfintele Evanghelii, nu există nici urmă de practici incompatibile cu viața normală în societate, ... nu există celibat obligatoriu, nici efort intelectual inaccesibil multora. Toată asceza paulină se concentrează într-un efort de voință. Efort adeseori dificil, dar care, impunându-se tuturor (credincioșilor), rămîne la îndemîna tuturor”.¹⁷

Desăvîrșirea creștinească se realizează printr-o viață religioasă-morală normală, trăită laolaltă cu semenii noștri, de către credincioși normali și situați în condiții de trai normale. Ea nu cere necondiționat și în mod obișnuit nici însingurări pustnicești, nici înclaustrări mănăstirești, nici practici ascetice pseudo-religioase. Frumusețea ei apare în adevărată lumină dacă credinciosul o realizează fără ostentație, fără tendințe izolaționiste, fără atitudini discriminatorii care jenează pe semenii noștri și rănesc considerația lor față de noi, împuținînd-o pînă la dispariție.

*

S-a înțeles din cele de mai sus că săvîrșirea de fapte bune face parte integrantă din dezvoltarea pînă la desăvîrșire religioasă-morală a vieții celei nouă „în Hristos”. Aceasta merge mîna în mîna cu lupta împotriva păcatelor care vatămă curăția acestei vieți și duc la îndepărtarea credincioșilor de la Hristos.

Virtutea (ἡ ἀρετή) reprezintă biletul de identitate al adevăratului credincios pornit pe calea desăvîrșirii religioase-morale. Aceasta își legitimează înnoirea duhovnicească de care s-a învrednicit a se împărtăși, prin virtute. Virtutea e mărturia prezenței active a Duhului Sfînt în om — și roada ei (cf. Gal. 5, 22; Ef. 5, 9). Ea cumulează — după înseși spusele Sfîntului Apostol Pavel — **toate cîte sînt adevărate, cîte sînt cinstite, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt iubite, cîte sînt cu nume bun** (cf. Fil. 4, 8).

O întunecată zestre de păcate împovărează grumazul omului vechi. Scripturile pauline conțin liste întregi de fărădelegi pe care le săvîrșește acesta.¹⁸

În contrast cu el, „omul cel nou” este prezentat încărcat de rodul îmbelșugat al trăirii și umblării sale în Duh (cf. Gal. 5, 25).

¹⁷ Op. loc. cit.

¹⁸ Cele mai de seamă sînt: Rom. 1, 24 u; 13, 12 u; I Cor. 5, 10 u; 6, 9 u; II Cor. 12, 20; Gal. 5, 19 u; Col. 3, 5 u; Ef. 4, 25 u; 5, 3 u; I Tim. 1, 9 u; II Tim. 3, 2—5.

Apostolul întocmește ocazional — fără pretenția de-a le fi numit pe toate — și liste de virtuți.¹⁹ Cele mai bogate, figurează în I Cor. 13, 4—7 și Gal. 5, 22.

În buchetul florilor harice care împodobesc viața creștinului strălucesc cu deosebire cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea. Dar cea mai de frunte dintre acestea este dragostea, iubirea creștinească, ἡ ἀγάπη (cf. I Cor. 13, 13).

Faptul că în Gal. 5, 22 Sf. Pavel așează iubirea înaintea tuturor celorlalte virtuți din repertoriul roadei Duhului (ὁ καρπὸς τοῦ πν.) nu este lipsit de semnificație. Iar în scripitorul capitol 13 al Epistolei I către Corinteni îi cântă un imn de-o superbă frumusețe, cu cele mai gingașe cuvinte pe care le poate articula graiul unui om: „de nu am dragoste, nimic nu sînt...; dragostea nu se trece niciodată...; mai presus de toate (celelalte virtuți) este dragostea...”.

Dragostea unește cele de jos cu cele de sus, coboară cerul pe pămînt și pămîntul îl suie la cer. Acțiunea ei se exercită vertical, în ambele sensuri: descendent (Dumnezeu ne mîntuiește din iubire)²⁰ și ascendent (noi ne apropiem de Dumnezeu din — și cu — iubire) deopotrivă.

Dragostea se manifestă însă, simultan, și orizontal: ea ne apropie de semenii noștri, ne înfrățește cu ei — și pe ei de noi, cu noi. Nici un domeniu și nici un aspect al vieții celei nouă, rînduită de Hristos în Biserică, nu rămîne neafectat de iubire, nu poate fi cugetat ignorînd dragostea care ne leagă de Dumnezeu și de semenii — și pe ei de noi. De aceea ea e cea mai mare virtute.

Ceea ce spunem despre dragoste, depășește ceea ce spunem despre credință și nădejde. Noi avem credință în Dumnezeu; nu se poate spune că Dumnezeu are „credință” religioasă în noi; El are cel mult încredere în noi, dacă o merităm. „Credință” religioasă în semenii încă nu avem, căci ei nu ne pot mîntui, sînt oameni ca și noi și nu dumnezei.

La fel stau lucrurile cu virtutea nădejzii: Nădăjduim ceea ce nu vedem — și anume, că Dumnezeu ne va da toate cele ce lipsesc pentru ca să ajungem la viața de veci, cu fericita vedere a feței Lui împreună. Dar El nu „nădăjduiește” în noi, căci știe tot ce avem și ce putem noi. El, cel mult, are încredere că noi ne vom

19 Iată cîteva: I Cor. 13, 4—7; Gal. 5, 22—23; Ef. 4, 2; 5, 9; Col. 3, 12; I Tim. 3, 2—6. 8—13; 6, 11; II Tim. 2, 22

20 Piese de vocabular stau mărturie despre imposibilitatea amestecării noțiunilor: credință—încredere, πίστις—ἐμπιστοσύνη, foi—croyance, Glaube—Vertrauen, ș. a.

îmbunătăți conduita în vederea dobândirii mîntuirii — și, ca a-toate-știutor, preștie cum se va desfășura viața noastră.

Din punct de vedere creștinesc, credința și nădejdea sînt virtuți cu termen limitat. În viața cealaltă, nu mai avem nevoie de ele. Acolo, nu mai credem în Dumnezeu, ci îl vedem; nu mai nădăjduim în ajutorul Lui, căci îl avem, direct și mărinimos. În schimb, și acolo continuăm să-l iubim pe Dumnezeu, El continuă să ne iubească. **De aceea** Apostolul spune că **dragostea nu se trece niciodată** (ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει; 1 Cor. 13, 8).

Acolo unde-i iubire, este și pace și toate cele ce chează suiesc bunăvoirea între oameni și tihna vieții. Etica paulină ținește în organizarea creștinească a relațiilor noastre cu aproapele la cultivarea păcii prin iubire. „Trăiți în bună pace cu toți oamenii. Nu vă răzbunați... Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieste cu binele răul” (Rom. 12, 18. 21). „Urmăriți dragostea...” (1 Cor. 14, 1), căci „dragostea este plinirea legii” (πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη; Rom. 13, 10).

Dragostea a desființat „vrajba” dintre pămînt și cer — și o poate desființa și dintre oameni, stîrpind-o cu rădăcină cu tot.

Dragostea reprezintă blazonul de noblețe suprafirească al „omului nou” și mărturia maturității lui spirituale.

Unde lucrează dragostea, desăvîrșirea religioasă-morală e în plină — și sigură — desfășurare.

Pr. Dr. GRIGORIE MARCU

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

BISERICA DIN SĂCEL ȘI SLUJITORII EI ÎN ULTIMELE DOUĂ VEACURI

— CITEVA ASPECTE ALE VIETII RELIGIOASE —

Despre biserica din Săcelul Sibiului și slujitorii ei avem știri abia de la unirea unei părți a românilor din Transilvania cu biserica romano-catolică.

Știrile istorice din veacul al XVIII-lea ne arată că locuitorii din această localitate pînă la actul unirii a format o parohie curat ortodoxă, care a avut o biserică de lemn¹ cu „pod” pentru copii, padimentată cu scînduri, ridicată probabil pe același loc unde se află biserica de astăzi, dacă ne orientăm după așezarea cimitirului, preferința credincioșilor de altă dată de a se îngropa în jurul bisericii și locul unde a fost construită prima biserică de piatră, fără casă parohială,² ca și astăzi și de la unul pînă la trei preoți, chiar și patru, cum rezultă din conscripțiile din anii 1722 și 1733.³

În cele cîteva decenii de luptă pentru răspîndirea și izgonirea uniației din Săcel (1700—1762) biserica din această comună a avut patru preoți, care cu toții au trecut la unire: Mardarie, Oprea I, Oprea II și Popa Ioan — „Ioannes” — la 140 de familii.⁴

La 1722, potrivit conscripției parțiale întocmită de magistratul Sibiului, în Săcel au fost patru preoți și aceiași, cu excepția unuia dintre cei doi Oprea, care a urmat după Popa Maffdie — poate Maftiei — probabil decedat în următorii 10 ani.⁵

În urma luptei împotriva uniației o parte dintre locuitorii comunei și cîțiva preoți au revenit la ortodoxie.

1—9 L. Patachi, Uniația în Săcelul Sibiului ... (mss.).

Astfel, conscripția întocmită de vicarul episcopiei din Blaj la 1750, arată că în parohia din Săcel, ce aparținea protopopiatului Rășinari cu sediul în Sibiu, în acest an au fost numai doi preoți uniți, popa Ioanăș și Oprea, cu 300 de suflete de confesiune greco-catolică.⁶

Conscripția nu face amintire de preoții ortodocși pentru că vicarul unit intenționa să arate guvernului ardelean că biserica unită, în urma măsurilor luate de această autoritate, și-a consolidat poziția.

Știm însă din altă sursă că în 1754 și cu 5 ani mai târziu în Săcel era un preot ortodox, care se numea Ilie — „popa Ilie” — iar la 1757 și 1758 erau doi preoți „schismatici”, prin urmare în această comună a continuat să existe 4 preoți, cu toate că numărul credincioșilor s-a împărțit între preoții uniți și ortodocși.⁷

Probabil că și mai târziu în parohia din Săcel au fost tot patru preoți. Cel puțin în conscripția publicată în 1762, după efectuarea lucrărilor de conscriere a românilor uniți și neuniți din Transilvania și de despărțire, ordonate de Maria Terezia, în Săcel 12 familii și doi preoți s-au declarat uniți și 118 familii ortodocși.⁸

În acest an ortodocșii nu au nici un preot, probabil pentru că în urma anchetei din toamna anului 1758 preoții au fost arestați sau au fugit pentru a scăpa de pedeapsă.

Dar, după cum vom vedea ortodocșii din această comună, la care vor reveni și cele 12 familii de uniți,⁹ nu au rămas fără preoți, doar numărul lor s-a redus datorită mai ales pauperizării crescînde a populației rurale în urma accentuării exploatării economice din partea austriecilor în Transilvania.

Pînă la anul 1814 nu cunoaștem numărul și numele tuturor preoților ortodocși din parohia Săcel.

La 1787 cînd episcopul ortodox al românilor din Transilvania, Ghedeon Nichitici, face vizitațiune canonică, în Săcel au fost doi preoți: Atanasie Man și Iacob Popovici.¹⁰

10 Il. Pușcariu, Documente pentru limbă și istorie, I, Sibiu, 1889, p. 83—86; Seb. Stanca, Metamorfoza în nomenclatura preoților romîni din Ardeal, Revista Teologică, 1945, nr. 3—4, p. 131; în vremea episcopilor sîrbi (1760—1796) unii preoți ortodocși în credința că vor putea obține avantaje pentru ei și-au slavizat numele. astfel: Fulea — Fulyo-vici, Stoica-Vici, Pop-Vici.

După o însemnare de pe un Penticostar, tipărit la Rîmnic în 1767, proprietatea bisericii din Săcel, Iacob Popovici, căruia îi aparține însemnarea și este donatorul cărții, cumpărată de el în anul tipăririi la Bucerdea Grînoasă — din părțile Blajului — a fost preot în această localitate înainte de a se fi stabilit în Săcel.¹¹

Mai târziu, în anul 1805, după o nouă conscripție oficială privitoare la românii ortodocși din Ardeal, aflăm în Săcel pe preoții Iuon Popovici, care fusese hirotonit în Valahia la 1752 și pe Atanasie Marcu, hirotonit în Buda la 1795.¹²

Se pare că între anii 1761 și 1805, în cei 44 ani, în afară de cei 4 preoți ortodocși, nu au mai funcționat alții, dacă ținem seama la primii doi de faptul că ei se găsesc în serviciu la o dată apropiată de anul 1761, iar la ceilalți doi din urmă de anii cînd au fost hirotoniți și de împrejurarea că în 1805 se află în funcțiune.

Pînă în 1849 parohia din Săcel a avut cîte doi preoți: pe Toma Popovici și Nicolae Macrea, pe Maitei Platoș și același Macrea, care a decedat la 26 mai 1849 în vîrstă de 85 ani.¹³

Acest număr de preoți a fost în concordanță cu hotărîrea guvernului ardelean din 29 martie 1699, asupra căruia ne vom opri și cu decretul din 9 septembrie 1743 al împărătesei Maria Tezeia: „După înțelesul orînduielelor prea înalte care anumesc la 90 familii un preot”, după cum scrie protopopul Sibiului, Moise Fulea, episcopului Vasile Moga, la 27 august 1837 în legătură cu instalarea unui preot.¹⁴

Sarcinile impuse și locuitorilor din Săcel, și condițiile de trai mai grele datorită cauzelor economice, pe de o parte; studiile care se cereau candidaților de preoți, îndeosebi din anul 1853 înainte, cererea justă a preoților de a fi retribuiți potrivit pregătirii lor, împărțirea parohiilor din partea autorităților bisericești superioare în trei categorii — clase — și fixarea salariului după această categorisire,¹⁵ pe de altă parte, au determinat pe săceleni ca începînd cu 1849 să nu mai întrească postul rămas

11 Penticostarul, fila 70.

12 Gagy Eugen de Etéd, *Regulatio Diocesis Transilvanicae Disunitae anno 1805*, în *Transilvania (revistă) Sibiu*, 1911, p. 278, 279.

13 Arhiva parohiei Săcel, *Matricola morților*: semnăturile lor în matriculă și anul decedării.

14 *Revista Teologică*, 1937, nr. 9, p. 323.

15 *Telegraful Român*, 1871, nr. 29, p. 113—114 și nr. 35, p. 137. Proiect pct. I, III. Arhiva parohiei Săcel; *Protocolul de ședințe*, o. c., p. 148; ședința 6/18 IV 1896; parohia era de cl. III-a.

vacant prin moartea preotului Nicolae Macrea, ci să rămână pînă azi cu un singur post de preot.

O singură excepție s-a făcut cu preotul Maștei Platoș, care din anul 1857 nu a mai putut sluji fiind bolnăvicios, în consecință a ținut un capelan cu contribuția materială a credincioșilor, pe tînărul preot Ioan Platoș.¹⁶

După moartea lui M. Platoș, întîmplată în august 1862, a funcționat ca preot Ioan Platoș pînă în anul 1896, ca după un interimat de mai bine de doi ani, în noiembrie 1898 săcelenii să aleagă de preot pe absolventul de teologie Aron Flucuș, care a funcționat fără întrerupere pînă în 1936.¹⁷

Timp de mai bine de doi ani credincioșii din Săcel nu au avut preot, ci administrator parohial, pe Alexandru Borcea din Săliște și Petru Iuga din Tilișca,¹⁸ care nu veneau să facă regulat serviciul religios în biserica din Săcel.

Credincioșii din această comună, fiind obișnuiți cu serviciul religios în fiecare duminică și în zilele de sărbători, într-una dintre duminici, în 8 februarie 1898, după slujba religioasă, cînd comitetul parohial și-a ținut ședința, acolo, în biserică, cum se obișnuia, cei de față într-un glas au cerut preot.

Cererea lor a fost atît de stăruitoare și categorică încît comitetul a hotărît îndată să ceară insistent, să pretindă chiar, popoului, ca acesta să se deplaseze în parohie în vederea alegerii de preot, pentru că în caz contrar vor recurge la „alte căi mai neplăcute”.¹⁹

După mai bine de doi ani de la publicarea concursului, împrejurare care a putut neliniști pe credincioșii din parohia Săcel, alegerea a avut loc în noiembrie 1898, cînd a fost ales candidatul Aron Flucuș.²⁰

Din faptele înfățișate se desprinde o constatare în legătură cu slujitorii bisericii din Săcel: credincioșii din această comună

16 Arhiva parohiei Săcel, Matricola morților.

17 Ibid. și Protocolul de ședințe, p. 148; preotul I. Platoș, mult timp bolnav, a decedat la 63 ani. Ibid. Matricola, p. 47; preotul Ar. Flucuș semnează din noiembrie 1898.

18 Ibid., p. 170 și Insemnarea preot. P. Iuga jun. pe Evanghelia tipărită la Sibiu 1859; în 1898, de la Duminica floriilor — la 8 noiembrie.

19 Ibid., Protocol de ședințe, p. 169.

20 Ibid., p. 156, 175. Telegraful Român, 1910, nr. 69—70, p. 285; în acest an s-a făcut o nouă clasificare a parohiilor după numărul sufletelor cu întregirea salariului de la stat; Săcelul a rămas paroh. de cl. III-a.

în ultimele două veacuri în general au avut deodată cîte doi preoți, apoi cîte unul.

Numărul de preoți din Săcel, pe care îl arată prima conscripție de după Unire, întocmită la 1733; avantajele de atunci legate de calitatea de preot și viața fără de pretenții a preoților din aceea vreme, ne îndeamnă să credem că săcelenii înainte de 1700, ca și celelalte sate, au avut în general și deodată mai mult de doi preoți.²¹

Se pune întrebarea: ce pregătire au avut acești preoți, care au fost condițiile de trai și realizările lor în lumina știrilor pe care le avem?

Pînă în 1700 candidații de preoți nu au urmat nici un curs de pregătire preotească.

Pentru că preoția în foarte multe locuri — și în Săcel — se moștenește de la tată la fiu, tatăl învăța pe fiu psaltirea, tainele bisericii, glasurile și cititul, eventual și scrierea, iar diecii care voiau să se preotească învățau cele necesare la mănăstire sau de la preoții mai de frunte, uneori chiar și după hirotonire, pentru care învățătură se plătea o anumită sumă după starea materială a candidatului.

Episcopul Atanasie în 1700 în „Pohta Vlădicăi” a obligat pe candidații de preoți ca pînă la hirotonirea lor să știe „psaltirea de înțeles și glasurile și tainele bisericii și pînă nu vor fi la mitropolie 40 de zile, pînă atunci să nu-i preotească Vlădica”.

Din cauza unirii, a tulburărilor, luptelor, persecuțiilor religioase și desființării episcopiei ortodoxe, măsura amintită nu s-a aplicat pînă între anii 1796—1810.

Nu s-a aplicat nici dispoziția împăratului pe care episcopul Ghedeon Nichitici a împărtășit-o la 7 mai 1787 protopopilor săi printr-o circulară în care spunea că: „s-a dispus de împărat că de acum înainte nu poate fi preot sau cantor acela care n-a învățat la școala normalicească și nu va arăta atestat de la dascălul său despre această învățătură”.²²

21 N. Togan, *Romîni din Transilvania la 1733. Conscrierea episcopului I*. In: *Clain de Sadu, Sibiu*, 1898, p. 13—14; în *Cacova* 3 preoți la 113 fam., în *Sibiel* 3 preoți la 260 fam., în *Vale* 3 preoți la 100 fam., în *Săliște* 13 la 549 fam., iar în *Orlat* 8 la 262 fam., în *Săcel* 4 cf. *Conscripției din 1733*. I. Lupaș, *Documente istorice transilvane I*, 1599—1699, Cluj, 1940, nr. 195, p. 455; la 1698 în *Cacova* au fost 4 preoți.

22 Ilarion Pușcariu, o. c., II, Sibiu, 1897, p. 324.

Faptul că între anii 1700—1796 doi preoți din Săcel, Ioan Popovici și Atanasie Marcu, au pornit la drum lung, unul la 1752 în Țara Românească, celălalt la 1795 la Buda pentru hirotonire, poate fi un indiciu că ei au stat câteva săptămîni, poate chiar luni, la vre-o mănăstire de seamă sau pe lîngă vre-o episcopie, unde au cîștigat cunoștințe temeinice, mai ales de credință, încît nu greșim dacă afirmăm că la îndemnul acestor preoți cucernici s-a călugărit Constantin Platoș din Săcel, care a trăit 79 de ani.²³

Dar și predecesorii lor, preoții Atanasie Man și Iacob Popovici au dovedit cu prilejul vizitațiunii canonice din anul 1787, conștiinciozitate deosebită în îndeplinirea îndatoririlor profesionale, împrejurare care arată că ei s-au remarcat între ceilalți preoți prin pregătirea lor preotească.

Indeosebi preotul Iacob Popovici, care s-a călugărit și în viața monahală a obținut gradul de singhel,²⁴ a putut fi pildă de evlavie și cucernicie. Acesta, pe un Penticostar tipărit la Rîmnic în 1767, care a fost donat de el bisericii din Săcel, semnează „protopopul Iacob Popovici”.

Episcopul Ghedeon Nichitici și-a început vizitațiunea canonică din eparhia Transilvaniei cu comuna Săliște. Aici a chemat pentru control preoții cu protocoalele lor de circulare, de botezați, de cununați și morți, pe care episcopul le-a controlat filă de filă și a făcut mențiunile cuvenite. Primii chemați au fost preoții din Săcel-„Secel”.

Cei mai mulți preoți au prezentat protocoalele cu lipsuri ori neglijențe; iar unii au dovedit că nu știu să scrie. Episcopul i-a și pedepsit: pentru unii au hotărît „întru îndreptarea lor cu canonul trupesc a-i pedepsi”, pe alții i-a oprit de la serviciul religios sau le-a fixat un termen pentru încheierea lucrărilor sau i-a pedepsit cu închisoare, mătăanii ș. a. Preoții din Săcel au avut protocoalele în deplină ordine.²⁵

Între anii amintiți, în timpul sedisvacanței, s-a înființat primul curs de 6 luni, organizat de Gheorghe Lazăr, pentru pregătirea preoților, care s-a ținut regulat în vremea episcopului Vasile Moga.

23 Arhiva paroh. Săcel, Matricula morților; a decedat în 1870.

24 Il. Pușcariu, o. c., I, p. 86. Gradele monahale următoare: protosinghel și arhimandrit.

25 Ibid., p. 83, 86—154. Ibid., p. 154; Săcel și numele altor localități, cuprinse în manuscrisul original despre vizitația canonică arată de pe atunci curentul de maghiarizare al numelor.

Pentru frecventarea acestui curs, care uneori s-a redus la 3 luni, în vremea episcopului V. Moga, candidații au trebuit să absolve școala primară, să fi cunoscut „cetania, aritmetica, cântările bisericești și să aibă scrisoare bună” și să se fi îngrijit de hrană pe durata cursului.

Cursul s-a ținut de două ori pe an, câte trei luni și s-a învățat scrisul, citirea, aritmetica, cântările, tipicul și ținerea protocoalelor matriculare.²⁶

De altfel stăpînitorii austrieci n-ar fi văzut cu ochi buni o preoțime cultă la romîni.

Cînd la 1791 episcopii celor două confesiuni romînești, Gherasim Adamovici și Ioan Bob, au cerut pe seama clerului romîn aceleași beneficii pe care le aveau preoții confesiunilor privilegiate, împăratul nu i-a ascultat, dar le-a impus să dea viitorilor preoți o creștere simplă și modestă ca să nu se desvețe de coar-nele plugului.²⁷

Absolventul acestor cursuri, clericul Nicolae Hențiu din Săliște, fost preot în Zărând, ne arată următoarele: „În curtea vlădiciei era o capelă, acolo ne chema vlădica sara și ne da sfaturi; noi ședeam în bănci, că era bănci ca în școală. Iar vlădica era deșcins și ședea pe o masă, cu picioarele pe bancă și întreba cînd pe unul cînd pe altu: No, acum dacă te duci tu acasă, în sat la voi, ș-a veni cineva să te cheme la un bolnav. ce vei face? Cel întrebat nu știe ce să răspundă. Atunci spunea vlădica mai departe: Păi ce să faci? Vei întreba întîi de cîtă vreme e bolnav și ce boală are, apoi vei lua cartea și patrafirul și vei pleca. Intrînd în casa bolnavului ce vei zice? Clericul tăcea. Dar vlădica răspundea: Dac-o fi ziuă vei zice: Bună-Ziua. Dac-o fi seară vei zice: Bună Seara. Apoi vei merge lîngă el și-l vei întreba ce-l doare. Dacă va cere să-l spovedești îl vei spovedi. Dar ce credeți voi, iartă Dumnezeu păcatele celui ce să spovedește? Toți tăceam. Vlădica spunea iară: Le iartă, dacă are omul credință. Le iartă ori nu le iartă asta e treaba lui Dumnezeu, dar omul după ce s-a spo-

26 St. Meteș, *Istoria bisericii romînești din Transilvania*, I, Sibiu, 1935, p. 458, 499; Gh. Tulbure, *Școala sătască din Ardeal în epoca lui Șaguna*, Cluj, 1937, p. 7—8; Dr. Nicolae Bălan, *Centenarul „Andreian”*, *Revista Teologică*, 1911, nr. 14—19, p. 387, 389, 391—93; Eusebiu Roșca, *Monografia institutului semin. teologic-pedagogic Andreian*, Sibiu, 1911, p. 1—4, 6, 11; Il. Pușcariu, o. c., I, p. 52—53 și II, p. 324; informațiile referitoare la pregătirea preoților.

27 I. Lupaș, *Dotățiunea preoțimii noastre în trecut și azi*, *Telegraful Român*, 1913, nr. 2, p. 6: „fiat etaque planum, quomodo clerici elantur, ne a stiva avocentur”.

vedit preotului, se simte cu mult mai ușurat la suflet. Așa tot povestea sara cu noi ca un părinte”.²⁸

Preoții Ioan Popovici și Atanasie Marcu din Săcel s-au hirotonit înainte de dispoziția împăratului din 1787, care condiționa hirotonirea de frecventarea unei școli primare, dar urmașii lor, preoții Toma Popovici și Matei Platoș, care au funcționat în această calitate după 1810, au trebuit să urmeze aceste cursuri cu caracter obligatoriu,²⁹ după ce au absolvit gimnaziul sau câteva clase.

Probabil că gimnaziul l-au absolvit la Sibiu, unde a funcționat o astfel de școală de stat cu trei clase și cu limba de predare maghiară, cercetată de foarte mulți copii ai mărginenilor.

Se pare că unul din acești preoți, Matei Platoș, care a absolvit cursul teologic după 1813 și înainte de a se preoți a fost notar în Săcel pînă la 1828, a cunoscut limba germană, poate și cea latină. Trei motive ne îndeamnă să facem afirmația aceasta: episcopul Vasile Moga prin ordinul său din 14 iunie 1813 a cerut protopopilor ca să propună pentru cursul teologic „numai pe acei candidați (dieci) care știu limba germană și alte limbi, ca făcîndu-se preot să poată fi și notarășul satului”;³⁰ în actul de sfințire a bisericii noi din 1824, act redactat de el, aflăm semnătura lui latinizată: „Scriș-am eu Mathias Platoș, notarius”; în sfîrșit, pe o Cazanie tipărită la Rîmnic în 1782, sub semnătura lui din 6 decembrie 1844 prin care vrea să confirme că această carte e proprietatea bisericii, se găsesc cuvintele: „ex libris Szetsel”.³¹

În registrele de clasificare, apoi în anuarele acestei școli, care s-au păstrat începînd cu anii 1789—90, dar pînă în anul școlar 1876—77 nu arată domiciliul părinților elevilor și în istoricul acestui gimnaziu pînă în acest an, care dă o statistică a elevilor și o evidență a localităților de unde provin și numărul elevilor pe localități — din Săcel 10 elevi — aflăm și numele de Platoș de

28 Seb. Stanca, *Viața și activitatea episcopului Vasile Moga, 1774—1845*, Cluj, 1939, p. 32—33 cf. I. Lupaș, în *Tribuna*, 1911, nr. 219; și elevii primului curs din vremea sedisvacanței erau la fel; Gh. Lazăr, profesorul de atunci, adesea le zicea: „bușteni întunecați” și „vite necuvîntătoare”.

29 E. Roșca, o. c., p. 137; matricolele există numai din anul școlar 1849—50 înainte; cele anterioare au ars în cursul revoluției.

30 Il. Pușcariu, o. c., I, p. 181, în *Ordinăciunea episc. V. Moga*.

31 Arhiva parohiei Săcel, Actul de sfințire și Cazania de Rîmnic.

patru ori,³² prin urmare acești elevi cu numele de Platoș au putut fi săceleni, fiindcă în acest interval aflăm tineri din Săcel cu acest nume fie la cursul teologic din Sibiu — pe Matei, Ioan și Nicolae Platoș — fie la cel pedagogic — pe Constantin Platoș.³³

În aceeași evidență aflăm 54 elevi cu numele Popovici — „Popovics” — din care unul ar putea să fie preotul Toma Popovici din aceeași comună.³⁴

Prin urmare preotul român, spre deosebire de preoții confesiunilor privilegiate, a avut, ca și ceilalți țărani, o gospodărie de mic agricultor, care împăca nevoile zilnice ale unei vieți de sătean; a purtat straie țărănești pînă în ultimele decenii ale veacului al XIX-lea și s-a deosebit de primii doar prin barba lungă și potcapul de culoare albastră pe care nu-l lua de pe cap nici cînd se întâlnea cu cei mai de seamă oameni.³⁵

Totuși cariera aceasta a fost preferită de mulți tineri din mediul rural din cauza avantajelor pe care le-a oferit.

Pînă la desființarea sarcinilor feudale — 1848 — preoții au fost scutiți de robotă, uneori și de dijme, mai ales cînd funcționau în satul natal, deși adeseori nobilii nesocoteau aceste scutiri acordate de regi, principii și împărați.³⁶

Prin hotărîrea dietei ardelenene din 29 ianuarie 1609, convocată la Sibiu de principele Gavriil Bathori, preoții valahi au primit dreptul de liberă strămutare,³⁷ pe care iobagii nu-l aveau.

32 A nagyszebeni királyi főgymnázium értesítvénye 1789/90—1876/77 și dr. ssz. Ignác, A gymnasium multjából, în Anuarul 1877/78, p. 19, 22. Ibid. p. 10, 12; informații referitoare la registre și anuare.

33 Dr. Veress Ig., A gymnasium multjából, o. c., p. 19.

34 Ibid., p. 17, 19. Ibid., p. 17, 18, 19, 20; dacă adăugăm la săcelenii înșirați în text încă pe alți patru: I. Jurca, Gh. Macrea, Gh. Măgean și S. Radu, foști învățători și toți săceleni și totalizăm numărul lor obținem tocmai cifra 10 din evidența amintită, care arată că din Săcel au frecventat gimnaziul din Sibiu tocmai atîția.

35 Șt. Meteș, Istoria bisericii, o. c., p. 470, I. Lupaș, Dotațiunea preoțimii noastre, o. c., ibid., nr. 1, p. 1 și O. Goga, Starea materială a preoților și protopopilor noștri, Luceafărul (revistă) 1912, nr. 15, p. 281. Șt. Meteș, ibid., protopopii purtau potcap de culoare neagră.

36 Ibid., p. 457.

37 Erdélyi Országgyűlési emlékek, VI, Budapest, 1880, cap. XVIII, p. 27.

Pentru că nu putea fi preot decît un om liber, tînărul care voia să devină preot trebuia să se răscumpere din iobăgie de la stăpînul său feudal.

În Tilișca, deci într-un sat apropiat de Săcel, în 1667 preotul valah Popa Ștefan, s-a eliberat din iobăgie împreună cu copiii săi Dumitru, Vasilie și Ștefan și urmașii lor pentru 115 florini, pe care i-a plătit stăpînului feudal.³⁸

Suma de răscumpărare fiind mare, numai țărani cu stare au putut s-o plătească, prin urmare țărani mai avuți au căutat să facă preoți pe unii dintre „ficioarii” lor.³⁹

Plata pe care preoții au primit-o de la credincioși sau, în caz contrar, scutirea lor de sarcinile comunale, a fost un alt avantaj pentru care tinerii au preferit cariera preotească.

În anul 1569 dieta din Turda a hotărît ca preoții romîni să primească de la credincioși cîte o claie de grîu de familie. După o altă hotărîre de mai tîrziu, din partea a doua a veacului al XVII-lea, obligațiile credincioșilor față de preoți au fost sporite. Ei au fost obligați să dea: o claie de grîu și una de ovăz, o zi de coasă și alta de seceră pînă seara, în ziua de Sîn-Petru un caș, pentru botez și cununie cîte 12 bani și să grijească de casa preotului cum grijesc de biserică, în schimb preotul trebuie să plătească vlădicului drept plocon un florin pe an după obiceiul introdus de episcopul Eftimie (1572—1574).⁴⁰

Nu știm dacă hotărîrile amintite au fost executate întocmai, dar dintr-o neînțelegere care s-a ivit la 1698 între preoții și credincioșii din Cacova, cunoaștem „simbria” pe care au primit-o preoții și aflăm de scutirea de sarcini comunale în cazul cînd satul nu dă plată preotului.

După rezoluția episcopului Atanasie, la care s-au plîns cei 4 preoți din Cacova, preotului i se cuvenea: „2 zile de lucru, o claie de grîu și una de ovăz și o vadră de vin, afară de plata pentru slujbe”.

38 I. Lupaș, Documente transilvane, o. c., p. 311—312, nr. 137 și Șt. Meteș, o. c., p. 490.

39 Șt. Meteș, o. c., p. 458.

40 I. Lupaș, Dotațiunea preoților, o. c., ibid. și O. Goga, de la nota 43.

În cazul cînd credincioșii din Cacova nu vor să dea simbrie preoților, deși declară episcopul: „D-zeu poruncește ca qui servit ad althare vivat ex althare”, atunci preoții nu pot fi impuși la sarcini comunale.⁴¹

Dar guvernul ardelean cu hotărîrea sa din 29 martie 1699, comunicată episcopului Atanasie, a decis ca de la aceasta dată înainte într-un sat să se bucure de scutire de sarcini de pînă acum numai unul sau cel mult doi preoți după cît de mare este satul, pentru că numărul mare de preoți se explică prin avantajele pe care le urmăresc cei care se preoțesc.⁴²

Plata pentru slujbele religioase în bani sau produse — venitul stolar sau stolele — de asemenea a fost fixată de autoritatea bisericească, iar după 1691, la propunerea episcopilor, de către împărat, din două motive: pentru a înlătura neînțelegerile dintre preoți și credincioși și a stăvili numărul exagerat de slujbe și abuzul de mîncări și băuturi.

„Norma stolară” din anul 1794, pe care o cunoaștem, stabilită prin rescript împărătesc pentru „locuitorii neuniți și popii lor”, a fixat acest venit după natura și numărul aceluiași fel de sarcini, cît și după starea materială și vîrsta credincioșilor, care au avut nevoie de aceste slujbe și a interzis majorarea sumelor sau introducerea de noi slujbe.

Rescriptul în partea din urmă cuprinde și o restricție: de la data acestei hotărîri s-au oprit „mîncările celea peste măsură și uspețele cele cu cheltuieli mari” la praznicile sfinților sau patronului familiei, la nunți, înmormîntări și botez.⁴³

41 I. Lupaș, o. c., p. 455, 457, neînțelegerea din Cacova. Sancțiunea bisericească a fost aspră: preoților din parohie sau din altă parte le e interzis să facă credincioșilor slujbă; ibid., O. Goga, o. c., p. 282; pentru prima dată „simbria” preoțească a fost fixată în vremea episc. Varlaam, în „simbria” stabilită de episcopul V. mai întra: „o zi de coasă și una de seceră”, un caș de Sînpetru și doi potori sau potronici — vin nu — Potronic=monedă veche de 1½ cr.

42 Moldovan Gergely, Az érdélyi román nép vallási uniója Romával (Unirea religioasă a poporului român din Transilvania cu Roma), în Az erdélyi muzeum kiadványai, VI, Kolozsvár 1889, p. 131.

43 II. Pușcariu, o. c., I, p. 168—169.

Din aceleași motive, adică pentru a se stăvili risipa și a reduce consumul băuturilor alcoolice, dar și pentru ca să se lucreze mai mult, mai înainte cu 8 ani, la 1786, împăratul Iosif II printr-un rescript a fixat pentru credincioșii bisericii ortodoxe și unite sărbătorile pe care să le țină și data lor, observînd că cele nearătate se consideră „dezlegate și scăzute”; a îndrumat pe preoți ca aceștia să nu se mulțumească „numai cu vestirea lor”, ci să dea exemplu: să lucreze ei înșiși „la cîmp și la alte trebi” și le-a pus în vedere ca să reclame episcopului, eventual autorităților civile, pe cei care nu vor respecta dispoziția dată.⁴⁴

Sărbătorile fixate de împărat sînt cele care se țin și azi de ortodocși și care sînt arătate de calendarul acestei biserici.

Rescriptul amintit, probabil și alte rescripte, nu s-au respectat după cum ne arată o specificare a cheltuielilor cauzate de o înmormîntare săvîrșită la 1840 în Săcel.

Gheorghe Drăgan a întocmit la 6 iulie 1840 lista cheltuielilor împreunate cu înmormîntarea și pomenirea soacrei sale, care a fost dată în grija sa la 1837 de magistratul sibian, căruia aparținea Săcelul.

Prezentăm această listă pentru că justifică afirmația de mai sus și arată eventualitatea unor noi reglementări a veniturilor stolare.

Gheorghe Drăgan a avut următoarele cheltuieli, „la preoți și la pomeni” după cum scrie el: „1. la preoți pentru îngropăciune 8 fl., 2. La iertare 2 fl. 30 cr., 9 copuri de vin cu cîte 20 cr. copul = 5 fl. 30 cr., $1\frac{1}{2}$ cop de vinars à $8 \times \frac{1}{2} = 1$ fl. 36 cr., 3 ferdele de grîu cu 2 fl. 30 cr. ferdela = 6 fl. 30 cr., 3. La sîmbete și pomana de 6 săptămîni: 9 feldere de grîu, feldera cu 2 fl. = 18 fl., pe 3 ferii de vin, feria cu 50 cr. = 2 fl. 30 cr.; 3 copuri de vinars 2 fl., sare 1 fl. 12 cr., seu de lumînări fontul cu 8 fl. = 9 fl. 12 cr., curechiu de un fl. 40 cr., 8 copuri de fusoi (fasole) 48 cr., morcovi (morcovi) de 18 cr., $\frac{1}{2}$ cop de ulei 1 fl. 18 cr.; 4. La pomana de la anul: 9 ferdele de grîu cu cîte 2 fl. = 18 fl., 4 ferii de vin cu cîte 1 fl. 3 cr. feria și 4 copuri de vinars cu cîte 50 cr. copul = 7 fl. 32 cr., pe 2 feldere de mere și pe curechi 3 fl. 12 cr., carne 1 fl. 42 cr., 5 copuri de păsat 1 fl. 26 cr., pe copîrșeu (cosciug) 2 fl. 30 cr. =

44 Ibid., II, p. 162, 163—165.

90 fl. 54 cr., pe vase 2 fl. 30 cr.⁴⁵ Adică aproape prețul unei perechi de boi bunișori ca aceia pe care i-a cumpărat băiatul lui Isailă Băcilă în 1842 cu 115 fl.⁴⁶ și deprinderi rele, ca cele observate de episcopul Șaguna cu ceva mai târziu, dar cu rădăcini în trecut.⁴⁷

Astfel, într-o circulară din 1857 adresată preoților, episcopul Șaguna a făcut constatarea că prea mulți preoți au decedat prea de vreme din pricina beției și a arătat împrejurările care i-au adus în această stare în următoarele cuvinte: „Credincioșii dau 2—3 groșițe pentru slujbă preotului, apoi îl cheamă acasă sau la cîrciumă și acolo îl cinstesc cu pahar de vin sau de vinars; cinstirea trece la un număr mare de pahare, o zi întreagă sau cel puțin o jumătate de zi; obiceiul acesta a adus la patima beției pe prea mulți din preoții noștri”.

Episcopul a dojenit prin circulara aceasta pe acei preoți și creștini care practică acest obicei, iar mai târziu la 1861 printr-o altă circulară le face cunoscut că din ajutorul de stat vor primi în viitor numai acei preoți care „nu umblă la târguri și orașe în pustiu și nu se amestecă cu tot felul de oameni bînd și petrecînd în ospătării”.⁴⁸

Dar cariera preotească era căutată pînă la 1847 și pentru că fiii de preoți au fost scutiți de serviciul militar, au fost scutiți „de la prinderea cătanelor”,⁴⁹ cum se obișnuia pînă în acest an cînd s-a introdus recrutarea cu tragerea la sorți a celor recrutați pentru a acoperi efectivul militar mai înainte stabilit.

45 Szetseller Gerichits Protokol, 1837—1847, în Arhiva regională Sibiu, an. 1840, în Specificația lui Gh. Drăgan.

46 Ibid., an. 1842, în Specificația lui Isailă Băcilă alăturată la declarația lui din 28 iunie 1842.

47 Șt. Meteș, o. c., p. 486, 489. Il. Pușcariu, o. c., I, p. 164, nr. 7, în decretul din 1791 identic cu cel din 1786, transmis și episcopului ortodox, iar acesta protopopilor: „parohii și preoții de fieștecare lege cu dojeanele și cu pedepsele duhovnicești să canonească, iar a globi cu bani, a bate sau cu necinste și rușinare pe cineva a pedepsi sub grea dare de seamă să nu îndrăznească, ci într-o întîmplare ca aceasta cînd prin deosebitele dojeniri și pedepse duhovnicești scandela de obște nu s-ar putea îndrepta să arate lucrul la magistratul politicesc și de acolo să aștepte folos“...

48 Gh. Tulbure, o. c., p. 428—430, 444, în Circulări diverse nr. 581/185 și 780/1861.

49 Il. Pușcariu, o. c., I, p. 164—165, nr. 8. Ibid.; și personalul bisericesc era scutit. Ibid., preoții ascundeau adesea ficiorii străini pentru a nu fi prinși la armată, de aici sancționarea lor cu prinderea propriilor lor fii și reclamații.

Avantajele enumerate le-au putut avea și preoții din Săcel,⁵⁰ mai ales că unele din aceste avantaje le-am cunoscut la preoții din satele apropiate sau chiar vecine. De asemenea atît preoții cît și credincioșii din această comună au putut avea unele obiceiuri și deprinderi rele după cum rezultă din lista amintită, deci și ei au fost vizati prin circularile lui Șaguna.

Totuși, în trecut preoții au trăit greu din cauza dărilor către stat, darurile făcute stăpînilor de pămînt, venitului preoțesc insuficient și anilor de foamete, cauzată de ploi, secetă și altele, cînd credincioșii se împrăștiu în toate părțile pentru a-și cîștiga hrana strict necesară.⁵¹

Din aceste motive constatarea pe care episcopul Șaguna a făcut-o în anul 1850 este pe deplin reală.

Situația aceasta a îndemnat pe episcopul, apoi pe mitropolitul Șaguna, să afle soluții în vederea îmbunătățirii situației materiale a clerului ortodox.

La intervenția lui s-a introdus în Patenta imperială din 25 iunie 1854 dispoziția conform căreia comunele au fost obligate să acorde porțiune canonică preoților ortodocși din pămîntul comunal în cazul cînd există o astfel de posibilitate.⁵²

În urma intervenției aceleiași episcop guvernatorul Transilvaniei, baronul Wohlgemuth, a scutit la 1849 preoții și personalul bisericesc de prestații publice și comunale,⁵³ măsură care deși a fost însușită de conducătorii statului în vremea dualismului, ea nu a fost respectată întotdeauna, încît și oficiul parohial din Săcel, în cîteva rînduri, la 1880, 1881, 1884 și 1889 s-a plîns autorității bisericești superioare și administrative.⁵⁴

După aplicarea Statutului organic (1869), preoților li s-a asigurat un salariu din contribuția parohiei respective și din subvenția primăriei, potrivit categoriei de salarizare, căreia au aparținut,⁵⁵

50 Arhiva paroh. Săcel, Protocolul de ședințe, p. 8; în ședința din 6 aug. 1871 se interzice preotului să pășuneze vitele în cimitir.

51 Șt. Meteș, Istoria bisericii, o. c., p. 467, 471. Ibid., p. 471; în satele mici preotul rămînea în anii răi cu cîte 10—20 credincioși, inclusiv copii.

52 I. Lupaș, Dotațiunea preoților, o. c., ibid., nr. 3, p. 9.

53 Gh. Tulbure, o. c., p. 248 și 407—408.

54 Arhiva paroh. Săcel; Protocolul esibite, nr. 57/1880, 59/1881, 135/1884 și 35/1889.

55 Gh. Tulbure, o. c., p. 445—446, Circ. nr. 390/1862; Telegraful Român, 1871, nr. 29, p. 112—114 și nr. 35, p. 137 și Arhiva paroh. Săcel, Protocol ședințe, p. 241. Ibid., p. 84; școala și biserica din Săcel nu au nici o proprietate.

iar comitetele parohiale au fixat din cînd în cînd în funcție de cursul monedei venitul stolar al preotului.

Indreptarea situației materiale a clerului ortodox, considerație de care a început să se bucure datorită prestigiului lui Șaguna și nădejdlile legate în această direcție de personalitatea acestui ierarh, au putut îndemna și pe săceleni să îndrume pe fiii lor și spre cariera preotească.

Astfel, după 1850 au absolvit cursurile teologice din Sibiu 3 tineri din Săcel: Ioan Platoș, preotul de mai tîrziu din această comună, Nicolae Platoș, fratele său, preot în altă parte și Simion Radu, care a fost ales învățător în comuna sa natală.⁵⁶

Preoții din Săcel nu au obținut de la comună porțiuni canonică pentru că ea nu a avut rezerve potrivite, prin urmare au trăit din salar, din veniturile stolare și din veniturile realizate din averea proprie, cum a fost cazul lui Matei și Ioan Platoș.

La 1880 comitetul parohial a fixat taxele stolare pentru preotul din Săcel iar la 1896, în vederea concursului pentru ocuparea postului de preot devenit vacant în urma decedării preotului Ioan Platoș, comitetul parohial a ridicat salarul anual de la 433 fl. la 438 fl. și a menținut veniturile extraordinare anuale de 89 fl.⁵⁷

Cunoaștem cîteva întîmplări și realizări de natură religioasă din trecutul Săcelului care merită să fie menționate.

În anul 1840 un corespondent al revistei Századunk (Veacul nostru) care apărea la Pozsony — Bratislava — a cercetat Săliștea și-a descris fidel viața locuitorilor sub toate aspectele ei.

Din punct de vedere religios corespondentul amintit a ținut să înregistreze două fapte care l-au impresionat.

Pe de o parte constată că la slujbă participă efectiv și copiii, care cîntă cu toții; pe de altă parte observă că preotul, ieșind din

56 E. Roșca, o. c., p. 147, 173. Ibid., p. 146; ultimii doi au absolvit cursul în anul școlar 1861/62. Arhiva parohiei Săcel; Protocolul de șed. al comit. paroh., p. 65; N. și I. Platoș, frați.

57 Arhiva parohiei Săcel, Protocolul de esibite, nr. 20/1880 și Protocolul de ședințe, p. 148/1896. Ibid., p. 197; și cantorii și crîsnicii aveau leafă anuală. Ibid., p. 165; în toamna anului 1897 hcl de grîu la tîrgul din Sibiu a fost cu 9 fl. 50 cr. Telegraful Român, 1879, nr. 117, p. 464; toamna la tîrgul Sibiului hcl de grîu 8,60—9,60 fl., cel secăreț 7,40—8,20 fl., porumbul hcl. 4,40—4,80 fl.

altar, își începe rugăciunea cu „Înțelepciune dă Doamne la norod”, continuă cu cuvintele „Dă-ne pace Doamne”, pace socială, după corespondentul amintit, ce poate veni numai de la lumina învățăturii și cultura inimii, după care cuvinte doi copii de câte 6 ani se desprind din mulțime, îngenuche în fața preotului și rostesc deodată: „Doamne, mulțumim că ne dai lumină”.⁵⁸

Evlavia de care au dat dovadă săcelenii, cucernicia preoților pe care am cunoscut-o, vecinătatea nemijlocită a Săliștii și influența vieții de aci asupra săcelenilor, ne îndeamnă să credem că și în biserica din Săcel slujba religioasă a început tot atât de impresionant ca și în satul vecin iar copiii de vîrstă școlară au cîntat cu toții ecteniile sub îndrumarea învățătorului și cantorului.

Cărțile de slujbă, vechi și noi, icoanele, cădelnițele, prapori, potirele, odoarele, clopotele, stranele, sfeșnicele, țesăturile, uneori cele mai artistice, crucile de pe biserică sau altar, cele așezate la răspîntiri și la margini de drumuri sau sumele necesare pentru procurarea lor,⁵⁹ toate au fost dăruite de credincioșii din această comună, iar împrejmuirea cimitirului, zidirea, repararea și renovarea bisericilor au fost realizate prin jertfelnicia lor.

E de ajuns să răsfoim Protocolul de donațiuni ale parohiei Săcel, în care au fost trecuți donatorii numai din anul 1868 înainte, cu lacune, pentru ca pe lîngă donațiile amintite în corpul lucrării să mai aflăm și altele primite nu numai de la localnici, ci și de la săcelenii așezați vremelnic sau definitiv în alte părți.

Biserica din Săcel are în proprietatea sa 37 cărți de slujbă în limba romînă: 9 cărți vechi, tipărite pînă la 1830 și 28 moderne care au apărut după acest an.

Cărțile vechi sînt următoarele: Antologhion, Rîmnic 1737, Evanghelie, București, 1730, Triodion, București, 1765, Penticostar, Rîmnic, 1767, Cazanie, Rîmnic, 1782 și Mineie tipărite la Buda, două la 1804 și unul la 1806.

Cea mai veche carte care se află în proprietatea bisericii din Săcel, a fost tipărită în cursul anului 1737, la Rîmnic.

58 Századunk (revistă), Pozsony, 1838, nr. 38, p. 296.

59 Arhiva parohiei Săcel, Protocolul de donațiuni, p. 1—2 și urm. Și crucea de lîngă pod, ridicată la 1869 cf. inscripției. Șt. Meteș, o. c., p. 482; mențiunea despre adevărul privitor la jertfelnicia credincioșilor.

Dintre cărțile moderne care se află în biserica din Săcel amintim: Orologhionul, adică Ceaslov, Brașov, 1835, Chiriadromionul, Sibiu 1855, Evanghelia, Sibiu, 1859, Octoiul și Triodionul, Sibiu, 1861 și Evanghelia, Rîmnicul Vlcea, 1865.

Aproape pe toate cărțile aflăm mărturia daniei creștine: numele donatorului, pe unele și data cumpărării sau numele creștinilor cu a căror cheltuială au fost cumpărate sau recompactate aceste cărți.⁶⁰

Doar donatorii Evangheliei din 1760 și al Penticostarului din 1767 au ținut să lege donația lor de afurisenie, așa cum adesea s-a întâmplat, pentru a împiedica înstrăinarea acestor cărți.

Dăm textul donatorilor de pe cele două cărți bisericești: „Să se știe această Sfântă Evanghelie a cumpărat-o Toadăr Surdu și cu femeia lui ... și a dat-o în biserica Săcelului de pomană și cine or înstrăina de la Sfînta beserică să fie afurisit (de) 318 părinți Sfîinți”; „Să se știe că acest sfînt și dumnezeiesc Penticostariu este al meu al protopopului Iacob și l-am cumpărat cînd am șezut la Buzaș Bucerdea cu banii mei 14 florinți a me osteneli banilor și după mutarea noastră dintr-aceasta lume să fie rîvnitor pruncilor mei și cine l'ar fura sau l'ar muta de la pruncii mei și neamu să fie afurisit de 300 și optsprezece Părinți Sfîinți ce au fost la săborul Nicheii și cînd ar ruga pe milostivul Dumnezeu rugăciunea într-un păcat să se întoarcă și iertare de la lesne iertătorul Dumnezeu să nu afle astăzi. Leat 1765 martie, protopop Iacob Popovici ot Săcel Bucerdea”.⁶¹

În anul 1884, la sugestia mitropolitului Miron Romanul, care milita pentru apropierea romîno-maghiară însă fără garanții pentru romîinii transilvăneni, guvernul maghiar a hotărît ca așa

60 Antologhionul l-a cumpărat Oprea și George Stan, iar unele mineie le-au cumpărat Oprea Bucur, Savu Slimniceanu cu soția sa, Maria, David Morar „de la Rășinari la Săcel morar” cu soția sa, Ion ... și Stena cu 7 zloți și 70 marieși; Chiriadromionul de mai mulți credincioși, între ei preotul Matei Platoș și notarul Lazăr Căzan; Evanghelia din 1859 Todor Const. Picu (Bițu), Triodionul I. Ioachim Dicu și Ana G. Macrea. Au reparat sau compactat cărți bisericești D-trie și Ana Duma, Mineiul din 1804 a doua oară, cantorul Coman Grip Octoiul și Ceaslovul și alții.

61 Penticostar, fila 70. Anul din text — 1765 — pare a fi greșit, cartea fiind tipărită la 1767. Ibid.; hotărîrea guvernului a fost publicată cu decretul nr. 77 din 18 ianuarie 1884.

numitul ajutor împărătesc dobândit de Șaguna pentru preoții săraci, să nu se mai împartă prin consistor ci prin organele statului.

Preoții din protopopiatul Sibiului și cei din protopopiatul Săliștei întocmai ca și cei din alte protopopiate, au refuzat să primească ajutorul amintit — „banii lui Iuda, vânzătorul” — și au publicat, în frunte cu protopopul lor, dr. Nicolae Maier, în presa de atunci, un protest energetic redactat la 11 iunie 1884 în Săliște, din care reținem următoarea hotărîre: „Pct. 2. La cazul cînd acel ajutor ni s-ar da pe baza dispozițiunilor primitive (vechi) din anul 1861, ci înaltul regim ar insista pe lîngă condițiunile umilitoare cuprinse în emisul domnului ministru regesc ungar de culte, **preoțimea subsemnată renunță la acel ajutor și condamnă pe fiecare preot român gr. ortodox care în asemenea condițiuni umilitoare s-ar înjosi a-l primi**”.

Între semnatarii protestului se află și preotul din parohia săracă Săcel, Ioan Platoș. Acest preot prin atitudinea sa românească și curajoasă s-a situat pe linia intereselor mari ale neamului, susținute de majoritatea covârșitoare a preoțimii romîne, care, după autorul articolului publicat în *Telegraful Român* asupra întîmplării din anul 1884, a știut întotdeauna să-și apere independența și să respingă „banii lui Iuda, vânzătorul”, cînd aceștia i se ofereau cu scopuri ascunse de a-i periclita demnitatea”.⁶²

Construirea primei biserici de piatră și renovarea ei din temelie sînt realizările cele mai de seamă care amintesc peste veacuri de spiritul de jertfă al locuitorilor din această comună săracă, pentru o instituție de o reală valoare în trecutul zbuciumat al romînilor transilvăneni.

Nu cunoaștem împrejurările în care s-a ridicat, în locul bisericii de lemn, prima biserică de piatră din această comună.

Știm doar după actul de sfințire care ni s-a păstrat, că această biserică cu hramul Sf. Nicolae s-a sfințit la 9 noiembrie 1824 de episcopul Vasile Moga, la această dată fiind preoți Toma Popovici și Nicolae Macrea.

Biserica s-a putut ridica cu contribuția materială a credincioșilor, ctitori și binefăcători, unii dintre ei mai înstăriți, după cum rezultă din acest act și care sînt menționați în mod deosebit.

⁶² *Telegraful Român*, 1911, nr. 11, p. 53, în O rectificare de dr. I. Lupaș. Ibid.; hotărîrea guvernului a fost publicată cu decretul nr. 7 din 18 ianuarie 1884.

Dăm textul actului, în redactarea din acel an, dar cu litere latine: „Această sfântă biserică care se cheamă hramul Sf. Nicolae sau sfințit de Arhiereul nostru Vasilie Moga din Săbeșu neunit fiind ctitori cei repausați Lazăr Căzan, Simion Căzan, Efimie Macre, Ioanăș Macre, Nicolae Goța și acești vîi Iiu Dumitru Macre jude, 2a Ioan Platoș, 3a Ioan Drăgan, 4a Achim Cutian, 5a Alexandru Chindre, 6a Ioan Marcu, 7a Grigore Paștiu, 8a Măcinic Macre, 9a Ștefan Diicul, 10a Vasile Chindre, 11a Savul Slimnicean, 12a Gligor Brad, Andrei Poppa, Toma Poppa,

Gligor Modșan
Popa Nicolae Macre.

9 zile Noembre 1824

scris-am eu Mathias Platoș notarius

Sigiliul

(Basil Moga, episc. Graeci Rit. Non. Unit. Trans.)”⁶³

Încă din vara anului 1874 protopopul Săliștei, Ioan Hannia, într-o ședință a comitetului parohial a ridicat problema construirii unei biserici noi.

Protopopul a ținut să constate că „edificiul bisericii locale nu mai corespunde pe deplin nici demnității comunei nici sfințeniei scopului” și a atras atenția membrilor din comitet să se gîndească de pe acum ca în viitorul apropiat să se ridice o biserică corespunzătoare.

Aceeași constatare a făcut-o și comitetul parohial în cursul anilor următori, bunăoară în 1889, cînd a hotărît să acorde din casa bisericii un ajutor comunei Proștea Mare pentru zidirea unei biserici, deși „biserica noastră se află în stare mizeră”.⁶⁴

Numai împrejurările economice critice pentru locuitorii din Săcel mai ales de la 1888 înainte, au putut stăvili cîteva decenii concretizarea unui gînd nobil, pe care l-a avut fiecare credincios din această comună.

Abia în anul 1907, după ce ideea a fost popularizată de preoți și membrii comitetului, iar țărani mai înstăriți din comună au fost convinși de valoarea contribuției lor materiale pentru concretizarea scopului și de influența pe care o poate avea gestul lor

⁶³ Arhiva parohiei Săcel, Acte vechi; Actul de sfințire. Pe verso nota: „document aflat pe prestolul bisericii celei vechi cu ocazia demolării bisericii. 10 mai 1910, Aron Flucuș, paroh”.

⁶⁴ Ibid., Protocolul de ședințe, 2, II, 1889.

din acest punct de vedere asupra celorlalți locuitori, protopopul Săliștei, Dr. Ioan Stroia, a prezentat în ședința de comitet și în adunarea parohială extraordinară convocată în biserica din Săcel la 26 mai, fiind de față și asesorul consistorial Nicolae Ivan — episcopul de mai târziu — un raport asupra stării acestei biserici, în care raport a constatat că renovarea sau construirea unei alte biserici constituie o necesitate urgentă și a observat că după planul arhitectului consistorial din Sibiu, I. Pamfil, zidirea unei biserici noi ar costa 24.000 coroane.

Comitetul și adunarea parohială au recunoscut necesitatea urgentă a renovării sau zidirii unei biserici noi, pentru că cea veche „este mică și ruinată”, dar parohia fiind „săracă” nu poate face față cheltuielilor.

Atunci protopopul amintit a făcut cunoscută adunării intenția alor doi țărani înstăriți, frații Gligor și Ioan Dancu, foști oeri în România, apoi economi de vite în Moldova, de a oferi pentru zidirea bisericii: primul 12.000 coroane, iar al doilea 6.000 coroane, sumă pe care o va majora pînă la 8.000 coroane datorită cheltuielilor neprevăzute, cauzate de creșterea prețurilor la materiale.⁶⁵

Adunarea parohială a luat act cu bucurie de oferta celor doi țărani fruntași, a decis să zidească o biserică nouă și a declarat că parohienii vor contribui la această lucrare cu transportul pietrei și nisipului de care va fi nevoie.

A rămas să se hotărască asupra locului unde urma să se construiască biserica nouă. Fiindcă după declarația arhitectului locul din cimitir, pe care se află biserica existentă, este prea mic și un alt loc mai potrivit ar fi în fața gării.

Dar scumpirea prețurilor la materiale și a vieții în cursul anului 1908, cît și dorința „poporului” întreg ca biserica să ră-

65 Telegraful Român, 1907, nr. 51 (10/23 mai), p. 24, în Din Săcel; discuțiile și hotărârile comitetului și adunării parohiale. Ibid., meritul determinării celor doi donatori a fost al protopopului și al preotului Ar. Flucus; atît consiliul comunal cît și notarul V. Pop și învățătorul I. Patachi și alți fruntași ai comunei au avut o ținută exemplară; unii țărani „rătăciți” au refuzat cărașia, socotind-o sarcină iobăgească, iar cîțiva au fost pentru ridicarea bisericii noi pe locul celei vechi. Pisania de pe peretele interior al bisericii noi: „Cheltuielile împreunate cu ridicarea ei s-au acoperit în partea cea mai mare din donațiunea făcută de frații Grigorie Dancu și soția Salomia 12.000 cor. și Ioan Dancu cu soția, Elisabeta, 8.000 cor.”. Foaia Poporului, 1906, nr. 15, în Prețul bucatelor în Sibiu: grîul 76—80 kg cu 12—13 cor., porumbul 72—76 kg cu 9—10 cor., cartofii 64—68 kg cu 2,80—3,30 cor.

mînă în cimitir, în mijlocul atîtor înaintași care s-au stins și de care cei din viață își aduc aminte ori de cîte ori se îndreaptă spre acest lăcaș de închinare, au determinat comitetul și adunarea parohială să renunțe la construirea unei biserici noi și să treacă la renovarea din temelie a celei existente, mărinind suprafața ei.

Lucrările au început abia în vara anului 1910⁶⁶ și s-au încheiat, împreună cu pictarea altarului de către pictorul Dimitrie Cabadaieff, în luna august 1911.

Cheltuielile peste plan au obligat comitetul parohial să impună și la contribuție bănească pe locuitori, iar pe Ion Dancu l-au îndemnat să mai doneze încă 2.000 coroane. Această pildă de dărnicie pentru biserică, iar după cîteva ani și pentru școală, a putut îndemna și pe Gheorghe-Ghiță Macrea și pe soția acestuia, Ana, născută Dancu, să înființeze în anul 1915 o fundație în valoare de 2275 coroane, în primul rînd pentru nevoile bisericii.⁶⁷

Gestul acestor săceleni apare mai valoros prin faptul că ei au contribuit cu bani muncii greu și pentru ridicarea altor biserici, îndeosebi pentru zidirea bisericii noi din Rusciori, la 1910, unde păstorea consăteanul lor, Nicolae Platoș.⁶⁸

În sfîrșit, la 8 septembrie 1911, la sărbătoarea Nașterea Maicii Domnului, mitropolitul Ioan Mețianu, însoțit de vicarul mitropolitan Dr. Ilarion Pușcariu, de trei consilieri și corul teologilor, a sfințit această biserică care „s-a reînnoit din temelie pe locul celei vechi”.⁶⁹

Cele cîteva aspecte ale vieții religioase din Săcel, pe care le-am prezentat cu ajutorul știrilor istorice inedite și publicate, ne duc la unele constatări.

66 *Telegraful Român*, 1909, nr. 64, p. 268; construirea bisericii s-a dat în antrepriză prin licitație publică la 15—18 iulie 1909; prețul de strigare a fost 19.003 coroane, Transportul materialului necesar de către parohieni.

67 Arhiva paroh. Săcel, Protocolul de ședințe, p. 25/1874, 1889, 1907—1911; țiionale ale lui G. Macrea nr. 292/1915.

68 *Telegraful Român*, 1911, nr. 42, p. 187, în *Mulțumita publică* de N. Platoș. Ibid.; au colectat I. G. Radu și Simion Vlad.

69 Arhiva paroh. Săcel, Protocolul de esibite, nr. 292/1915 și *Literele funda-* *Telegraful Român*, 1908, nr. 94, p. 390, în *Mulțumita publică* de Aron Flucuș; *Foaia Poporului*, 1911, nr. 42, p. 4 în *Sfințirea de biserică* și *Telegraful Român*, 1911, nr. 102, p. 435—36, în *Sfințirea bisericii* de I. Oțoiu; informații asupra construirii bisericii. În realitate este o biserică nouă, la construirea căreia s-a folosit materialul din biserica veche. Vezi și *Telegraful Român*, o. c., p. 435: „biserică din nou zidită” și *Actul de sfințire*.

Pînă în primele decenii ale veacului trecut, biserica din Săcel, ca de altfel cele mai multe biserici romînești din Transilvania, a fost construită din lemn, dar nu cunoaștem data cînd s-a ridicat în această parohie cel dintîi lăcaș de închinare nici cele următoare din același material.

Preoții, al căror număr a scăzut mereu datorită atît condițiilor economice schimbate în urma creșterii exploatării claselor stăpînitoare cît și cerințelor unui cler instruit în școli de specialitate, s-au ridicat din mijlocul sătenilor și viața lor materială pînă în partea a doua a veacului trecut nu s-a deosebit mult de aceea a țăranilor, în rîndurile cărora trebuie căutată obîrșia lor.

Dr. LIVIU PATACHI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

DESPRE CIBERNETICĂ

Epoca noastră se caracterizează pe de-o parte prin uluitoare progrese ale științei și tehnicii, pe de altă parte prin lupta sutelor de milioane de oameni pentru realizarea unei orînduiri sociale care să ofere tuturor celor ce muncesc o viață luminată, îmbelșugată, pașnică și creatoare. Acestea sînt forțele dominante ale epocii: revoluționarea științific-tehnică și revoluția socială. De fapt, între cele două revoluții e o strînsă legătură: revoluția din domeniul științei și tehnicii arată că orînduirea burgheză este depășită — întrucît ea a devenit o frînă în calea progresului tehnic-științific — și îndrumează spre o orînduire superioară; orînduirea socialistă, la rîndul său, sprijinește și amplifică revoluționarea științific-tehnică, oferind posibilități superioare celor burgheze de dezvoltare a științei și tehnicii moderne.

Cum nu există om pe suprafața pămîntului care să nu fie preocupat nu numai de problemele sociale, ci și de cuceririle științei și tehnicii, care deschid cele mai frumoase perspective vieții omenești, cum Biserica noastră este alături de năzuințele și lupta maselor populare pentru o viață de bunăstare, pace și progres, socotim că e necesar să informăm pe cititorii noștri asupra unui aspect al progresului tehnic-științific de azi, cu consecințe nu numai în producție, ci și în viața spirituală a oamenilor.

Toți cunoaștem — mai mult sau mai puțin — ce reprezintă energia atomică pentru omenire: ea pune la îndemîna oamenilor energii atît de uriașe, încît folosirea ei în război poate fi catastrofală, precum folosirea ei în scopuri pașnice poate duce la o înflorire fără precedent a vieții omenești. De aici lupta popoarelor, în frunte cu popoarele Uniunii Sovietice, pentru interzicerea armelor atomice și a experiențelor cu arme atomice și pentru folosirea energiei atomice exclusiv în scopuri pașnice.

Dar cu toată însemnătatea deosebită a energiei atomice, datorită căreia se poate spune că am intrat în epoca atomului, mulți specialiști socotesc o cotitură, la fel de importantă, și făurirea

mașinilor electronice de calcul, automatizarea producției. De aceea se zice că începe acum „epoca automatizării”. Prof. Dr. George Klauss (Berlin) susține chiar „că realizarea tehnică hotărâtoare a epocii noastre nu trebuie văzută în valorificarea energiei atomice, ci în construirea uriașelor mașini de calculat electronice”.¹ Oricum ar fi situația în privința priorității, oricine poate fi de acord cu aprecierea cercetătorului american Thomas G. Buchanan că „energia atomică și automatizarea”, „sursa universală de energie, asociată cu controlul automat este, pe cât putem prevedea, o alianță de infinituri”, adică deschide perspectiva unui progres nelimitat. Am putea afirma, deci, că marile progrese tehnice izvorăsc din îmbinarea: energia atomică + automatizarea.² În legătură cu noile mașini de calculat electronice, cu automatizarea, s-a născut o nouă știință, cibernetica.

În cele ce urmează, după ce vom defini cibernetica, vom prezenta câteva realizări ale automatizării și apoi vom discuta problema raportului dintre om și mașinile electronice și a importanței sociale a automatizării.

1. — **Definiție.** Termenul „Cibernetică” vine de la cuvântul grec κυβερνάω, care are înțelesul de „a conduce, a dirija”. Acest cuvânt e folosit prima dată de Platon, cu înțelesul: „știința conducerii corăbiilor”. Pe la jumătatea secolului XIX, fizicianul francez Ampère, în clasificarea ce o face științelor, rezervă un loc și ciberneticii, definind-o ca știință a conducerii societății. În 1868 fizicianul englez Maxwell face primul studiu de cibernetică, prezentînd un mecanism cu reacție folosit atunci, mecanism care stă la baza automatizării moderne. Termenul de „Cibernetică” însă ajunge să deseneze o nouă știință și să fie „un termen la modă” abia la jumătatea sec. XX, adică odată cu apariția lucrării matematicianului american Norbert Wiener (1948): „Cibernetica sau controlul sau comunicarea la animale și mașini”.³ Norbert Wiener definea cibernetica drept „știința despre automatizările care au loc în mașini și animale”. De aici au izvorât o mulțime de afirmații despre cibernetică. Într-o „definiție provizorie”, „cibernetica este știința despre procesele de automatizare și de transmitere a informațiilor în mașini și despre analogiile rezultînd de

1 Klauss George: Despre problemele filozofice și sociale ale Ciberneticii. — Rev. „Cercetări filozofice”, nr. 1/1958, p. 29.

2 Buchanan G. Thomas: Automatizarea va aduce oare libertatea sau sclavia? Rev. „Orizonturi”, mai 1959, p. 19.

3 Cf. Katz Eli: Cibernetica, București 1959, p. 7.

aici cu procesele corespunzătoare la animal și la om”.⁴ Rezultă că cibernetica se ocupă — dintr-un anumit punct de vedere — și de mașini și de organismul viu. Ea aruncă „o punte între biologie și tehnică”. Pe de o parte ea cuprinde „teoria informației, a automatizării și a mașinilor de calculat electronice”, pe de altă parte „ea stabilește analogii între mașinile automate și organismele vii, studiază unele procese din organismele vii prin analogie și modelare, elaborează automate complexe în stare să îndeplinească funcții simple ale gândirii omenești”.⁵ De aici au tras unii concluzia că intrăm în „epoca roboților”, adică a mașinilor automate care vor înlocui omul, nu numai muncind pentru el, ci și gândind în locul lui. Omul — mașină sau automatul, care gândește, îl va dispensa pe om de orice fel de muncă, fizică sau intelectuală. O astfel de concluzie este exagerată. E adevărat că în vechime „se credea că se pot face asemenea oameni artificiali, prin procedee magice”.⁶ De asemenea, uneori (mai ales în sec. XVII—XVIII) s-a susținut identitatea dintre animal și mașină, dintre om și mașină. Filozoful Descartes scrie despre animalul-mașină, iar Lamettrie compară omul cu o mașină.⁷ De atunci însă știința a progresat, recunoscînd specificul organismului viu și specificitatea omului față de mașini. Între animal și mașină, între om și mașină pot exista analogii, dar nu poate exista identitate. Asupra acestei probleme însă vom reveni. Deocamdată reținem că cibernetica se ocupă cu problemele automatizării și ale analogiei dintre mașinile automate și organismele vii.

2. — **Cîteva realizări.** Pentru a ne da seama ce este automatizarea, ce reprezintă mașinile electronice, prezentăm cîteva date generale despre ele.⁸

Homo faber, omul făuritor de unelte, și-a multiplicat puterea asupra naturii prin inventarea și folosirea uneltelor, care prelungesc și măresc puterea membrilor și simțurilor lui. La început, însă, uneltele trebuiau mînuite de om (secură, sapa, plugul, etc.). O treaptă nouă s-a realizat prin apariția mașinilor, care puneau la dispoziția omului energii mult mai mari decît uneltele. Totuși și mașina trebuie condusă de om. S. ex. locomotiva și au-

⁴ Klauss G.: Stud. cit., p. 29, 39.

⁵ Katz E.: o. c., p. 30.

⁶ Nicolau Edmond: Creierii electronici, roboții și omul, București 1959, p. 50; Buchanan G. Th.: o. c., p. 21—23.

⁷ Klauss G.: St. cit., p. 36.

⁸ Cf. lucrările citate pînă acum; cf. Zaharia Ilie: Muncitorul de azi în fața „mașinilor viitorului” — art. în „Scînteia” nr. 4732/1960, p. 4.

tomobilul, strungul și alte mașini sînt controlate și conduse de mecanic, șofer, muncitor calificat, etc. Astăzi s-a ajuns la o treaptă superioară, cînd omul e înlocuit și în funcția de conducere: uzina întregă este automatizată, locomotiva, automobilul și avionul pot parcurge distanțele fără mecanic, șofer sau pilot, etc. Mașinile acestea au „memorie”, „simțuri” și „gîndesc”. Dacă pînă acum s-a putut spune că omul prin unelte și mașini și-a prelungit mîna, piciorul, auzul, văzul, etc — rezervîndu-și conducerea, adică gîndirea —, acum se afirmă că prin mașinile electronice omul „își prelungește creierul”, fiind înlocuit de mașini nu numai în munca fizică, ci și în munca intelectuală. Mașinile electronice lucrează după asemănarea sistemului nervos, după asemănarea creierului. De aceea au și fost numite „creieri electronici”. Dacă celelalte mașini transformă energia calorică s. ex. în energie electrică, etc., mașinile electronice dirijează și controlează mersul celorlalte mașini. Mașinile electronice au apărut din necesitatea de a înlocui omul în conducerea unor mașini, care lucrează cu așa viteză, încît omul nu le-ar putea dirija, dar și din necesitatea de a mări producția și productivitatea muncii.

Avînd de împlinit rolul de conducere, e firesc ca să existe analogie între aceste mașini și procesele fiziologice. Elementul primordial îl constituie „informația”. De aceea „teoria informației” constituie una din bazele ciberneticii. „Informația” e obținerea de date necunoscute înainte. Simțurile primesc dinafară o mulțime de „informații”, pe care le transmit creierului. Aceste „informații” sînt prelucrate, se alege soluția cea mai bună, care e transmisă înapoi mușchilor ca o comandă. E vorba, deci, de primirea și transmiterea unei „informații”, de prelucrarea ei și de comanda potrivită. Aceasta e schema de funcționare s. ex. și a sistemului automat „de conducere a avionului”. Autopilotul primește informații privitoare la poziția avionului, la viteza, la direcția și înclinarea sa, compară aceste date cu indicațiile de zbor primite și elaborează comenzile necesare ca avionul să urmeze întocmai direcția prestabilită. De la avionul condus de pilot s-a ajuns la avionul ce se conduce automat. Așa și la locomotive. La început viteza mașinii era potrivită manual de mecanic, micșorînd sau mărinđ viteza. Cînd viteza a crescut în așa fel încît omul nu mai putea să manevreze sistemul de reglaj destul de precis și rapid, Watt a inventat „regulatorul automat al vitezei” care înlocuiește pe mecanic. Regulatorul „compară” viteza mașinii cu viteza prevăzută și micșorează sau mărește viteza după

cum e cazul, dînd „comanda” necesară. Avem de a face... „cu mecanizarea unui proces de gîndire”.⁹ De la acest regulator automat, datorită mașinilor electronice, s-a putut ajunge la mașina automată, mașină condusă de un „mecanic automat”. Mecanicul acesta e o mașină electronică de calculat, care face calculele după felul drumului și „comandă” locomotiva ca trenul să ajungă la timp în stație. Acest tren automat a devenit realitate pentru prima dată în lume în „unul din sectoarele căii ferate electrificate de lîngă Moscova”.¹⁰

În al doilea război mondial, avînd în vedere vitezele mari ale avioanelor, tirul tunurilor spre avioane nu mai putea fi îndreptat cu vechile metode. Înainte, ofițerul făcea calculul vitezei proiectilului și vitezei obiectivului țintit și apoi dădea comanda tirului. Acum, pînă să se facă acest calcul și să se dea comanda, avioanele erau departe. De aceea s-au inventat „aparatele de reglare automată a tirului”. Radarul transmite poziția avionului, calculatorul electronic face calculele și dă comanda potrivită, tunul trage automat după comanda primită. Toate acestea se realizează în cîteva miimi de secundă, deci cu o viteză care depășește orice calculator.

Alt exemplu: calcularea timpului probabil în următoarele 48 ore. La acest calcul sînt atîtea date, încît ca să se ajungă la rezultat cîteva sute de calculatori ar lucra timp de două săptămîni; așadar, calculul s-ar încheia cu 12 zile după data prescrisă. Mașina electronică de calcul face aceleași calcule în numai două ore.¹¹

Același lucru este și în fabrici. În vechile fabrici, inginerul face calculele pentru efectuarea unei piese și le fixează pe planșetă. Desenatorul îi face desenul pe calc. Desenul e multiplicat. Copiile desenului trec la tehnologi, care indică „operațiile de prelucrare pe faze”. Apoi muncitorii execută piesa după comandă. Muncitorul pornește mașina. Din cînd în cînd o oprește, ca să măsoare piesa. Cînd piesa e bună, oprește mașina. După ce s-a automatizat mașina, ea execută comanda automat.

Azi mașinile electronice de calculat pot înlocui pe inginer, pe desenator, pe heliografist și pe muncitor. Astfel „linii automatizate” produc aceeași piesă în cantități mult mai mari și cu precizie mai mare ca înainte. Există de asemenea fabrici complet automatizate. Uzina de pistoane din Moscova, uzină auto-

⁹ Katz E.: o. c., p. 19.

¹⁰ Nicolau E.: o. c., p. 41.

¹¹ Cf. Buchanan G. Th.: Art. cit., p. 20—21 și Katz E.: o. c., p. 21.

matizată, avea înainte mii de muncitori (strungari, frezori, etc.); acum e deservită de cinci persoane pe schimb. O rafinărie cu 400 muncitori, prin automatizare are nevoie numai de 4 oameni. Mina de cărbune din bazinul Donețului, fiind automatizată, extrage cărbunele cu mașini automate. Procesul de producție e supravegheat prin televiziune de un dispecer. Prin automatizarea extracției petrolului și gazelor e suficientă o centrală pentru controlul și reglarea automată a extracției tuturor sondelor dintr-un perimetru.¹²

Se poate prevedea că în viitor, minereul se va extrage automat din mine, va fi transportat automat la fabrică, unde produsele se vor efectua automat și tot automat vor fi trimise în comerț. Centralele telefonice vor da și legăturile interurbane automat, fără intervenția nici unei operatoare, vor nota automat durata convorbirilor și prețul în contul abonatului.

Mașinile electronice de calcul nu-și limitează aplicațiile la industrie: ele înlocuiesc și munca funcționarilor administrativi. O mașină poate face munca a 300 de contabili. Mașina sovietică electronică de calcul B.E.S.M. calculează salariile a 15.000 de salariați, aducând întreprinderii o economie de un milion ruble anual (echivalentul salariilor contabililor înlocuiți de mașină). Există și mașini de tradus dintr-o limbă în altă limbă, mașini de făcut calcule matematice foarte înalte, etc. Așa s-au făcut calculele pentru uriașele hidrocentrale sovietice, pentru sateliții artificiali, ș. a.

Mașinile electronice pătrund în toate domeniile de activitate, înlocuind pe om în munca intelectuală și chiar depășindu-l prin precizia și viteza cu care lucrează. (O mașină înmulțește fără greșală două numere de 23 cifre și repetă această înmulțire de 30.000 ori, într-o secundă, pe când omul face înmulțirea respectivă în aproape 9 minute, uneori cu greșală).¹³

12 Cf. Nicolau E.: o. c., p. 39—42, 46—48; Zaharia I.: Art. cit.

13 Cf. Nicolau E.: o. c., p. 49—52; Buchanan G. Th.: Art. cit., p. 21—22; Zaharia I.: art. cit. Mașina electronică cifrică de calculat — care face zeci de mii de operații pe secundă — are următoarele elemente: instalațiile de introducere a datelor, „Memoria“, — „blocul aritmetic“, — „blocul de comandă“ și instalația de livrare a rezultatelor. „Memoria curentă“ e formată din „celule“. Fiecare celulă păstrează un număr și are un număr de ordine (— „adresă“). „Memoria de durată“ se înregistrează pe bandă de magnetofon, cilindrii magnetici, film, etc.

„Blocul aritmetic“ execută adunarea, scăderea, înmulțirea, împărțirea. „Blocul de comandă“ face comanda cu „adresele“ numerelor și cu operația aritmetică. S. ex.: cifra din celula 3 să fie înmulțită cu cifra din celula 92 și rezultatul să fie trimis în celula 60. Operatorul introduce în „memorie“ datele inițial necesare și „programa mașinii“, adică succesiunea comenzilor. Mașina execută calculul conform datelor inițiale și „programei“ introduse de operator. Cf. Katz E.: o. c., p. 25—30.

Mașinile electronice de calcul „lucrează în general de 200.000 ori mai repede decât omul în ceea ce privește muncile de birou”. În contabilitate metodele electronice măresc productivitatea muncii de 40 ori. Mașinile electronice pot fi folosite în „studii de planificare”, în „urmărirea planului de producție”, în circulația produselor și vehiculelor între diferite centre, în evidența contabilă și administrativă, în studii literare și rezumarea de articole științifice, în stabilirea diagnosticului bolii și a rețetei („doctorul electronic” de la expoziția „Dezvoltarea economiei U.R.S.S.” de la Moscova), în laboratoare de cercetări științifice (analiza automată a plăcilor nucleare, etc.), ș. a. Sînt mașini care în 3 minute „demonstrează toate teoremele de geometrie învățate în școala medie”, mașini care joacă șah (în anumite limite), mașini de tradus (la o mașină de scris se bate textul, pe care mașina electronică îl traduce și o altă mașină de scris, legată la celălalt capăt al mașinii electronice, bate textul în traducere).

Realizările acestea, în numai 15 ani de cînd au apărut mașinile electronice, ne dau o idee de posibilitățile mari de dezvoltare și aplicare a acestor mașini.¹⁴

Ca să ne dăm seama de revoluția adusă de automatizare e destul să amintim că ea stă în centrul atenției țărilor socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică.

„Pentru țările socialiste, automatizarea” este „cheia care deschide poarta comunismului”. Datorită ei se ajunge la o așa productivitate și un așa belșug de produse, încît va fi posibil de realizat idealul societății comuniste: „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după nevoile sale”.

În ce privește S.U.A. s-a calculat „că dacă automatizarea s-ar extinde în întreaga industrie prelucrătoare a Statelor Unite, numărul muncitorilor s-ar reduce de la 17 milioane la 1,5 milioane”. Dr. Karl Boch de la „Centrala europeană de productivitate” susține că automatizarea totală în țările capitaliste dezvoltate ar duce la rezultatul că „numai 10 la sută din populația activă va găsi de lucru în industrie, 10 la sută în agricultură, iar restul, deci 80 la sută, va trebui să fie vărsat într-un fel sau altul în sectorul al treilea”. Acest „al treilea sector” — comerț, administrație, profesii libere, nu poate cuprinde aceste 80 la sută.

14 Nicoalu Ed.: *Roboții moderni*. Rev. „Contemporanul” nr. 4/1960, p. 1—2.
Popovici T.: *Mașinile de calcul și dezvoltarea societății*. Rev. „Tribuna”, Cluj, nr. 52/1959, p. 9.

De aceea socotim, după cum arată realitatea, că va crește sectorul al patrulea: armata șomerilor.¹⁵

Dar asupra efectelor sociale ale automatizării, în țările socialiste și țările capitaliste, vom reveni. Deocamdată am voit să arătăm numai ce uriașe progrese se pot realiza prin automatizare, când omul este înlocuit de mașină nu numai în munca fizică, ci și în munca intelectuală, de conducere și comandă.

3. — **Omul și mașina.** Realizările uimitoare ale „creierului electronic” au determinat pe unii cercetători burghezi ai ciberneticii să susțină identitatea dintre mașină și om, dintre mașina electronică și gândirea omului, sau cel puțin „să explice procesul de gândire omenească prin cibernetică”. Aceștia susțin că mașinile electronice de calculat ar putea să gândească în locul omului, ca și omul, dacă nu chiar „mai bine”.¹⁶ În privința aceasta s-a făcut multă zarvă în Apus.

Ciberneticienii din țările socialiste nu admit identificarea omului, a gândirii omenești, cu mașina. Ei arată că între organismul viu și mașină, între gândire și mașină pot exista analogii, nu identitate. Analogia „nu înseamnă identitate”.

Între mașină și organismul viu, între mașină și gândire există deosebiri esențiale, rezultate din specificul organismului viu, din specificul gândirii, specific ce nu poate fi redus la procese fizice. În organismul viu se petrec și procese fizice și chimice. De aceea anumite procese pot fi reproduse — analogic — de către mașini. Dar organismul nu e identic cu un „mecanism fizico-chimic”. În organismul viu, în afară de procesele fizice și chimice, se petrec și „processe biologice, care constituie o altă treaptă, calitativ deosebită” de treapta fizico-chimică. De aceea — cu toate analogiile dintre organism și mașină — organismul viu nu poate fi identificat cu mașina: el își are specificul său, ireductibil la procesele fizico-chimice. Mașina și organismul viu „sînt calitativ deosebite și au o structură calitativ deosebită”.

Dar „omul prezintă și un alt tip de procese, specifice lui, procesele de gândire, care constituie o treaptă calitativ deosebită, determinată de procesul dezvoltării societății”. Gîndirea e „o treaptă calitativ deosebită” nu numai față de mașină, față de procesele fizico-chimice, ci și față de procesele biologice, caracteristice celorlalte ființe (plante și animale). Oricît s-ar perfecționa,

15 Cf. Zaharia I.: Art. cit.

16 Cf. Klauss G.: Art. cit. 32, 36—38; Nicolau E.: o. c., p. 50—52; Katz E.: o. c. p. 30, 36.

mașinile „rămân tot mașini”: ele nu vor putea gândi niciodată. Gîndirea e apanajul exclusiv al omului.¹⁷

De pe această poziție realistă se pot stabili analogiile și deosebiriile dintre mașină și organismul viu, mașină și gîndirea omului.

Analogiile sau asemănările dintre om și mașină sînt următoarele:

a) Analogia procesului de transmitere și prelucrare a „informației”. Sistemul nervos al omului primește „informația” prin organele de simț, o transmite creierului, o prelucrează și retransmite comanda mușchilor. Și mașinile electronice primesc „informația”, o transmit, o prelucrează și dau comanda. Mașina conduce, ca și omul.

b) Analogia mecanismului de funcționare. Celula nervoasă poate avea două stări: de excitație și de inhibiție. Tot așa și unele dispozitive ale mașinilor oferă două posibilități: da sau nu, deschis sau închis.

c) Omul are memorie. Și mașina are „memorie”, cu deosebirea că „memoria” mașinii poate fi ștearsă complet, pe cînd memoria omului dispare total numai prin distrugerea creierului.

d) Omul are un limbaj, „excitanți verbali”. Mașina are și ea un „rudiment” de „limbă”: comenzi, adrese, semnale, etc.

Cu toate aceste analogii, „din faptul că mașina execută același lucru ca și un organism viu, nu se poate trage concluzia că mașina face același lucru de **aceeași manieră** sau mergînd cu exagerarea și mai departe, că **mașina este același lucru** — deși schematizat, simplificat — ca și organismul viu”.¹⁸ Mașina nu gîndește: ea „nu poate să efectueze nici măcar cea mai simplă operație de gîndire”. Ea îndeplinește numai „anumite procese fizice”, fiind „un model fizical al sistemului nostru de gîndire”. Ea nu lucrează cu „noțiuni abstracte”, ca gîndirea, ci „cu date fizice”. Ceea ce în gîndire e adevăr și falsitate, în mașină e impuls și lipsă de impuls. Circuitul gîndirii e transpus într-un circuit fizic analogic. Dar „procesele fiziologice au altă calitate decît procesele fizice”. Tot așa și „procesele de gîndire” au altă calitate decît procesele fizice.¹⁹

Aceste considerente ne îndreaptă atenția asupra deosebirilor dintre om și mașină.

17 Katz E.: o. c., p. 30—31, 36—37; Nicolau E.: o. c., p. 52.

18 Katz E.: o. c., p. 31 și 32.

19 Klauss G.: *Art. cit.*, p. 38—39; cf. Nicolau E.: o. c., p. 52.

a) E o deosebire cantitativă între creier și mașinile electronice de calcul: creierul are circa 14 miliarde de celule (scoarța creierului are 10.000 milioane de celule), pe când cea mai mare mașină electronică de calculat are numai câteva zeci de mii de tuburi. O mașină electronică cu un număr de tuburi corespunzător celulelor creierului abia ar încăpea în cel mai mare zgîrie-nori din lume, și pentru a funcționa ar avea nevoie de o uzină electrică de câteva sute de mii Kilowați, pe când creierul nostru încapă într-un spațiu de un decimetru cub și funcționează cu circa 25 wați.²⁰

b) Intre creier și mașinile electronice e deosebire de „plasticitate”: mașina este specializată, limitată la anumite procese și foarte sensibilă la deranjamente, pe când creierul nu e limitat la un anumit sector și se poate reorganiza, în caz de defectare a unei părți. Defectarea unui tub oprește mașina, care nu-și mai poate îndeplini funcțiunea, pe când creierul nu se resimte esențial în funcționarea lui dacă există mici distrugerii izolate, sau chiar dacă se degradează „zone mari din cortex”, căci funcțiunile părților distruse sau degradate sînt preluate de alte părți. Chiar în caz de boale se observă o ameliorare prin extirparea unei părți din creier. „Creierul se reorganizează datorită plasticității sale, plasticitate ce lipsește cu totul creierului electronic”.²¹

c) Mașina electronică este construită de om, care îi dă și programul: ea funcționează după schema dată de om; funcționarea mașinii e „în întregime determinată dinainte de constructorul acesteia, de matematicianul care-i întocmește programa..., de operatorul care o pune în mișcare”. Ea e specializată în o anumită problemă. Dar și în privința aceasta ea se mărginește să rezolve problema pusă și anume conform programei date. „Mașina nu poate să pună probleme, cu atît mai puțin nu poate lua cunoștință de rezultatul problemei”.²²

Omul, însă, pune problema, o rezolvă, ia cunoștință de rezultat și-l folosește în acțiune. Omul nu se limitează la o problemă sau la o schemă prestabilită, nici nu rezolvă problema stereotip, ci el îmbrățișează probleme noi, învață din experiența anterioară, caută și găsește căi noi de rezolvare, soluții noi. El își stabilește singur programul. La om se observă și un stil: in-

20 Cf. Katz E.: o. c., p. 32—33; Nicolau E.: o. c., p. 53; Klauss G.: o. c., p. 39—40.

21 Nicolau E.: o. c., p. 53—54; Katz E.: o. c., p. 33; Klauss G.: o. c., p. 39.

22 Katz E.: o. c., p. 33—35; Nicolau E.: o. c., p. 52—53; Klauss G.: a. c., p. 35.

dividual, particular în rezolvarea problemelor. Gîndirea omului se dezvoltă, e creatoare, pe cînd mașina rămîne la schema dată de om. Mașina nu gîndește, ci execută operațiile prevăzute în „programă”.

d) Mașina nu are nici sentimente, nici voință, nici fantezie.²³

e) Mașina e „indiferentă” față de mediul biologic și social. Omul stă în „interacțiune” cu realitatea înconjurătoare și transformînd realitatea se transformă pe sine însuși. El „există ca om în societate, prin raporturile sale cu societatea, prin acțiunea sa asupra societății”. Gîndirea omului se dezvoltă în practica socială. Astfel de relații sociale și biologice sînt inexistente la mașină.²⁴

Din cele spuse rezultă cu evidență falsitatea concepției burgheze despre identitatea dintre mașină și om, mașină și gîndire. „Mașina nu gîndește, după cum ceasul nu are noțiunea timpului. Omul este superior mașinii”.²⁵ El are o gîndire vie, creatoare. El e făuritorul mașinii, care merge după schema, după programa prestabilită. Între om și mașină rămîne distanța esențială, calitativă, dintre procesele fizice și procesele biologice, dintre procesele fizice și procesele de gîndire. De aceea omul este elementul central: mașina e făurită de om, ca un mijloc, pe care-l folosește după nevoile lui.

Dacă, însă, celelalte mașini erau prelungiri ale mîinii, picioarelor, etc., ușurînd sau înlocuind munca fizică, mașinile electronice sînt prelungiri ale creierului, înlocuind o parte din munca intelectuală — și anume munca intelectuală necreatoare, munca de rutină. În felul acesta, omul eliberat de munca fizică și de munca intelectuală rutinară, stereotipă, se poate consacra „activității sale specifice, activitatea creatoare de cunoaștere și transformare a lumii înconjurătoare”. Diferența dintre munca manuală și cea intelectuală se șterge treptat. Dispare specializarea unilaterală. Omenirea e apărută de primejdia „de a deveni treptat un furnicar de specialiști unilaterali”, prin desființarea multor munci specializate. E nevoie numai de oameni cu calificare înaltă pentru proiectarea mașinilor automate, pentru fixarea programului după care funcționează aceste mașini, pentru controlarea și repararea lor.

Eliberînd pe om de munca intelectuală stereotipă spre a se putea consacra muncii intelectuale creatoare, mașinile automate

23 Cf. Klauss G.: Art. cit., p. 39.

24 Cf. Katz E.: o. c., p. 34; Klauss G.: o. c., p. 39.

25 Nicolau E.: o. c., p. 53; Id.: Art. cit., p. 2.

totodată au o productivitate extraordinară, dau o producție foarte mare și calitativ superioară.²⁶ Astfel ele deschid era unui belșug de produse inimaginabil: omenirea stăpînă pe forțele naturii va avea o viață îmbelșugată și fericită. Omul „stăpîn peste marginele lumii” va transforma în realități cele mai frumoase visuri.

4. — **Efecte sociale.** Cibernetica are și însemnătate socială: automatizarea revoluționează tehnica modernă și oferă omenirii forțe extraordinar de mari. Viitorul ni-l închipuim cu o industrie automatizată, care produce bunuri în cantități uriașe, o administrație automatizată, mașinile înlocuind munca multor funcționari, contabili, etc., un comerț automatizat, mașinile deservind pe cumpărători în multe sectoare, etc., etc.

Marile binefaceri ale automatizării, însă, ca să devină reale, pretind o organizare socială superioară, în care toți oamenii să muncească pentru binele tuturor, în care ei să fie stăpîni pe munca și produsul muncii lor. Automatizarea scoate în evidență și mai pregnant caracterul de orînduire socială depășită de istorie al capitalismului și superioritatea orînduirii socialiste, care pășește spre comunism. Compararea consecințelor automatizării în țările capitaliste și în țările socialiste arată în mod clar că automatizarea e moartea capitalismului și „cheia care deschide poarta comunismului”.²⁷

În capitalism, proprietarul mașinilor introduce automatizarea nu ca să ușureze munca omului, ci pentru a dobîndi un profit maxim: automatizarea slujește goanei după profit, luptei de concurență, caracteristice lumii capitaliste. Rezultatele? Amintim numai cîteva:

1. Automatizarea pretinde investiții foarte mari: mașinile electronice sînt foarte scumpe (milioane de dolari) și odată cu introducerea lor trebuie reconstruite sau înlocuite și celelalte mașini ale fabricii. Însemnează că pot să-și automatizeze fabricile numai marile concerne, marii capitaliști. Cum fabricile automatizate vor inunda piața cu produse mai ieftine decît cele fabricate în fabricile capitaliștilor mici și mijlocii — neautomatizate — rezultă că automatizarea duce la nimicirea întreprinderilor capitaliștilor mici și mijlocii și la concentrarea capitalului în mîna marilor capitaliști, a cîtorva monopoluri.

2. Automatizarea generează șomajul în masă. Devin șomerii angajații întreprinderilor mici și mijlocii, care au fost distruse

26 Cf. Katz E.: o. c., p. 37; Klauss G.: a. c., p. 38, 43; Nicolau E.: 54, 56.

27 Zaharia I.: Art. cit.

de marii capitaliști, dar și angajați ai marilor întreprinderi automatizate. Acest lucru îl recunoaște profesorul american Norbert Wiener, întemeietorul ciberneticii, care în 1950 declara: „Automatizarea va crea un șomaj care va face să pară ridicolă criza din anul 1930, căci mașinile automate constituie foarte precis echivalentul economic al mîinii de lucru furnizată odinioară de către sclavi”.²⁸ Mașina înlocuiește milioane de muncitori. Profesorul David S. Osborn, de la Universitatea din Chicago, făcînd un calcul statistic pentru S.U.A., spune că „reducerile de personal în urma automatizării au variat între 13 la sută și 92 la sută, în medie cu 63,4 la sută”. S-a calculat că dacă s-ar automatiza toată industria prelucrătoare a S.U.A. s-ar realiza o reducere a numărului muncitorilor de la 17 milioane la 1,5 milioane. Aceeași producție, ba chiar o producție mult mai mare, se realizează cu un număr redus de muncitori. Ceilalți muncitori devin „liberi”, adică șomeri. Ideia micșorării timpului de lucru și a măririi salariilor nu este acceptată, pentru că pe capitalist îl interesează să cîștige cît mai mult cu cît mai puține cheltuieli.

Realitatea arată că automatizarea se poate realiza în țările capitaliste prin sacrificarea capitaliștilor mici și mijlocii și a milioanele de muncitori deveniți șomeri.

3. — Automatizarea agravează contradicția dintre producție și puterea de cumpărare. Mașinile automatizate dau o producție foarte mare. Creșterea șomajului, însă, micșorează puterea de cumpărare a populației. Aceasta duce la criza de supraproducție. (E caracteristică discuția dintre W. Reuther, conducătorul sindicatului muncitorilor din industria automobilelor, și unul din directorii uzinelor Ford, în vremea vizitării unei uzine aproape total automatizate: Directorul a spus: „Vedeți, nici una din aceste mașini nu plătește cotizație la sindicatul muncitorilor din industria automobilelor”. Reuther i-a răspuns: „Nu, însă nici una din aceste mașini nu cumpără noi modele de automobile Ford”). E un circuit „fatal”: automatizarea mărește producția, dar și șomajul, așa că producția mărită nu poate fi vîndută decît în parte. Unei producții mari îi corespunde o cerere redusă.

4. — Pe lîngă criza economică, automatizarea aduce o **criză socială**: armata șomerilor e o primejdie pentru orînduirea capitalistă, ea e o forță politică extrem de puternică și amenință să răstoarne o orînduire care zămislește șomaj în masă, mizerie

²⁸ Buchanan G. Th.: Art. cit., p. 24, 25; Klauss G.: art. cit., p. 41; Nicolau E.: o. c., p. 55; Zaharia I.: Art. cit.; Katz E.: o. c., p. 37.

pentru oamenii muncii — deși știința și tehnica ar da posibilitate să se ridice nivelul de trai al tuturor oamenilor.

Prinși între aceste contradicții, e firesc ca marii capitaliști să ia măsuri de frînare a automatizării: orînduirea capitalistă, spre a se salva, trebuie să frîneze dezvoltarea tehnicii, extinderea automatizării. De altfel, în capitalism din pricina proprietății capitaliste e „imposibilă realizarea automatizării pe scară largă, pe scara economiei naționale”. Incă în 1955 Congresul American „a instituit o comisie care să studieze perspectivele deschise de automatizare, pentru a putea prevedea mai bine măsurile ce trebuie luate spre a evita o catastrofă economică sau socială”. E recunoașterea clară a catastrofei economice și sociale care ar veni în statele capitaliste prin o automatizare totală.

În felul acesta — prin frînarea automatizării și prin criza generată de automatizare — orînduirea capitalistă se arată a fi o orînduire învechită, depășită, care nu poate merge înainte cu progresul tehnic și social, ci e o piedică în calea acestui progres. Automatizarea agravează criza capitalismului, cu atît mai mult cu cît alături de economia capitalistă se dezvoltă impetuos economia socialistă. Firmin Oulés de la Universitatea din Lausanne, într-un studiu despre „Automatizare și politica economică”, după ce prevede criza gravă provocată de automatizare, adaugă: „În prezența economiei sovietice, care ... continuă să se dezvolte fără șomaj, într-un ritm mult mai rapid decît economia țărilor capitaliste, această criză va fi **începutul sfîrșitului economiei acestor țări**”. Același lucru îl afirmă și alți cercetători, care constată că automatizarea, spre a da tot ceea ce poate da pentru îmbunătățirea vieții omenești, pretinde înlocuirea capitalismului cu socialismul. Scriitorul american Buchanan G. Th. conchide: „Trebuie să spunem că în capitalism automatizarea este creatoare de sclavie și că doar într-un regim socialist, în care preocuparea fundamentală este grija față de om, automatizarea îi aduce omului libertatea mult rîvnită, răgazul de a crea”. Savantul englez Lilley afirmă că în Anglia, în curs de 40 ani, pe baza automatizării s-ar ridica nivelul de trai al poporului de 32 de ori și săptămîna de lucru s-ar reduce la 12 ore (2 ore pe zi). „O condiție indispensabilă pentru aceasta — scrie el — este înlăturarea capitalismului și introducerea sistemului socialist”. E concluzia și a cercetătorului german G. Klauss: „Capitalismul poate continua să existe și în epoca energiei atomice și a mașinilor electronice, trebuind doar să efectueze un lucru mărunț, anume: a

înceta de a mai fi capitalism”, adică a ceda locul socialismului. „Automatizarea este producția viitorului”: ea nu încapă în limitele capitalismului, ci pretinde o orînduire superioară, socialistă. Progresul tehnic trebuie împreunat cu progresul social.²⁹

În țările socialiste este desființată exploatarea omului de către om, scopul producției nu mai este profitul capitalistului, ci este ridicarea nivelului de trai, material și cultural, al oamenilor muncii. Poporul muncitor e stăpîn al tuturor bunurilor, el muncește pentru sine și produsul muncii lui îi aparține. Cu cît crește producția, cu atît crește bogăția națională, crește nivelul de trai al tuturor. Cum automatizarea este mijlocul sigur pentru a atinge o productivitate înaltă și a realiza un belșug de produse fără precedent, automatizarea a devenit o problemă a poporului întreg, o problemă de stat, prevăzută în planurile de dezvoltare a economiei naționale. În frunte stă Uniunea Sovietică, unde planul septenal reprezintă o etapă însemnată a construirii desfășurate a comunismului. Uniunea Sovietică stă nu numai în fruntea țărilor socialiste, ci în fruntea tuturor țărilor lumii, și în ce privește cercetările teoretice, și în ce privește realizările practice. La Expoziția sovietică de la New York s-au prezentat „mașini automate nedepășite nicăiri de tehnica mondială”. Iar teleghidarea și plasarea pe orbită a rachetelor cosmice, fotografierea părții nevăzute a Lunii și transmiterea fotografiilor și a altor date științifice, arată precizia aparatajului automat folosit, care a pus în uimire pe savanții și specialiștii de renume mondial. Datorită acestui fapt Uniunea Sovietică se află în frunte, cu mult înaintea S.U.A., în domeniul rachetelor și al cercetării cosmosului. De asemenea, mașinile electronice sovietice sînt cele mai bune din lume.³⁰

Ăceste progrese deosebite, care plasează Uniunea Sovietică în fruntea tuturor țărilor în ce privește automatizarea, se datoresc orînduirii socialiste, care înaintează spre comunism. Prin hotărîrile Congresului al XXI-lea al P.C.U.S. „automatizarea a devenit o preocupare de masă”. Iată ce spune despre automatizare premierul sovietic Dl. N. S. Hrușciiov, în Raportul prezentat Congresului: „Sarcinile planului septenal pot fi rezolvate cu succes numai pe baza **introducerii pe scară largă a tehnicii noi, a mecanizării și automatizării complexe a proceselor de producție...**

²⁹ Zaharia I.: Art. cit.; Buchanan G. Th.: Art. cit., p. 24—26; Klaus G.: Art. cit., p. 41—42; Nicolau E.: o. c., p. 55.

³⁰ Zaharia I.: Art. cit.; Katz E.: o. c., p. 38.

Planul septenal trasează sarcina lichidării muncii manuale grele pe baza desăvârșirii mecanizării complexe a proceselor de producție în industrie, agricultură, construcții, transporturi, etc.". „Concomitent cu înfăptuirea mecanizării complexe se prevede o automatizare mai largă a producției menită să ușureze și să ridice considerabil productivitatea ei". „În prezent am realizat unele succese în acest domeniu. De pildă, au fost create hidrocentrale precum și unele întreprinderi complet automatizate". Pentru ca automatizarea să ia o dezvoltare și mai mare „e necesar ca în anii următori să se organizeze pe scară largă o producție de înaltă specializare a mijloacelor moderne de automatizare, urmînd ca în viitor să se realizeze **automatizarea complexă a tuturor ramurilor economiei naționale**". Iar în Raportul prezentat Sovietului Suprem de N. S. Hrușciiov, la sesiunea din 14 ianuarie a. c., după primul an al septenalului, se spune: „La noi există în prezent toate condițiile pentru a rezolva în mod practic problemele trecerii de la automatizarea anumitor operații de producție la crearea de procese tehnologice, secții și întreprinderi complet automatizate, iar cu timpul pentru trecerea întregii industrie la producția și conducerea automatizată a proceselor de producție. În timp ce în țările capitaliste automatizarea producției face să crească șomajul și în felul acesta aduce lipsuri și nenorociri oamenilor muncii, în condițiile economiei socialiste automatizarea deschide posibilități nelimitate pentru ridicarea productivității muncii sociale și sporirea bogăției poporului, odată cu o nemaiîntîlnită ușurare a condițiilor de muncă ale muncitorilor și funcționarilor și cu reducerea zilei de muncă".

„În societatea socialistă — zicea N. S. Hrușciiov în Raportul prezentat la Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. — **automatizarea are nu numai o importanță economică, ci și o mare importanță socială**. În condițiile automatizării se schimbă radical caracterul muncii, crește nivelul cultural și tehnic al muncitorilor, se creează condițiile pentru lichidarea deosebirilor dintre munca intelectuală și cea fizică. Rolul omului se reduce la conducerea automatelor și a aparatelor, la reglarea lor, la întocmirea programelor și regimurilor proceselor tehnologice".³¹

31 N. S. Hrușciiov: Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965. Raport prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S. — 27 ianuarie 1959 — București 1959, p. 35—36.

N. S. Hrușciiov: Dezarmarea — calea spre consolidarea păcii și asigurarea prieteniei între popoare. Raport prezentat la sesiunea Sovietului Suprem al U.R.S.S. — „Scînteia" nr. 4731 din 15. I. 1960, p. 3. col. 5.

Sînt cuprinse aici realizările și marile perspective ale automatizării, ca și urmările ei sociale.

În Uniunea Sovietică automatizarea nu generează șomajul, ci ușurează munca și îmbogățește viața. Muncitorii, înlocuiți de mașină nu devin șomeri, ci sînt plasați în noi ramuri de muncă. Se trece la ziua de lucru și săptămîna de lucru reduse. În anul 1960 „se va termina trecerea tuturor muncitorilor și funcționarilor la ziua de lucru de 7 și 6 ore, iar în 1964 se va trece la săptămîna de lucru de 35—30 ore (5 zile de muncă de 6—7 ore, 2 zile odihnă). Micșorarea zilei de lucru și a săptămîinii de lucru se face odată cu mărirea salariilor. Muncind mai puțin, muncitorul va cîștiga mai mult decît pînă acum, pentru că mașinile automate vor produce din belșug. Aceasta înseamnă ridicarea bogăției poporului întreg, ridicarea nivelului de trai al tuturor oamenilor muncii.

Timpul liber, pe care-l au muncitorii în fiecare zi și în două zile întregi pe săptămîină, va fi folosit pentru odihnă, pentru cultură fizică și spirituală. În felul acesta se ridică și calificarea oamenilor muncii și se formează un om bogat spiritualicește. Eliberați de muncile fizice grele și de munca intelectuală stereotipă, „toți oamenii ... vor activa în mod creator”, desființîndu-se diferența dintre munca fizică și munca intelectuală.

Automatizarea, prin belșugul de produse, prin eliberarea omului de munca rutinară necreatoare, prin disponibilitatea pentru formarea spirituală multilaterală a oamenilor muncii, deschide „poarta comunismului”, adică a celei mai înalte orînduiri sociale, cînd munca liberă și creatoare va fi o necesitate firească și va făuri o viață de belșug și lumină.³²

Țara noastră, în ce privește cercetările teoretice legate de automatizare și mașinile electronice de calcul, se află **pe locul al treilea în lume**, înaintea Angliei, Franței, ș. a.³³ Școala românească, de sub conducerea acad. prof. Gr. Moisil, are un renume mondial. În 13—15 ianuarie 1960 a avut loc la noi prima consfătuire tehnică-științifică asupra mașinilor electronice de calcul, la care au participat și specialiști din U.R.S.S., R. D. Germană și R. P. Ungară. S-au arătat cu acest prilej realizările teoretice și practice din țara noastră, precum și aplicațiile mașinilor de calcul în știință, tehnică, economie și traduceri automate, și în gestiunea

32 Zaharia I.: Art. cit.; Klauss G.: Art. cit., p. 43, 44; Agîrbiceanu I.: *Ingrijări fără teme!* — Rev. „Tribuna”, Cluj, nr. 3/1960, p. 1 și 4.

33 Katz E.: o. c., p. 37; Nicolau E.: o. c., p. 24.

întreprinderilor. De altfel, automatizarea face parte din planul economic de 6 ani al Republicii noastre. În expunerea făcută la sesiunea solemnă a Marii Adunări Naționale din 22 august 1959, Dl. Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C.C. al P.M.R., a spus că Congresul al II-lea al partidului și plenarele C.C. al P.M.R. au îndemnat, ca pentru progresul întregii economii naționale toate sectoarele să fie înzestrate cu tehnica înaintată, să se mecanizeze operațiile grele și cu volum mare de muncă și să se automatizeze procesele de producție. Iar în expunerea din 3—5 decembrie 1959 privitoare la sarcinile de plan pe anul 1960, Dl. Gh. Gheorghiu-Dej recomandă folosirea creditelor bancare „pentru modernizarea mașinilor, pentru **mecanizarea și automatizarea proceselor de producție**”.³⁴

Avînd condiții de muncă deosebite, tehnicienii și savanții noștri au realizat mai multe mașini electronice de calcul. Țara noastră „este **prima țară de democrație populară** care a construit și dat în funcțiune o mare mașină digitală”: CIFA I, calculatorul Institutului de fizică atomică al Academiei R.P.R. Și Institutul de calcul din Cluj a construit un calculator modern. Academia militară tehnică a realizat un calculator analogic universal. La fel colectivul Catedrei de tuburi electronice și tehnică nucleară din cadrul Institutului Politehnic din București.³⁵ An de an se fac noi progrese.

Astfel se pun bazele extinderii automatizării în toate ramurile economiei naționale, izvor de viață îmbelșugată, de viață superioară pentru oamenii muncii din țara noastră.

Realizări similare există și în celelalte țări de democrație populară.

Din cele expuse, rezultă clar însemnătatea socială a ciberneticii. Pentru țările capitaliste automatizarea e generatoare de crize economice și sociale, prin care se arată caracterul retrograd al capitalismului, care nu e în stare să folosească noile forțe de producție, ci caută să le frîneze dezvoltarea. Pentru țările socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, automatizarea e izvor de belșug, de ridicare a nivelului de trai, material și cultural al oamenilor muncii; ea aduce reducerea zilei și săptămînii de lucru, eliberarea din munca de rutină, mărirea salariului, posibilitatea îmbogățirii spirituale multilaterale și desfășurării unei activități

³⁴ Gh. Gheorghiu-Dej: A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist. București 1959, p. 18.

³⁵ Expunerea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C. C. al P. M. R. din 3—5 decembrie a. c. „Scînteia” nr. 4699/1959, p. 2, col. 3.

³⁵ Nicolau E.: o. c., p. 24—25; Id.: Art. cit., p. 2.

creatoare. De aceea „în întrecerea istorică dintre capitalism și socialism automatizarea va împinge rapid înaintea societatea socialistă, care va lăsa în urmă tot mai mult capitalismul”. În unele ramuri U.R.S.S. a și realizat ținta de a ajunge din urmă și a depăși S.U.A. în producția globală și în producția pe cap de locuitor. Nu e departe timpul când lagărul socialist va produce mai mult de jumătate din producția mondială.

Automatizarea, ca să-și dea toate binefacerile sale societății, pretinde înlăturarea capitalismului și construirea socialismului, orînduire în care ea găsește condițiile cele mai prielnice de dezvoltare.

5. — **Concluzii.** Cibernetica, știința automatizării și a analogiilor dintre procesele de automatizare și unele procese la animal și om (procesele fiziologice și procese de gândire), este o știință răsărită din necesitățile producției moderne. Mașinile automate prelungesc creierul omului și înlocuiesc pe om în conducere și comandă. Ele însă nu sînt identice cu omul, ele nu gîndesc, ci eliberează pe om de activitatea intelectuală brută, de rutină. Gîndirea creatoare e specific umană, ea nu poate fi înlocuită de mașini. Mașina e proiectată și construită de om, care îi supraveghează funcționarea. Mașina lucrează după datele și programa prescrise ei de om. Ea însă oferă omului puteri imense: automatizarea este condiția unei vieți omenesti de o bogăție spirituală și materială inimaginabilă. Automatizarea — în întrecerea pașnică dintre capitalism și socialism — duce la biruința socialismului, pentru că numai în țările socialiste automatizarea se poate realiza pe întreaga economie națională și duce la ridicarea nivelului de trai, material și cultural, al maselor muncitoare, pe cînd în capitalism automatizarea este frînată și zămislește acute crize economice și sociale.

Marea forță care deschide zărilor unui viitor fericit pentru omenirea muncitoare, este energia atomică, împreună cu automatizarea într-o societate avansată, societatea socialistă.³⁶

Biserica noastră este alături de popor și sprijină munca lui pentru o viață mai bună, lupta lui pentru pace. De aceea ea luptă pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice, pentru ca viața să fie tot mai frumoasă și mai îmbelșugată. În automatizare și alte progrese tehnice Biserica vede împlinirea de către om a poruncii date de Dumnezeu: „Creșteți și vă înmulțiți și um-

³⁶ „Secolul socialismului” este și secolul energiei atomice și „secolul ciberneticii”. Cf. Nicolau E.: Art. cit., p. 1 și 2.

pleți pământul și-l stăpîniți". (Gen. I, 28). E caracteristic că stăpînirea pământului nu e dată unui singur om, ci întregului neam omenesc, care umple pământul. Știința și tehnica, prin care omul devine cu adevărat stăpîn peste forțele naturii, nu trebuie să stea în slujba intereselor egoiste ale unuia singur sau ale unei minorități exploatare, ci ele trebuie să slujească omenirii muncitoare, să slujească vieții, ca viața tuturor oamenilor să înflorească sub un cer senin, într-o lume de pace, colaborare, prietenie și bunăvoință.

În automatizare și progresele tehnicii, Biserica vede măreția și puterea gîndirii umane, a rațiunii omenesci, datorită căreia omenirea cunoaște și stăpînește natura. Datorită rațiunii sale, omul e superior față de celelalte existențe și fapte, e superior mașinilor automate. El nu e numai o realitate fizică sau biologică, ci și o realitate psihică. El nu e un automat, nici o ființă pur instinctivă, ci e și gîndire creatoare, prin care sfîșie beznele necunoștinței și devine stăpîn „peste marginile lumii”. Realizările științei și tehnicii actuale sînt cel mai măreț imn închinat rațiunii umane.

Omenirea, pășind pe calea progresului social și progresului științific- tehnic își făurește viitorul de belșug spiritual și material, de măreție și fericire.

Pr. Dr. NICOLAE MLADIN

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

BIBLIOGRAFIE

N. S. Hrușciov: Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965. Raport prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice — 27 ianuarie 1959 — București 1959.

N. S. Hrușciov: Dezarmarea — calea spre consolidarea păcii și asigurarea prieteniei între popoare. Raport prezentat la sesiunea Sovietului Suprem al U.R.S.S. — „Scînteia” nr. 4731 din 15. I. 1960.

Gh. Gheorghiu-Dej: A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist. București 1959.

Gh. Gheorghiu-Dej: Expunerea făcută la plenara C.C. al P.M.R. din 3—5 decembrie 1959. — „Scînteia” nr. 4699/1959.

Buchanan G. Thomas: Automatizarea va aduce oare libertatea sau sclavia? Rev. „Orizonturi”, mai 1959.

Katz Eli: Cibernetica. București 1959.

Klauss George: Despre problemele filozofice și sociale ale Ciberneticii. — Rev. „Cercetări filozofice” nr. 1/1958.

Nicolau Edmond: Creierii electronici, roboții și omul. București 1959.

Nicolau Ed., prof. univ.: Roboții moderni. — Rev. „Contemporanul” nr. 4/1960, p. 1—2.

Popovici Tiberiu: Mașinile de calcul și dezvoltarea societății. Rev. „Tribuna”, Cluj, nr. 52/1959, p. 9.

Agîrbiceanu I.: Ingrijorări fără teme. — Rev. „Tribuna” nr. 3/1960, p. 1 și 4.

Zaharia Ilie: Muncitorul de azi în fața „mașinilor viitorului”. — „Scînteia” nr. 4732/1960.

EXISTENȚIALISMUL, FILOZOFIE ANTIUMANĂ, POTRIVNICĂ ADEVĂRULUI, PROGRESULUI ȘI PACII

INTRODUCERE

Orice cunoscător cît de modest al filozofiei occidentale actuale știe, că în componența acesteia intră — alături de personalism, pragmatism, pozitivism ș. a. — și existențialismul, care ocupă în cadrul ei un loc de frunte. Prin importanța tendințelor teoretice pe care le continuă, cît și prin aria sa largă de răspîndire, existențialismul reprezintă unul din curențele fundamentale ale filozofiei burgheze contemporane. Această situație a existențialismului în cadrul filozofiei occidentale actuale este confirmată de un glas competent în materie: „Filozofia existențialistă ... este ... unul din cele mai importante și mai caracteristice curențe ale filozofiei europene”.¹

Nu intenționăm să facem aici o prezentare de ansamblu a existențialismului și nici o critică completă a lui. Din contră, vrem să ne limităm la prezentarea cîtorva aspecte recente sau actuale ale lui și la cîteva considerațiuni critice asupra acestei direcții filozofice atît de caracteristică pentru cultura occidentală actuală.

Nu putem spune nicidecum, că într-un anumit timp filozofia existențială nu s-a bucurat de atenție și chiar de o exaltată apreciere la noi. Căci uneori preocupările legate de ea au fost chiar exagerate și au constituit primejdia contaminării — pe linie de cultură laică și pe linie de orientare religioasă — masive de spiritul ei negativ.

În vremea cînd toate puterile pozitive ale omului trebuiesc mobilizate și susținute în lupta de afirmare a vieții prin înlăturarea unui nou cataclism sîngeros, precum și de sporire și desă-

¹ H. Schmidt: *Philosophisches Wörterbuch*, 14. Auflage, Kröners Verlag, Stuttgart 1957, p. 163. Citat după Gaidenko P. P.: recenzie asupra acestei ediții în „Probleme de Filozofie“, nr. 4 din 1959, p. 207.

vîrşire a ei prin aşezarea în lume a unui climat de pace deplină, cadru necesar şi prielnic dăltuirii unei lumi mai bune şi mai fericite, considerăm că este nu numai binevenită ci chiar necesară o privire critică asupra unor aspecte ale acestei filozofii. Cu atît mai vîrtos, cu cît ea n-a cedat deloc pasul, ci dimpotrivă: se afirmă din ce în ce mai susţinut şi încă cu implicaţii considerabile — din păcate negative — în cîmpul frămîntărilor şi năzuinţelor de azi ale omenirii.

Aşa fiind, considerarea critică a unor aspecte ale acestei filozofii prin optica celei mai vii şi mai arzătoare actualităţi, este o acţiune cu un rost dublu: 1. de terapeutică preventivă sau de profilaxie, adecă de prevenire a contaminării cu idei şi tendinţe care pot învenina primejdios spiritul creator; 2. de terapeutică curativă, adecă de afirmare şi cultivare a spiritului sănătos şi zdravăn, capabil să dea putere şi avînt săvîrşirilor creatoare.

PREZENTAREA UNOR ASPECTE ALE EXISTENŢIALISMULUI

Incepînd de prin deceniul al treilea al veacului nostru, existenţialismul a făcut carieră. El n-a fost îmbrăţişat cu ardoare numai în Germania, Franţa şi Italia, ci şi dincolo de ocean. Astfel, în revista americană „Philosophical Review”, se afirmă: „existenţialismul corespunde „afinităţilor” anglo-saxone”. Ba, mai mult, existenţialismul a ajuns pînă în Chile; dovadă în acest sens este faptul, că filozoful chilian José Echeverria a publicat nu demult carteta cu titlul: „Réflexions métaphisiques sur la mort et le problème du sujet”, Paris 1957. Cît priveşte Anglia, este deajuns să subliniem faptul, că în primii ani ai „războiului rece”, revista „Horizont” importa cele mai proaste modele ale existenţialismului francez şi făcea reclamă scriitorilor de genul lui Camus. În sfîrşit, ca să menţionăm şi o manifestare existenţialistă din cele mai recente, atragem iluarea-aminte asupra faptului, că în cadrul festivalului filmului de la Karlovy-Vary din vara anului 1960, a fost prezentat şi filmul francez existenţialist „On n'enterre pas le Dimanche”.²

În preajma celui de al doilea război mondial, existenţialismul s-a manifestat şi la noi în concepţiile lui Nae Ionescu, Emil Cioran ş. a. De pildă, acesta din urmă afirma între altele: „Marele da este da-ul adresat morţii”.³

² Cf. Mihăilescu I.: Competiţia de la Karlovy-Vary a intrat în finală, în „Contemporanul” din 22 iulie 1960, p. 5.

³ Cf. şi Wald H.: Filozofia deznădejdiei, Bucureşti 1957, p. 85 sq.

Blestemele ideologice ale lui Sören Kierkegaard au fost revivificate și distilate printr-o nouă retortă. În jurul ideii de neant și disperare, o seamă de gânditori occidentali au țesut cu fervoare plasa tulbure a unei concepții pătrunse de un specific patos al morții. Așa încît, putem spune că ultimul cuvînt al filozofiei existențialiste este disperarea și moartea.

Servindu-și seva din mistica kierkegaardiană — prin M. Heidegger și K. Jaspers (Germania), J. P. Sartre, G. Marcel, J. Wahl și L. Lavelle (Franța) ș. a. — existențialismul a devenit filozofia tipică a dizolvării. Mistificînd conținutul categoriei de existență (Dasein), care este absorbită în neant și e concepută ca o stare afectivă inefabilă, difuză dar apăsătoare, existențialiștii pornesc la construcția edificiului lor filozofic, în cadrul căruia viața umană este considerată ca o proiectare în lume din neant, iar posibilitatea existențială fundamentală a omului este socotită **nimicirea, neantizarea** (Das Sein nichtet).

Ca o dovadă în acest sens, iată o mostră din J. P. Sartre: „La mort devient le sens de la vie comme l'accord de résolution est le sens de la mélodie”. Sau: „Moartea ca atare, nu este decît prin latura sa negativă neantizarea (néantisation) posibilităților mele; căci, de fapt, eu nu sînt — vrea să spună: nu realizez — posibilitățile mele decît prin neantizarea ființei-în-sine care am fost; moartea ca neantizare a unei neantizări este poziția ființei mele ca existență-în-sine, în sensul în care, pentru Hegel, negarea unei negații este afirmație” (L'Être et le Néant, p. 625).

Ceea ce este și mai mult, existențialismul a depășit chiar granițele propriuzise ale filozofiei, devenind — într-un anumit fel și sens — una dintre orientările fundamentale în cadrul culturii occidentale: o atitudine intelectuală, o optică diformată și diformantă prin care e văzut și apreciat omul ca individ și colectivitate. Dovadă despre acest lucru este faptul, că literatura beletristică occidentală de azi cuprinde multe tomuri, în care conceptele existențialiste apar în forma unor coordonate fundamentale ale existenței umane. Astfel, teatrul de „idei” occidental, de exemplu, este populat cu personaje, care „gîndesc” în chip existențialist, sînt sfîșiate de o anxietate inefabilă, sînt paralizate de o viziune halucinantă, sînt victime ale unei deznădejdi nedeterminate și iremediabile. Cuprinși de spaimă sau de pesimism mizantrop în însingurarea lor, acești „eroi” discută incoerent și pe un ton macabru. Pentru Ham și Clov, două din personajele farsei macabre „Sfîrșitul partidei” de Samuel Beckett, totul miroase a cadavru:

Clov și întreaga casă în care locuiește, precum și întreg universul, miroase a cadavru. Personajele teatrului lui Beckett, Ionesco ș. a. par să fie plămădite după indicația: trebuie să învățăm a gândi psihopatologic, dată de unul din cei mai notorii adepți ai existențialismului: Karl Jaspers, în prefața la prima ediție a lucrării sale „Allgemeine Psychopathologie”, Berlin 1913. Ionesco își înfățișează amintirile în tonul sumbru al filozofiei deznădejdie: lumea nu i-a imprimat alte imagini în suflet decât acelea, care exprimă zădărnicia și duritatea, vanitatea și mînia, neantul și ura hidoasă, inutilă. Căci după cum vede Ionesco lucrurile, lumea nu este altceva decât un deșert populat cu umbre muribunde.⁴

Filozofia umbrelor și a contradicțiilor apare și în piesa „Diavolul și bunul Dumnezeu”, în care, dezbătînd problema raporturilor dintre ideea de absolut și realitatea umană și a cărei acțiune se plasează în timpul războiului țărănesc din Germania, — J. P. Sartre ajunge la încheierea: exprimarea convingerii, că cine încearcă să realizeze absolutul, nu reușește decât să secere viețile oamenilor și să ascundă, față de sine și față de ceilalți, șirul de compromisuri pe care-l implică în mod necesar o astfel de tentativă: „Am vrut să arăt — spune Sartre — că eroul meu Goetz, care debutează prin a voi să făptuiască mereu și totdeauna răul, nu distruge nimic atunci cînd crede că distruge foarte mult. El distruge vieți omenești, dar nici orînduirea, nici temeliiile sociale, și tot ce face sfîrșește prin a-i servi prințului, ceea ce-l îndîrjește în cel mai înalt grad. Cînd, mai tîrziu, încearcă să facă mereu și totdeauna binele, aceasta nu înseamnă de asemenea nimic. Își dăruie pămînturile țăranilor, dar pămînturile sînt reluate în urma unui război general între nobili și țărani, care de altminteri izbucnește în legătură cu acest dar. Iată, comunicarea respectivei idei de-a lungul unui raționament impregnat de tezele filozofiei existențialiste!⁵

Fundamentul teoretic al filozofiei existențialiste din care izvorăsc pesimismul și nihilismul ei, ca și falsurile pe care le comite, este analiza sui generis a categoriei de existență. Aceasta este punctul de plecare al filozofiei spaimei și deznădejdiei. Astfel, de pildă, reprezentantul clasic al existențialismului, Martin Heidegger (în cartea sa „Sein und Zeit”), îngustînd și limitînd pe toate căile noțiunea de existență, cristalizează „o existență care

4 Vezi rev. „Les Lettres françaises”, nr. 717 din 1958, 9 sq.

5 Cf. Elvin B.: „Jocul ielelor” sau un erou sub zodia umbrelor și contrazicerilor, în „Gazeta Literară”, 11 august 1960, p. 6.

se cunoaște pe sine, ca existență, adică conștiința de sine a omului, Eul, ridicându-l pe acesta la rangul de formă primară, inițială (Existenz), care, după cum pretinde el, determină toate celelalte forme de existență cunoscute omului. După Karl Jaspers, existența este un produs al Eului, iar după J. P. Sartre „Existența este lipsită de caracter rațional, de cauzalitate și de necesitate” (L'Être et le Néant, p. 713).

Din cele de mai sus, rezultă că interpretarea care se dă existenței, este cea tipică pentru idealismul subiectiv: „Existența” sau „ființarea” (Sein) nu este altceva decât Eul lui Berkeley sau Fichte ori „complexul de senzații” al machiștilor. În gândirea existențialistă, existența își pierde caracterul obiectiv și devine existență a omului văzută sub aspectul subiectiv al trăirii emotive, adică este un act de afirmare a subiectivității. Căci, așa după cum afirmă Sartre, iraționalismul și indeterminismul constituie trăsăturile caracteristice ale existenței și, în consecință, existența nu-i accesibilă rațiunii. De aici rezultă că cunoașterea existenței este posibilă numai pe calea irațională a „trăirii”.

După felul existențialistilor de a vedea lucrurile, trăirea fundamentală, prin care existența umană își revelează sensul, este anxietatea, îngrijorarea, grija, greața. Anxietatea este în mod „suveran prezentă în adâncul spiritului”, pentru că — pretinde Heidegger — nimicul sau neantul stă la început: el este de sine stătător, iar existența este derivată și, în consecință, problematică.

Dar, situându-se dincolo de gândire, nimicul nu poate fi gândit și, în consecință, poate fi prins numai de sentiment, de trăirile subiective și în deosebi de anxietate, care este cu totul corespunzătoare neantului.

Sensul existenței, așa cum îl dezvăluie anxietatea, este prezentat în chip diferit de către filozofii existențialiști. Astfel, la Heidegger acest sens este îndreptarea existenței spre moarte („Sein zum Tode” sau „zum Tode verfallen sein”); la Jaspers labilitatea sau fragilitatea existenței, ori inconsistența existențială (după el, o categorie esențială a existenței omenești este ceea ce numește el „Bodenlosigkeit”, adică lipsa de fundamente solide, inconsistența funciară a ei, care viciază structural viața omului); la Sartre neantizarea. Căci pentru existențialiști, existența umană este o proiectare (Geworfenheit), un plonjon al in-sului în lume, care se soldează totdeauna cu un eșec. După expresia filozofului chilian José Echeverría, existența este „o sursă

a posibilităților încărcate de amenințări și pericole”, iar viitorul „obiect al temerii și insecurității”.

În cele din urmă, existențialiștii dizolvă lumea în subiect, pentru că ideea de neant are drept obiect paradoxal suprimarea oricărui obiect sau existențe. Totul este în funcție de subiect, căci lumea în afară de om este — după existențialiști — o existență sfîșiată, fărâmițată, în stare de continuă destrămare, dispariție sau pulverizare.

Intr-o astfel de lume, considerată ca fiind absurdă și tragică, plină de primejdii și amenințări, nestabilă și nedeterminată, omul este mutilat, vidat de orice conținut autentic și profund uman, invadat de groază (toți susținătorii existențialismului afirmă: ceea ce-i veșnic și specific uman este „l'angoisse”), lipsit cu totul de perspective. Sensul existenței sale îl constituie naufragiul, eșecul integral și definitiv. Toată viața umană este văzută și trăită prin conștiința unor contradicții de neîmpăcat. Este, de aceea, un sentiment de tensiune în fața lucrurilor ce se întîmplă și a oamenilor care trec prin viață. Pînă la urmă, omul este redus la o ființă mizeră, care tremură în fața neantului, copleșit de perspectiva morții.

Cei ce se îndeletnicesc cu profesarea existențialismului caută să dea impresia, că nu este vorba de putrezirea și pieirea lumii în care trăiesc ei, de apunerea unei anumite orînduiri, ci de un blestem, de o condamnare, care ar apăsa asupra societății întregi. De asemenea, ei însinuiază că atmosfera fundamentală a epocii noastre ar fi neputința categorică de a i se găsi vreo soluție de viață. Vinovată de această situație n-ar fi o anumită tagmă de oameni, ci vinovați sîntem cu toții că ne-am născut. De aceea, se afirmă: „ar fi fost mai bine să nu ne fi născut”..., atitudine care nu-i, în fond, decît pesimismul celor ce văd ca dezastruoase cu totul urmările păcatului original sau al acelora care simt că le fuge pămîntul de sub picioare.

Nu ne putem exprima destul de pregnant nedumerirea și mirarea: cum poate pretinde o astfel de concepție despre existența umană că prin felul său de a gândi se ajunge la „armonia existențială” și la „cufundarea netulburată în absolut”?

La fel de decadentă, de absurdă și de monstruoasă este și concepția existențialismului asupra vieții sociale.

Cu adînci rădăcini de clasă, existențialismul este o filozofie a **pesimismului social**, care discută esența și destinul omului în general, a insului desprins de orice legături cu condiția sa so-

cială, a insului însingurat și „proiectat” sau „asvîrlit” în lume (o lume atemporală, aistorică). Existențialismul vrea să interpreteze manifestările omului numai în funcție de „condiția umană”, adică de problematica presupusă veșnică, atemporală, a „omului” abstract. În felul acesta, zmulge individul real din condițiile social-istorice concrete în care trăiește, îl transformă într-un soi de entitate metafizică aspațială și atemporală și țese apoi în jurul lui plasa unor speculații sterile și primejdioase, descurajante și paralizante. Pornind de la asemenea temeuri, „destinul omului”, de fapt destinul insului occidental ipostaziat și asimilat cu omul abstract în genere, se reduce la neant, la disperare.

În felul acesta, existențialismul comite o falsă generalizare: condiția umană impusă de relațiile specifice lumii occidentale este prezentată drept condiția general umană iar declinul societății capitaliste și mersul ei inevitabil spre pieire drept fatala condamnare a tot ceea ce există. De aici se alunecă, apoi, foarte ușor la concluzia: misiunea fundamentală a omului nu este de a participa activ la o mare acțiune socială sau istorică, ci aceea de a se decide să trăiască pentru eternitate, adică — după cum se exprimă filozoful chilian Echeverria — „de a trăi în agonie încă din prezent”.

Pe existențialiști îi plictisește societatea, căci socialul este pentru dînșii „un somn în care caută să-l cufunde regulele ei”. A trăi în istorie, înseamnă pentru existențialiști a trăi „într-un timp care risipește adevărul”.⁶ Conștiința istoricității le aduce tristețe.

Sumbră este și concepția existențialiștilor despre tehnică. Majoritatea existențialiștilor văd în tehnică principalul agent distrugător al culturii și civilizației, principala cauză a viitorului sfârșit. În ochii filozofilor contemporani ai disperării, tehnica apare ca un „antihrist” al veacului al XX-lea. Tehnica ia astăzi locul lui Lucifer, principiul negativ al distrugerii. Semnificativă este afirmația lui K. Jaspers: „Din pricina cunoașterii, se produce distrugerea”. Reluînd ideea lui O. Spengler: „Se simte diavolul în mașină” (Declinul Occidentului, p. 12), G. Marcel afirmă că tehnica de azi poartă „semnele indiscutabile ale păcatului”, tehnica ascunde în sine păcatul, este produs luciferic și vinovată de toate nenorocirile prin care a trecut omul. Ea amenință cu

6 Gusdorf G.: *Mythe et métaphysique*, Paris 1953, p. 39. Cit. după Gulian I. C. Acad.: *Spiritualizarea primitivilor și primitivitatea spiritualiștilor*, I, în rev. „Viața Românească”, anul XII, nr. 12/1959, p. 84.

distrugerea întreaga omenire. După G. Gusdorf, civilizația omului modern „suferă de delir tehnic, dezvoltarea științei rupînd-o de realitățile și posibilitățile naturale”. Deplîngînd pretinsele nenorociri aduse de tehnică, el se sperie de puterile tehnicii, care „ne-au făcut să pierdem măsura umană” și „au lăsat omenirea pradă fantasmagoriilor războiului, statului totalitar și ale sistemului concentrării”.⁷

Astfel de afirmații au devenit leit-motivul scrierilor existențialiste. Potrivit acestor scrieri, tehnica a dus la înrobirea omului, a individului, la distrugerea vechiului sistem uman de valori. De aceea, omul trebuie să se debaraseze de ea și să se reîntoarcă la vremurile idilice ale vieții omului primitiv. De aici lozinca: „Înlăturați pe noul Prometeu!”.

Etapa actuală a societății omenеști este aceea a „civilizației industriale” (tehnicitate). În cadrul acesteia, perspectivele zilei de mâine sînt sumbre. Căci tehnica amenință însăși existența umană.

Nu există nici o ieșire, nici o scăpare din cleștele uriaș al tehnicii. Sfîrșitul lumii este fatal.

Unii reprezentanți ai existențialismului susțin, că generația noastră va fi martora sfîrșitului înfricoșător al lumii. Astfel, Max Picard, autorul cărții „L'homme du Néant”, spune prietenului său Gabriel Marcel, în timpul unei „plăcute plimbări” pe marginea lacului Lugano: „Eu sînt convinși că noi vom apuca sfîrșitul istoriei. Probabil mulți dintre noi vom fi martorii evenimentului apocaliptic, care va marca deznodămîntul”.⁸

Cu astfel de pronosticuri sinistre despre destinul tragic al lumii, încearcă adepții existențialismului să narcotizeze conștiințele oamenilor, perorînd cu patos despre moarte și încercînd să întindă endemic propria lor spaimă.

Ciudat și semnificativ este faptul, că unul dintre decanii filozofiei existențialiste: Karl Jaspers, caută cu înfrigurare justificări teoretice politicii agresive, războiului atomic.

Prevestitor al acestei atitudini a unuia dintre cei mai notorii reprezentanți ai existențialismului este faptul, că în lucrarea sa: „Nietzsche. Introducere la interpretarea filozofiei lui”, se extaziază în fața operei acestui filozof, considerîndu-l unul din cei mai profunzi cercetători ai „vieții și spiritului omenesc”, un model al filozofului care anticipează viitorul, un gînditor ale cărui pro-

7 O. c., p. 21. Cit. după Gulian: O. c., II, p. 83 sq.

8 G. Marcel: *Les Hommes contre l'humain*, Paris 1951, p. 16.

feții trebuie realizate, ele fiind „soluții excelente” la problemele cele mai arzătoare ale contemporaneității!⁹ De asemenea, nu este lipsit de semnificație faptul, că încă în 1932 Karl Jaspers admite posibilitatea unei distrugerii totale a globului pământesc prin explozie nucleară. (Vezi „Philosophie”, I. Band, p. 118).

Dar filozofia atomică a liderului existențialismului capătă expresie de amploare în ultima sa operă: „Die Atombombe und die Zukunft des Menschen” (Bomba atomică și viitorul omului), München 1958, care este o apologie declarată a morții sau a extincției atomice și ultima expresie a cinismului intelectualității aservite cercurilor agresive occidentale. Transformînd bomba atomică în mijloc legal al politicii internaționale, el se prezintă aici ca un tipic reprezentant ideologic al imperialismului agresiv.

Pornind de la premiza că existența filozofului ar fi o „aventură spirituală” și, deci, disponibil la orice aventură, Jaspers alege soluția extremă: utilizarea energiei atomice în vederea salvagădării „libertății europene”, războiul atomic. Absolutizînd riscul, distrugerea, pieirea, potrivit concepției existențialiste că sensul existenței umane îl constituie naufragiul, eșecul integral și definitiv, Jaspers se decide pentru război, pentru distrugerea speciei umane. Acceptînd teza că politicianismul totalitar trebuie să-și bazeze activitatea pe forță, el își asumă rolul de prim-filozof al politicii agresive occidentale și al isteriei nucleare. În consecință, octogenarul filozof incită fățiș la declanșarea războiului nuclear, la suicid colectiv, îmbrăcînd figura crispată a unui ireductibil dușman al omenirii (vezi cu deosebire p. 47, 228, 270 și 336).¹⁰

Dar ar fi o iluzie să credem, că Jaspers este singurul glas al existențialismului actual, care pledează pentru declanșarea unui război atomic. Comentînd cartea generalului Gallois: „Strategie a vîrstei nucleare”, Thierry Maulnier preconizează teza: pacea nu poate fi salvată decît prin teroarea spaimei; spaima că un război nuclear implică matematic despopularea întregii planete, distrugerea vieții, nemaiputînd fi limitată de către cei ce s-ar servi de armele atomice. Sofisticarea acestui adevăr e complicată cu sindromul frigurilor existențialiste: marile probleme sînt prin natura lor insolubile și datorită minților supe-

9 Ghișe D.: Desconsiderare pentru o „reconsiderare”, în rev. „Tribuna”, 4 august 1960, p. 8.

10 Cf. Enescu R.: Karl Jaspers și bomba atomică, în rev. „Tribuna”, 2 iunie 1960, p. 5—6.

rioare este reducerea oricărei probleme omenești esențiale la spirala semnului de întrebare.

La un existențialist, spaima este climatul sufletesc natural pentru orice om, care-și pune sieși problema destinului. Prin extenziune firească de la om la omenire, spaima este și climatul colectivităților de totdeauna și de pretutindeni. Cu atât mai mult astăzi în epoca atomică, prin care trecem. Operînd cu entitățile negative, T. Maulnier calculează la rece cu faptul, că foamea domnește astăzi peste două treimi din omenire, iar spaima peste lumea întreagă. Adept al spaimei, d-sa se sprijină pe surrogate iraționaliste. Cuprins de scepticism, anunță cataclismul nuclear pe un ton exaltat: „Am ajuns moartea și prăpădul lumilor!”¹¹ Nu-i greu să observăm, că isteria belică este camuflată aci sub haina marilor sperietori existențialisto-apocaliptice.

Nu sînt străine de adepții existențialismului nici încercările de diversiune, pe care le fac cu scopul de a încîlci mințile, de a dezorienta, de a deruta. Iată un caz recent: În introducerea la ultima sa carte „Critique de la raison dialectique”, J. P. Sartre se străduiește să insereze existențialismul ca ceva cuprins în interiorul mișcării gîndirii marxiste. Despre acest fapt scrie Roger Garaudy un amplu articol publicat în revista „Les Lettres Françaises”, nr. 833 din 1960, p. 1 și 8. Concluzia acestui articol este următoarea: „Aceasta este fără îndoială semnificația profundă a acestei cărți, care se pretinde o completare a marxismului și care în fapt exprimă abandonarea totală a acestuia. Separînd reflecțiile sale filozofice de lupta clasei muncitoare și de partidul ei, Sartre revine la formele premarxiste ale speculației și pune dialectica cu capul în jos. Iată-ne reveniți cu mai mult de un secol în urmă și Sartre ar putea — cu privire la filozofia sa — talisman al conștiinței nenorocite a acelor care se situează în afara realității, ar putea să schimbe formula lui Marx și să spună: Nu mai este vorba de a transforma lumea, ci numai de a o interpreta” (p. 8).

CONSIDERAȚII CRITICE ASUPRA EXISTENȚIALISMULUI

Confruntarea critică cu existențialismul este în fond o întîlnire dintre două lumi deosebite, dintre două concepții opuse despre existența umană în sine și despre sensul ei.

¹¹ Cf. Cioculescu Ș.: D. Thierry Maulnier între Spaimă și Foame, în rev. „Gazeta Literară”, 1 sept. 1960, p. și 4.

Pentru a nimeri drumul just al acestei confruntări, trebuie să ținem seama de faptul, că realitățile sociale și psihologice condiționează apariția și dezvoltarea atitudinilor și trăsăturilor spirituale și morale ale omului. Căci cele mai înalte temperaturi psihice, prielnice dezvoltării și afirmării creatoare a omului, cer anumite condiții sociale.

Un curent filozofic, de pildă, este impregnat de ideea pe care societatea respectivă și-o face despre univers și despre viață. Cu alte cuvinte, este colorat de ale sale Weltanschauung și Lebensanschauung. Pe de altă parte, atitudinea față de lume și viață, care își găsește de obicei expresia în diferitele sisteme filozofice, este o problemă de cultură. Ea trebuie să fie manifestarea dragostei omului de a ființa, a maturității sale creatoare, a demnității sale în fața destinului, a armoniei dezvoltării personalității sale, spirituale și fizice.

În virtutea celor de mai sus, trebuie să ne dăm seama, că curentul filozofic pe care vrem să-l apreciem, este un reflex și un impas, psihologic și cultural, mai adânc al unei anumite lumi. Existențialismul este expresia pe latură filozofică a lumii occidentale. În consecință, pentru a sesiza just caracterul existențialismului, trebuie să descifrăm cu luciditate mediul de viață occidental, denaturat și degradat de viciile unui sistem social inuman. Cu alte cuvinte, e necesar să conturăm în linii mari profilul spiritual-moral al lumii occidentale burgheze.

Pulsul vieții occidentale burgheze se zbate nervos, încordat, sub avalanșa de incertitudine, teamă și destrămare. El bate pasul pe loc, fără să năzuiască spre ceva anume. Este ca apa verzuie, stătută, nămolosă a lacului părăsit, deasupra căruia stăruie tot timpul mirosul de mucegai, atmosfera pestilențială a nămolului stătut.

În fond, viața occidentală burgheză nu așteaptă nimic bun în înțelesul adevărat al cuvîntului, ci se gîndește cu neîncredere, temere și neliniște la ceea ce îi făgăduiește viitorul.

Descompunerea culturii occidentale burgheze a adus cu sine o asemenea degradare și confuzie a valorilor și chiar a termenilor, încît în veacul nostru denaturările, căderile și mistificările au ajuns mai frecvente decît oricînd. În vremea cînd tot ceea ce ține de noțiunea de progres și de înnoire se bucură de un prestigiu imens, ne-am aștepta ca nimenea să nu cuteze să se afirme în fața mulțimilor ca retrograd. Or, în cultura occidentală bur-

gheză cele mai degradate produse ale unei societăți în destrămare se pun în circulație sub eticheta „progresului”.

Totul se întoarce pe dos și se naște, astfel, o învălmășeală și o răsturnare, în atmosfera cărora se zămislesc produse stupide, degradate și respingătoare. Ele-s expresia descompunerii și a derutei.

Subminând încrederea în viață, aceste manifestări dirijate și întreținute ale decadentismului burghez nu neagă rațiunea burgheză, ci o afirmă. Ele nu sapă optimismul burghez, ci răspîndesc pesimismul fără leac al lumii burgheze. Prin toate mijloacele ei variate de propagandă, burghezia afirmă și susține ideea că nimic nu se poate schimba în bine pe lumea asta, că suferința este hotărîită omului de către natură, că numai moartea îl poate salva pe cel ce suferă. Aceasta pentru că este în interesul burgheziei ca oamenii exploatați să se resemneze, să se împace cu starea de lucruri existentă, să abandoneze orice luptă pentru mai bine. Căci așteptarea unei fericiri aci pe pămînt este zadarnică: ea nu va veni niciodată, nu poate veni și nici nu se știe de unde ar putea să vină! De aceea, lozinca ce se lansează, este aceasta: Lăsați la o parte orice speranță! De asemenea, se lansează principiul de conduită: Să nu vorbim de rău epoca noastră, căci ea nu este mai nefericită decît cele precedente.

Acestea fiind coordonatele spiritual-morale fundamentale ale lumii occidentale burgheze, nu-i de mirare că apar în sînul ei manifestări, care afirmă și exaltă tristețea, disperarea și teama ca expresii ale veșnicei suferințe, care este congenitală neamului omenesc. Obsesia urmărilor păcatului originar, care a stricat și distrus iremediabil natura umană, este determinantă. De aici decurg apoi lamentările pesimiste de tot soiul: viața este o pacoste, existența este inutilă, fericirea nu este cu putință pe această lume, numai moartea ne poate aduce izbăvirea!...

Burghezia se află azi în vîrsta decrepitudinii, a descompunerii: la o vîrstă limită. Dovezi grăitoare în acest sens sînt acțiunile ei materiale și spirituale, preocupările ei stranii, obsesiile și spaima pe care le manifestă în fața istoriei actuale, îngrijorarea, zbuciumul, impasul și neputința, tabloul sumbru al vieții occidentale. Este o lume profund suferindă, care viețuiește într-un înfricoșător vid sufletească, fără perspectivă și scop viguros, fără devotare cu entuziasm pentru idealuri înalte, înaintate, fără nici o tresărire de înnoire. Este o atmosferă grea, nesănătoasă și tulbure de descompunere morală și de întunecoasă amenințare. Este

imaginea derutei, imaginea marasmului și a incapacității de a se orienta în viață și a o lua în piept.

Extrem de semnificative, în ce privește starea de spirit a lumii occidentale de azi, sînt cu deosebire: 1. ideea sfîrșitului lumii, una din notele dominante ale unei pulsații de viață îngrozite de puternicul avînt revoluționar al vremii și de inevitabilul cataclism istoric ce o așteaptă; 2. spaima, una din trăsăturile fundamentale ale psihologiei insului burghez și mai ales a intelectualului, care este în fond teama în fața viitorului. Că această stare de spirit este dominantă în Apus, o dovedește și faptul că una din așa-numitele întîlniri internaționale de la Geneva a fost consacrată spaimii (vezi „L'Angoisse du temps présent et les devoirs de l'esprit”, 1955). Conștiința apocaliptică și plină de spaimă este un reflex psihologic al decadentei lumii burgheze, al descompunerii culturii și civilizației „occidentale” sau „europene”, este simptomul crizei adînci prin care trece lumea burgheză și în special intelectualii ei.

Imbătrînită și împovărată de oboseală maladivă, străbătută de adieri sumbre și de tînguiri stranie, chînuită de lecția cruntă pe care i-o servește viața și de zbuciumul interior legat de destrămare, cultura occidentală contemporană este asemenea unui bolnav în stare disperată, care refuză să întindă mîna și să ia medicamentul salvator ce se află în preajma lui.

Toate aceste carențe ale culturii occidentale se răsfrîng adînc mai ales asupra gîndirii filozofice. Nu-i de mirare așunci, că mai ales filozofia burgheză oglindește reliefat starea de spirit caracteristică lumii occidentale de azi.

Rătăcită în înfundături și împotmolită în meandre, bîntuită și măcinată de un ferment intern de disoluție, ea este adesea cutremurată de un țipăt ațonic: „A filozofa — spune un filozof burghez contemporan — însemnează a învăța să mori”. Este cîntecul de lebedă al unei filozofii în apunere. Pesimism, disperare și nihilism; neant și neantizare, prăbușire totală, moarte — iată trăsăturile fundamentale și caracteristice ale unei filozofii crescute pe terenul unei descompuneri sociale și spiritual-etice, cîteva idei în jurul cărora se învîrtesc obsesiv și halucinant gînditorii unei lumi în descompunere. Este filozofia tragică a destinului omului denaturat și degradat de o societate inumană. Cum este și firesc, o astfel de filozofie nu poate sesiza just natura existenței umane și nici adevăratul sens al acesteia.

În această privință, existențialismul este un curent filozofic tipic și semnificativ. El marchează pregnant momentul de criză adîncă, pe care-l trăiește filozofia occidentală din cauza refuzului absolut pe care-l opune vieții și rațiunii sănătoase.

Existențialismul este o concepție atît de lipsită de sens, încît pare a fi produsul unei gîndiri care lucrează în afara realităților și a legilor rațiunii sănătoase. El este expresia deznădejdiei izvorîte din negarea vieții adevărate și a rolului salutar al rațiunii. Nemulțumit de istorie și speriat de existență, existențialistul vrea să abolească timpul și să evadeze din lumea reală prezentă, proiectînd omul într-o dimensiune degajată de istoricitate. Rupînd-o cu experiența logică și cu datele științei, existențialistul se complăce în situația de a cădea cu totul în mrejele setei de irațional. În consecință, ontologia, gnozeologia și etica existențialistă sînt expresia unui subiectivism fără limite, sînt antiștiințifice și sterile, în contradicție cu realitatea și cu datele științei.

Dezgustul de viață și de realitate în general este consecința inevitabilă a nesesizării lor adecvate. De aici decurg toate consecințele care secătuiesc de sevă și avînt gîndirea existențialistă. În loc ca realitatea gîndită să devină din ce în ce mai plină, mai densă, zămislită roditor în sensibilități intrate în clocot și în voinți ferme în fața realității, în certitudini ferme și convingeri intense, gata să înfrîngă orice greutate și să se transforme în înfăptuiri concrete, se subțiază, se anemiează, devine firavă și decade în sterilitate. În loc ca gîndirea să devină nesățioasă și creatoare, paralizează în chip lamentabil.

Gînditorii existențialiști nu știu încotro s-o apuce: pășesc cu picioarele tremurînde pe un teren mlăștinos, ca și cum viața le-ar fi atîrnat de gît pietre de moară. Respingînd cu ciudă tot ceea ce viața le oferă mai frumos și mai măreț, ei sădesc dezgustul de viață și disperarea, contestînd omului un rost pozitiv și creator. Ei nu încuviințează pe cei ce au îndrăznit să păstreze și să încurajeze visul omului într-o lume mai bună. Ei urăsc cîntecul priveghetorii în înaltul cerului senin și preferă cîntecul sinistru al paserilor prevestitoare de moarte.

Existențialismul poartă în cîrcă toate metehnele și tarele gîndirii filozofice occidentale burgheze, este expresia unui mediu intelectual lipsit de orizont și apăsător, în care totul mucezește sau se complăce în dramatismul unei lamentabile ratări a înaltei destinații a existenței umane.

Existențialismul este o filozofie a deznădejii și a condamnării, a temerii crispate în fața vieții. O doveďesc aceasta din plin dialogurile tragice ale gîndirii sale sumbre, care a intrat în conflict cu veacul și care frînge bucuria sigură și supremă a existenței. Căci pentru filozofia existențialistă nu mai există nici o altă soluție, în problema existenței umane și a sensului ei, decît extremismul disperării.

Manifestare stranie a unui spirit perversit, degenerat, care adoptă o atitudine negativistă și distructivă în fața vieții, care este chinuit de psihoza morții și care vede și contemplă numai răul și neantul, existențialismul este ultima zvîrcolire a unei lumi secătuite de puteri, care agonizează și este crunt martirizată de teama atroce de a se ști condamnată la pieire.

Falsitatea filozofiei existențialiste poate fi găsită chiar în punctele ei de pornire. Existențialismul construiește întreaga sa teorie bazîndu-se pe o neadecvată sesizare a existenței umane. Astfel, problema existenței umane este desfigurată ab initio, întrucît o vede dintr-o perspectivă unilaterală, deplasată și îngustă. În consecință, existențialismul nu poate să sfîrșească decît cu un impas. Căci trăsăturile reale ale existenței umane nu pot fi stabilite pe calea apucată de el.

Existențialismul este o sfidare a realității și a omului, este rezultatul vederii unui ochi spiritual infirm, care creează omului o inconsistență sufletească. Or, funcțiile vieții sînt fundamentale, adecă sînt temeliile cu care-s înzestrate ființele pentru a se putea echilibra și trăi. A le tulbura în normala lor desfășurare sau a le destrăma, însemnează a fi împotriva omului și a vieții sale.

Nu omul desfigurat și degradat de existențialism reprezintă prototipul uman autentic. Căci omul adevărat nu poate fi cel văzut de o concepție falsă, care consideră întreaga lume ca fiind absurdă și tragică, plină de primejdii și amenințări, nestabilă și nedeterminată.

Fără îndoială, filozofia este chemată să facă și interpretări asupra vieții, dar acestea trebuie să fie juste și adecvate. De asemenea, ele trebuie să constituie factorul dinamic, care mijlocește mersul înainte și îmbunătățirea vieții.

Există multe și concludente argumente — teoretice și practice — împotriva tezelor existențialismului. Dar argumentul zdrobitor este, înainte de toate, realitatea vieții în general și a vieții noi de azi în special. Ea demonstrează strălucit capacitatea omului

și rolul pozitiv uriaș al progresului în îmbunătățirea condițiilor materiale și spirituale ale vieții.

Un spirit încrezător în viață, viguros, pornit cu hotărâre și curaj să-și croiască un drum serios și trainic în viață, nu se poate mulțumi cu felul de a fi specific gânditorului existențialist, cu orientările și cu tendințele lui, nici cu tabloul întunecat și descurajant al lumii zugrăvite de el. Din contră, merge pe un drum sănătos, pe singurul drum care deschide perspective, drumul gândirii realiste și echilibrate. Căci își dă seama câtă putere și viață îi dă acest drum.

Adevărata gândire trebuie să afirme ideea devenirii ascendente, a neconținutei aspirații spre culmi de progres, o continuă aspirație de auto-depășire a omului, care constituie nucleul viabil al tuturor căutărilor.

Judecat din perspectiva concretă istorică a vieții, modul existențialist de a gândi este absurd. Pentru că a te crampona în paradoxuri și a te înțepeni în ele, înseamnă a vedea unilateral și neadecvat lucrurile. A suprima contradicțiile, înseamnă a suprima viața, a fi inapt să sesizezi fenomenele în conexiunea lor dialectică. Existențialistului i se potrivesc cuvintele lui Engels: „Pentru metafizician, lucrurile și imaginile lor în gândire — noțiunile, sînt obiecte izolate ale cercetării, care trebuie privite unul după altul, imobile, rigide... El gîndește numai în antagonisme nete; felul lui de a vorbi este „da, da, nu, nu; tot ce este în plus vine de la necuratul”.¹² De aceea, acolo unde el visează o desfășurare armonioasă și clarificată de forțe, întâlnește însă, bineînțeles, fapte care se exclud și se neagă, iar ceea ce i se pare a fi un adevărat scandal metafizic, este însăși legea dezvoltării lumii și a vieții. Căci „departe de a fi o proiecțiune a priori în natură, dialectica naturii nu-i decît un bilanț totdeauna provizoriu și revizibil al unei gândiri care se supune exigențelor experienței și ale practicii umane”.¹³ Ca orice realitate, și înfăptuirile omenești reprezintă o unitate de contrarii în luptă, care constituie motorul puternic al dezvoltării.

Cît privește grija în viața omului, observăm următoarele: Spiritualizarea și ridicarea la un nivel de viață morală mai înaltă nu implică disprețuirea trupului și a sufletului cu trebuințele lor. Căci grija sobră și cumpătată față de trebuințele ființei noastre

¹² Engels: *Anti-Dühring*, ed. II-a rom., p. 27.

¹³ Garaudy: *O. c.*, p. 8.

este o datorie morală. Numai grija exagerată, adică grija transformată, de pildă, în teama că mori de foame este inadmisibilă.

Această grijă justificată nu trebuie să degenereze în îngrijorare în fața viitorului. De altfel, impetuoasa pulsație a unei vieți sănătoase și creatoare nici n-o îngăduie. Din contră, pentru o astfel de atitudine, viitorul nu mai plutește în vagul dimensiunilor sale insesizabile și nu mai provoacă îngrijorare chinuitoare, ci este pur și simplu un proiect al prezentului. Viitorul își pierde mult din caracterul său imprevizibil, pentru că în fața unei atitudini de felul pomenit mai sus, timpul s-a transformat în formă a realității în devenire.

Nu putem fi de acord cu faptul, că existențialismul servește la a speria masele cu „grozăvii”, la a semăna panică prin a face ca omul să-și piardă cumpătul, să se considere în acest secol al energiei nucleare și al supunerii cosmosului, ca un „pasager care suferă un naufragiu pe o planetă condamnată la pieire”. Omul este zdrobit de spaimă, depășit de evenimente și înspăimântat de moarte. Unui astfel de om, trebuie să-i opunem pe omul erou pozitiv, care depășește spaima, care înțelege evenimentele, care se depășește pe sine.

Fără îndoială, neliniștea este salutară, pentru că nu te lasă să te culci pe lauri, ci te împintenează; dar spaima, adică neliniștea adâncă și acută, paralizează ființa umană, îi retează avântul creator. Omul destoinic și activ nu vrea să se neliniștească. El este convins că omul care a ajuns într-o situație ce pare fără soluție, trebuie să încerce cu toată stăruința să se elibereze de ea. De asemenea, trebuie să folosească mijloacele și factorii pozitivi ai vieții pentru a-și inspira încrederea, că va găsi noi posibilități în săvârșirea binelui.

Spiritul bărbătesc și constructiv al lumii noi înlătură din rădăcină spaima și disperarea în fața istoriei. Înțelepciunea omului constă în meditație asupra vieții, nu numai asupra morții. Disperarea în legătură cu destinul tragic al lumii nu aparține decât subiectivității unei lumi, care se află — după expresia lui Jaspers — într-o „situație limită”. Dovadă concludentă în acest sens este, de pildă, faptul că în cea mai capitală problemă a zilelor noastre: problema păcii și a războiului, care este în fond problema vieții și a morții, spaima nu se adevărește elementul care ar domina întreaga lume. Căci pentru oamenii care luptă pentru pace este determinantă convingerea, că voința de pace și conviețuire pașnică, afirmată masiv de cei se iubesc viața și

propășirea ei, este o puternică cheazășie a biruinței. De unde rezultă, că emanciparea omului în condițiile vieții noi și doritoare de progres este o realitate mai concretă și mai consistentă decât gogorița spaimei.

Existențialismul este o concepție filozofică **antiumană** prin reducerea dimensiunilor existenței umane și prin denaturarea lor în forme hidoase ale eului omenesc, prin devalorizarea omului și prin bararea drumului spre o dezvoltare normală și deplină a personalității sale: „omul rămîne chircit în felul în care a ieșit din neant și nu poate realiza nimic, prin faptul că neantul îi anulează orice virtualitate... Este greu de conceput o dezvoltare amplă a personalității umane în condiții de pesimism, anxietate și spaimă. Și e și mai greu de crezut că o filozofie care se bazează pe deviza „...existența este egală cu aventura propriei imposibilități”, poate încuraja dezvoltarea personalității umane”¹⁴ subliniază cu drept cuvînt dl. acad. Mihail Ralea în cadrul discuției de la Academia R.P.R. despre umanismul epocii noastre.

Existențialismul reflectă ruina omului, caracterul antiuman, ironia destinului neîmplinit, primejdioasele echivocuri și inerțiile paralizatoare ale spiritului uman denaturat și degradat de condiții de viață inumane. Atît mediul care-l favorizează cît și existențialismul însuși contrastează izbitor cu esența umanismului: anihilarea a tot ceea ce înjosește și oprimează pe om. În acest umanism real stă forța vitală a unei filozofii sănătoase: filozofia care profesează credința în om și în valoarea lui, încrederea în viață și în sensul vieții, izvorîte toate dintr-o considerare realistă a omului ca individ și colectivitate.

Culmea caracterului său antiuman o atinge existențialismul prin aceea că duce la detestarea vieții și la apologia morții, care își găsesc expresia în afirmații ca acestea: „Moartea este liniștită sau în orice caz nu are posibilitatea să chinuiască pe om. Numai viața prin sine însăși este cruntă”. La o astfel de atitudine, trebuie să replicăm cu un gînditor sovietic: „Cel fel de filozofie mai este și aceasta, care invidiază pe cei înmormîntați, în loc să în-sufletească pe cei vii?”.

Nu există, la omul întreg și în normală desfășurare a facultăților sale, „pasiune a îndoielii”, așa cum insinuiază existențialismul. Îndoiala nu este expresia unei pasiuni, ci a unei anemii sau depresii suferite. Căci nimeni nu leșină din patimă. Pe

de altă parte, pasiune însemnează aprindere, incendiu, entuziasm și cine se găsește în vîlvătaile lor crede în ceva. Crede în viață și în puterile ei creatoare. Crede în rațiune și în capacitatea ei de a sesiza adecvat realitatea. De aceea, nu se lasă pradă îndoielii. Din toate acestea, se vede cît de negativă este și exaltarea îndoielii de către existențialism.

Considerăm că una din metehnele cele mai primejdioase ale existențialismului este pesimismul său. De aceea, vom stărui în chip deosebit asupra aprecierii critice a acestui aspect al său.

Existențialismul este expresia pesimismului întunecat și morbid. El este prea puțin tendință afirmativă a vieții și aproape numai o tendință de negare a vieții, căci produce dezgust și descurajare în fața vieții. Filozofia cu care ne ocupăm este expresia unei lumi în derută și dezordine, fără coordonate vitale — spirituale și morale — sigure și suficiente, fără de nici un punct de reper solid, în care viața apare ca o încarnare a zădărniciiei și în care bucuria este făgăduiala unui moment, pe care n-o poți lega de nimic. Scepticism afișat sau mărturisit deschis, lipsit de un elan progresiv, existențialismul reflectă nivelul inferior al vieții umane neîmplinite, slăbiciunea și mizeria omului nesatisfăcut, existența vidă a ratatului.

O astfel de imagine a lumii și a vieții ruinează dorințele, stinge speranțele și aruncă o umbră de tot întunecată asupra vieții, dezechilibrînd-o și ușurînd înstăpînirea unei atmosfere pesimiste. Ea favorizează resemnarea și pășirea sinistă spre sinucidere: o mare prăbușire de nădejdi, un act de lașitate, o abdicare din fața obstacolelor, care nu răscumpără nimic și nu depășește nimic, fiindcă nu-i o soluție, ci întruchiparea sîngeroasă a unei înfrîngeri. Căci ferecat fiind în cîmpul a numeroase alternative și nevăzînd nicăiri o ieșire, omul trăiește o dramă, care se închide în propriul ei cerc; disperat să constate că toate în existența lui și a lumii se întrunesc într-un paradox fără soluție, omul își ia viața.

Existențialismul este periculos prin defetismul său. Jalnic înlocuitor al adevăratei gîndiri care exercită o înrîurire pozitivă asupra omului, lipsit total de lumină și de perspectivă, acest curent filozofic paralizează toată osîrdia de mai bine a omului, îi anulează virtualitățile pozitiv creatoare, ucide omul. Ca expresie a unei lumi în descompunere și fără viitor, existențialismul face jocul profetismului „crizei” desfășurat de burghezie, care, vînzîndu-și năruite privilegiile, profetizează prăpădul cu gîndul că,

în haosul pricinuit, doar-doar se va mai putea salva ceva. Acceptînd în mod cinic eşecul ca pe o perspectivă fatală a vieţii, existenţialismul cultivă psihoza deprimantă, derutarea, tăierea avîntului creator, atrofierea simţului vital. Atunci nu-i de mirare că promovează — dacă nu sinuciderea — cel puţin ideea stagnării, gustul sec al epuizării, viaţa anemică şi scelerată. Căci sub influenţa lui, omul îşi închide singur orice perspectivă, îşi înlătură singur putinţa găsirii unei soluţii. În felul acesta alunecă pe povîrnişul unei drame a disperării, în care toate cataclismele sînt acceptate cu resemnare.

În faţa protestului metafizic negativ al existenţialismului şi a efectelor sale apăsătoare, sumbre şi fatale asupra vieţii, se impune o atitudine de încredere în posibilităţile omeneşti, o poziţie fundamental deosebită.

O filozofie sănătoasă şi demnă de acest nume este chemată să dea o puternică vibraţie şi o înaltă dimensiune bucuriilor şi satisfacţiilor omeneşti în viaţă, să inspire omului o participare activă la munca nobilă de dăltuire a unei vieţi tot mai luminoase. Sporind exigenţele etice ale omului, o astfel de filozofie are menirea nobilă de a-l feri pe om de drame apăsătoare, de a-l elibera de preocupări mediocre sau meschine, de a-i călăuzi întreaga energie spre fapte mari şi adevărate.

O astfel de filozofie este posibilă, pentru că pesimismul nu ţine de natura iniţială a omului şi nici de sensul autentic al vieţii sale. Pesimismul şi optimismul nu-s „genuri metafizice”, adevărate chestii de gust filozofic, ci-s realităţi sau manifestări sufleteşti cu rădăcini adînci în condiţiile de viaţă, pe care le oferă societatea. Cu alte cuvinte, pesimismul şi optimismul sînt comportamente sociale şi ca atare aduc la expresie condiţiile sociale, care le nasc şi le întreţin.

Disperarea şi resemnarea nu-s numai un păcat ci moartea spirituală a omului. Omul autentic şi viguros nu poate accepta să trăiască în cîmpul pustiu al unei existenţe pentru totdeauna în tensiune dramatică, în contradicţie neîmpăcată sau căzută pradă resemnării. Cu gîndurile aţintite spre viitor, el este pionier care anticipează prin întunerici zilele luminii. O astfel de viziune reconfortantă este sursă de rezistenţă în viaţă. Ea schimbă priveliştea de stîncă dură, golaşă şi posacă a vieţii în imaginea grădinilor înflorite: fărîmarea muncii creatoare, seninătatea privirilor, întinerirea vieţii este răspunsul ei la sumbrele nelinişti ale pesimismului.

Adevărul e că resorturile dramei caracteristice existențialistului nu-și au rădăcina în însăși structura esențială și autentică a lumii și vieții, cum acuză existențialismul, ci își au rădăcina în poziția și raporturile existențialismului față de societate, poziție și raporturi bazate pe o concepție falsă și, deci, injuste și defectuoase. Existențialistul nu înțelege că omul trebuie să lupte contra izolării în carapacea egoismului, contra ruperii de fluviul vieții celor mulți.

Înțelepciunea sorbită din experiența vieții și patosul tonic al biruinței în fața vieții reacționează categoric, față de o gândire ca cea existențialistă, prin condamnare necruțătoare. Căci existențialismul propovăduiește atotputenicia arbitrarului pentru a fugi de logica vieții adevărate, care se întoarce implacabil împotriva ideilor lui. Simțul adevărului, cunoașterea multilaterală și adâncă a vieții nu pot admite existențialismul. Cugetarea filozofică trebuie să fie o expresie a adevărului, a vieții sănătoase, care mobilizează toate resursele creatoare nu pentru mistificarea realității, ci pentru descoperirea adevărului.

Viața autentic umană și pozitiv creatoare nu se lasă pradă pesimismului. Ea nu se lasă chinuită de frica morbidă în fața neantului, de melancolie și nici de obstinația de a exalta tragicul și aventura umană. Omul totdeauna tânăr nu pierde nimic din elanul său optimist și viața umană în ascensiune se dezvoltă după perspectivele unui optimism de respirație lungă.

Viața umană, demnă de acest nume, implică sete de certitudini, o sete de valori adevărate, care să legitimeze viața și să diminueze lupta pentru ameliorarea destinului uman. De aceea, sensul unei existențe umane autentice nu poate decurge decât dintr-o sferă de valori ce depășesc mediocrul și meschinul și-l avîntă pe om pe culmile unor idealuri mărețe. Or, astfel de idealuri înaripează și înnobilează conștiințele, dau sens vieții, împiedică apariția vidului, dezlănțuie resursele creatoare aflate la orice ființă în stare latentă, oferă un orizont larg și luminos, atrag spre activitate constructivă precum un magnet. Cu astfel de idealuri în suflet, omul știe pentru ce trăiește, căci a dobîndit prin ele conștiința misiunii sale istorice. Iar a trăi autentic, însemnează a face istorie. Un om însuflețit de astfel de idealuri este asemenea priveghetorilor, care cîntă cîntecul speranței. Această speranță va înaripa veșnic lumea, atîta timp cît lumea nu se va opri din mers.

Cu toată desfășurarea uneori dramatică a eforturilor umane, ajungem totuși la un liman, la un țărm al nădejdlor. Nu ne ră-

mîne gustul amar al destrămării și inutilului. Increderea în viitor, în puterea și valoarea vieții constructive ne dau elanul să luptăm, să nădăjduim, să trăim major. Experiența vieții ne face sobri, dar nu blazați sau învinși. Vîrtejul vremurilor grele ne maturizează, ne dă echilibru sufletesc și fermitate: ne face să trăim serios și intens, dar nu grav și dramatic.

Viața, criteriul suprem al adevărului, aduce o înfirmare categorică a atitudinii de pesimism sumbru, care vede viața umană încarcerată în perspective întunecoase și apăsătoare. Condamnată la pieire nu este viața omenească în general, ci viața lipsită de sens pozitiv și major, de pulsație viguroasă și realistă. Pedepsa pe care viața o impune celor ce se lasă prinși în mrejele unei astfel de concepții, este drastică și totală.

Dar astfel de oameni nu se confundă cu lumea toată și nici viața lor nu se identifică cu viața autentică. Lumea nouă de astăzi nu împărtășește nici lozinca și nici soarta lor. Căci o renaștere a celei mai autentice și mai demne vieți nu-i compatibilă cu vederile și cu acțiunile patronate de existențialism. Omul adevărat își schimbă și perfecționează mereu viața. Desființînd exploatarea și deschizînd calea progresului în toate domeniile vieții sociale și personale, a satisfacerii depline a tuturor nevoilor materiale și spirituale ale omului, viața cea nouă asigură o permanentă și multilaterală dezvoltare a personalității umane.

Pe fundalul construirii vieții celei noi de azi, se Țes semnificative sensuri și destine contemporane. Ele-s expresia profundelor schimbări structurale petrecute în planul moral al realității noastre contemporane. Dimensiunile lor sînt unice prin noutatea lor și prin semnificația lor revelatorie. Ele ne arată că viața cea adevărată se construiește cu bucuria de a trăi în ochi și cu fruntea ridicată limpede în lumina trandafirie a zorilor.

Adevărata viață creatoare este ca apa curată și limpede a rîului de munte, care înaintează impetuos spre mare. Cei încadrați activ în ritmul ei se gîndesc la viitor cu convingerea fermă, că mîine va fi mai bine decît azi, iar poimîine va fi mai bine decît mîine și, vorbind despre viitor, ei manifestă încrederea pe care le-o dă numai sentimentul precis al faptului că știu încotro și pentru ce merg.

Sentimentul acesta al perspectivei vieții, a vieții pe care o creează omul însuflețit de cele mai înalte idei și idealuri, este una din trăsăturile cele mai uimitoare și cele mai grăitoare ale vieții constructive, ale oamenilor ce dăluiesc o viață mai bună,

demnă de om. O astfel de viață este impetuoasă și limpede ca râul de munte; ea ne poartă, cu voia noastră și prin voința noastră capabilă de eforturi asidui, spre oceanul măreț al unei vieți majore. Oamenii ce slujesc unei astfel de vieți văd viitorul dinainte așa cum va fi: luminos, limpede, fericit. De aceea, ei privesc fiecare zi cu încredere, pentru că ei văd posibilitatea cuceririi unui nou succes, unei noi victorii, unei noi bucurii.

Colorarea pesimistă a vieții este o falsificare grosolană, pe care o respinge setea de viață creatoare. Nu neputința și neîncrederea în sine, nu lipsa de curaj și avînt, care produc anihilarea personalității, ci elanul de viață este manifestarea omului creator. De asemenea, nu evadarea ci situarea firească și eroică în datele și rostul existenței. Agoniei în care se zbate penibila sterilitate a unui om lipsit de puls creator, îi opune: muncă asiduă, încordare a puterilor pentru atingerea unor noi culmi în opera de creație, închinată unui singur țel, binele și fericirea obștei. În loc să se lase covârșiți de timp, care duce spre moarte, privește spre viitor cu nădejde: în fața vremii care vine, spornică și făgăduitoare de fericire, stă cu fața în sus și luminată. În felul acesta, în locul vidului, neantului și deznădejzii, el pune autentica dragoste de viață, farmecul și avîntul nobil și creator. În sufletul unui astfel de om, imaginea homerică a asemănării generațiilor cu frunzele care cad și se reînnoiesc, motiv de mare melancolie, își pierde lacrimile și suspinul. Este o atît de trepidantă valoare în viața întrezărită, o devenire atît de fierască în curgerea ei, încît nu e lăsat nici cel mai mic locșor melancoliilor.

Cît de mult contrastează cu atmosfera dezolantă creată de existențialism, aerul de optimism robust al lumii socialiste, al unor oameni încrezători în destinul lor și în continuu efort pentru a-l realiza?!... În pofida pesimismului semănător de panică al omului stăpînit de vederile existențialiste, omul societății socialiste este inspirat continuu de optimismul și entuziasmul caracteristic acesteia, care-s oxigenul ce întreține mereu vie flacăra celor mai înalte și mai prețioase idealuri ale umanității. El este străin de pasivitate, anxietate, teamă sau alte stări ale existențialismului. Eliberat de tot ceea ce l-a înstrăinat de rostul lui, el este în plină înflorire a posibilităților sale. Optimismul dinamic, certitudinea victoriei depline în avîntul său spre cele mai înalte culmi, sînt coordonate care resping categoric orice pesimism, scepticism sau lamentare neputincioasă pe tema „naufragiului”. Căci este firesc ca pentru cel ce cunoaște zilnic succesul ce încu-

nunează zilnic eforturile sale constructive, deznădejdea sisifică să pară ca o stare maladivă. Omul acesta nou, bogat și complex în manifestările sale, care se formează, se maturizează și se înobilează mereu cu noi calități, nu are loc în sufletul său pentru manifestări existențialiste.

Despre netemeinicia concepției existențialiste în legătură cu omul și destinul lui, vorbesc cu tăria faptelor de viață împrejurările de la noi. În patria noastră, la numai 16 ani de la Eliberare, datorită succeselor obținute de revoluția noastră în plină desfășurare, au loc transformări de esență în atitudinea și conștiința oamenilor muncii. Patosul muncii creatoare, pasiunea inovației și a înfăptuirilor, respectul pentru muncă și roadele ei, inițiativa creatoare și întrecerea asiduă, — toate acestea sînt trăsături dominante ale conturului moral al oamenilor muncii. Aceste trăsături, izvor de uriașă putere creatoare, arată că alte-s dimensiunile și destinele omului, precum și că el îndeplinește metodic tot ce-și propune.

Căci în măsura în care noile realități satisfac cerințele omului, el se străduiește să lărgască mereu și să înalțe mai sus înfăptuirile care-l scot din starea trecutului. Pe măsură ce realitatea înnoită răspunde unor năzuințe adînci, oamenii nu numai c-o ocrotesc și o dezvoltă continuu, dar o privesc cu nesaț. Aici rezidă resortul avîntului creator continuu, care alungă pesimismul din sufletele oamenilor. Cu drept cuvînt subliniază un străin, care a vizitat de curînd țara: „Seriozității mele de om de litere care respectă adevărul îi incumbă sarcina de a afirma, că în România, nu am putut găsi virtual nici o urmă de pesimism. Poporul lasă să se vadă în mod evident, prin expresia feței sale, din privirile sale limpezi, că nu are nici un motiv de a fi îngrijorat. După părerea mea, faptul acesta constituie o experiență neobișnuită, o mare cucerire a poporului român care își construiește istoria sa socialistă”.¹⁵

Omul viguros luptă neconținut împotriva stagnării, a rutinei, împotriva mulțumirii cu ceea ce este deja înfăptuit. Acest neastîmpăr creator, plin de dinamism și încărcat de speranțe ce devin mereu certitudini și apoi înfăptuiri, este răspunsul său la neliniștea disperată, la „angoaza” existențialiștilor, exponenți — conștienți sau inconștienți — ai unei clase pe care tocmai dispariția vechiului o face să intre în panică.

¹⁵ Daudet Ruiz Carlos: O sută de lucruri, minus pesimismul, în rev. „Contemporanul”, 19 august 1960, p. 8.

Om pesimist este numai inadapabilul sau înfrîntul. În locul lui, ne trebuie omul nou, care este în concordanță cu vremea sa, care a reușit să devină cu adevărat un contemporan, adică esență a realității date și reprezentant al valorilor umane celor mai înalte, al adevărului epocii sale în curs de afirmare. O spunem aceasta pe temeiul considerentului, că adevărata și justa concepție despre existența umană și sensul ei, este aceea, care eliberează întreaga energie omenească, face ca omul să fie pe deplin contemporan cu epoca sa, să fie un învingător al timpului și — totodată — să reprezinte ceea ce este mai nobil din punct de vedere al valorilor umane.

Fără îndoială, viața trebuie privită serios și chiar cu gravitate, dar asta nu însemnează a justifica pesimismul. Gravitatea nu însemnează numaidecît pesimism; din contră, ea poate fi începutul unei conștiințe critice, care să ducă mai târziu la un veritabil optimism. A constata că nu totul este totdeauna roz, nu însemnează a cădea în negrul pesimismului, în dezgustul de viață al pesimistului. Din contră, însemnează a adopta o atitudine realistă, fără de care optimismul autentic și robust nu se poate înfiripa.

Nu sîntem pentru optimismul inconștient a omului de pe stradă, nici pentru optimismul superficial și neîntemeiat, după cum nu sîntem nici pentru lamentările sumbre ale pesimiștilor. Din contră, sîntem pentru gravitatea senină și tăcută, ieșită din cumpănirea vieții și a împrejurărilor, pentru un dramatism optimist robust, pentru o solară demnitate cu senz profund și grav, în care senzul vieții de luptă cu greutățile a fost înțeles și frumusețea gravă a virtuții este iubită.

Un adevărat om creator se îndoiește totdeauna de sine, este nemulțumit, se chinuiește ca să se autodepășească. Dar asta nu duce la lamentare pesimistă, nici la senzația pieirii inevitabile, ci la încordare intensă și creatoare. Spiritul unui astfel de om este acela, care străbate prin miezul a ceea ce se numește azi „tragedie optimistă”, în care jertfa eroică aduce cu sine nu victoria forțelor întunecate, ci înfrîngerea acestora. De unde rezultă că nu admitem rătăcirile subiectiviste, crispările sterile și nici căderile în primejdia disperării. În locul lor, omul autentic pune visul lucid al fericirii omului integral, în care este cuprinsă și certitudinea împlinirii prin efort susținut.

Sub aspect strict social, existențialismul este inadmisibil mai întîi din cauza conștiinței excesiv de solitare, pe care o promo-

vează. Imaginația metafizică a existențialiştilor socotește că omul poate ignora raporturile elementare din cadrul obștei și propovăduiește indiferența față de relațiile sociale. Omul preconizat de ei este omul transformat într-o conștiință pură, „metafizică”, care plutește deasupra relațiilor sociale, este preocupat numai de trăirea existențială, de situația sa abstractă de „a fi în lume”. De aici individualismul sau egocentrismul implacabil al existențialistului, căruia i-a dat expresie Heidegger: „a fi pe lume, însemnează a fi întotdeauna pentru sine”. Sub masca pretensei libertăți individuale, propagă în fond libertatea de a fi indiferent față de om.

Primejdia unei astfel de concepții stă mai întâi în faptul, că duce la stagnarea vieții sociale. Căci cel ce cade în mrejele unei astfel de concepții, nu se mai silește să lupte pentru existență, să-și îmbunătățească condițiile de muncă și de trai. Din contră, consideră că totul în lume este gata făcut, încheiat; în consecință, nu mai este nevoie să sporești ceea ce ai, nici să inventezi ceva nou. Concluzia: pasivitate totală.

Din această optică socială strîmbă, derivă și disprețul sau frica față de tehnică. Din acestea răsar disprețul îndreptat împotriva rodului muncii omului, veninul vărsat împotriva cuceririlor minții umane, împotriva realizărilor tehnice și, implicit, împotriva omului.

Or, omul își dezvăluie esența numai în creațiile sale, iar tehnica actuală este una dintre cele mai mărețe cuceriri ale minții și mîinii omenești. Aprecierile existențialiste la adresa tehnicii ponegresc, în fond, direct sau indirect tot ceea ce-i mai de preț în om: munca, blestemă cel mai valoros mijloc, prin care omul s-a realizat și se realizează pe sine însuși. Cu ajutorul tehnicii s-a zmulș omul din imperiul biologicului și a devenit ceea ce este, cu ajutorul ei se eliberează treptat de tirania forțelor naturii. Fiecare invenție este o treaptă, pe care omul — urcînd-o — se înalță pe el însuși.

Fără îndoială, trebuie să facem deosebire tranșantă între tehnică în sine și modul folosirii ei. În sine, tehnica nu este rea. Ea devine primejdioasă numai atunci, cînd este folosită împotriva omului, cînd nu stă în slujba vieții și a propășirii și desăvîrșirii acesteia, ci servește distrugerii. Acest rol negativ și atît de primejdios al ei nu derivă din natura ei întrînsă, ci din întrebuințarea rea pe care i-o dă omul. De aceea, nu ponegrirea și blestemarea tehnicii se impune unei concepții despre existența umană

și sensul ei, ci recomandări și peste tot contribuții care să ajute la înlăturarea decalajului dintre progresul tehnic și progresul moral al omenirii.

Cît privește poziția lui Karl Jaspers de adept al extincției atomice, observăm următoarele: Filozofia atomică se încadrează în șirul doctrinelor războinice sau agresive. Ca în cazul oricărei pregătiri ideologice sau psihologice a războiului, în fața ei se impune datoria de a o demasca fără cruțare. O astfel de atitudine constituie o urmare a îndemnului Sf. Apostol al Neamurilor, care ne sfătuiește: „Să nu fiți părtași la faptele cele fără de roadă ale întinericului, ci mai de grabă să le dați pe față spre osîndă” (Efes. 5, 11).

Destinele umane se transformă, se prăbușesc sau se înalță în funcție de poziția oamenilor față de viață și față de imperativele ei, în funcție de apartenența lor la viață. Dar numai mediul uman neviciat oferă posibilități ample de luare a unei atitudini corespunzătoare în fața vieții și de desfășurare deplină sau actualizare totală a aptitudinilor creatoare.

Concepție unilaterală și insuficientă despre om, care încearcă să-l strivească perorînd despre nimicnicia lui, despre iraționalitatea existenței sale, despre destinul tragic ce i-ar fi rezervat, existențialismul reprezintă o mutilare — prin denaturare și degradare — a existenței umane, o infirmitate a spiritului, un răspuns negativ la chemările vieții, o ghilotină care retează idealurile și avînturile. Pierzînd dragostea de lume și de viață, existențialismul se împotmolește în o exasperare fără de sfîrșit, cuprinde pe om într-o închisoare teribilă. Expresie a acelei stări sufletești în care pierzi orice țel concret din cauza că vezi totul ca sumbru sau ca nimic, existențialismul este o filozofie a disperării și condamnării. Tristețea și lipsa lui de vitalitate nu-s în stare să depășească contradicțiile și să comunice cu viața. Ca atare, el este expresia dramei unei lumi, care nu-și regăsește echilibrul, ci a căzut pradă unui joc absurd și neînțeles.

Existențialismul este un curent de gîndire steril. Or, utile omenirii sînt numai gîndurile mărețe și strădaniile pozitive continuu susținute. După cum floarea soarelui nu se orientează după stele ci numai după soare, tot așa omul adevărat gravitează în mod normal spre ideile mari și spre faptele aducătoare de progres.

Esențială și decisivă este viața universală trăită la un moment nou de către generații noi, nu experiența și aventura solitară a insului desprins de fluviul vieții celor mulți. Viața este un

dar mereu inedit, care necesită ca oamenii să fie înarmați cu o filozofie ce ține pas cu prospețimea ei și se încadrează în legile gândirii sănătoase. Omenirea care pășește pe făgașul unei astfel de filozofii, nu se va blaza niciodată în mersul ei înainte și nu va închide ochii în fața luminii. Ea știe că realitatea este una singură, o acceptă integral în adevărata ei înfățișare ca pe ceva indivizibil și contează neconținut cu ea.

Neliniștea și spaima în fața vieții le pot accepta numai oamenii în eroziune și destrămare, nu oamenii viguroși și în ascensiune. Din punct de vedere biologic, noi oamenii sîntem astfel formați, încît acceptăm eroic soarta noastră de ființe organice, deci perisabile. Dar omul nu se reduce la biologie, ci are și latura spirituală care-l caracterizează și prin care biruiește vremelnicul.

Fără îndoială, nu sîntem pentru aerul veșnic triumfător și lipsit de o sănătoasă melancolie. O astfel de ținută nu se acordă cu înalta treaptă pe care o ocupă omul în scara viețuitoarelor. Nu numai pentru că viața nu-i învăluită numai în culori trandafirii, ci și pentru că nu putem trece indiferenți peste durerile, pe care le implică experiența vieții noastre de ființe supuse unor condiții fragile.

Cu toate acestea, omul echilibrat și viguros nu se lasă dominat de acest aspect al vieții sale, ci se lasă purtat pe aripile entuziasmului și avîntului, care vede viața ca o veșnică înnoire și înaintare. El nu privește viața izolat, adecă numai în înfățișarea pe care o are aceasta în insul desprins de colectivitate. Din contră, el este voios fiindcă este tînăr, ceea ce însemnează că alții dintre semenii săi nu mai sînt astfel sau au pierit. Este plin de încredere ca bătrîn, fiindcă se gîndește la ceea ce vor vedea și vor înfăptui semenii săi de mîine. În felul acesta, el are mereu sentimentul că este în toți, este solidar cu toți și nu o biată frunză purtată în toate părțile de valurile nestăfătoare ale vieții. De aceea, el nu știe ce este spaima.

În iureșul luptei, oamenii nu sufăr de nervi, nu se lasă stăpîniți de psihoza disperării și a naufragiului. În orice caz, anxietatea nu este manifestarea omului mare: „L'inquietude d'esprit — spunea Romain Rolland cu bună dreptate — n'est pas un signe de grandeur”.

Existențialismul este expresia unei culturi false și șubrede, în care totul este vechi, perimat și definitiv mediocru, pierdut undeva pe cel mai lăaturalnic dintre drumuri, departe și ostil față

de ceea ce este nou în lume. De asemenea, dezvăluie neputința gânditorului apusean de a înțelege just universul și viața. De aceea, acest curent filozofic îți provoacă dezgust și amărăciune; cel dintâi din cauza că te pune în fața ultimei trepte a decadenței gândirii de la rostul ei adevărat, iar cea de a doua din pricina înjosirii la care este expusă gândirea în condițiile unui sistem social inuman.

Același dezgust și aceeași amărăciune îți provoacă și funcția socială retrogradă a speculațiilor idealiste. Lor li se potrivesc de minune cuvintele, pe care stăpînul lui Jacques le spune servitorului său, năucit de întortochierea cugetărilor acestuia din urmă: „zicalele tale sînt în stare să desființeze folosirea limbii și a urechilor, să te silească să taci, să nu ascuți și să nu crezi nimic” (Diderot: Jacques fatalistul).

Omului activ transformator al lumii, făuritor conștient de istorie, înnobilit de conștiința propriei puteri și de scopul pentru care luptă, invadat de lumina bucuriei morale ce-i însoțește activitatea creatoare, îi repugnă stihial existențialismul ca o concepție filozofică antiumană, potrivnică adevărului, vieții și păcii. În această prîvință, este semnificativ și concludent faptul, că unii dintre apuseni vorbesc despre necesitatea unei „conversiuni spirituale”. Astfel, poetul apusean Pierre Emmanuel subliniază: „Atîta timp cît vom rămîne aplecați asupra mizerei noastre spiritualități, incapabile de a exprima omul în întregime și de a ne adapta limbajul totalității dramatice a realității, vom fabrica un pseudo-sacral pentru o elită, ea însăși lipsită de vlagă”.¹⁶

Nu mai puțin grăitor este faptul, că pînă și unii adepți ai existențialismului — nemulțumiți de impasul disperării și pesimismului la care duce în mod inevitabil filozofia condamnării — încearcă o „reformă” existențialistă. Astfel, de pildă, N. Abbagnano, căpetenia școlii existențialiste italiene, se străduiește să se descătușeze din nihilismul și subiectivismul existențialismului „clasic”, să depășească ostilitatea acestuia față de știință, precum și accentuatul său caracter antisocial; să transforme existențialismul dintr-un curent negativ în unul pozitiv: „Existențialismul — scrie el — va trebui să rupă legăturile cu ... idealismul și cu toate formele de intimism, față de care a avut pînă în prezent o atitudine de compromis”.¹⁷

16 Cit. după Banuș M.: Pacienți și doctori, în rev. „Gazeta Literară”, 7 iulie 1960, p. 6.

17 Morte e transfigurazione dell' esistenzialismo. Nuovi argomenti, 1955, XII, p. 172. Cit. după Efirov A. S.: „Existențialismul pozitiv” și falimentul lui, în „Probleme de Filozofie”, trad. revistei sovietice „Voprosi Filosofii”, nr. 5/1958, p. 202.

INCHEIERE: SINTEZĂ ȘI CONCLUZII

Ideologie a unei lumi care nu mai crede în viață, în capacitatea creatoare a omului și care nu sesizează just realitatea, existențialismul este o filozofie lipsită de orice energie vitală și de orice spirit de sinteză. Concluziile lui sînt străine de viață și ostile acesteia. Cu un univers îngustat, sărăcit și sumbru, apăsător și chinuit de o nemotivată spaimă în fața vieții, de scepticism, de melancolie, de renunțare și de conștiința pantragismului ca principiu suveran al vieții, plin de obsesie morbidă și lipsit de calm și de căldură fiindcă exclude posibilitatea unei descătușări viitoare, **existențialismul reprezintă modul istovit și decadent al spiritului uman**, este expresia pregnantă a fazei de decadentă actuală a culturii apusene, care s-a împotmolit în oboseală apăsătoare, într-o zguduitoare derută și în amărăciunea unei vieți ratate.

Dezorientați din cauza unei optici greșite și sub povara nevrozei disperării și a naufragiului, filozofii existențialiști n-au capacitatea și nici curajul de a ieși din impas, ci fug de gîndirea sănătoasă, de dragostea de viață și de firesc, consolîndu-se cu paleative. De aceea, sistemul lor de gîndire n-are consistență, ci urmează sinuozitățile unei permanente deplasări din realitate și ale unei derute iremediabile.

Produs al unei gîndiri decadente, fascinată de arbitrar, de absurd, de contradicții, de domnia imposibilului, de teama de moarte, existențialismul este simptomul prevestitor al crepusculului și al viitorului fatidic al unei anumite culturi. Lipsit de perspectivă fiindcă n-are existența și tăria idealurilor înalte, fiindcă nu află drumul care duce la ieșire din impas, existențialismul arată că gîndirea apuseană nu mai are putere de a oferi ceva pozitiv și de valoare. Căci existențialismul reprezintă ceva mai mult decît o absență: el constituie un **vid**, care macină conștiințele și le împinge la disperare fără capăt. Sub apăsarea lui, sufletul este chinuit de lipsa a ceea ce îi este strict necesar, fiindcă a căzut într-un vid absolut; de aceea, urlă de durere și de disperare.

În climatul instaurat de o filozofie care anemiează sau golește cu totul spiritul uman, speranțele omului se ofilesc repede. Infectînd conștiințele cu virusul spaimei și al deznădejdiei, existențialismul produce o neliniște tulbure și vlăguită de seva vi-goarei în fața problemelor existenței umane. Produs al unui spirit scăpătat pe panta absurdului și a spiritualității, ideile filozo-

fiei disperării creează în jurul lor o atmosferă întunecată, apăsătoare, în care nu se poate respira normal. Ele zămislesc o lume fără perspectivă, fără speranțe într-un viitor luminos. Ele au o influență dăunătoare, negativă asupra omului, întrucât îi frâng elanul, îi dezarticulează efortul, îl dezarmează și îi întârzie sau barează progresul.

Mai ales din punct de vedere social, existențialismul este o frână considerabilă a mersului viguros înainte. Insinuînd că individul trebuie să fie singur, izolat cu spaimele și cu nedumeririle sale, precum și că este incapabil să se unească cu semenii săi în scopul eliberării comune, el paralizează eforturile de îmbunătățire a condițiilor sociale, întrucât lipsa de vitalitate a cuiva lucrează asupra celorlalți ca un punct de putrefacție într-un măr. Cel ce suferă de obsesia grijii și a spaimei nu poate insufla altora o pulsație proaspătă sau viguroasă de viață.

Supremul judecător al justetei oricărei concepții este **viața**. Ea este singura și marea îndreptățită să afirme sau să infirme valoarea tuturor teoriilor. Or, viața dezmente concepția existențialistă în mod categoric și chiar brutal. Ea arată că este posibilă împlinirea tuturor aspirațiilor omenești, precum și realizarea armoniei personalității umane.

Viața cu adevărat umană nu poate fi cuprinsă într-o existență absurdă și tragică, deoarece esența ei este afirmarea valorilor celor mai fecunde ale ei. În existența absurdă și tragică încap numai ratările ei, se plasează numai drojdia ei.

O filozofie a absurdului și a disperării este prin definiție un drum închis, o expresie de gândire lipsită de vigoare și sterilă. În cadrul ei, omul este despuiat de propria sa esență și înstrăinat de propriul său destin, este mutilat, umilit și degradat. De aceea, ea nu promovează emanciparea omului și redobîndirea demnității umane. Din contră, este o stavilă în calea progresului său.

Marasmul speculativ al filozofiei existențialiste este expresia pesimismului și nihilismului filozofiei burgheze. Născută din irealitate sau din decadență, această filozofie nu se poate decît destrăma ca orice mod de gândire care nu slujește integral vieții, nu-i aduce încredere și speranță, ci din contră: împotmolește în deznădejde și pasivitate. Avînd pesimismul ca un atribut organic, existențialismul este o melodramă menită să amortească spiritul uman, fără să-i spună nimic pozitiv. Acest curent filozofic dovedește o incapacitate organică în a înarma spiritul uman pentru marea întrecere pașnică, în care s-au angajat popoarele. Or, ade-

vărata filozofie trebuie să releve pregnant și să transmită convingător mesajul optimist și biruitor al vieții constructive.

Concluziile de mai sus izvorăsc nu numai din considerarea critică a existențialismului, ci se desprind cu forța necesității și din însuși miezul vieții. Triumful vieții noi în patria noastră este triumful și confirmarea unei concepții, care dezmente total existențialismul și-l condamnă fără cruțare. Mișcarea noastră ascendentă spre mai bine, mai frumos și mai uman, patosul realizărilor pozitive, frumusețea vieții noi, munca constructivă ce se desfășoară la noi, — toate acestea dovedesc că omul adevărat nu se supune destinului rău. Din contră, este în continuă căutare, este plin de forță, de curaj, de dorul de a trăi și de a crea ceva pozitiv.

Impotriva filozofiei existențialiste, trebuie să afirmăm cu convingere un optimism combativ, o vigoare dinamică, o demnitate spirituală. În locul adâncii amărăciuni a vieții, trebuie să punem un puternic mesaj de optimism, de trainică încredere în om și în viitorul lui, să reaprindem simțămintele umane autentice și savoarea rostirii cuvântului om, să afirmăm esența întăritoare și farmecul necunoscut al muncii creatoare, care poate reface pe omul căzut.

Tenebrosul și teribilul, sugerînd spaima și paralizînd tonusul vieții, repugnă organic sufletului echilibrat și tare, care este continuu în elan viguros și capabil de fapte mari cu înfruntarea greutăților și morții. Ele-s incompatibile cu spiritul energic și constructiv. Unui secol energic îi corespunde o atitudine simplă, bărbătească și măreață în fața vieții. De aceea, veacul nostru dorește o filozofie în stare să dea omenirii încredere în sine și optimism, încredere în prezent și în viitor, nicidecum o filozofie cu orizont închis și lipsită de nerv sau anemică, care scade energia omului sau îi paralizează cu totul eforturile creatoare.

Pr. Dr. CORNELIU SÎRBU

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

DESPRE VORBIRE

„Cuvîntul vostru să fie totdeauna plăcut“.
(Coloseni 4, 6)

Vorbirea este desigur una din însușirile de seamă ale omului, însușire care îl deosebește de celelalte viețuitoare, situîndu-l mult deasupra lor. Graiul sau vorbirea este mijlocul prin care gîndirea și simțămintele omului se manifestă în afară. De aceea de grai nu poate fi vorba decît la om, căci numai el, ca stăpîn al celorlalte creaturi, a fost înzestrat de Marele Ziditor cu gîndire.

Vorbirea are așadar rostul de a ajuta oamenilor să comunice întreolaltă, să-și împărtășească gîndurile și simțămintele bune, bucuriile și durerile lor, pentru a se învăța unii pe alții, pentru a-și da sfaturi sănătoase unii altora, etc. De aceea și felul nostru de a vorbi vădește parcă mai mult ca orice firea noastră, creșterea noastră, gusturile și înclinațiile noastre. Nu fără temei, deci, un mare gînditor al Greciei vechi (Socrate) spunea la vremea sa: „Vorbește, ca să te cunosc”. Acest lucru, de-altfel, ni-l întărește chiar Mîntuitorul, cînd zice că „din prisosința inimii grăiește gura” (Luca 6, 45), adică din gîndurile bune sau rele pe care cineva le nutrește înăuntrul său.

Dată fiind importanța vorbirii în viața oamenilor, Sf. Scriptură cuprinde o seamă de texte din care putem desprinde bogate învățături, deosebit de folositoare pentru viața noastră creștinească de fiecare zi și pentru a fi bineplăcuți Domnului.

În minunata Sa Predică de pe Munte, adresîndu-se mai ales celor care obișnuiau să se jure și pe cer și pe pămînt, numai să se facă cumva crezuți de semenii lor, Mîntuitorul ne-a lăsat următoarea învățătură: „Cuvîntul vostru să fie: așa, așa: nu, nu” (Matei 5, 37). Gînduindu-se la aceste cuvinte ale Mîntuitorului, Sf. Iacob scrie și el în epistola sa: „Iar mai înainte de toate, frații mei, să nu vă jurați nici pe cer, nici pe pămînt, nici cu orice alt jurămînt, ci să fie vouă, ce este așa, așa, și ce este nu, nu, ca să nu cădeți în osîndă” (Iacob 5, 12). Desprindem de aici că Mîntuitorul este împotriva vorbăriei, a mîncărimei de limbă, a minciunii de orice fel, și că limba ne-a fost dată ca să grăim ade-

vărul către semenii noștri, să fim sinceri, limpezi, deschiși și cinstiți la vorbă. „De știi, răspunde aproapelui tău, iar de nu pune-ți mîna ta peste gură”, citim în Înțelepciunea lui Iisus Sirah 5, 14. Iar Sf. Apostol Pavel scrie ucenicului său Timotei, ca acesta la rîndul său să învețe pe credincioșii încredințați lui spre păstorie: „La acestea să-i îndemni, punîndu-le la inimă înaintea lui Dumnezeu, să nu se dedea la priciri (vorbe de clacă, certuri) pentru vorbe care nu sînt de nici un folos, fără numai spre surparea ascultătorilor” (II Tim. 2, 14).

Vorbăria sau o limbă prea slobodă nu este bună mai întîi de toate pentru simplul motiv că cine vorbește mult și multe, greșește mult. Sfinții autori ne amintesc mereu acest lucru: „Mulțimea cuvintelor nu scutesc de păcătuire, iar cel ce-și ține buzele lui este un om înțelept” — citim la Pilde 10, 19. De aceea: „Cine-și păzește gura își păzește sufletul său, iar cel ce deschide prea tare buzele o face spre pierzarea lui” (Pilde 13, 3). Vorba este cuțit cu două tăișuri, „în puterea limbii este viața și moartea” ne învață Cartea Sfîntă (Pilde 18, 21), ea ne poate aduce adică și fericirea, dar și nefericirea, după cum știm s-o întrebuițăm, spre folosul sau spre paguba noastră. Multe neajunsuri, nenorociri chiar pentru noi și pentru semenii noștri, poate aduce într-adevăr o limbă neînfrînată. „Limba este mădular mic — spune Sf. Iacob în epistola sa — dar cu mari lucruri se laudă. Iată puțin foc și cît codru poate aprinde” (Iacob 3, 5—6).

De bună seamă că acest adevăr îl are în vedere Sf. autor cînd zice: „Făptuitorul de rele prăbușește cu gura pe aproapele său” (Pilde 11, 9), o limbă veninoasă provocînd adesea răni de nevindecat. De aceea, pe bună dreptate ne învață tot Sf. Iacob: „De i se pare cuiva între voi că este cucernic și nu-și înfrînează limba sa, ci își înșală inima, cucernicia lui este zadarnică” (Iacob 1, 26). Sf. Ioan Scărarul ne învață și el că: „Limbuția este tronul pe care are obiceiul a se arăta și a se făli slava deșartă, este ușă prin care intră clewetirea, călăuzitoarea prostestii veselii, slujitoarea minciunii, destrămarea umilinței, crainica trîndăviei, înaintemergătoarea somnului, împrăștiетоarea gîndurilor, nimicirea pazei sufletului”.

Defăimarea sau bîrfeala este unul din cele mai mari păcate ale limbuției, sau ale vorbirii necontrolate. Acest păcat este oprît încă din vechime, căci citim într-una din cărțile lui Moise: „Să nu umbli cu clevetiri în poporul tău și asupra aproapelui tău să nu te ridici (să-l asuprești)” (Lev. 19, 10). Căci „pe cel ce cle-

vetește în ascuns pe vecinul său, pe acela îl voi pierde” (Ps. 100, 5). Și iarăși: „Pe bîrfitor și pe cel cu două limbi blestemați-l că pe mulți care aveau pace i-a pierdut” (Iis. Sir. 28, 14). Cei ce bîrfesc nu se vor bucura de vederea lui Dumnezeu, căci zice Psalmistul: „Doamne, cine va locui în locașul tău, sau cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al tău? Cel ce umblă fără prihană, face dreptate și grăiește adevărul în inima sa; **cel ce n-a clevetit cu limba sa, rău aproapelui său n-a făcut și nu suferă să fie defăimat vecinul său**” (Ps. 14, 1—3). De aceea, și Sf. Apostol Pavel, mai ales, ne îndeamnă să ne ferim de acest păcat, căci: „Cel ce defăimează nu defăimează pe om, ci pe Dumnezeu, care ne-a dat nouă Duhul Său cel Sfînt” (I Tes. 4, 8). Și tot el zice: „Adu-le aminte lor (creștinilor), să asculte, să fie gata spre tot lucrul bun, **să nu hulească pe nimeni**, să fie nesfădnici și liniștiți, arătînd toată blîndețea către toți oamenii” (Tit 3, 1—2). Sf. Iacob ne îndeamnă și el: „Nu vă grăiți de rău unul pe altul, fraților” (Iacob 4, 11).

Să ne facem, deci, o regulă de viață din a nu vorbi ceea ce nu trebuie despre nimeni. Între virtuțile mamei sale, Sf. Monica, Fer. Augustin admira cu deosebire pe aceea că n-a auzit-o nicio dată defăimînd pe cineva. Dimpotrivă, dacă vreo femeie, de pildă, critica în fața ei pe alta, Sf. Monica începea s-o vorbească de bine, căutînd astfel să împace pe cele două femei învrăjbite.

Minciuna este și ea unul din păcatele întîlnite la cei care suferă de prea multă vorbărie, păcat nu din cele mici, fiind prohibit chiar între cele zece porunci date nouă de Domnul prin gura prorocului Său Moise, căci „buzele cele grăitoare de minciuni sînt uriciune înaintea lui Dumnezeu” (Pilde 12, 22).

Privind la minunata colaborare ce există între membrele unui trup omenesc, care conlucrează în chip armonios pentru buna desfășurare a vieții trupului, Sf. Apostol Pavel îndemna pe efeseni să ia aminte al acest lucru, scriindu-le lor și nouă totodată: „Drept aceea, lepădînd minciuna, grăiți adevărul fiecare cu aproapele său, căci sîntem unul altuia mădule” (Ef. 4, 25). Și tot el adaugă în altă parte: „Nu grăiți minciună unul către altul, ci dezbrăcați-vă de omul cel vechi și de faptele lui”, bineștiind că mincinoșii își vor lua cuvenita răsplată, după cum ne atrage luarea-aminte Psalmistul: „O, limbă vicleană, iubit-ai toate cuvintele pierzătoare. De aceea, Dumnezeu te va stîrpi pentru totdeauna, apuca-te-va și te va smulge din sălașul tău și-ți va stîrpi rădăcina din pămîntul celor vii” (Ps. 51, 4—5).

Nici alte cuvinte de prisos, care nu spun nimic de folos și spre zidire semenilor noștri, ca vorbele murdare și ușuraticе, injuriile, sfezile, blestemele, glumele găunoase sau nesănătoase, și încă altele, nu sînt străine de cei cu gura slobodă și pentru care de-aseenea vom da seama înaintea Celui Prea Înalt. „Lăpădă din gura ta orice cuvinte cu înțeles sucit, gonește de pe buzele tale strîmbătatea” (Pilde 4, 24). În chip limpede ne învață Mîntuitorul Iisus Hristos acest lucru, cînd zice: „Din prisosința inimii grăiește gura. Omul cel bun din comoara cea bună a inimii scoate cele bune, iar omul cel rău din comoara cea rea scoate cele rele. Deci grăiesc vouă, că pentru tot cuvîntul deșert (fără rost, adică fără un scop bun) pe care-l vor rosti oamenii vor da seama în ziua judecării. Că din cuvintele tale te vei îndrepta și din cuvintele tale te vei osîndi” (Matei 12, 34—37). Avînd în vedere desigur aceste cuvinte ale Mîntuitorului, Sf. Apostol Pavel ne învață și el: „Între voi să nu se pomenească ... nici măscăriciuni, nici vorbă nebunească, nici glume care nu se cuvin” (Ef. 5, 4). Astfel de vorbe deșarte, nefolositoare nouă și semenilor noștri, erau frecvente în lumea păgînă, iar cei ce se încreștinau se lăsau cu greu de ele. Căci scrie tot Sf. Apostol Pavel corintenilor pe care urma să-i vadă în curînd: „Mă tem să nu aflu (la voi) priciri, pisme, mîinii, sfezi, clevetiri, șoapte, semeții, neorînduieli” (II Cor. 12, 20).

Contrară sau opusă limbușiei, sau vorbăriei deșarte, este tăcerea. Tăcerea este o adevărată virtute atunci cînd ea este practică în chip înțelept. Încă din vechime gînditori de seamă au preamărit tăcerea în cuvinte ca acestea: „Gîndește-te de două ori înainte de-a vorbi odată” (Plutarh); și: „Trebuie să taci sau să spui lucruri mai de preț decît tăcerea... Și nu spuneți puțin în cuvinte multe, ci spuneți mult în cuvinte puține” (Pitagora). Acest adevăr nu i-a scăpat nici poporului nostru, care l-a concretizat în proverbe ca: „Tăcerea este de aur”. Sf. Scriptură a Vechiului Testament ne grăiește și ea despre tăcere în felul următor: „Este cîte unul care tace și se face înțelept și este cîte unul care se face urît pentru vorba cea multă. Și este care tace pentru că n-are ce să răspundă și altul care tace pentru că știe că e vremea să tacă. Omul înțelept va tăcea pînă la o vreme, iar cel îngîmfat și nebun va trece peste vreme” (Iis. Sirah 20, 4—6).

Tăcerea cu socoteală, deci, a fost privită mereu ca semnul după care cunoști pe omul înțelept. Se povestește în această privință că cineva a voit odată să pună la încercare pe un altul care

se pretindea a fi înțelept. Și s-a apucat să-l ponegrească cu cuvinte din cele mai grele. După ce a răbdat puțin, pretinsul înțelept a început să se umfle în pene, lăudându-se cu aceea că a îndurat marile ocări ce i s-au adus, zicînd: „Acum, în sfîrșit, înțelegi că sînt filozof” — vorbe la care i s-a răspuns îndată: „Aș fi înțeles dacă ai fi tăcut”; cuvinte în care se pare că își are originea atît de des întîlnita zicală: „Dacă tăceai, filozof rămîneai!”.

Ne este cunoscut faptul că în tăcere, în liniște, se coc gîndurile frumoase, mari și sănătoase, pentru ca apoi cuvîntul grăit să fie cu miez și de folos, căci „omul se bucură de un răspuns bun ieșit din gura lui și cît este de bună vorba spusă la locul ei” (Pilde 15, 23); „Podoabă fără seamă sînt buzele chibzuite” (Id. 20, 15), pentru că „cuvintele frumoase sînt un fagure de miere, dulceață pentru suflet și tămăduire pentru oase” (Ibidem 16, 24).

Sf. Ioan Scărarul ne vorbește astfel despre tăcere: „Tăcerea întovărășită de buna pricepere este mamă a rugăcuinii, izbăvire din robia cugetelor, iscoditoare a gîndurilor, strajă împotriva dușmanilor, iscoditoare a judecății lui Dumnezeu, tovarășă a liniștei, semn al înțelepciunii, sporire a virtuții, suire tăinuită spre Dumnezeu”. Inșăși constituția trupului nostru ne arată că sîntem chemați să ascultăm și să învățăm mai mult și să vorbim mai puțin. Așa, de pildă, avem două urechi ca să auzim de două ori, avem doi ochi ca să vedem de două ori și o singură gură ca să vorbim odată. De aceea zice Psalmistul: „Voi priveghea asupra căilor mele, ca să nu greșesc cu limba mea” (Ps. 38, 1), cuvinte la care este bine să luăm și noi seama.

În scrierile Sfinților Apostoli, mai ales, găsim însă îndrumări precise care ne arată cum trebuie să folosim limba sau vorbirea noastră. „**Cuvîntul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia**” — scrie Sf. Apostol Pavel în Epistola către Coloseni (4, 6). Vorbirea noastră, adică, trebuie să fie cu gust, să împlinească în mijlocul semenilor noștri același rost pe care sarea îl împlinește în bucate. O mîncare, de exemplu, dacă nu are sare este fără gust și nu este înghițită decît de cel care vrea cu orice preț să-și umplă pîntecul cu ceva. Cuvintele noastre să nu fie așa, ci să fie drese cu sare, să fie plăcute la gust, să spună ceva bun și de folos aproapelui nostru; altfel, sînt sarbede și deșarte. În acest sens ne învață tot Sf. Apostol Pavel, în altă parte, cînd zice: „**Cuvînt urît să nu iasă din gura voastră, ci numai de cel bun, spre zidire, ca să aducă har (tărie) celor ce ascultă**” (Ef. 4, 29). Și tot el ne învață: „Cîte

sînt adevărate, cîte sînt cinstite, cîte sînt drepte, cîte sînt curate, cîte sînt iubite, cîte sînt de bună laudă, acestea să gîndiți (și să graiți)” (Fil. 4, 8). Numai urmînd acestor porunci vorbirea sau limba noastră își împlinește rostul ei firesc, căci „buzele celui drept hrănesc pe mulți oameni” (Pilde 10, 21).

Sf. Apostol Petru ne învață mai direct dîndu-ne și în această privință ca model de urmat pe Dumnezeu, cînd zice: „**De grăiește cineva, (graiul lui) să fie ca graiul lui Dumnezeu**” (I Petru 4, 11), iar cuvîntul lui Dumnezeu, descoperit nouă prin prooroci și prin Fiul Său, știm că este numai viață, numai spre binele și fericirea oamenilor. Tot Sf. Apostol Petru ne arată că buna chibzuială în vorbire este condiție pentru o viață pașnică chiar aici pe pămînt. Căci, zice el, reproducînd din psalmul 34: „Cel ce voiește să iubească viața și să vadă zile bune, (acela) să-și oprească limba de la rău și buzele sale să nu grăiască vicleșug. Să se ferească de rău și să facă bine, să caute pacea și s-o urmeze pe ea” (I Petru 3, 10—11).

Nu fără temei, deci, Fer. Ieronim îndeamnă pe fiecare creștin să-și păstreze în curăție nu numai ochii, ci și limba.

Să luăm, dar, aminte asupra acestor învățături, care ne arată atît de clar și frumos rostul vorbirii noastre.

Să cultivăm cu grijă și să ne supraveghem cu atenție vorbirea, pentru că orice cuvînt al nostru poate, după caz, să zidească sau să dărîme sufletește, să rănească și să îndurereze sau dimpotrivă, să mîngîie sau să vindece răni adînci, să înstrăineze sau să cîștige suflete. Să înlăturăm din vorbirea noastră toate acele cuvinte care exprimă dispreț, desconsiderare, batjocură, ironie sau ură față de semenii noștri, precum și toate celelalte cuvinte de prisos, care nu spun și nu ajută cu nimic celor ce ne ascultă.

Limba creștinului trebuie să fie limba lui Dumnezeu — cum spune Sf. Petru — adică, limba dragostei care nu grăiește decît cele ce sînt bine plăcute lui Dumnezeu și spre folosul și zidirea semenilor noștri. Ea este limba adevărului, a dreptății și a păcii. De aceea trebuie să fim și noi mereu alături de cei ce folosesc vorbirea numai în scopurile întăririi păcii între oameni și pentru propășirea vieții lor materiale și spirituale. Iar cuvintele dreptului Iov să le avem mereu în față: „Cîtă vreme duhul meu va fi întreg în mine și suflarea lui Dumnezeu în pieptul meu, buzele mele nu vor rosti nici un neadevăr și limba mea nu va grai nici o minciună” (Iov 2, 3—4), bineștiind să nu poate curge din vîna aceluiași izvor apă dulce și apă amară, adevărul și minciuna.

Nicolas, Metropolit de Kroutitsy et de Kolomna: DISCOURS SUR LA PAIX. 3-e serie (1955—1957), Editions du Patriarcat de Moscou 1958.

Patriarhatul Moscovei publică un al treilea volum în limba franceză care cuprinde discursurile pentru apărarea păcii rostite de I. P. S. Nicolae, ca mitropolit al Krutițelor și Kolomnei, în perioada 1955—1957.

În cele 25 discursuri, conferințe, declarații, alocuțiuni, mesaje, articole și răspunsuri, strânse într-un volum frumos și îngrijit, apărut în condiții tehnice ireproșabile, I. P. S. Mitropolit Nicolae se ocupă cu problema păcii.

Personalitate marcantă și figură aleasă de ierarh în a cărui inimă vibrează adânc sentimentele alese care trebuie să însuflețească întreaga omenire în nădejdea făuririi unei lumi mai bune, în care iubirea frățească și unirea tuturor să se împotrivească urii și războiului, I. P. S. Mitropolit Nicolae scoate în evidență rolul deosebit de important al Bisericii Ortodoxe Ruse în promovarea solidarității creștine în lumea întreagă și condamnă politica „de pe poziții de forță”, cursa înarmărilor și armele atomice și cu hidrogen (p. 8). Biserica Ortodoxă Rusă a urmărit cu perseverență desfășurarea evenimentelor internaționale, susținând la timpul său ideea unui Pact al Păcii între marile puteri și făcând în repetate rânduri apel la înțelepciunea omenească să rezolve toate conflictele și neînțelegerile internaționale fără vărsare de sânge și să îndrepteze relațiile internaționale pe calea cea bună. Această înțelepciune este totdeauna preferabilă instrumentelor de război — zice I. P. S. Sa — deoarece ea conduce azi lupta popoarelor pentru pace, luptă care se bazează mai ales pe forțele morale: bunăvoință, spiritul pacific și iubirea de aproapele (p. 10).

După ce arată că un război atomic ar constitui o crimă împotriva umanității și că un asemenea război este incompatibil cu onoarea și cu demnitatea umană, cere interzicerea tuturor armelor atomice și punerea lor înafara legilor, căci: „Nu există putere pe pământ care să fie mai tare decât voința popoarelor. Și pacea va fi cu atât mai trainică cu cât această voință va fi exprimată cu mai multă energie” (p. 13).

În discursul rostit la Adunarea Mondială a Păcii care a avut loc la Helsinki, în 26 iunie 1955, constată cu amărăciune întreg echivocul situației create după cel de al doilea război mondial: de o parte constatarea că deși au trecut mai bine de zece ani de la încetarea războiului, totuși pacea n-a fost încheiată; de altă parte, se relevă caracterul agresiv al unei părți din omenire care pregătește blocuri militare în scopul dezlănțuirii unui război mondial. „Ochii noștri — zice I. P. S. Mitropolit Nicolae — care au contemplat suferințele fără număr pricinuite omînirii de acest război, sînt azi martori la renașterea de alianțe militare, de îngrămădiri de arme ucigătoare, reconstruirea economică a multor țări pe baze militare, restaurarea unui stat militarist în centrul Europei făcînd din agresorul de ieri un participant activ al blocului Atlanticului de Nord” (p. 18).

Și în acest discurs I. P. S. Mitropolit Nicolae schițează mijloacele cele mai bune prin care crede că se poate ajunge la pace, pe care în calitatea pe care o deținea — le și propunea omenirii. Cel dintîi mijloc prin care se poate ajunge mai ușor la pace este crearea unei unități sufletești prin legătura păcii între toate popoarele pămîntului. Biserica lui Hristos dorește ca fiecare om să devină un propovăduitor al păcii, însuflețit mereu de această măreață și nobilă idee. Pentru realizarea acestui ideal e nevoie de o înțelegere comună în privința armelor atomice și a tuturor armelor de exterminare în masă. Se știe că toate aceste arme au fost făurite din dorința de stăpînire a altor popoare. Pe bună dreptate ele pot fi calificate drept mijloace de distrugere a fundamentului moral al vieții omenesti. Plecînd de la această constatare I. P. S. Sa susține că interzicerea armelor atomice și cu hidrogen nu poate să-și aibă temeiul numai în unele norme juridice sau în unele măsuri de constrîngere, ci trebuie să-și afle rezolvarea în aplicarea principiilor morale. Unul dintre aceste principii este însași viața, care, după credința noastră, este nedezlipită de iubire. De aceea zice I. P. S. Sa: „Noi dorim să trăim nu numai azi, ci și mîine, pentru ca să simțim plăcerea revederii ființelor pe care le iubim și care ne iubesc la rîndul lor. Noi vrem să trăim nu numai mîine, ci și veșnic, căci noi iubim pe Acela care plin de iubire pentru noi ne-a creat așa cum a creat viața însași. Și din acest motiv, deci, interzicerea armelor atomice și cu hidrogen trebuie să constituie unul dintre principiile fundamentale ale vieții internaționale” (p. 21).

În problema securității colective cere ca principiul: „unul pentru toți și toți pentru unul întru apărarea păcii” să fie ridicat la valoare de lege internațională.

Vorbînd despre principiul coexistenței pașnice, spune că el nu se poate aplica în mod practic fără încredere reciprocă, încredere care să plece din dorința fierbînte de a-l ajuta pe aproapele și a împărtăși cu el binele pe care îl ai. „Desigur — zice înaltul ierarh — noi aparținem unor țări diferite, dar nu locuim oare aceeași planetă și nu sîntem oare luminați de același soare generos, care ne trimite fiecăruia razele lui binefăcătoare? Lucrurile care ne separă, ca, de exemplu legislațiunile noastre, modurile noastre de viață, moravurile și obiceiurile diferite, sînt de natură trecătoare și cu totul relativă, în timp ce, dimpotrivă, tot ce ne unește, tot ce constituie fundamentul nostru comun este de natură eternă și nepieritoare, izvor al bucuriilor noastre celor mai sublime” (p. 26).

Apărarea păcii trebuie să constituie punctul inițial al existenței umane pe pămînt, ea este principiul lucrurilor, căci viața însași este un lucru minunat, de neînlocuit și fără de reîntoarcere. Războiul, la rîndul său, este ceva irațional, absurd, căci după cum e irațional lucru să zidești o casă pentru ca să-i dai foc, să sapi o fîntînă ca apoi s-o astupî cu pămînt, să plantezi flori ca să le tai, să șlefuești o piatră prețioasă pentru ca s-o arunci în apă, e lucru fără îndoială cu mult mai irațional și mai absurd ca să dai viață unui copil pentru ca mai apoi să-l faci să îmbrace o uniformă militară și să-l trimiți la moarte” (p. 26).

În articolul: „Încrederea mutuală este drumul către pace”, arată că toate propunerile U.R.S.S. privind problema armelor atomice, ca și hotă-

rîrile Consiliului Mondial al Păcii, nu urmăresc decît un singur scop: de a preîntîmpina războiul atomic și de a uni popoarele prin încredere reciprocă.

Intr-o conferință ținută la Debrețin (Ungaria) expune unele probleme ale războiului și păcii văzute în lumina Sf. Scripturi, care-i permite să precizeze atitudinea creștinului în fața războiului și a păcii și la care nu are de dat de cît un singur răspuns: „Creștinismul este o religie a iubirii și a păcii” (p. 42). Religia creștină are o înaltă misiune pe pămînt: reeducarea inimii omenesti. Creștinii trebuie să fie călăuziți de principiul promovării valorilor spirituale în viața de aici de pe pămînt și de a face să domnească pacea în lume, ceea ce însemnează pentru ei o reîntoarcere la viața creștină adevărată prin credință și prin punerea în practică a principiilor ei luminoase în împrejurările date ale orei prezente (p. 44).

În discursul rostit la Stockholm, în 9 aprilie 1956, la sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii, care poartă titlul: „O temelie tare la edificiul păcii”, după ce își manifestă bucuria participării la lucrările Consiliului, arată cu multă competență că: „Pentru ca edificiul păcii să poată fi zidit nu-i suficient să aibă numai ziduri și un acoperiș, ci trebuie să aibă mai întîi temelii tari, căci altfel, asemenea casei zidite pe nisip despre care amintește Evanghelia (Mt. 7, 25—27) ploaia și vînturile și apele îl vor lovi și căderea lui va fi mare”. Această comparație exprimată într-o imagine atît de plastică, invită pe toți creștinii să-și păstreze credința lor în Iisus Hristos, dar poate să fie aplicată foarte bine și ziditorilor păcii internaționale, căci apărînd pacea, noi toți trebuie să cunoaștem și temeliile pe care urmează să fie zidită. „Căutînd să afle baze reale pentru destinderea internațională și pentru pace — zice I. P. S. Mitropolit Nicolae — majoritatea oamenilor încep a înțelege și a simți în mod instinctiv că problema esențială a vieții internaționale la ora actuală este aceea a dezarmării condiționate prin interzicerea armelor nucleare și controlul energiei atomice. Ne dăm perfect de bine seama — zice mai departe înaltul ierarh — că orînduirile politice și tratatele economice încheiate între state cu regimuri diferite nu vor putea ele singure să asigure pacea. Numai un acord asupra dezarmării, realizat imediat, poate să marcheze începutul împăcării popoarelor” (p. 56).

Glasul popoarelor care nu doresc războiul are un rol deosebit în crearea climatului potrivit de încredere între popoare. Ele trebuie să ceară guvernelor lor să acționeze în acord cu voința populară. Fără aceste premize nu poate exista încredere între popoare și cu atît mai mult nu poate fi zidită pacea în lume.

Biserica Ortodoxă Rusă lucrează intens în spiritul acestor cerințe menite să devină realitate în relațiile internaționale, în spiritul încrederii și al înțelegerii reciproce, care să servească de bază la cooperarea solidă și durabilă între popoare.

În încheiere, I. P. S. Mitropolit Nicolae amintește un vechi obicei al indienilor: cînd două triburi dușmane ajungeau să încheie pacea, războinicii săpau un șanț adînc și aruncau în el toate armele, ridicau peste ele o

movilă de pământ și sădeau pe vârful acelei movile un pôm tînăr care era simbolul vieții, al înțelegerii și al prieteniei. Actualizînd acest exemplu și adresîndu-se mai ales acelor participanți obișnuiți altfel să vadă și să înțeleagă lucrurile, le zice: „Să lăsăm laoparte toate neînțelegerile și toate dezbinările dintre noi căci nici una dintre ele nu va putea să justifice nici măcar a mia parte din ororile, suferințele, lacrimile și durerile pe care ni le aduce războiul. Să îngropăm deci într-o înțelegere comună, armele de război, pentru a planta pe movila de pământ vlăstarul cel verde al arborelui păcii. Acest arbore să desfăteze ochii noștri obosiți și inimile noastre amărîte, să crească frumos și tare pentru ca cei ce vor veni după noi să-i înconjoare cu aceeași grijă și cu aceeași dragoste și să se bucure și ei de roadele lui gustoase” (p. 62).

În discursul: „Contribuția creștinilor la apărarea păcii” rostit în 18 aprilie 1956 la Moscova, la adunarea reprezentanților opiniei publice sovietice, consacrată cercetării rezultatelor sesiunii extraordinare a Consiliului Mondial al Păcii de la Stockholm, arată partea de răspundere ce revine tuturor Bisericilor, precum și fiecărui creștin în parte pentru stabilirea păcii pe pământ și în lume, deoarece duhul păcii și al iubirii sînt firești în fiecare religie (p. 64). Vorbînd în numele Bisericii Ortodoxe Ruse, care încă din anul 1949 participă la lupta comună pentru apărarea păcii, își ia îndrăzneala să proclame cuvîntul său de ordine în auzul și prezența tuturor participanților: „Moarte războiului! Război războiului! Pentru biruința și înflorirea vieții!”.

În prezentarea învățăturii creștine privind problema care însuflețește întreaga activitate pe această linie a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, a Bisericii Ortodoxe Ruse în general precum și a altor Biserici creștine în lupta pentru pace, o valoare deosebită are conferința rostită la Casa Socială din Oslo (Norvegia) în 2 martie 1956, cu titlul: „Pace și prietenie între popoare”. În ea se precizează modul cum trebuie să se desfășoare lucrarea în folosul apărării păcii și prieteniei dintre popoare. Dezaprobînd consecințele inumane ale războiului, I. P. S. autor face o precizare a situației politice din aceea vreme indicînd și calea ce duce la soluționarea principalelor probleme care privesc apărarea păcii în lume. Trebuie recunoscut dreptul la viață pentru fiecare om și pentru fiecare popor. Lupta pentru cîștigarea acestor drepturi face parte din lupta pentru pace și prietenie dintre popoare.

Războiul este o violare a legilor divine și fiind o ucidere organizată este cel mai mare dintre toate relele. Urmare a păcatului originar, războiul ațîță ura, calcă în picioare iubirea, duce la violență, este cîntărc spiritului libertății creștine și degradează demnitatea personalității umane care este chipul lui Dumnezeu (p. 69). Biserica trăiește și lucrează pentru mîntuirea omului, pentru transfigurarea lumii, ea propovăduiește iubirea și pacea. De ce fel de arme se folosește Biserica în propovăduirea păcii? Aceste arme sînt: iubirea lui Dumnezeu și iubirea deaproapelui. Biserica consideră că pacea creiază o stare sufletească favorabilă unei iubiri fecunde între oameni și ea constituie cea mai bună metodă de cîștigare a oamenilor pentru împărăția lui Dumnezeu (p. 72). Izvorul tuturor principiilor și ideilor creștine care determină activitatea noastră pentru apărarea păcii și prieteniei este Evanghelia (p. 77).

Apreciind din punct de vedere creștin situația sau posibilitățile reale de atunci de a stabili pacea, subliniază faptul că dovezile cele mai izbitoare de manifestări și dorințe a popoarelor sînt în favorul păcii. Inafara contactelor care au avut loc și în care s-au discutat problemele păcii și ale războiului, legăturile din ce în ce mai strînse între creștinii din Orient și Occident îmbracă un caracter particular (p. 79). Constată că încetul cu încetul ne eliberăm de prejudecățile politice și începem să ne dăm seama de responsabilitatea noastră solidară înaintea lui Dumnezeu pentru dezordinea din lume. Toate acestea sînt spuse cu sentimentul de a atinge ultima limită, dincolo de care ne așteaptă ori pacificarea generală, ori catastrofa (p. 80).

Situația în zilele noastre este de așa natură — precizează I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae — încît lupta pentru pace trebuie să devină preocuparea principală a fiecărui om, a fiecărui popor, a omenirii întregi. După ce arată că neîncrederea reciprocă sufocă atmosfera internațională și devine cauza principală a cursei înarmărilor, se face apel la credința creștină care unește popoarele prin legătura iubirii. Aceasta va constitui un stimulent puternic în afirmarea legăturilor de încredere între state și popoare. Increderea, de altfel, este cel mai iscusit arhitect al păcii între popoare.

De încheiere I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae face un călduros apel la pace prin strîngerea legăturilor de prietenie între popoare (p. 85—86).

În declarațiile făcute la New-York, în ziua de 2 iunie 1956 și la deschiderea convorbirilor cu reprezentanții Consiliului Național al Bisericilor lui Hristos în Statele Unite, în 4 iunie 1956, consideră vizita delegației Bisericii Ortodoxe Ruse în Statele Unite ca o fericită contribuție la muncă comună în vederea zidirii păcii între popoarele Uniunii Sovietice și acelea ale Statelor Unite.

În conferința: „Problemele păcii”, ținută la New-York în 5 iunie 1956, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae manifestă o preocupare constantă în ceea ce privește căile care duc la pacificarea omenirii. Urmărește cu viu interes schimbul de vederi în scopul creării unui front creștin unic împotriva amenințărilor unui nou război mondial.

În mesajul de Paști pentru frații creștini din Germania, radio-difuzat în l. germană în 20 aprilie 1957, însuflețit de dragoste pentru învierea Domnului zice: „În lumea aceasta alături de bogățiile cele trecătoare și efemere, există valori constante și incoruptibile, care dau vieții omului un sens transcendent. Printre acestea este una care primează între toate celelalte, căci ea este chiar fundamentul lucrurilor și izvorul cel nesecat al sfințirii omenestii. Această valoare supremă, constantă și incoruptibilă o constituie însuși adevărul cel veșnic și strălucirea cea nepieritoare a glorioasei Învieri a lui Hristos. În fiecare an vedem cum natura se reînnoiește și mai vedem cum diferitele fructe ajung la perioada coacerii, fructe care sînt servesc la nutreminutul nostru. Așa și noi, încălziți de razele iubirii lui Hristos trebuie să cultivăm roadele iubirii și ale prieteniei frățestii” (p. 103). Încheie în dorința ca să fie depuse toate eforturile în scopul abolirii războiului și pentru curmarea cursei înarmărilor.

Preocupat mereu de primejdia unui război atomic, I. P. S. Sa revine asupra necesității de a se pune capăt experiențelor cu arme nucleare și în

articolul: „Fii binevenit tineret creștin”, articol publicat în revista „Tineretea lumii”, nr. 7/1957 din prilejul celui de al VI-lea Festival Mondial al Tineretului care s-a desfășurat la Moscova sub semnul păcii și al prieteniei.

Aceeași preocupare se remarcă în discursul rostit la Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii, în Colombo (Ceylon), la 13 iunie 1957, în care cere să se facă auzit și respectat glasul puternic al tuturor luptătorilor pentru pace împotriva cursei înarmărilor și împotriva experiențelor nucleare (p. 114).

Culegerea aceasta de discursuri se încheie cu câteva mesaje în care arată cum omenirea în cursul lungii sale istorii a acumulat bogății imense, rod al unei îndelungate și răbdătoare munci. Munca creatoare a omului trebuie să aibă ca scop promovarea binelui comun și sporirea valorilor spirituale și nicidecum distrugerea acestora.

În mesajul adresat la 4 febr. 1958 poporului Ceylonului îndeamnă la unire în voința comună de a preveni din timp primejdia unui nou război mondial, pentru ca să se poată realiza mai curînd cuvintele prorocului Isaia: „În vremea aceea lupul va sta laolaltă cu mielul și leopardul se va culca lângă ied; vițelul și puiul de leu vor petrece împreună și un copil îi va mîna” (Isaia 11, 6).

Azi, cînd lupta pentru pacea generală devine tot mai strînsă, luînd un caracter decisiv și cînd această luptă a devenit o forță uriașă a vieții politice internaționale, culegerea aceasta de discursuri privitoare la problema păcii este bine venită. Din ea desprindem adevărul că stă în puterea omului să provoace războiul dar și să-l înlăture odată pentru totdeauna. Războaiele vor dispărea cînd prin colaborarea tuturor vor fi înlăturate cauzele reale de dușmănie care zac în inima omenească și care înveninează relațiile sociale.

Cititorii vor afla în această culegere o îndrumare sigură, un ghid credincios, un izvor bogat de învățăminte în lupta noastră necurmată pentru apărarea păcii.

Pr. Dr. ALEXANDRU MOISIU

BYZANTINOSLAVICA, revista Institutului slav al Academiei cehoslovace, anul XXI, nr. 1, Praga 1960, prezintă un bogat material informativ și pentru trecutul creștin. Astfel prof. Guiland R. de la Paris expune între altele și problema „Logodnei” la bizantini, după referatul lui Mihail Psellos și legislația împ. Leon VI și Alexie I Comnenul, fundamentală în chestiune (p. 1—26), privind condițiile, vîrsta, efectele și desfacerea ei; — prof. B. Leib de la Strasbourg prezintă „Cîteva aspecte de educație bizantină din v. XI” (p. 38 ss) legate de figura cunoscută a Annei Comnena; — prof. M. Șesan de la Sibiu semnează o cercetare despre: Floa bizantină în epoca Comnenilor și Angelilor (p. 48 ss); Duicev I. de la Sofia se ocupă cu: Figura arhiep. Iacob al Ohridei-Bulgariei (cca 1253), un scriitor renumit la vremea sa; Gherasimov Th. din Sofia prezintă „Monede bulgare de aur din veacurile XIII și XIV”, de la Asăneștii Ioan II, Constantin și Ioan Alexandru (p. 62 ss); — Vaillant A. de la Paris tratează despre „Euhologul de la Sinai”, din punct de vedere al particularităților sale limbistice slavone (p. 75 s); — Partea bogată a recenziilor merită să fie semnalată

cu următoarele lucrări mai importante: Meyendorff J., Grigore Palama, Apărarea slinților isihăști, text, traducere și critică; Louvain 1959, p. 433, în care se constată faptul, că a trecut deja epoca încriminărilor de erezie la adresa sf. Grigore Palama, proclamat „stilp al Ortodoxiei” și că ciocnirea ideologică cu Varlaam Calabritul, între 1337—1341, ar fi decurs mult mai potolit, dacă acesta din urmă nu s-ar fi legat violent de monahi (rec. Guillard R., Paris); — Henry R., Fotie, Biblioteca; text recept, Paris 1959, p. 253, prezintă, după o succintă biografie omagială, din care au dispărut invectivele răsuflăte ale card. Hergenröther, ca să facă loc moderației în stilul lui Dvornik, textul unor lucrări ale cunoscutului patriarh bizantin și anume: *Lexiconul*, *Amlilohia* și *Biblioteca*, prezentate după textul codicelui Marcian 450 din v. XII (Guillard R.). — Sevcenko Ih., *Nicolae Cabasila*, discursul Antizelot, interpretare; Cambridge 1957, p. 100, arată, că față de revolta zeloților de la Salonic dintre anii 1342—1349, expusă numai de către contrari, fapt care aduce insuficiența cunoașterii ei, Cabasila a luat o atitudine contrară, totuși el nu i-a combătut direct pe zeloți, ci pe comandantul Apokaukos, care confiscase unele proprietăți monahale atonite, se pare chiar din ordinul guvernului bizantin și la intervenția patr. Ioan Caleca, adversarul lui Gr. Palama și al isihăștilor atoniți; totuși Apokaukos se sprijinise la început pe zeloți, pînă ce aceștia s-au îndepărtat de el din cauza atitudinii sale arbitrare; Cabasila și-ar fi ținut cuvîntul sau mai ales contra partidei împ. Ioan V Paleologul (Hrochova V., Praga). — Zakynthios D. A., *Culegere bizantină*, Atena 1957, p. 380 este prima antologie de istorici bizantini, începînd cu Libaniu din v. IV. și pînă la Ducas, din v. XV. — Kowalenko Wl., *Din nou despre Dagome Iudex*, Anuar istoric 24, Varșovia 1958, p. 233s arată că sub D. I. se înțelege actul de donațiune din 991, prin care cneazul polon Mieszko (Mieczyslaw) se supunea patronatului papal; originalul ar fi fost scris în grecește (Ewert-Kappesowa H., Lodz). — Geanakopulos D. I., *Împ. Mihail Paleologul și Apusul*, Harvard Mass. 1959, p. 447, analizează politica împ. Mihail VIII și după recucerirea Constantinopolei în 1261, și cum a știut să facă față coaliției apusene de la Viterbo, fie prin pretinsa unire de la Lyon, din 1274, fie prin *Vespera sicană* din 1282, spre a spulbera cruciada Angiovinilor contra Bizanțului (Guillard R.). — Thiriet F., *România venețiană medievală (v. XII—XV)*, Paris 1959, p. 474, se ocupă cu relațiile Veneției față de Bizanț, cu ruptura din 1171, participarea activă la „devierea” cruciadei a 4-a spre Bizanț și politica următoare pînă în v. XIV. (Guillard R.). — Verpeaux J., *Nicefor Chumnos, bărbat de stat și umanist bizantin (—1327)*, Paris 1959 n. 216. indică activitatea acestui mare precursor al Renașterii apusene și importanța lui culturală pentru Europa pînă în v. XVI. (Guillard R.). — Grabar A., *Iconoclasmul bizantin*, dosar arheologic, Paris 1957, p. 277 și 163 ilustrații, prezintă problema din punct de vedere arheologic, care abundă în noutăți. Iconoclasmul a avut mai multe motive, între care și cultul personalității, folosirea icoanelor bisericești în scopuri politice, iconoclasmul religios arab al califilor Iezid II și Omar II, la care Biserica și-a precizat poziția prin can. 82 de la sinodul quinisexat din 692 (vezi Șesan, *Cinstirea sf. icoane*, 1942); totuși împ. Leon III a acordat cinstire deosebită sf. Cruci, pe care o puneă peste tot, unde era înlăturată icoana Mîntuitorului; de

aceea, la biruința Ortodoxiei iconodule, împ. Teodora a ținut seamă de acest fapt și împreună cu patr. Metodiu a procedat foarte prudent, păstrînd sf. Cruce peste tot alături de icoana Mîntuitorului (Ostrogorsky G., Belgrad). — Walter G., *Ruina Bizanțului*, (1204—1453), Paris 1958, p. 418, prezintă în 26 capitole istoria zbuciumată bizantină după 1204 pînă la cădere, punînd însă prea multă melancolie în expunere și chiar pesimism, și trecînd parcă anume cu vederea peste renașterea bizantină din timpul Paleologilor (Guilland R.). — Primov B., *Bulgaria din Evul mediu*, Studii istorice 2, Sofia 1959, p. 36ss, deschide porțile vastei cercetări despre bogomilism și urmările lui europene; recenzentul Werner E. din Lipsca aduce în completare un bogat material critic și informativ, cu argumentul, contra tezei lui Kiselkov, Puech și Miletici, că numele de Bogomil ar fi fictiv sau un titlu, că el a fost al unei persoane istorice reale (p. 116—124). — In fine Chi-su-ho, *Relațiile dintre China și imperiul bizantin*, Shanghai 1956, p. 37, subliniază cîteva momente din aceste relații din veacurile IV—VI și XIV—XVII. — In partea foarte bogată a notelor bibliografice (p. 135 pînă 216), sînt de relevat contribuțiile valoroase ale cercetătorilor sovietici mai în toate problemele de bizantinologie, fiind scrise de cunoscuții autori: Gorjanov B., Kajdan A., Matveiev V., Udaltova Z., Vasilievskaja J., Vinogradov V., Bogorodski B., Remennikov A., Dostian I., Litvin G., Lișev S., Pigulievskaja N., Rybakov B., Kropotkin V., Kuznetov V., Siuziumov M., Sokolova V. și alții, apoi și de cei georgieni. Dintre autorii romîni bisericești sînt citați: Belu D., Corneanu N., Ionescu I., Izvoranu St., Crăciunaș I., Cîndea Sp., Năsturel St., Rămureanu I., Șesan M., Barnea I., Zamfirescū D., Coman I. G., Moisesescu Gh. I., Pistrui Ch. și Pavel Mihail.

Prof. M. ȘESAN

DESCHIDEREA ANULUI ȘCOLAR 1960—1961 LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

În tot cursul lunii septembrie, la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, s-au desfășurat lucrările regulamentare ale sesiunii de toamnă și s-au făcut pregătirile trebuincioase pentru inaugurarea noului an școlar 1960/61 — al 150-lea din istoria acestui străvechi așezământ pentru pregătirea clerului Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal și Banat.

Cursurile și seminariile au început în ziua de 1 octombrie a. c., fiind precedate de îndătinata rugăciune de invocare a Duhului Sfânt, care a avut loc în paraclisul Institutului, în prezența membrilor Corpului profesoral și a studenților teologi.

Festivitatea de început de an școlar s-a desfășurat Duminică 9 octombrie a. c.

Dimineata, profesorii și studenții Institutului Teologic au luat parte la săvârșirea Sfintei Liturghii, în Catedrala mitropolitană, de față fiind P. S. Arhiepiscop Teodor Scorobet Rășinăreanul, membrii Consiliului Arhiepiscopesc, în frunte cu P. C. Vicar Traian Belasçu, numeroși protopopi, preoți și credincioși. Răspunsurile liturgice au fost date de corul mixt al Catedralei și de soliștii săi, sub diriguirea P. C. Conferențiar universitar Georghe Șoima. Predica duminicală a fost rostită de P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga, care în partea finală s-a adresat studenților teologi, arătându-le îndatoririle ce le revin ca viitori slujitori ai sfintelor altare.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, din ușile împărătești ale sfântului Altar, P. C. Pr. Moise Popovici, duhovnic al Institutului Teologic a dat citire rugăciunii îndătinată pentru cei ce se pregătesc să facă față îndatoririlor muncii la carte.

După Sf. Liturghie, în Aula Institutului Teologic Universitar s-a desfășurat programul festivității de început de an școlar. La masa prezidială au luat loc P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belasçu și P. C. Rector Dr. Sofron Vlad. În sală se aflau membri ai Consiliului Arhiepiscopesc, membrii Corpului didactic al Institutului, numeroși protopopi și preoți, părinți ai studenților și studenții teologi.

Festivitatea a început cu Imnul de Stat al Republicii Populare Române, executat de Corul studenților teologi, sub diriguirea P. C. Conf. univ. Gh. Șoima.

A luat apoi cuvântul P. C. Rector Dr. *Sofron Vlad*, rostindu-și cuvântarea de deschidere a noului an școlar 1960/61. P. C. Sa a spus:

La șirul lung al anilor de muncă desfășurată la această școală pentru pregătirea slujitorilor altarelor, cu începerea noului an academic, se mai

adaugă încă unul, care este al 150-lea la număr. Cei care în acest timp îndelungat s-au format sufletește în această școală, după comparația frumoasă a unui înalt ierarh și fost profesor al acestei școli, au fost asemenea norilor care se formează în sfera înaltă din evaporația pământului, iar când au ajuns grei de conținut, se coboară sub formă de ploaie binefăcătoare asupra pământului din care s-au înălțat.

Munca desfășurată în această instituție de către profesori și ucenicii lor, împletită într-un efort comun, a fost pe măsura înălțimii la care și-au plasat idealul pe care l-au urmărit și potrivit concepției ce au avut-o despre importanța misiunii preotului, ca propovăduitor al învățăturilor dumnezeiești și administrator al tainelor Lui sfinte. Ea era amăsurată prețuirii și cinstei deosebite pe care o atribuiau credincioșii unui preot adevărat.

Este de admirat jertfelnicia de care au dat dovadă credincioșii, pentru împodobirea altarelor sfinte. Totuși, podoaba cea mai frumoasă și cea mai prețioasă a altarului, a fost și este un preot curat și plin de pietate, care prin rugăciunile sale cheamă și coboară puterea lui Dumnezeu peste darurile puse pe altar. Biserica și altarul rămân pustii dacă lipsește preotul, care să-și împlinească misiunea sa sfântă pentru stabilirea comuniunii dintre credincioși și Dumnezeu. Prin prezența lui la altar, acesta devine ca și Muntele Sfânt pe care s-a urcat odinioară Moisi, pentru a fi aproape de Dumnezeu și a sta de vorbă cu El. Prin prezența preotului și slujba lui, altarul devine Vifleemul unde se coboară Fiul lui Dumnezeu, pentru a lua formă sensibilă în Sfânta Taină a Euharistiei. Prin prezența și slujba lui la altar, acest loc sfânt este asemenea unui Emaus, unde Hristos merge alături de credincioși și le vorbește făcând să le ardă inima, ca odinioară lui Cleopa și tovarășului său de drum, deși El rămâne acoperit privirii credincioșilor. Prin slujirea preotului la altar, cerul și pământul se ating. Dumnezeu petrece printre credincioși și acolo unde petrece El este o țară sfântă. (W. Stockmus: *Das Priestertum*. Freiburg i. Br. 1934, p. 32—3). Iată ce misiune înaltă are preotul. Pentru o astfel de misiune înaltă și sfântă trebuie să vă pregătiți și voi în acest institut.

Cît de minunate și cît de fecunde au fost și cît de actuale au rămas ideile Evangheliei, pe care preotul le-a vestit în trecut și trebuie să le propovăduiască pururea din fața altarului. Din fața altarului, preotul a propovăduit în trecut și învață și în prezent pe credincioși despre Dumnezeu. Din ideea aceasta despre Dumnezeu se desprinde concepția despre valoarea pe care o are omul, în calitatea lui de fiu al lui Dumnezeu, fie el chiar și cel mai umil. Învățătura aceasta a făcut să prindă rădăcini în sufletul oamenilor ideea că ei, în calitatea lor de fii ai lui Dumnezeu, sint frați și egali întreolaltă, indiferent de naționalitatea, starea socială, cultura sau profesiunea pe care o au.

Preotul adevărat, din fața altarului, a propovăduit credincioșilor despre împărăția lui Dumnezeu, care este o realitate cerească, din care omul, prin viețuirea și comportarea lui față de semenii, trebuie să facă o realitate pămîntească. Preotul a vestit din fața altarului și vestește neîncetat că iubirea este legea fundamentală a acestei împărății și că această lege trebuie să reglementeze raportul oamenilor întreolaltă.

Preotul, din fața altarului, a învățat că fiecare om este de aproapele nostru, așa după cum ne arată parabola Samarineanului milostiv. Atitudinea creștinului față de aproapele său suferind trebuie să fie cea a samarineanului milostiv. Preotul adevărat a propovăduit neîncetat, din fața altarului, adevărul evanghelic că nu ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură îl spurcă. Ceea ce iese din inimă, unde se plămădesc gândurile și planurile rele, simțămintele de invidie, de lăcomie și de ură, care stau la baza atîtor acțiuni nedrepte, nasc și alimentează atîtea adversități. Preotul a îndemnat și îndeamnă neîncetat pe credincioși să-și curețe mai întîi interiorul ființei lor, dacă voiesc să fie curați și drepecți în ținuta lor exterioară, sau cum spunea Mîntuitorul fariseilor, să spele mai întîi partea dinăuntru a paharului și a blidului, dacă voiesc ca acestea să fie curate și pe dinafară (Mt. 24, 26).

Preotul vestește din fața altarului cuvintele Domnului, că orice acțiune de binefacere pe care o face un credincios pentru semenul său, a făcut-o în realitate pentru Hristos (Mt. 25, 35—40). Pentru aceea, poporul și zice că cel ce pe sărac ajută, pe Dumnezeu îl împrumută. Preotul a învățat și învață neconținut, din fața altarului, că tot cel ce voiește să fie mai mare între semenii săi, să servească tuturor prin munca sa, dînd ca exemplu pe Mîntuitorul însuși, care a venit în lume nu ca să i se slujească, ci ca să slujească, dîndu-și chiar viața Sa ca răscumpărare pentru oameni (Mt. 20, 25—28).

Preotul adevărat a propovăduit și propovăduiește neconținut din fața altarului pacea între om și Dumnezeu, pacea între oameni și se roagă împreună cu credincioșii, încontinuu, pentru pacea a toată lumea. Iată numai cîteva din ideile, din tezaurul atît de bogat al învățăturilor evanghelice, pe care preotul a fost și este chemat să le propovăduiască din fața altarului, care au revoluționat sufletele și le-a pregătit pentru prețuirea mai dreaptă a persoanei omenești și a pregătit pe oameni încontinuu pentru o orînduire socială mai dreaptă. Pentru propovăduirea acestor învățături sublimе și a altora asemenea acestora, de care e plină Scriptura sfîntă, trebuie să vă pregătiți și voi, iubiți studenți.

Studiați sub îndrumarea profesorilor voștri Sfînta Scriptură. Transcrieți de pe filele ei învățăturile sublimе pe tablele de carne ale inimilor voastre, căci ele sînt învățături dumnezeiești. Din ele veți sorbi voi încontinuu elan de a fi propovăduitori ai adevărului dumnezeiesc. Învățați și adînciți cu sîrguință, sub conducerea profesorilor voștri, toate celelalte studii, fiindcă din unele veți învăța să cunoașteți trecutul Bisericii creștinești și strămoșești, pe care vă pregătiți să o serviți și veți vedea tot ce a făcut această instituție pentru formarea morală, pentru ridicarea culturală și socială a credincioșilor săi. De acolo veți culege exemple de muncă devotată și jertfelnicie pentru activitatea voastră preoțească. Din alte studii veți învăța să cunoașteți învățăturile de credință nealterate ale Bisericii noastre și învățăturile ei morale drepte, pe care să le propovăduiți și după care să vă potriviți purtarea voastră pentru a fi creștini și preoți adevărați. Din altele, veți învăța principiile care trebuie să vă călăuzească în activitatea voastră pastorală și de slujitori ai sfintelor altare. Imbogățiți-vă mintea studiind cu sîrguință și adînciți-vă pietatea rugîndu-vă cu evlavie, căci mijloacele necesare studiului, ca și formării pietății voastre, nu vă lipsesc

în acest institut. Muncind astfel pentru formarea voastră intelectuală și morală, vă încadrați în tradiția veche a acestui Institut, dînd un conținut real și bogat anului 150 din viața acestui Institut.

Mă adresez și eu vouă cu cuvintele Sf. Apostol Pavel din epistola către Efeseni, îndemnîndu-vă să: „Luați toate armele lui Dumnezeu” ca „toate biruindu-le să stați în picioare”. Pentru aceea, „încingeți-vă mijlocul vostru cu adevărul și îmbrăcați-vă cu zaua dreptății. Încălțați-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii” (Efes. 6, 13—14).

Îmbrăcați cu această armătură, voi veți răspunde demni propunerii și apelului făcut de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, în forul internațional al O.N.U.-lui, ca tineretul diferitelor țări să fie educat în spiritul păcii.

La acest început de an, exprim mulțumiri filiale și recunoștința profundă a întregului corp profesoral față de autoritatea noastră bisericească superioară, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh *Justinian*, organizatorul și îndrumătorul învățămîntului teologic. De asemenea și Inalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, îndrumătorul înțelept de fiecare zi al acestui Institut, Inalt Prea Sfințitului *Vasile*, Mitropolitul Banatului, Prea Sfințitului *Valerian*, Episcopul Oradiei, Prea Sfințitului *Teofil*, Episcopul Clujului, pentru tot interesul și purtarea de grijă pe care o au pentru bunul mers al acestui Institut. Aceeași mulțumire și recunoștință profundă o exprimăm și Departamentului Cultelor, pentru toată sollicitudinea și sprijinul larg acordat Institutului nostru. Mulțumesc Consiliului Eparhial, în frunte cu Păr. vicar Traian Belasçu, care au arătat și arată cea mai largă înțelegere pentru nevoile Institutului, rezolvînd totdeauna cu bunăvoință cererile de ajutorare ale Institutului.

Fiindcă profesorul vechi al acestui Institut, care timp de 12 ani a îndeplinit și sarcina de răspundere de director de studii și prorector, în care calitate a lucrat cu devotament și multă pricepere și tragere de inimă pentru bunul mers al Institutului, Păr. Sp. Cîndea s-a retras din acest post, eu îi exprim cu această ocazie mulțumirile întregului corp profesoral și ale mele personal, pentru activitatea desfășurată în postul de prorector al Institutului.

Institutul nostru — în locul D-lui Dr. Mircea Aleman, care s-a retras din postul de medic al Institutului, căruia încă îi exprimăm recunoștință pentru activitatea desfășurată în postul avut — a angajat pe Dl Dr. Liviu Popa, căruia îi dorim activitate rodnică.

Constă cu bucurie că la această festivitate participă și venerabilul profesor I. Lupaș, care în luna august a anului curent a împlinit 80 ani. Domnia Sa a fost un profesor prețuit al acestei școale și prin activitatea sa cărturărească a tras brazdă adîncă în ogorul istoriei noastre bisericești. Prin cercetările sale a adus lumină în o mulțime de probleme din acest domeniu. La împlinirea a 60 ani a distinsului profesor, cei care i-au cercetat activitatea încreștau numărul mare de 683 de titluri, cuprinzînd: lucrări, studii, conferințe și articole, etc., la care se mai adaugă rodul muncii intense din cei 20 ani ce au urmat după aceea. Acestui cercetător neobosit, fost profesor al Institutului nostru, care asemenea unei lumînări aprinse, consumîndu-se pe sine, a căutat să lumineze pe alții, la împlinirea celor 80 ani ai etății sale, îi urăm din suflet deplină sănătate pentru anii pe care îi va

hărăzi Dumnezeu. Felul cum și-a îndeplinit acest cărturar distins slujba la altarul Bisericii, să vă fie vouă, iubiți studenți, pildă de urmat în activitatea voastră.

După aceea, Corul a executat compoziția bisericească „Taina creștinătății”, armonizată pe textul din Epistola I-a a Sf. Apostol Pavel către Timotei (3, 16).

De încheiere corul a executat cu măiestrie și simțire „Imnul Federației Mondiale a Tineretului Democrat”.

La sfârșit — în numele și din încredințarea I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — a luat cuvîntul P. C. Vicar arhiepiscopesc *Traian Belasçu*.

Adresîndu-se celor prezenți, P. C. Sa a spus în esență următoarele:

Am început lucrarea cea bună a noului an școlar 1960/61, în monumntala noastră Catedrală mitropolitană. Acolo, în fața Sfîntului Altar, am rugat împreună pe bunul Dumnezeu să reverse harul Duhului Sfînt peste profesorii și studenții Institutului nostru teologic și să-i facă părtași zi de zi de sprijinul și de ocrotirea Sa prea sfîntă.

De-acolo, am venit în această aulă și cei mai tineri, și cei mai vîrstnici, ca să ne bucurăm împreună de întoarcerea voastră, iubiți studenți teologi, din vacanță și de intrarea voastră din nou sau pentru înția dată pe porțile acestei bătrîne instituții de pregătire a clerului din Eparhiile Mitropoliilor Ardealului și Banatului.

Regretăm din suflet, cu toții, că din mijlocul nostru lipsește de astădată iubitul nostru Arhipăstor, Înalt Prea Sfîntul nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, care e reținut de îndatoriri arhieresti în altă parte a Eparhiei. Dar cu toate că Înalt Prea Sfîntia Sa lipsește trupește, vă asigur că sufletește e alături de noi. Înalt Prea Sfîntia Sa m-a însărcinat să vă transmit tuturor, profesori și studenți teologi, arhierestile Sale binecuvîntări, încredințîndu-vă de dragostea părintească și grija neadormită pe care I. P. S. Sa o poartă zi de zi acestui Institut și tuturor ostentitorilor lui.

Ca de fiecare dată, în cuvîntarea de deschidere a noului an școlar, P. C. Sa părintele Rector a vorbit ca un înțelept. Să puneți la inimă iubiți studenți povețele sale și să nu pregețați a urma întru totul, toate îndrumările părintești pe care vi le-a dat.

Să nu uitați nici o clipă că voi, iubiți tineri, sînteți studenți — și anume, studenți teologi, adică viitori propovăduitori ai Evangheliei Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos în mijlocul obștei credincioșilor. Avînd această calitate, aveți totodată și îndatoriri mai deosebite.

Noi, dăm mulțumită lui Dumnezeu pentru faptul că în fruntea Institutului avem un corp profesoral pe cît de temeinic pregătît, pe atît de distins și de devotat catedrei, misiunii sale didactice și educative.

Voi, iubiți studenți teologi, aveți îndatorirea de a primi cu toată osîrdia învățăturile mîntuitoare de suflet pe care vi le împărtășesc harnicii și învățații voștri dascăli. Să nu fiți nici pămînt bătătorit din „cale”, nici „loc pietros”, nici pămînt năpădit de spinării, ci — așa cum ne învață Mîntuitorul în Parabola Semănătorului — să fiți ca pămîntul cel bun, care aduce rod însutit pentru voi și pentru misiunea de slujitori bisericești, pentru care vă pregătiți aici.

În continuare, P. C. Vicar Traian Belasçu — făcându-se interpretul ocîr-muirii bisericești — a exprimat felicitări Păr. Ioan Lupaș, fost profesor al acestui Institut, din prilejul împlinirii a 80 de ani de vîrstă și de fructuoase osteneți didactice și științifice.

După aceea, P. C. Sa a exprimat mulțumiri P. C. Prof. Dr. Spiridon Cîndea, care vreme de 12 ani, în calitate de prorector al Institutului, a muncit intens pentru bunul mers al acestui așezămînt bisericesc, dovedind devotament față de el și față de sfînta noastră Biserică.

Adresîndu-se din nou asistenței P. C. Vicar Traian Belasçu a arătat că veacul în care trăim este un veac al avîntului culturii, un veac al descoperirilor științifice care fac fala generației actuale.

Noi, ca slujitori ai sfîntelor altare, nu putem decît să ne bucurăm cînd vedem că știința înaintată a vremii noastre pătrunde tot mai adînc în tai-nele existenței. Să mergem înainte, paralel cu aceste descoperiri epocale, îmbunătățind și înfrumusețind mereu și strădaniile noastre pastorale.

Indemnul acesta îi privește în primul rînd pe studenții teologi. Mijloa-cele cu ajutorul cărora ei își vor putea face o pregătire preoțească la ni-velul exigențelor pastorale actuale, nu sînt multe, ci numai trei: rugăciunea, studiul și disciplina. Pentru formarea fondului vostru religios moral aveți la îndemînă două sfînte locașuri de rugăciune: Catedrala mitropolitană și paraclisul Institutului.

Pe acest fond religios-moral veți clădi toată știința voastră de carte. În acest scop, aveți la dispoziție o bibliotecă frumoasă, înzestrată cu lucrări din toate domeniile de cultură generală și în primul rînd de teologie. Dacă rugăciunea făcută zilnic, cu osîrdie, vă apropie de divinitate, munca intensă de studiu vă îmbogățește cunoștințele și vă face părtași de experiența vieții.

Rugîndu-vă și studiînd zi de zi, să nu dați uitării disciplina. Din pro-prie convingere, în chip liber consimțit, mesilit, să vă purtați cu luare aminte, în Institut și înafara lui. De la voi, tocmai fiindcă vă pregătiți pen-tru preoție, se așteaptă mult. Să nu uitați niciodată că disciplina este mama culturii și civilizației omenești. Prin ea, popoarele lumii au urcat culmile progresului, în toate epocile istorice.

La înapoierea Înalt Prea Sfînției Sale, îi voi arăta cu ce simțăminte alese și intenții curate începeți noul an școlar — al 150-lea din viața acestui Institut — pe care-l inaugurăm sărbătorește acum.

După ce a mulțumit P. C. Rector S. Vlad pentru osîrdia și priceperea cu care diriguiește zilnic, din faptul dimineții pînă-n seară, bunul mers al Institutului, P. C. Vicar arhiepiscopesc a rugat pe P. C. Profesori să fie mereu alături de studenții teologi, cu dragostea, cu căldura și cu înțelep-ciunea arătate în anii trecuți.

În partea finală a cuvîntării, a arătat că noul an școlar 1960—61 se deschide deodată cu începerea „Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice”. Mani-festările artistice și culturale care se vor desfășura în cursul acestei luni — și la care ne vom asocia cu căldură și noi, oamenii Bisericii — sînt me-nite să arate recunoștința frățească pe care o purtăm eroicelor popoare so-vietice, cu ajutorul mărinimos al cărora Patria noastră iubită, Republica Populară Romînă, în cei 16 ani trecuți de la Eliberare, și-a schimbat fața cu totul, înaintînd ca niciodată pe calea luminoasă a progresului material și spiritual.

La ora actuală — a spus P. C. Sa în continuare — privirile tuturor popoarelor de pe glob sînt ațintite spre ceea ce se discută acum la sesiunea Organizației Națiunilor Unite. Acolo se discută soarta omenirii. Acolo, cel mai de seamă luptător pentru pace al zilelor noastre, premierul sovietic Dl. N. S. Hrușciov, sprijinit de toate popoarele iubitoare de pace, expune mărețul plan de curmare a cursei înarmărilor, de efectuare a dezarmării, de sălășluire pe pămînt a unei vieți prospere pentru toți oamenii de bine, a unei vieți cruțată pentru totdeauna de ororile războaielor.

Din partea noastră, Marea Adunare Națională a trimis la O.N.U., ca șef al delegației Republicii Populare Romîne pe Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej. Urmărim cu dragoste și cu interes strădaniile pe care cel mai bun fiu al poporului nostru le depune la sesiunea O.N.U., pentru căuza apărării păcii și a curmării rușinoasei subjugări colonialiste, această pată a înaintatului nostru veac. Alătura de oamenii muncii din țara noastră, noi îi mulțumim din inimă Dlui Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru demnitatea și competența cu care reprezintă aspirațiile superioare spre pace și bunăstare ale poporului nostru și-i urăm succes deplin în nobile Domniei Sale misiune. (Aplauze).

Mulțumind tuturor celor prezenți pentru participare P. C. Sa a încheiat cu urarea: Trăiască pacea și bună-înțelegerea între popoare!

Corul studenților teologi a cîntat: „Mulți ani trăiască”. Cu acestea, într-o atmosferă cu adevărat înălțătoare a luat sfîrșit festivitatea de început de an școlar la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu.

Pr. Prof. GR. MARCU

FESTIVITATEA DESCHIDERII NOULUI AN ȘCOLAR LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN CLUJ

Deschiderea festivă a noului an școlar la Școala de Cîntăreți Bisericești și Seminarul Teologic din Cluj s-a făcut în 2 octombrie 1960. După serviciul Sf. Liturghii din Catedrala Episcopiei, oficiat de Prea Sfinția Sa Episcopul *Teofil* al Clujului, înconjurat de un sobor de preoți compus din P. C. Păr. Vicar Dr. Iuliu Goșescu, P. C. păr. consilieri O. Moțaru, S. Coman, insp. eparhial Gh. Simu, Gh. Moldovan, spiritualul Seminarului Teologic, A. Tomuș, protopopul Catedralei, arhid. Dr. I. Zăgreanu, directorul Seminarului Teologic și diacon P. Toaxen, s-a citit rugăciunea de invocare a Duhului Sfînt.

Festivitatea a continuat în sala festivă a școalei la orele 12,30, în prezența P. Sf. Sale Episcopului *Teofil* al Clujului, a membrilor Ven. Consiliu Eparhial, a reprezentanților Departamentului Cultelor, a delegatului Institutului Teologic Protestant din localitate, a profesorilor și elevilor școalei, precum și a asistenței.

Corul elevilor, condus de Păr. prof. I. Brie, a intonat Imnul de Stat al Republicii Populare Romîne după care a urmat cuvîntul de deschidere rostit de Păr. director arhidiacon Dr. I. Zăgreanu.

P. C. Sa își începe cuvîntarea arătînd că noul an școlar la această instituție de învățămînt religios se deschide în împrejurări de o importanță covîrșitoare din punct de vedere politic și științific, pe plan mondial. În momentul în care conducătorii statelor iubitoare de pace și libertate din lagărul socialismului, în frunte cu primul ministru al Uniunii Sovietice, *N. Hrușciov*, în cadrul celui mai important organism politic mondial, Organizația Națiunilor Unite, împreună cu reprezentanții altor popoare iubitoare de pace și libertate, se străduiesc să înlăture pentru totdeauna din lume pericolul unui nou război, în timp ce progresul științific și tehnic a ajuns la culmi nebănuite. Biserica Ortodoxă din Patria noastră scumpă își unește eforturile cu ale tuturor oamenilor cinstiți din lumea întreagă, pentru a se realiza în lume solia cerească de la nașterea Mîntuitorului: „Pe pămînt pace și între oameni bunăvoire” (Lc. 2, 14).

Școala noastră, — a spus mai departe pîn. director — păstrînd tradițiile Bisericii noastre strămoșești, are menirea să pregătească personalul deservent al Bisericii, sub un dublu aspect: al pregătirii teologice-profesionale și al celei social-cetățenești. Din acest motiv, în anul școlar care începe, toți cei ce au menirea de a face educație tinerilor ce urmează această școală, trebuie să-și intensifice munca pentru a obține roade mai bogate ca în trecut.

E necesar ca la început de an școlar să se indice măcar în linii mari, planul general de activitate pe care conducerea școlii înțelege să-l realizeze. Pîn. director a fixat acest plan în următoarele 5 puncte, lămurind detaliat în ce constă fiecare din acestea: 1. — Întărirea disciplinei elevilor în școală și în afară de școală; 2. — Însușirea cunoștințelor teologice și laice necesare, din partea elevilor, potrivit programului de învățămînt; 3. — Formarea conștiinței preoțești prin participarea la serviciile divine, meditații, predici, etc.; 4. — Pregătirea pentru viață, prin participarea la principalele manifestări sociale, artistice și culturale; 5. — Orientare temeinică în problemele sociale prin programul orelor de dirigiență, audiții radiofonice, presă, bibliotecă și muncă de folos obștesc, etc.

Pentru aducerea la îndeplinire a acestui program, Pîn. director spune că și în acest an contează, pe de-o parte, pe sprijinul corpului didactic și al întregului personal al școlii, iar pe de altă parte pe sprijinul autorităților superioare în măsură să ajute școala. De aceea P. C. Sa face apel în primul rînd la Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* și la Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, la Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Ardealului în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul *Nicolae*, la P. S. Sa Episcopul *Valerian* al Oradiei, iar în mod deosebit la P. S. Sa Episcopul *Teofil* al Clujului ca delegat al Sf. Sinod pentru problemele școlii, precum și la Ven. Cons. Eparhial al Episcopiei Clujului, rugîndu-i pe toți ca și în acest an să acorde școlii ajutorul și sprijinul moral și material de care are nevoie.

În al doilea rînd, Pîn. director roagă Onor. Departamentul Cultelor, prin D-nii împuterniciți prezenți, ca să acorde școlii același sprijin ca și în anii trecuți, sprijin fără de care școala nu-și are asigurată existența.

Pîn. director face un apel la elevii, profesorii și întregul personal al școlii ca fiecare să-și facă datoria în cadrul obligațiilor legale, pentru ca școala să-și poată îndeplini misiunea.

Cerind ajutorul Atotputernicului Dumnezeu pentru realizarea gândurilor exprimate, pâr. director încheie în nădejdea că roadele pe care școala le va aduce în acest an școlar vor fi cât mai îmbelșugate, spre mărirea sfintei noastre Biserici și spre folosul poporului muncitor din scumpa noastră patrie, Republica Populară Română. Cuvîntarea pâr. director a fost răsplătită cu vii aplauze.

A urmat apoi cuvîntul reprezentantului elevilor, Bob Valer din anul V, care exprimă mulțumirile elevilor față de P. S. Sa Episcopul *Teofil* și față de corpul profesoral al școalei pentru purtarea de grijă ce le-o arată, spre a-i crește ca viitori povățuitori ai credincioșilor întru învățătura dreptei credințe. Luîndu-și angajamentul în numele colegilor că toți elevii se vor strădui să dea roade bogate la învățătură și purtare, se adresează celor ce au pășit pentru prima oară pragul școalei, asigurîndu-i că elevii mai vechi le vor fi pildă de purtare bună și le vor acorda tot ajutorul de care vor avea nevoie.

A urmat apoi cuvîntul P. S. Sale Episcopului *Teofil* al Clujului.

Citînd din cărțile lui Moise și din proroci cîteva locuri din care rezultă lămurit calitățile ce se cereau pentru preoții Vechiului Testament, P. S. Sa arată că aceste calități au valabilitate cu atît mai mult pentru preoții Noului Testament. Între aceste calități, în primul rînd se situează evlavia, despre care vorbește adeseori și Sf. Apostol Pavel, înfățișînd-o ca pe virtutea fundamentală a preotului (I Tim. 6, 11).

Prin evlavie cîștigă și slințenia vieții personale, de aceea numai ea singură poate pune în valoare celelalte calități ale preotului, ori cît de numeroase ar fi acestea. Datoria tuturor elevilor școalei este de a-și dobîndi această virtute, fiindcă numai prin ea pot fi puse în valoare cunoștințele pe care ei le dobîndesc.

P. S. Sa spune mai departe că își însușește cu bucurie programul pe care Pâr. director l-a expus și roagă pe părinții și d-nii profesori ca să năzuiască a făuri din elevii încredințați spre educare buni creștini și buni cetățeni în același timp. În acest scop cere pâr. și d-lor profesori să nu fie darnici la note, ceea ce face ca elevii să nu învețe și să se prezinte sub nivelul cerut de vremurile pe care le trăim. De asemenea cere întregului corp didactic, pâr. spiritual și d-lui pedagog, să nu acopere pe elevii cu purtare necorespunzătoare. Cei nedemni de școala noastră nu au ce căuta în ea. De aceea, cei ce nu simt vocația pentru cariera preotească să se îndrepte spre alte cariere. P. S. Sa își exprimă deplina mulțumire că în programul înfățișat, Pâr. director a arătat preocupare deosebită pentru educația social-cetățenească a elevilor. Pe această linie, P. S. Sa își exprimă bucuria că Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, alături de marii conducători ai popoarelor iubitoare de pace, se străduiește să servească marea cauză a păcii din lumea întreagă.

P. S. Sa împărtășește elevilor și profesorilor școalei binecuvîntările Prea Fericitului Părinte Patriarh *Justinian*, ale I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, ale P. S. Sale Episcopului *Valerian* al Oradiei, precum și ale P. S. Sale personal și își exprimă nădejdea că în anul acesta munca profesorilor și elevilor va da roade îmbelșugate, spre binele Bisericii și al scumpei noastre Patrii, Republica Populară Română.

P. S. Sa își încheie cuvîntarea rugînd pe reprezentantul Departamentului Cultelor să transmită Onor. Departament al Cultelor cele mai bune gînduri de servire din partea școalei. a măreței cauze a păcii.

Festivitatea s-a încheiat cu rugăciunea „Tatăl nostru”, executată de corul elevilor.

M. DANCIU

VIZITAȚIE CANONICĂ

La 8 septembrie 1960 — Sfînta Maria Mică — Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, însoțit de P. C. Prot. D. Călugăr, secretar arhiepiscopesc, a poposit în parohia Ibănești-Sat din protopopiatul Reghin într-o vizitație canonică. În apropierea bisericii, I. P. S. Sa a fost întîmpinat de credincioșii parohiei și de preoți, în frunte cu P. C. Prot. M. Ciobanu.

C. Preot I. Hoța, paroh în Ibănești-Sat, a rostit un scurt cuvînt de întîmpinare, exprimînd bucuria tuturor celor de față pentru osebita cinste ce i se face parohiei prin vizita I. P. S. Mitropolit *Nicolae*. Drept răspuns, I. P. S. Sa a mulțumit pentru întîmpinare și a tîlmăcit simțămintele părintești pe care le nutrește fiilor din acele părți ale Arhiepiscopiei ortodoxe romîne de Alba Iulia și Sibiu.

Sf. Liturghie a fost slujită de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Prot. D. Călugăr. La sfîrșitul Sf. Liturghii, C. Preot I. Hoța a rostit predica zilei, accentuînd motivele pentru care Sf. Biserică a așezat prăznuirea de la 8 septembrie. Cuvintele Sf. Evanghelii din 8 septembrie au fost apoi tîlmăcite în grai ales de I. P. S. Mitropolit *Nicolae*. I. P. S. Sa a subliniat că surorile Marta și Maria, despre care vorbește Sf. Evanghelie, înfățișează, prin atitudinea lor arătată în prezența Mîntuitorului Hristos, cele două laturi din activitatea bunilor credincioși ai Bisericii noastre și anume: ascultarea sinceră a cuvîntului lui Dumnezeu și supunerea din conștiință față de legile țării. Amîndouă trebuie îndeplinite cu scumpătate, așa cum a accentuat Mîntuitorul în învățătura și viața Sa și așa cum ne învață Sf. Apostol Pavel în scrisorile sale.

Din Ibănești-Sat, I. P. S. Mitropolit *Nicolae* a trecut în parohia Hodac, unde a vizitat bisericile parohiale și a stat de vorbă cu credincioșii care i-au ieșit în întîmpinare.

Vizita I. P. S. Sale a lăsat bucurie și mulțumire în sufletele credincioșilor noștri din Ibănești și Hodac.

PARTICIPANT

CONFERINȚA PREOTEASCĂ

Preoții Bisericii noastre din protopopiatul Reghin s-au întrunit în conferință de orientare la 9 septembrie 1960, în Reghin, sub președinția I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, care era însoțit de P. C. Prot. D. Călugăr, secretar eparhial.

Înainte de a intra în conferință, C. preoți au luat parte în biserica protopopească la o doxologie. După aceea, în sala de ședințe, P. C. Prot. ra-

ional M. Ciobanu a rostit un cuvînt cald pentru I. P. S. Mitropolit Nicolae, arătînd că la Sf. Maria Mică I. P. S. Sa a împărtășit arhierească binecuvîntare credincioșilor din parohiile Ibănești-Sat și Hodac, spre marea mulțumire a acestora; iar acum aduce deosebită bucurie și în inimile preoților din întreg protopopiatul Reghin. Ei îl întîmpină pe I. P. S. Sa cu înșeninare și cu încredere, căci nu au uitat îndemnurile și sfaturile părintești ce le-au fost împărtășite înainte cu trei ani, în cadrul unei conferințe similare. Atunci, I. P. S. Sa i-a sfătuit să fie cuminți în cugetele și faptele lor, să grăiască numai ceea ce se potrivește chemării lor de părinți duhovnicești, să se roage și să muncească pentru binele Sf. Biserici și pentru propășirea Patriei noastre dragi. Preoții din protopopiatul Reghin, ca niște albine harnice, să treacă aceste îndemnuri în fapte concrete, dovedindu-se buni slujitori ai sfintelor altare strămoșești, dar și cetățeni harnici ai Republicii Populare Romîne.

Mulțumind pentru cuvintele cu care a fost întîmpinat, I. P. S. Mitropolit Nicolae a dat grai bucuriei că preoții din acel protopopiat au urmat îndemnurilor date lor înainte cu trei ani și că își îndeplinesc cu scumpătate îndatoririle față de Biserică și față de Patrie. Le dă și azi aceleași îndemnuri: „Să fie înțelepți ca șerpii și blînzi ca porumbeii” (Matei 10, 16), cum ne învață Mîntuitorul însuși și, astfel fiind, ei vor avea laudă de la Dumnezeu și de la oameni.

C. Preot Alexandru Mirza (Aluniș) a citit apoi referatul asupra temei: „Legăturile culturale și bisericești romîno-ruse. Foloasele prieteniei romîno-sovietice”, arătînd foarte documentat și cu multe amănunte prețioase în ce au stat aceste legături și cit de întinse sînt și astăzi foloasele acestei prietenii.

C. Pr. Vasile Usec de la parohia Lunca a adus completări la referatul citit.

La discuția pe marginea referatului au luat cuvîntul: C. Pr. Polieuct Porumbiu (Solovăstru), care a subliniat temeiurile prieteniei romîno-sovietice și necesitatea ca această prietenie să fie mereu întărită în conștiința credincioșilor noștri. C. Pr. Cijacovschi (Jabenița) a relevat încrederea, sinceritatea și perseverența care caracterizează prietenia romîno-sovietică. C. Pr. Gh. Cunesco (Luieriu) a apreciat elogios referatul și a arătat că legăturile de prietenie romîno-ruse pot coborî pînă la începutul mileniului nostru pe baza înscrisurii între familiile conducătoare din aceea vreme și a actelor de generozitate săvîrșite de poporul rus către poporul romîn. C. Pr. I. Bordea (Hodac) a arătat că prietenia romîno-rusă se adîncește neconținut prin A.R.L.U.S și a subliniat datoria preoțimii de a colabora sincer în cadrul acestei asociații.

Făcînd un rezumat al discuțiilor purtate pe marginea referatului, I. P. S. Mitropolit Nicolae i-a îndemnat din nou pe preoți să colaboreze intens cu stăpînirea democrat-populară în problemele de ordin obștesc și în lupta pentru pace și să activeze intens și la adîncirea prieteniei romîno-sovietice. Între noi, ca țări socialiste, există o prietenie care exprimă relații frățești calde și binefăcătoare. De aceea „ceea ce ați discutat și învățat aici — a încheiat I. P. S. Sa — să duceți și în mijlocul credincioșilor pe care îi

păstoriți, să fie și ei lămuriti. Și cu toții să fim și să rămânem „făcători de pace”.

Salutînd prezența la conferință a P. S. Sale Arhiepiscopul Emilian Antal — sosit între timp — P. C. Prot. M. Ciobanu a mulțumit călduros I. P. S. Mitropolit Nicolae pentru sfaturile înțelepte date preoțimii și a subliniat angajamentul că această preoție va fi și pe mai departe conștientă de chemarea sa pentru sf. altare și pentru prosperarea Republicii Populare Romîne.

Conferința preoțească de îndrumare de la Reghin s-a desfășurat în bune condiții și a adus spor în ridicarea preoțimii de acolo la nivel tot mai înalt.

D. CĂLUGĂR

TÎRNOSIREA „BISERICII NOI” DIN SOHODOL

Cuvîntul „Sohodol” vine din limba slavă și înseamnă „vale seacă”. Judecînd după pîrîiașul care străbate satul, a cărui apă aproape că se pierde prin prundiș, Sohodolul este într-adevăr o vale seacă, dar dacă judeci după dealurile din jur, îmbrăcate în pășuni și livezi bogate, presărate ici-colo cu case de oameni harnici, Sohodolul este și el un loc binecuvîntat cu tot felul de daruri, ca toate celelalte locuri din frumoasa noastră țară.

Sohodolul este așezat la primele dealuri care te întîmpină înainte de a intra în trecătoarea Branului, dealuri în spatele cărora se ridică semeți Munții Bucegi.

Zidirea bisericii noi cu hramul „Sf. Treime” — căci în Sohodol mai este încă o biserică — din această parohie, s-a terminat în anul 1830, iar la ridicarea ei n-au lipsit daniile fraților de aceeași lege din Muntenia, Moldova și din Rusia, fiind sfințită de vlădica Vasile Moga în vara aceluiași an. În urma unui cutremur de pămînt, în anul 1916 biserica a fost deteriorată. Încetul cu încetul, însă, ea a fost refăcută, iar mai de curînd, prin rivna credincioșilor și a preotului, biserica a fost îmbrăcată în haină nouă, fiind pictată în „fresco”.

Sfințirea bisericii, înnoită acum, a fost invitat s-o facă I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. Tîrnosirea a avut loc în ziua de 16 octombrie 1960, I. P. S. Sa fiind însoțit de la Sibiu de P. C. Prot. D. Călugăr, secretar eparhial, și diaconii Iosif Bolog și Gheorghe Papuc.

În ziua sorocită sfințirii, către ora 10, I. P. S. Mitropolit Nicolae a fost întîmpinat de o seamă de călăreți înveșmîntați în frumoasele și străbunele noastre straie, precum și de credincioși din loc și din împrejurimi.

Cuvîntul de bun venit a fost rostit de P. C. Dr. Vasile Coman, protopopul raionului Codlea, care tîlmăcește în cuvinte mișcătoare bucuria credincioșilor sohodoleni de a avea la ei acasă pe Arhipăstorul lor, calificînd foarte potrivit popasurile I. P. S. Sale, cu prilejul sfințirilor de biserici, drept sărbători ale păcii și ale îndrumării credincioșilor pe căile cele bune.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit Nicolae, care, între alte, mărturisește bucuria pe care o are ori de cîte ori merge la o sfințire de biserică, bucurie care este mai mare atunci cînd merge la o sfințire de biserică de munte. „Pentru că la munte sînt două lucruri, și curate și tari: curat este

aerul care înzdrăvenește trupul și curată și tare este credința întru care ne-am născut și întru care vrem să ne sălășluim dincolo de tărîmul acestei vieți". În continuare, I. P. S. Sa vorbește despre credința noastră creștinăască ortodoxă, care, deși veche, este mereu nouă și înnoitoare de viață, căci ea îndeamnă credincioșii ei la pace, la cinste și la hărnicie pentru binele lor și al Patriei.

S-a trecut apoi la slujba sfințirii bisericii, care a decurs solemn și mișcător, I. P. S. Sa fiind înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

În biserică, înainte de începerea Sf. Liturghii, a avut loc hirotiesirea întru protopresbiter stavrofor a P. C. Vasile Coman, act care a stîrnit mult interes în rîndurile credincioșilor care umpleau biserica.

A urmat apoi Sf. Liturghie arhierască, răspunsurile fiind date de cor.

La priceastă a predicat P. C. Prot. Vasile Coman, care, plecînd de la cuvintele: „Astăzi toate s-au umplut de lumină", face o scurtă asemănare între praznicul de acum și cel de la Paști. „De azi dimineată — continuă P. C. Sa — chemăm necontenit darul Duhului Sfînt să se cîmboare asupra noastră, asupra acestei biserici, asupra darurilor de pe Sf. Altar, ca împărțîndu-ne cu ele să putem împlini voia lui Dumnezeu. Această zi este o sărbătoare pentru că, prin rugăciunile I. P. S. Mitropolit Nicolae, această biserică s-a sfințit spre folosul credincioșilor, care vor fi povățuiți de aici, ca de o mamă adevărată, pe căile cele bune".

În continuare, mulțumește I. P. S. Sale pentru că înainte cu mulți ani l-a introdus în taina cărturăriei, iar acum l-a hirotinit întru protopresbiter stavrofor, pe aceleași meleaguri pe care și-a început pastorația, promițînd că se va strădui să calce cu vrednicie pe urmele marilor săi înaintași — protopopii Brașovului — pentru a fi de folos credincioșilor și Patriei.

La sfîrșitul Sf. Liturghii vorbește C. Preot paroh Gheorghe Mija, care în cuvinte emoționante face un scurt istoric al bisericii, la al cărei altar a slujit un șir întreg de preoți din familia Babeș, arătînd în continuare cîteva date mai de seamă din viața bisericii și a parohiei după care face o scurtă prezentare a felului în care s-au desfășurat lucrările de pictare.

În încheiere, mulțumește I. P. S. Sale pentru bucuria pe care a făcut-o credincioșilor sfințindu-le biserica, celor care și-au dat obolul într-un fel sau altul pentru ducerea la bun sfîrșit a acestei lucrări; P. C. protopop și D-lor inspectori de culte pentru tot sfatul și sprijinul acordat în munca sa, precum și preoților și credincioșilor care au luat parte la această sărbătoare, promițînd tuturor că se va strădui ca pacea și dragostea să înflorească în mijlocul parohienilor săi.

În încheiere a vorbit I. P. S. Mitropolit Nicolae, care, plecînd de la cuvintele Psalmistului, folosite la slujba de sfințire a bisericilor: „Înnoiește-te. Înnoiește-te noule Ierusalime, că slava Domnului preste tine a strălucit", a spus că acum cu adevărat „saltă și se bucură Sionul acesta al Sohodolului, pentru că, prin rugăciunile mele, ale fraților preoți și ale voastre ale tuturor, mărirea Domnului peste el a strălucit".

În continuare, I. P. S. Sa a mai spus între altele: De acum înainte va predica nu numai părintele din fața altarului, ci și pereții sfințiți ai bisericii, prin credința vie și caldă a Sfinților zugrăviți pe ei, căci cine vine într-o biserică împodobită își împodobește sufletul.

Indeamnă apoi credincioșii să țină la credința lor ortodoxă, credință care este totuși nouă, pentru că „Sfintele Evanghelii nu se învechesc niciodată”, iar cine ține la ele și le urmează întocmai va fi cu „inima hodinită și în această lume și în cealaltă”, povățuindu-i totodată să-și înnoiască viața precum înnoită le este acum biserica.

Noi nu deslipim Patria cerească — spune în încheiere I. P. S. Sa — de Patria în care viețuim trupește. De aceea, să ne ajute Dumnezeu să petrecem în pace și în muncă, spre binele Patriei de aici.

A urmat apoi o scurtă agapă, în cadrul căreia a luat cuvântul C. Preot I. Zăbavă, care se adresează cu deosebire P. C. protopop V. Coman, „frate și coleg al preoților”, masa fiind încheiată de I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, printr-un scurt cuvânt de apreciere la adresa preotului și credincioșilor sohodoleni pentru lucrarea bună pe care au săvârșit-o, îndemnându-i din nou la tot lucrul bun.

Cu acestea s-a încheiat praznicul sfînțirii bisericii din „Sohodol — biserica nouă”, care a însemnat cu adevărat un bun prilej de înnoire sufletească a credincioșilor din acele părți, pentru mai binele vieții lor.

GH. P.

IN CINSTEA LUNII PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE

Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, în colaborare cu Comitetul bisericesc de luptă pentru pace de la centrul Mitropoliei Ardealului și cu grupa sindicală de instituție a organizat o festivitate în cinstea Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice. Festivitatea s-a desfășurat în aula Institutului, luni 31 octombrie a. c., într-amiază.

Erau de față, în prezidiu: I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, Dl Ioan Florescu, reprezentantul ARLUS-ului orășenesc, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belasçu și P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, iar în asistență: consilieri arhiepiscopesci, profesorii Institutului, P. C. Protopop al raionului Sibiu Ion T. Munteanu, funcționari ai instituțiilor bisericești și studenții teologi.

La intrarea în aulă, I. P. S. Mitropolit *Nicolae* a fost întâmpinat cu imnul arhieresc, executat de Corul bărbătesc al studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima.

Festivitatea a început cu Imnurile de Stat ale Uniunii Sovietice și Republicii Populare Romîne, executate de cor.

Despre însemnătatea Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice a vorbit amplu, documentat și cald P. C. Prof. Dr. *Sofron Vlad*, rectorul Institutului Teologic de grad Universitar, care a spus în esență următoarele:

În intervalul de timp dintre 7 octombrie și 7 noiembrie au loc în fiecare an, pe tot întinsul înfloritoarei noastre Patrii, calde manifestări de recunoștință și admirație pentru Uniunea Sovietică, pentru harnicele și pașnicele ei popoare, pentru prietenia care ne leagă de ele și care se adâncește din ce în ce mai mult, spre binele nostru și în folosul întăririi păcii în lumea întreagă. Intrecerile patriotice care se desfășoară din acest prilej în fabrici și uzine, pe șantiere și în instituții, cuprinsul organelor de presă și manifestările artistice, reflectă bucuria cu care întregul nostru popor participă la cultivarea și adâncirea prieteniei romîno-sovietice.

Acum, ca și în anii trecuți, Biserica noastră, slujitorii și credincioșii ei, se asociază spontan și călduros la manifestările obștești dedicate acestei prietenii binefăcătoare pentru noi toți. Festivitatea noastră de astăzi este o modestă mărturie ocazională a acestei părtășii și a simțămintelor de dragoste și prețuire pe care le nutrim statornic față de popoarele marii Uniuni Sovietice.

În anul acesta, sărbătorim „Luna Prieteniei Romîno-Sovietice” în condițiile creșterii forțelor internaționale care militează pentru democrație și progres și în fruntea cărora se află Uniunea Sovietică. Această mare și prosperă țară a socialismului biruitor deține acum locul întâi pe arena internațională. Ea merge cu pași gigantiți în spre culmile unei propășiri fără egal. Ritmul de creștere a nivelului de trai al cetățenilor ei, ca urmare a Planului Septenal — plan mereu depășit, substanțial depășit în indicii săi de producție — este vertiginos și, de aceea, plin de făgăduințe. Relevînd cîteva date de ordin tehnic statistic, vorbitorul a arătat că în Uniunea Sovietică construirea societății viitorului, societatea comunistă, este asigurată printr-un progres tehnic uluitor și nu mai puțin prin osîrdia patriotică pe care o dovedesc toate popoarele sovietice. Construcția de locuințe spre exemplu, în Uniunea Sovietică depășește acum totalul suprafeței de locuit care se construiește într-o serie întreagă de țări occidentale, între care se află Statele Unite ale Americii, Anglia, Franța, Republica Federală Germană, ș. a. Reducerea zilei de muncă, trecerea treptată la săptămîna de lucru de 5 zile, fără micșorarea salariului și chiar cu sporirea lui, în Uniunea Sovietică este astăzi fapt împlinit. Pe de altă parte, Uniunea Sovietică deține o categorică înțietate față de țările capitaliste în explorarea cosmosului și în purtarea cu energie și înțelepciune a salvatoarei lupte pentru apărarea și consolidarea păcii.

Datorită succeselor ei în toate domeniile de activitate obștească și consecvenței cu care acționează pe plan internațional pentru pace și libertate, în opinia publică mondială s-a produs în vremea din urmă o schimbare profundă de atitudine față de marea țară a socialismului biruitor. Se înmulțesc prietenii ei, crește neconținut atracția pe care o exercită sistemul ei politic și economic de organizare a societății.

Cuvîntarea rostită de premierul sovietic, Dl Nichita Hrușciiov, la cea de-a XV-a sesiune a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, atitudinea sa fermă în favoarea dezarmării generale și totale, a lichidării înrobirii colonialiste și a reorganizării aparatului administrativ al ONU-lui, a mărit speranțele omenirii în așezarea pe Pămînt a unui climat prielnic accelerării propășirii universale.

Poporul nostru sprijină întru totul nobilele eforturi pe care Uniunea Sovietică le desfășoară în scopul apărării și întăririi păcii în lumea întreagă. Această voință de pace care ne însuflețește pe toți, a fost exprimată în auzul întregii lumi, de la tribuna ONU-lui, de către eminentul fiu al poporului nostru, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Uniunea Sovietică ne-a ajutat să construim o viață nouă în cuprinsul tinerei noastre republici populare. Și ne ajută în continuare. Prevederile mărețe ale Planului pe 6 ani de dezvoltare a economiei naționale a Republicii Populare Romîne se aduc la îndeplinire și se depășesc vădit cu ajutorul multilateral al Uniunii Sovietice. Iată de ce avem toate motivele să

dezvoltăm și să adâncim mereu, fără contenire, prietenia romîno-sovietică: ea se bazează pe dragoste și respect reciproc, pe într-ajutorare frățească.

Biserica noastră, aflîndu-se mereu alături de poporul muncitor, sprijinește din răspuțeri toate acțiunile Statului democrat popular pentru asigurarea propășirii obștești. Ea își aduce ofranda de participare la munca de socializare a agriculturii și e nelipsită de la lupta pentru apărarea păcii. Ea cultivă în rîndurile credincioșilor dragostea și prețuirea față de Uniunea Sovietică și eroicele ei popoare.

După ce a arătat ce se face în cadrele Institutului pentru apărarea păcii și pentru cultivarea în rîndurile studenților teologi a prieteniei față de Uniunea Sovietică — în conferințe de orientare și educative, în discuții fructuoase și în aplicații potrivite de actualizare la prelegeri, în popularizarea realizărilor mărețe ale popoarelor sovietice, ș. a. — vorbitorul a încheiat aclamînd împreună cu toți cei prezenți prietenia romîno-sovietică.

Conferința a fost încadrată de un program artistic adecvat, executat de corul studenților teologi, sub diriguirea P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima. Programul a cuprins: „Luntrașii de pe Volga” (cîntec popular rus), „Cîntecul păcii” de D. Șoștacovici, „Bătălia recoltei bogate”, compoziție de Gh. Șoima și o recitare: „Cîntec de dragoste pentru Țara Sovietică” de Maria Banuș (recitator: stud. teol. an. III Sînu Marius). În cadrele programului coral, și-a dat concursul ca solist stud. teol. an. I, Lupu Olimpiu.

Asistența a răsplătit cu aplauze entuziaste execuția măestrită a programului artistic.

De încheiere, a luat cuvîntul — ca și în anul trecut — I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. În esență, I. P. S. Sa a spus:

Sînt foarte îmbucurat că am putut fi de față la praznicul nostru de astăzi, praznic prin care am luat parte și noi la bucuria generală care se revărsă de la un capăt la altul al țării cu prilejul „Lunii Prieteniei Romîno-Sovietice”.

Bucuria aceasta, însă, nu ține numai o zi și nici numai o lună: Ea aparține vieții noastre întregi. Și convingerea că așa este constituie prin ea însăși o mare bucurie.

Mă bucur că Institutul nostru teologic a ținut să se încadreze în șuvoiul de bucurie obștească de-acum, bucurie a cărei manifestare anuală a devenit o tradiție pentru toți cei ce ostenesc în cuprinsul lui.

Tradiția face parte din viața noastră. O avem în urma noastră, trăim în actualitate și cu amîndouă făurim viitorul din ce în mai luminos și mai prielnic tuturor oamenilor.

Participînd la această însuflețită festivitate, mă bucur că studenții Institutului nostru, povățuiți înțelepțește de harnicii și destoinicii lor profesori, sînt în stare să facă totdeauna ceea ce trebuie — și să facă ceea ce trebuie așa cum trebuie să se facă. Programul serbării noastre dovedește și el acest lucru. Ii felicit și pe unii și pe alții și sînt încredințat că și profesorii și studenții noștri vor fi apostolii unei prietenii atît de frumoase ca cea romîno-sovietică, prietenie care așteptăm să se tot adîncească și lărgască, încît să cuprindă cu vremea lumea întreagă.

Am ajuns la convingerea că aici pe Pământ, se poate construi o viață a bucuriei și a păcii, cu neșărită dragoste de oameni. Noi vrem să fim apostoli ai acestei bucurii și ai păcii obștești. Cu noi este Mîntuitorul Hristos. Pe deasupra puterilor noastre slabe, El ne ajută să construim această lume mai bună, întii în sufletele noastre și de-acolo înafară, așa cum încredințați sîntem că prin El vom dobîndi și moștenirea vieții de veci.

Dumnezeu să ne ajute ca prin prietenia romîno-sovietică să ajungem la prietenia lumii întregi și, prin ea, la pacea generală și totală.

Serbarea s-a încheiat într-o atmosferă caldă și întremătoare.

După ce s-a întreținut cu cei prezenți, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a părăsit aula în acordurile imnului arhieresc.

PARTICIPANT

† PROT. STAVR. DR. NICOLAE STINGHE

Cronica bisericii „Sf. Nicolae” din Schei a înscris la data de 28 sept. 1960 încetarea din viață a venerabilului Protopop Dr. Nicolae Stinghe, care a slujit la altarul ei aproape patru decenii.

Părintele Nae — cum i se spunea — era descendent al unei familii de harnici muncitori din Scheii Brașovului. Își face studiile la școalele bisericii din localitate, apoi la Seminarul Andreian din Sibiu și la Facultatea de Teologie, luîndu-și doctoratul.

Din anul 1907 pînă în 1913 funcționează ca profesor de religie la Liceul „Andrei Șaguna” și de atunci pînă la pensie slujește ca paroh al bisericii „Sf. Nicolae”, iar din anul 1937 pînă în anul 1949 este protopop al tractului Brașov.

Activitatea Prot. Dr. Nicolae Stinghe a fost cunoscută ca profesor de religie, ca preot al bisericii „Sf. Nicolae” și ca protopop al tractului Brașov. Lui i-a revenit meritul și privilegiul de a restaura și înfrumuseța acest străvechi lăcaș de credință.

Mintea luminată a Mitropolitului Nicolae Bălan, mîna iscusită a pictorului Costin Petrescu și munca plină de dragoste și abnegație a protopopului Dr. Nicolae Stinghe au contribuit la mărirea prestigiului istoric al acestui Sion. Ziua de 10 noiembrie 1946, cînd s-a sfințit din nou biserica pictată în tehnica fresco, va rămîne, fără îndoială, una din zilele memorabile din trecutul ei bogat.

Ca protopop al tractului Brașov a muncit vreme de 12 ani, conducînd cu tact și înțelepciune preoțimea. Deși înaintat în vîrstă, a avut perspicacitatea necesară și înțelegerea vremurilor noi din Patria noastră și a mers în pas cu năzuințele poporului.

Mitropolitul Nicolae Bălan, apreciînd meritele deosebite pe tărîm bisericesc ale Păr. N. Stinghe, i-a acordat în anul 1946 distincția de iconom-stavrofor.

Slujba înmormîntării s-a oficiat în biserica „Sf. Nicolae” din Schei, în ziua de 30 septembrie, de către un numeros sobor de preoți.

În numele I. P. S. Mitropolit Nicolae și al Centrului Eparhial a vorbit P. C. Păr. Vicar Traian Belascu. Prot. Dr. Vasile Coman a înfățișat activitatea celui adormit și a adus omagiul preoțimii, iar Pr. Dr. Iuliu Ișa a rostit cuvîntul de rămas bun din partea credincioșilor.

Dumnezeu să-l așeze în rîndurile slujitorilor buni.

V. C.

PENTRU PACEA OMENIRII

CONFERINȚA CREȘTINĂ PENTRU PACE DE LA PRAGA SEPTEMBRIE 1960

În coloanele revistei noastre cititorii s-au putut lămuri de atâtea ori asupra problemei celei mai arzătoare a generației noastre, care este: pacea a toată lumea! Problema nu este numai una de discuție, ci dimpotrivă, de cea mai acută trăire, pentru că ea atinge înșiși bazele existenței noastre în epoca modernă contemporană, care se mîndrește cu cele mai importante descoperiri științifice, legate de taina atomului. Stăpînirea lumii, după cuvîntul lui Dumnezeu către om, nu înseamnă însă totodată și dreptul la distrugerea ei, ci dimpotrivă privește obligația omului de a înmulți bunurile sădite de Dumnezeu în creațiune; deci nu distrugerea războinică este un principiu divin, ci dimpotrivă, dezvoltarea cît mai favorabilă a tuturor condițiilor puse în natură și în om, ca să se desăvîrșească și să-și sporească necontenit condițiile de viață.

Deoarece însă din vitregie politică s-au născut și concepții militariste și revanșarde în lume, opuse forțelor păcii și ale construcției pașnice susținute de țările socialiste, de aceea a trebuit să se pună capăt și teologiei militariste cu justificare „divină” pentru arma nucleară prin adevărata explicare a Evangheliei Mîntuitorului Hristos, care prin învierea Sa a dovedit că scopul omenirii este viața și întreținerea tot mai sporită a acesteia și nicidecum pîrjolul, la vrerea vreunui smintit, chiar dacă el se cheamă cardinalul Ottaviani. Spellman sau altfel și este din tabăra militaristilor, alături de episcopul luteran O. Dibelius din Berlinul occidental, care exploatează Evanghelia în scopurile politicii lor înguste și nedrepte, prin care dovedesc că în inima lor nu sălășluiește Domnul păcii, ci Faustul distrugerii.

Contra teologiei militariste se accentuează tot mai puternic telogia păcii, care și-a găsit expresie și mai răsunătoare la recenta sesiune — a treia — a Mișcării creștine de la Praga, în zilele de 6—11 septembrie 1960.

Numărul participanților a fost de astă dată impresionant: 200 delegați din 27 state europene și de peste țări și oceane, tocmai din India, Indonesia și Japonia, nu numai din America. Delegația Bisericii Ortodoxe era compusă din următoarele figuri reprezentative: Prea Fericitul Patriarh Efrem al Georgiei, I. P. S. Mitropoliți: Pitirim din Patriarhia Rusă, Iustin al Moldovei și Sucevei, Nicodim al Patriarhiei bulgare, Ioan al Cehoslovaciei; P. S. Episcopi: Nicodim, șeful secției externe a Patriarhiei Ruse, Maxim, secretarul Sf. Sinod bulgar și Vasile de Bielsk-Polonia; și teologii: L. Pariiski de la Leningrad, Șt. Zankov și D. Diulgherov de la Sofia, M. Șesan de la Sibiu, Br. Cisarz de la Belgrad, F. Berki din Budapesta și A. Michalov, decanul de la Prešov și alții. Din partea evanghelicilor erau delegați din: Australia, Brazilia, Canada, Danemarca, Franța, Germania federală, Germania democrată, Anglia, Olanda, India, Indonesia, Italia, Japonia, Jugoslavia, Noua-Zeelandă, Norvegia, Polonia, Austria, România (Ep. Müller de la Sibiu și vicarul reformat A. Buthi de la Oradea), Suedia, Elveția, U.R.S.S., Ungaria, SUA și Cehoslovacia. Dintre aceștia s-au impus în mod deosebit prin tenacitatea creștină pentru pace: Cavalier-Franța, Gollwitzer, Harms, Klopenburg, Mochalski, Niemöller, Schroeter, Schweitzer, Vogel și

Wolf din Germania federală, Fuchs, Hager, Lotz, Ordnung, Wirth și Schmauch din Germania democrată, Collins, Ullman și Williams din Anglia, Rasker din Olanda, Forbech, premiat cu Premiul Internațional Lenin pentru Pace-Norvegia, Niemczyk și Wantula din Polonia, E. Koch din Viena, arhiep. Kiivit și Turs din U.R.S.S., Bartha, Kaldy, Pakozdy, Palfy și Varga din Ungaria, Milton Mayer din SUA și cehoslovacii Hromadka, premiat cu Premiul Internațional Lenin pentru Pace, Chabada, Novak, Turnsky și alții.

După rugăciunea inaugurală au început apoi pe rând să se desfășoare conferințele asupra temelor: „Pe calea spre o epocă de pace în omenire”, susținută de prof. H. Gollwitzer din Berlinul occidental, cu coreferat din partea cunoscutului luptător antifascist președ. luteran Martin Niemöller din Hessa; apoi „Pacea și dreptatea”, susținută de Hromadka; „Pacea și Biserica ortodoxă”, prezentată de I. P. S. Mitropolit Pitirim; „Pacea în epoca atomică”, în care specialistul Burckhardt de la Hannover a explicat puterea fantastică de distrugere a unei arme atomice, fiind de acord că această întrebuintare a științei este demonică și nicidecum în folosul omenirii. La întrebarea: Ce trebuie să facem astăzi?, și „Care sînt îndatoririle noastre concrete în prezent?”, pusă de referenții J. Collins de la Londra și de octogenarul E. Fuchs de la Lipsca, au răspuns numeroșii delegați în partea rezervată discuțiilor. Trebuie în deosebi subliniate propunerile concrete susținute de I. P. S. Mitropoliți Pitirim și Iustin, de Hromadka, Niemöller, Rasker, Pakozdy, Kloppenburg, Burckhardt, Cavalier, Novak, Shaw și ale altora, care vădesc necesitatea realizării dezarmării și a sistării experiențelor cu armele nucleare, ca să se potolească animozitățile și să se limpezească atmosfera, ca să dispară suspiciunile și mistificările și oamenii să poată colabora, coexista și vieții împreună.

Vineri 9 septembrie s-a trecut la lucrul în comisii. Comisia 1, cu tema: „Pe calea spre o epocă de pace în omenire”, avînd în frunte un birou constituit din Ullman, Șesan și Mochalski, a lucrat cu însuflețire pentru redactarea rezoluției finale; Comisia 2, condusă de P. S. Nicodim din Patriarhia rusă, Bartha și Kloppenburg, s-a ocupat cu condițiile întrunirii în 1961 a viitoarei conferințe pancreștine pentru pace; Comisia 3, în frunte cu Schweitzer, Rasker și Palfy s-a ocupat cu problema războiului rece, iar ultima, Comisia 4, condusă de Novak, Milton și Schmauch, a analizat problema: Pacea și dreptatea.

Delegația ortodoxă și-a dat întregul său aport la lucrările conferinței, precum și în comisii și de aceea I. P. S. Mitropolit Ioan al Cehoslovaciei a distins delegația Patriarhiei Romîne cu ordinul „Sf. Ciril și Metodie”, pe I. P. S. Mitropolit Iustin cu steaua cl. 2 și pe prof. M. Șesan cu medalia cl. 4.

Pentru a da expresie concretă stăruinței pentru pace și a dovedi că ostenitorii în acest cadru nu rămîn uitați, s-a comemorat în mod solemn amintirea decedatului secretar general al Mișcării, B. Pospîșil, ca și a coreferentului P. Dagadu din Ghana, iar decedatului luptător însuflețit de la Bonn, profesorului H. Iwand, i s-a decernat post mortem titlul de doctor honoris causa al Facultății evanghelice Comenius din Praga, în cadrul unei solemnități deosebite.

La sfîrșitul sesiunii, delegațiile evanghelice s-au rugat în biserica Salvator, iar delegații ortodocși au săvîrșit o sf. Liturghie panortodoxă în ca-

tedrala Sf. Ciril și Metodie din Praga, sub protia Prea Fericitului Patriarh Efrem. Au fost clipe de neuitat.

Rezoluția conferinței creștine pentru pace, atât de rodnică pentru opera păcii, fiind însoțită și de un apel către Consiliul ecumenist al bisericilor de la Geneva, de o adresă către Organizația Națiunilor Unite și de adrese stăruitoare pentru realizarea păcii către premierul sovietic N. Hrușciov și președintele S.U.A., cuprinde următoarele:

Conferința s-a întrunit într-o situație serioasă din istoria omenirii. După eșecul conferinței celor trei de la Paris, amenințarea omenirii cu un război sinucigaș atomic a devenit și mai apăsătoare. Războiul rece oferă condiții și mai otrăvite. Dar creștinătatea, deși frământată și dezorientată de falși profeți, simte nevoia unei acțiuni solidare, legată de credința unică în Eynaghelia Domnului Hristos. De aceea noi rugăm și avertizăm:

Intreaga omenire să se ridice într-un protest comun contra armelor de distrugere în masă, care vatamnă bunătatea lui Dumnezeu și trădează umanitatea; nici un creștin să nu participe la un război atomic și nici la pregătirea lui; toți creștinii sînt obligați să întreprindă tot ce le stă în putere, ca să înlăture pericolul unui nou război.

Rugăm stăruitor pe șefii de guverne cu răspundere să pună în practică deciziunile Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite și să realizeze dezarmarea și să respingă războiul rece ca instrument politic; să rezolve pozitiv problema amenințătoare germană și să acorde libertate țărilor de sub regim colonial, din Asia și Africa; iar poporul cel mai numeros din lume, cel chinez, să primească locul ce i se cuvine în rîndul statelor lumii. Să se dea asistență celor ce flămînzesc și sînt robiți și să fie sprijinite statele slab dezvoltate; să nu se mai facă discriminări religioase și sociale și să fie părăsită ideea falsă de cruciadă apuseană contra Răsăritului.

Nu vom cîștiga pacea dacă nu vom îndrăzni să ne cunoaștem mai bine prin întrunirile noastre, prin cunoaștere directă, prin vizite cît mai dese, prin contacte de tot felul, comerciale, culturale și de altă natură.

Pe baza mărturisirii noastre chemăm la colaborare pe toți frații din lume la o conferință pancreștină și rugăm: Nu așa de încet, iubiți frați, pentru că lumea strigă după pace!

Prof. M. ȘESAN

Insemnări

ADEVARATA IUBIRE DE OM. Sub titlul „Trei întâmplări” S. Drăgușanu prezintă (după „Izvestia”) trei fapte, care mărturisesc despre înalta conștiință umană a omului sovietic (Rev. „Veac Nou”, nr. 11/1960).

Prima: Elevul V. Savciuk din Harkov, lovit de o paralizie, care-l imobilizează luni de zile în pat, este luat sub ocrotire și îndrumare de clasa întreagă și profesorii vin acasă la el să-i predea lecțiile, ca astfel să-și poată termina școala și să treacă examenul de maturitate. E o manifestare concretă a grijii și dragostei de om, de participare la suferința lui și de ajutorare pentru depășirea suferinței.

A doua: Pilotul unui avion cu reacție, A. Laktionov, era amenințat să-și părăsească meseria din pricina unei miopii care se agrava. Un medic, nu s-a mulțumit să-i stabilească diagnosticul și să-i prescrie tratamentul, ci s-a identificat cu suferința pilotului, i-a pregătit niște lentile speciale, care se aplică direct pe retină și a făcut nenumărate zboruri de încercare împreună cu pilotul, pînă cînd acesta s-a obișnuit cu lentilele.

A treia: O femeie în vîrstă asistă pe stradă la ruptura dintre un tînăr și o tînără. Tînărul pleacă indiferent, tînăra pleacă disperată. Femeia necunoscută înțelege că tînăra nu trebuie lăsată singură. „Se duce, o ia simplu de mînă și începe să-i vorbească”. Ea „știa că un cuvînt bun, un sfat înțelept, pornind dintr-o inimă fierbinte, poate fi hotărîtor în această clipă” pentru tînără.

Toate aceste „întîmplări” din viața zilnică „demonstrează același adevăr:

a fi uman înseamnă în primul rînd a iubi oamenii cu o conștiință civică, a-i iubi cu putere de angajare imediată, de intervenție oportună în viața lor cînd au nevoie să fie ajutați”. Ele nu sînt cazuri izolate, ci exprimă „ceea ce înseamnă un nivel moral general în educația omului sovietic”. Ele sînt roadele unei morale, care combatte egoismul și promovează solidaritatea, într-ajutorarea frățească. Iubirea de om, efectivă, nu verbală, arată superioritatea morală a societății în care s-a desființat exploatarea omului de către om, în care omul nu mai este lup pentru om, ci prieten și frate.

SE ȘTIE că în sec. XVIII, din pricina prigoanelor la care au supus împărații austrieci pe românii ortodocși care nu voiau să treacă la „uniție”, în Ardeal au fost mari tulburări, care au culminat cu răscoala lui Sofronie (1760—1761), de la a cărei izbucnire s-au împlinit anul acesta (în mai) 200 ani. Mulți ortodocși (chiar „sate întregi”) în acele vremi de cruntă apăsare, ne mai putînd răbda prigonirile, au trecut munții în Țara Romînească și în Moldova. Acolo, ei s-au așezat în sate existente, sau au înființat noi sate. Dintre urmașii acestor refugiați s-au ridicat oameni de valoare pentru Biserica Ortodoxă și cultura romînească.

Între aceștia este și marele scriitor I. Creangă. Acest fapt este reamintit în articolul: „Două imagini ale satului în Amintiri din copilărie” de D. Vătamaniuc (Rev. „Luceafărul” nr. 6/1960). Despre humuleșteni I. Creangă

scrie că erau „răzeși fără pământuri”. „Cel fel de răzeși vor fi fost humuleștenii povestitorului — se întreabă D. Vatamaniuc — de vreme ce ei — măcar o parte — fug de peste munți de frica „păpistășiei”, adică a prigonirilor religioase”? După catagrafia anului 1820 humuleștenii sînt oameni săraci ce trăiesc din „munca cu mîinile”, fiind așezați pe moșia mănăstirii Neamț. Peste cîteva decenii (pe vremea lui Creangă) ei trăiau ceva mai bine din practicarea unor meserii. E neîndoios că și pe moșiile mănăstirilor exista exploatarea fîeudală (cum remarcă autorul articolului), dar cel puțin aici își puteau păstra credința ortodoxă, care în Ardeal era prigonită.

Bunicul lui I. Creangă, Petrea Ciubotariu, face parte dintre acești „băjenari”, stabiliți pe moșiile mănăstirilor. Ștefan a Petrei, tatăl scriitorului, se zbate ca Ionică să învețe carte, socotind că așa își face un rost mai bun și poate să devină un sprijin al familiei. Planul nu s-a împlinit. Intrînd în conflict cu autoritățile bisericești, a fost exclus din cler, iar cu dascălia n-a făcut multe parale. Opera lui literară însă îl așează în galeria marilor scriitori ai poporului român și al omenirii.

Iată cum sămînța din Ardealul prigoanelor religioase a găsit climat rodnic între moldoveni și a rodit spre slava întregului popor român. E încă un semn al vitalității romînești și al rodniciei influențelor reciproce dintre Ardeal și Moldova.

Urmașii celor trecuți cu sila la „uniație” s-au întors la Biserica strămoșească și se închină în libertate la aceleași sfinte altare împreună cu frații lor ortodocși. Petrea Ciubotariu, bunicul lui I. Creangă, dacă ar ieși din mormînt, ar avea de ce să se bucure, văzînd că am scăpat — cum ziceau în răscoala lui Sofronie — și de „iobăgie

și de uniație” și poporul muncește pentru sine și pentru fericirea lui.

DIN VECHEA LITERATURĂ. Editura Academiei Republicii Populare Romîne și Editura de Stat pentru Literatură și Artă au planificat pentru tipar publicarea în ediții critice a celor mai vechi scrieri (cronici și scrieri religioase). În cadrul acestui program au și apărut „Cronicile slavo-romîne din secolele XV—XVI”, într-o ediție revăzută și completată (text slavon și traducere) sub îngrijirea D-lui P. P. Panaitescu. În volumul acesta, pe lîngă cronicile de la Bistrița, de la Putna, etc., e cuprinsă și scrierea: „Invățăturile lui Neagoe Vodă Basarab către fiul său Teodosie”. Aceste „invățături” scrise în slavonă, traduse în grecește (sec. XVII) și în romînește (la 1862), au caracter didactic-religios. Sînt publicate alături de cronici pentru informațiile despre instituțiile fîeudale. Editorul pune la îndoială că autorul cărții ar fi Neagoe Basarab. D. Russo a susținut mai de mult că ea ar fi fost scrisă de un călugăr. Al. Piru obiectează pe drept cuvînt că „ar fi cu neputință de crezut ca un călugăr oarecare să aibă noțiuni de strategie militară”, pe cînd „mai verosimil este ca un domnitor cunoscut prin atenția acordată în vremea sa credinței, să cunoască din lecturi tehnica monahală și concepțiile religioase de viață, predominante, cum se știe, în perioada medievală”. „Invățăturile” acestea, pătrunse de evlavie vremii și a domnitorului ctitoritor al celei mai frumoase catedrale voievodale, sînt opera lui Neagoe Basarab și o contribuție romînească la literatura slavonă. O copie după textul original s-a aflat în Biblioteca Națională din Sofia.

În ediții critice se vor tipări și monumentele limbii romîne din sec.

XVI—XVIII. Pe lângă cronicarii munteni și operele complete ale lui Dimitrie Cantemir, sînt prevăzute în planul editorial: Psaltirea Hurmuzache (care n-a fost tipărită niciodată), Tetraevanghelul, Tîlcuî Evangheliilor, Molitvelnicul și Praxiul lui Coresi, Pravila Mică a lui Matei Basarab, Cartea romînească de învățătură de la pravilele împărătești a lui Vasile Lupu, Noul Testament de la Bălgrad (1648) și Didahiile lui Antim Ivireanu.

Acestea au valoare pentru filologie și istoria literară, dar și pentru istoria bisericească. Editarea vechilor scrieri religioase interesează nu numai pe filologi și istorici, ci și pe cercetătorii vieții religioase la poporul român în sec. XVI—XVIII. De aceea am remarcat acest vast plan de tipărire a Editurii Academiei R.P.R. și E.S.P.L.A., care n-are precedent în trecut.

N. MLADIN

IN MEMORIAM. La 2 mai 1960 a decedat profesorul de teologie evanghelică-luterană de la Bonn, Dr. Hans J. Iwand, însuflit luptător pentru pace și membru de frunte al Mișcării creștine pentru pace de la Praga, ca victimă a terorii exercitate asupra lui de cercurile militariste vestgermane. Cugetarea sa teologică nu era îndreptată atît spre teoreticizări abstracte, ci spre credincios și rolul lui uman și creștin în lume; era o teologie practică a faptei. Astfel el susținea că rostul teologiei este să arate că Dumnezeu vorbește către omul credincios omenește, așa că Biblia este mărturie despre un Dumnezeu viu. De aceea credincioșii trebuie să înțeleagă actualitatea în care trăiesc, adică să nu viseze la viiuni de viitor cîresc, ci să aplice învățătura Evangheliilor prin fapte concrete la viața reală. Pînă cînd se va întruni o comisiă interconfesională

pentru a înlătura obstacolele confesionalismului divizat, în vederea unei unificări în credință, pînă atunci credincioșii să înceapă cu această apropiere în relațiile dintre ei: creștinii apuseni au nevoie de cei răsăriteni, chiar pentru hrana lor sufletească, pentru viață și pace; creștinul german este deopotrivă frate cu cel slav, precum cel alb este întru Hristos frate cu cel de culoare. Pentru aceste concepții ale sale, prof. Iwand s-a ridicat în 1956 contra înființării clerului militar vestgerman, ca o organizație lipsită de căință, întrucît se pune în serviciul revanșismului militarist politic.

L-am cunoscut personal la conferințele Mișcării creștine pentru pace de la Praga și Varșovia, în 1959, l-am apreciat pentru sinceritatea și cinstea sa creștină și urma chiar să ne viziteze. Acum își doarme somnul lin și Dumnezeu să-i odihnească sufletul în pace, după care a rîvnit atîta pe pămînt. (Jurnalul Patriarhiei din Moscova 6, 1960; Union Pressdienst 6, Berlin 1960; Krestanska Revue 6, Praga 1960).

Prof. M. ȘESAN

CRITICA VATICANULUI. Amînarea cu 3 ani a conciliului anunțat pentru 1959 a pus în discuție multe probleme care se cer privite cu grijă și revizuite. Le pun înșiși teologii catolici, ca ucenicul cunoscutului teolog R. Guardini, prof. Gerhard Kroll, întemeietorul Institutului pentru istorie contemporană de la München. În primăvara anului 1960 el a pus chiar 20 de teze, unele discutate în sinodul episcopilor germani catolici de la Fulda. Dar propunerile sale surprind pentru democratismul lor. Astfel el cere, între altele: 1. în problema credinței să se stabilească minimul necesar pentru mîntuire, fiind lăsate la o parte dogmele noi, ca astfel să se poată ușura contactul cu ortodocșii;

2. să se recunoască vina Bisericii romano-catolice pentru schisme și îndepărtările confesionale datorite intoleranței ei în cursul istoriei, manifestate prin închiiziție, cruciade și uniație forțată; 3. să se recunoască colaborarea mirenilor la ocuparea posturilor parohiale; 4. împărtășirea credincioșilor să fie și din potir (neoutracvism); 5. să fie simplificat ceremonialul bisericesc; 6. să fie adoptată limba poporului în bisericile locale; 7. să fie revizuită dispoziția de celibat; 8. să fie reduse ordinele monahale; 9. să se admită și căsătorii mixte; 10. să fie revizuită teologia în vederile Sf. Evanghelii, ca să fie eliberată de povara neotomismului obligatoriu; 11. să fie modernizate mijloacele de pastorație; 12. să se îndrumeze în sens creștin viața parohilor; 13. să se acorde atenție problemelor actuale.

Toate acestea dovedesc că conciliul viitor va avea ca prim scop rezolvarea unor probleme interne, ca o reformă în cadrul catolicismului papal (Union Pressdienst 8/9, Berlin 1960, p. 17). E și aceasta un răspuns la agitațiile militariste ale unor cardinali ca Ottaviani, Spellman, Micara, Frings și alții, manifestate la congresul euharistic de la München, din august 1960, precum și la numirea recentă drept „camerier secret al papii” a hitleristului notoriu Von Papen (Union nr. 8/9, 10 și 11, 1960).

PENTRU ÎNȚELEGERE între oameni și popoare și contra militarismului vestgerman s-au pronunțat și pastorii evanghelici luterani la conferința lor din iunie 1960, de la Lipsa. Astfel s-a afirmat de către conferențiarul D. Müller, Dr. Berger, D. Frielinghaus, W. Nagel, E. Fuchs și alții, că în încordarea politică contemporană, creată de revanșarșii vestgermani și militaristii americani, chemarea teolo-

gului adevărat este să fie prezent la datoria sa pentru viață și pace. Chemarea Bisericii este tocmai aceea de a-i lămurii pe cei ce rătăcesc pe alte căi, despre drumul corect teologic dorit de Mîntuitorul, pentru a nu se face ucenicii diabolismului atomic păcătoș. Creștinul nu trăiește într-o lume izolată, ci în strînsă legătură cu întreaga societate umană, exprimată prin națiuni variate și acesteia el trebuie să-i servească cu capacitățile sale. Tot astfel se poate realiza și o unitate de vedere cu confesiunile de alte concepții teologice, precum se observă aceasta în înțelegerea deplină pentru viață între teologii luterani ai păcii și cei ortodocși, care colaborează atît de frumos și frățește în variate întruniri creștine. Mîntuitorul vrea de la credincioșii săi fapte concrete de creștinism viu, ei fiind doar martorii fideli ai Evangheliei sale. (Union Pressdienst 8/9, Berlin 1960, p. 16).

POPORUL SOVIETIC ESTE PENTRU PACE. Acest adevăr, constatat la toate întrunirile internaționale, este ilustrat și prin albumurile colorate privitoare la Moscova și Kremlin. Aceste albumuri le-am primit cu dragoste frățească simțită de la P. S. Episcop Nicodim, noul conducător al secției externe a Patriarhiei ruse, la Praga, în septembrie 1960. Răsfoind fiecare ilustrată din album, se constată chiar în ea dragostea de viață a cetățeanului sovietic, precum și mîndria sa pentru rezultatele dobîndite. Fie că este ilustrată o clădire impozantă, fie o stradă sau un parc, pretutindeni se vede pulsația vieții; însuși coloritul ilustratelor poartă un timbru primăvăratec, care predispune la bucurie și mulțumire. Totul e senin și învîtă la viață îmbelșugată.

M. ȘESAN

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu